דבר

יום שישי, ו' באלול תשמ"ח, 19 באוגוסט 1988 ● גליון 19500

היום 60 עמודים כולל „דבר־השבוע" ● המחיר – 2.- ש"ח (כולל מע"מ), באילת 1.74 ש"ח

היום בדבר

...פורס מתחייב – ראיון. השביב בעקבות הג'יהאד. בחירות 88. מילואים בבלא ...רעה. יומן צרפתי. פולמוס אליוט. טלוויזיה. תרבות. „משא" לספרות.

...נה זמר, יורם פרי, דני רובינשטיין, חגי אשד, שלמה גינוסר, ...עון קוץ, עליזה ולך, שמשון ארד, יעל פישביין, דרור שרביט, אבירמה גולן, יונה שמשי, שמעון וייס, יוסף מיכלסקי, יוני להב, יאיר גרבוז, דליה שרון, יוסף ריב, ורדה צימרמן, מושיק.

מזג האויר

(עו). – טמפרטורות רגילות בעונה.
הטמפרטורות: ירושלים 16 עד 28, תל אביב 22 עד 30, חיפה 22 עד 31, רמת הגולן 17 עד 32, צפת 19 עד 30, טבריה 22 עד 38, עפולה 21 עד 34, השומרון 19 עד 31, נתב"ג 19 עד 31, יריחו 22 עד 38, עזה 22 עד 30, באר שבע 18 עד 34, אילת 24 עד 41.

„הוועדות המקומיות" בשטחים הוצאו מחוץ לחוק; כל חבר בהן או מסייע צפוי למאסר

מאות ועדות פועלות בגדה וברצועה – כמעט בכל כפר ושכונה – ועוסקות בהפצת כרוזי ההתקוממות המשודרים ברדיו מחו"ל

מאת דני רובינשטיין, יורם לוי, דני סוקוני, דן אבידן הסופר הצבאי של „דבר"

על־פי החלטתו של שר הבטחון יצחק רבין הוצאו אמש „הוועדות העממיות" הפועלות בשטחים אל מחוץ לחוק. משמעות ההחלטה – כל אדם שימשיך להיות חבר בוועדות העממיות וכל אדם אחר שיסייע להן יהיה צפוי למאסר ולמשפט.

צעוד זה של שר הבטחון בא במסגרת שורת צעדים מתוכננים לפגיעה במאות ואולי אלפי חברי הוועדות הפועלות בערים, בכפרים ובמחנות הפליטים בגדה וברצועת עזה. מערכת הבטחון קבעה שוועדות אלה אחראיות להמשך ולמיסוד האינתיפאדה והיא נחושה בדעתה לפעול בכל הדרכים החוקיות כדי לשרש את פעולתן. זה כשלושה חודשים עוקבים בצה"ל בעירנות אחר התפרסותן של ועדות אלה ו־300 מחבריהן כבר נמצאים במעצרים מינהליים.

„ההחלטה שקיבלתי אתמול על הוצאת הוועדות העממיות אל מחוץ לחוק תאפשר לנו כלי משפט נוח יותר לטפל בחברים ובמובילים של הוועדות הללו", אמר אתמול שר הבטחון יצחק רבין. בהשיבו לשאלות כתבים צבאיים אמר השר כי בשבועות האחרונים מופנים מאמצי מערכת הבטחון לשני יעדים: הפחתת רמת האלימות והטיפול בוועדות העממיות. „צירוף שני אלה מהווה את ההמשכיות ומיסוד ההתקוממות בשטחים ולפיכך נקטנו בצעדים מול חברי הוועדות. הצעד הזה אינו פוטר אותנו עדיין מהצורך הקשה והמעשי להביא לכך שהם ייתפסו, יישפטו, ייעצרו או יגורשו", אמר רבין.

בגדה המערבית, בעזה ובמזרח ירושלים פועלות כמה מאות ועדות עממיות שאופיין איננו אחיד. קיימות מספר ועדות שעניינן המנהלי, כמו הוועדה לענייני סער בשכם, המטפלת במשפחות שנקלעו למצוקה בעקבות המהומות. דוגמא מסוג זה היא ועדות של אנשי רפואה הדואגות לתרומות דם ולמתנדבים

(המשך בעמוד 2)

הוצאת הוועדות מחוץ לחוק תקל לשפוט את פעיליהם

עד כה היה צריך להוכיח בבית המשפט אי־חוקיותה של כל ועדה

מאת טובה צימוקי

הכרזתו של שר הבטחון כי „הוועדות העממיות" הן ארגון בלתי־חוקי מאפשרת הקלה משמעותית בהוכחה בפני בתי המשפט על אי־חוקיות הארגון. מכאן משתמע גם קיצור ההליכים המשפטיים נגד חברי הארגון ואלו המגלים זיקה אליו.

מקור משפטי בכיר אמר אתמול כי עד שניתנה הכרזת שר הבטחון היה צריך להוכיח בפני בית המשפט את אי־חוקיותה של כל ועדה וועדה וכי פעילותה מסיתה לסרור. זאת למרות שעד כה לא צריך היה את צו שר הבטחון כדי לקבוע ש„הוועדות העממיות" הן ארגון בלתי חוקי שכן לפי תקנות ההגנה לשעת חירום כל ארגון המסית לסרור או מעודד סרור הוא ארגון בלתי־חוקי.

המקור המשפטי קבע כי הכרזת שר הבטחון מאפשרת לצה"ל להפסיק פעילות ארגונים אלו שכן גם חבריהם וגם מי שמגלה אליהם זיקה צפוי לעונש של 10 שנות מאסר. החוק מפרט בפני המושל הצבאי מי ומי הם המגלים זיקה לוועדות העממיות – כל מי שמשתתף באסיפה של ארגון בלתי־חוקי, כל המחזיק בידיו כרוז של ארגון בלתי חוקי, כל התורם לו כסף, כל המחזיק בבידו רכוש של הארגון ועוד. לעורך הלילה־סוף.

הצלב האדום הזהיר מפני „תקלות טראגיות" בקציעות

גל של תגובות מחאה בין־לאומיות כלפי ישראל ● תנועות המחאה עורכות בשבת מסע מחאה שינוע מתל אביב וירושלים אל הכלא

מאת יקיר צור, סופרו המדיני של „דבר"

גל של תגובות מחאה בין־לאומיות בעקבות צעדי הענישה שנקטה ישראל בשבוע האחרון. הצלב האדום פירסם אתמול הודעת מחאה בנושא ההתפרעות במתקן המעצר בקציעות. נציגי הצלב האדום, שנכחו בקציעות ברגע שהחלה ההתפרעות, דיווחו על מתח רב בין אסירים לסוהרים ועל תנאי מעצר קשים. הצלב האדום מתח גם על העברת עצירים מהשטחים לתוך שטח ישראל, מעשה הנוגד, לטענתם את המשפט הבינלאומי ועומד בסתירה לאמנת ז'נבה.

בז'נבה נמסר כי הצלב האדום הזהיר את ישראל מפני „תקלות טראגיות" אפשריות במתקנה המעצר בקציעות.

אתמול הגיעה למשרד החוץ בירושלים משלחת של שגרירי ארצות השוק המשותף – יוון, גרמניה וספרד, שביקשה להביע, בשם ארצות השוק המשותף, את דאגתם. התמורה „מהגירושים האפשריים המהווים, לדבריהם, הפרה של הוראות אמנת ז'נבה.

סופר הצבאי של „דבר" מוסר כי „למרות הביקורת בארץ ובחו"ל צה"ל לא ישנה או יזיז את מיתקן „הכליאה בקציעות", כך הגיב אתמול גורם צבאי בכיר.

מטה תנועות המחאה בישראל, הכולל בין היתר את התנועות „יש גבול", „די לכיבוש" „השנה ה־21" ועוד כאו' מתכנן ביום שבת בבוקר מסע מחאה מטנע מירושלים ומתל אביב לכיוון כלא „אנצאר 3" בקציעות. המכוניות, עטופות סרטים שחורים, יצאו בשעה 9 בבוקר מרחבת היכל התרבות בתל אביב ומבנייני האומה בירושלים, כשהן נושאות סיסמאות כנגד המעצרים המינהליים.

על משמר הבחירות

חיילי צבא לבנון עומדים על המשמר בפתח הפרלמנט הלבנוני בביירות, אתמול, עם תחילת הישיבה בה היה אמור להיבחר נשיא חדש ללבנון. (צילום: א.פ.)

הנוצרים הכשילו את בחירתו של סלימאן פרנג'יה

סוריה עשויה להציג מועמד של פשרה לנשיאות בלבנון

לחץ של המליציות הוביל 32 צירים להחרים ישיבת הפרלמנט

מאת דן אבידן סופר „דבר" לענייני ערבים

הפרלמנט הלבנוני לא הצליח אתמול לבחור במנהיג הנוצרי הפרוסורי סלימאן פרנג'יה כנשיאה התשיעי של לבנון במקום הנשיא אמין ג'ומייל – משום שרוב הצירים הנוצרים החרימו את הישיבה ומנעו את יצירת הקוורום הדרוש כדי לקיימה. על־פי החוק. בעקבות זאת הכריז יו"ר הפרלמנט חוסיין חוסייני כי הוא מתכוון לזמן בתוך זמן קצר ישיבה נוספת של הפרלמנט לצורך בחירת נשיא חדש, לאחר שיקיים התייעצויות עם הקבוצות הפרלמנטריות השונות.

לישיבת הפרלמנט אתמול הופיעו 38 צירים בלבד

(המשך בעמוד 2)

בן 17 וחצי מאור יהודה נעצר כחשוד בשריפת 3 הערבים

מאת נתן רועי

בן 17.5 מאור יהודה נעצר אתמול בבית משפט השלום בתל־אביב כחשוד בהצתה וברצח של שלושה פועלים ערבים באור יהודה. על־פי חשד המשטרה, הקטין הגיע אל המקום שבו התאכסנו שלושת הפועלים הערבים. הוא סגר את דלת היציאה, הבעיר אש במקום והשלושה נשרפו חיים.

יש תיאבון?

מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר בביקור במפעל „דלתא" בנהריה עם אחד הפועלים בארוחות הצהריים (צילום: אורי נבו)

קיסר יוזם תכנית חדשנית: עובדים יהיו לבעלי מפעלים

הנהלת כור תגבש התכנית תוך 3 חודשים ● בשלב הראשון ישותפו עובדים בבעלות על מפעלים רווחיים

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

הנהלת קונצרן כור נתבקשה ע"י מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר להגיש על שולחנו תוך שלושה חודשים תבנית נסיונית־ראשונית במשק חברת העובדים כדי להפוך את העובדים לבעלי המפעלים.

מזכ"ל ההסתדרות גילה אתמול במהלך סיור שערך בנהריה, כי בשלב ראשון ישותפו עובדים בבעלות על מפעלים רווחיים. הוא אף נקב כדוגמא בשמו של מפעל „טלרד" כמפעל המועמד שעובדים יטלו חלק בניהולו. „הרעיון הזה הוא טוב לעובדים, מגדיל את ההזדהות שלהם למקום העבודה, הוא טוב למשק וגורם להסכון. הגיע הזמן שעובדים לא יחשבו יותר במושגים שיש אבא עשיר – ההסתדרות – שגם הוא מפסיד, הכספים ימשיכו לזרום".

מזכ"ל ההסתדרות גילה עוד, כי ניהל בנושא זה מו"מ עם שר האוצר משה נסים בכוונה לצרף עובדים בניהול מפעלים פרטיים־ממשלתיים. לדבריו, באירופה מקובלת מאד הגישה לשחרר מסם מניות תנקות ע"י העובדים. „בכך יגדל ההון של המשק. הגישה הפרטית תקטן הצמיחה גילה. מתן תמריץ כזה יזרוק את כל המשק קדימה העובדים יתנהגו על פי ארגון־קבוצה משקסטית, כלומר של ניהול עסק".

קיסר ציין כי שר האוצר טרם הסיב על הצעתו.

קיסר טען, כי „גורמים פוליטיים למיניהם עשו שימוש לרעה, אפילו שימוש ציני, בבואו של ציבור עובדי אליאנס. אלה, כולל השר יצחק מודעי, הדיחו כוסיף העובדים, בואו להצטלם בשערי המפעל ואחרי שגמרו לערוך תשדירי שירות השאירו את העובדים עם מפעל סגור זה החודש השלישי ברציפות".

לדבריו ב„אליאנס" התגלתה תופעה יחודה במינה, כשוועד העובדים סגר את המפעל בעוד ועדי עובדים אחרים במדינה עושים ככל לאל ידם כדי לספק תעסוקה לעובדים. זה מראה עד כמה ועד העובדים הוסת ע"י גורמים פוליטיים להשתמש בבאוב העובדים להשיג מטרות פוליטיות. קיסר הוסיף: „אחרי שאלה השיגו את רצונם – הם נעלמו והשאירו את הבעיה להסתדרות ולאחר הרבה רצון טוב ותבנית הבראה תתאפשר פתיחת המפעל מחדש".

ישראל קיסר גילה בתגובה לשאלה נוספת כי רוב צעדי היי"על בקונצרן כור על מנת להבריאו, כבר נעשו. „יכול להיות שפה ושם, במפעלים בודדים יצטרכו לערוך תבנית הבראה, אבל לא במספרים משמעותיים".

אבו עבאס: אש"ף יכיר בישראל אם היא תכיר בזכותו להקים מדינה

המועצה הלאומית הפלשתינית תכונס בספטמבר בתוניס ● הפרו־סורים נגד היוזמות החדשות

מאת דן אבידן סופר „דבר" לענייני ערבים

מחמוד עבאס (אבו מאזן) חבר הוועד הפועל של אש"ף אמר אתמול שהאפשרות שאש"ף יכיר בישראל ובהחלטות 242 ו־338 תלויה בהכרה ישראלית בזכות הפלשתינים להקמת מדינה משלהם. בראיון לעיתון „אל־איתיחאד" היוצא לאור במפרץ הפרסי אמר מחמוד עבאס שאש"ף דן בימים אלה בגיבוש מצע פרגמטי – השונה מהמצע המדיני המקובל של אש"ף – עבור ממשלה פלשתינית זמנית שאש"ף שוקל להכריז על הקמתה בכינוס הקרוב של המועצה הלאומית הפלשתינית. מקור פלשתיני מוסמך מסר בינתיים כי המועצה תתכנס בתוניסיה (ולא באלג'יריה, כפי שנמסר קודם) במחצית ספטמבר.

אבו מאזן אמר עוד בראיון כי התמשכות האינתיפאדה בשטחים, החלטת ירדן להתנתק באופן מנהלי וחוקתי מהגדה המערבית והרטוריקה הבינ־גושי, הם שהניעו את אש"ף לחפש אחר דרכי פעולה חדשים במישור הדיפלומטי והמדיני. חיפוש זה הניע לדבריו את הרעיון להכריז על עצמאות פלשתינית בשטחים והקמת ממשלה פלשתינית זמנית דרך מוסדות הארגון.

בינתיים מתחו הקבוצות הפלשתיניות הפרו־סוריות ביקורת נוקבת על כוונת עראפת לכנס מושב מיוחד של המועצה הפלשתינית שבו תידון היוזמה להקים ממשלה פלשתינית זמנית או גולה, ולהכריז על הקמת מדינה פלשתינית בשטחים. הקבוצות הללו טוענות שיוזמה כזו אינה עולה בקנה אחד עם המצע המדיני של אש"ף ולכן היא פסולה מיסודה.

פוצץ המשא ומתן בקופ"ח; שביתות הרופאים יתחדשו למן השבוע הבא

ההסכם בקופ"ח לא נחתם לאחר שהרופאים לא קיבלו הבטחה לתשלום במקרה שמבצע קיצור התורים לא יתחיל במועד ● רופאי המדינה יתבעו אותם התנאים ש„היו, ישנם ויהיו" לרופאי קופ"ח

מאת דוקה הרניש, סופרת „דבר"

בשבוע הבא יתחדשו שביתות הרופאים בבתי החולים הציבוריים לאחר שאתמול פוצץ ההסכם על קיצור התורים, שעמד להחתם בין קופת חולים הכללית ורופאי בתי החולים שלה. הרופאים ניתקו כל המגעים עם הנהלת הקופה לאחר שההנהלה סירבה לתת להם ביטחונות על מועד הפעלת המבצע. שיבושים צפויים גם בבתי החולים הממשלתיים והעירוניים בעיקבות ניתוק המגעים בין ארגון רופאי המדינה ומשרדי האוצר והבריאות על קיצור תורים לניתוחים.

„לא ניתן להנהלת קופת חולים להוליך אותנו שולל זו הפעם השנייה" – אמר בשיחה ל„דבר" מ"מ יו"ר הסיבת רופאי בתי החולים של קופת חולים ד"ר אליאס ויליקובסקי. לדבריו, הרופאים למדו לקח, לאחר שההסכם המקורי על קיצור תורים לניתוחים, שנחתם בינם לבין הנהלת הקופה בנובמבר אשתקד, לא הופעל ונפסל בפברואר השנה. „בשום אופן לא נסכים לחזור לעבודה תקינה בלי שיהיו לנו ביטחונות על מועד הפעלת המבצע לקיצור התורים", ציין ד"ר ויליקובסקי.

הביטחונות שדורשים הרופאים כוללים, בין היתר, התחייבות של הנהלת הקופה לשלם לרופאים מיקדמות במקרה שההסכם על קיצור התורים לא יופעל במועד שיקבע.

לדברי ד"ר ויליקובסקי, הרופאים והנהלת הקופה הגיעו לסיכומים ברוב הנושאים של מבצע קיצור התורים, וגם לביטוחים משותפים, אם כי עדיין נשארו בעיות ספורות פתוחות. אתמול, אחר הצהריים אמורה היתה מזכירות הוסיבה לאשר את סיוטת ההסכם לאחר שהנהלת הקופה תוביע על מועד מוגדר להפעלת המבצע, אולם „ההנהלה לא הסכימה לתת כל מועד".

מזכירות הוסיבה שקלה להתחיל בשבוע הבא בשביתות איטריות על רקע מצוקת כוח אדם־רפואי. נמסר, כי בבית החולים „סורוקה" בבאר שבע חסרים היום כמאה רופאים, וכדי להתגבר על מחסור חמור זה גם רופאים בגיל מעל 60 נאלצים לעשות תורנויות. לטענת הרופאים הנהלת קופת חולים מעכבת קונקורסים לתפקידים שונים, וכתוצאה מכך אין מנהל במרכז הרפואי „בילינסון". זה יותר מחודשיים ובבתי חולים רבים אין מנהלי מחלקות. „בגיב בכל מקום על המחסור בכוח אדם רפואי", אמרו אתמול ראשי הסיבת בתי החולים של קופת חולים.

דובר קופת חולים דוד הגר מסר, כי אין כל הצדקה להמשך עיצומי הרופאים. רוב הנושאים סוכמו על דעת הנהלת הקופה והרופאים ובהם א' הקרוב פותחת האגף לאגוד המקצועי בהסתדרות במשא ומתן עם הוועד הארצי של עובדי קופת חולים על התיגמול למשמרות השנייה. „תאריך היעד להפעלת המבצע תלוי בסיכום המשא והמתן הזה, כי אין אפשרות להפעיל את המבצע לקיצור התורים בשעות אחר הצהרים ללא אחיות ועובדים הדרושים אחרים" – טען הדובר. לדבריו, אין גם כל אפשרות לשלם לרופאים מיקדמות לפני שהמבצע יתחיל בפועל.

(עו). – ביקורת קשה על נוהלי קביעת מדיניות הבריאות הלאומית השמעה אתמול בישיבת ועדת החקירה הממלכתית, מפי פרופ' דן מיכאלי, מנהל המרכז הרפואי בתל־אביב, אשר שימש בשעתו מנכ"ל משרד הבריאות.

עיקרן תחילה

- שמיר: נמנע הפיקציה של מדינה פלשתינית בתחומנו / עמ' 2
- רבין: יש להביא בחשבון שבעתיד הקרוב נהיה במצב בטחוני שלא ידענו 8 שנים / עמ' 2
- בנאזיר בוטו העומדת ללדת עשויה לרשת את זיא־אול־חאק / עמ' 3
- סיכוי לשחרורו של נלסון מנדלה / עמ' 4
- חייל נהרג בהתנגשות. נבדקת אפשרות להתאבדות / עמ' 12
- בת 76 נרצחה בחניקה / עמ' 12

שמיר ייצא בקרוב לביקור בהונגריה

מאת יקיר צור, סופרו המדיני של „דבר"

ראש הממשלה יצחק שמיר עשוי לצאת בשבועות הקרובים לביקור רשמי בהונגריה. מועד הביקור ופרטיו טרם נקבעו. הוא היה אמור להערך עוד לפני ראש השנה, בשבוע הראשון של חודש ספטמבר, אך קרוב לוודאי שהוא ידחה לסוף חודש ספטמבר. על הביקור סוכם בביקורו האחרון של מזכיר הממשלה אליקים רובינשטיין בהונגריה.

בעוד כשבועיים אמור להגיע ארצה השר ההונגרי לענייני דתות, אימרה מיקלוש. יהיה זה הביקור הרשמי הראשון של שר הונגרי בישראל מאז נותקו היחסים בין שתי המדינות לאחר מלחמת ששת הימים. ראוי עם זאת לציין שמיקלוש איננו נמנה על הצמרת של הממשלה ההונגרית.

הביקורים ההדדיים משתלבים עם מספר מחוות שעשו ההונגרים באחרונה כלפי הקהילה היהודית ומדינת ישראל ומצביעים על מגמה ברורה מצד שלטונות הונגריה לשפר את היחסים עם מדינת ישראל. יו"ר ההנהלה הציונית, שמחה דיניץ שביקר בהונגריה בתחילת יולי, בלווית מנכ"ל הקונגרס היהודי העולמי בישראל, ד"ר אבי בקר, זכה לקבלת פנים ממלכתית נלהבת. בפגישתו עם שר הדתות אמר לו האחרון כי הוא מצפה בקוצר רוח לביקורו בישראל.

מובארק: נוכח בטאבה וישראל תכבד הפסיקה

מאת דן אבידן סופר „דבר" לענייני ערבים

הנשיא מובארק אמר אתמול כי לדעתו מצרים עומדת לזכות בבוררות על טאבה, וכי ישראל תבצע להערכתו ללא כל היסוסים את פסק הדין של הבוררים. בדברו בפני כתבים לאחר שנכח בישיבת הבעילה של ועידת צעירי מפלגת השלטון באלכסנדריה אמר מובארק: „ישראל אמנם מראגת מתוצאות הבוררות אך אין לי ספק שהיא תכבד ללא היסוסים את פסק הדין של הבוררים. ישראל תמיד כיבדה את התחייבויותיה כלפי מצרים, כגון על־ידי השלמת פינוי סיני ב־1982, ואף פעם לא הפרה את ההסכמים שחתמה עימנו". מובארק ציין שגם מצרים תכבד את פסק הדין של הבוררים, יהיה אשר יהיה.

הנשיא המצרי הביע זלזול בהצעת השר אריאל שרון לספח חלקים ניכרים מיהודה ושומרון לישראל כדי למנוע הקמת מדינה פלשתינית בהם. „שרון מדבר כל חייו על הקמת מולדת חילופית לפלשתינים, והוא ימשיך לדבר כך בעתיד. יותר חשוב לקחת לתשומת לב את הקבוצות בישראל התותרות להשכנת שלום שאני תומך בהן" – אמר מובארק.

הנשיא סיפר כי החליט לא להעניק יותר באופן אוטומטי לכל בוגר אוניברסיטה במצרים אפשרות לעבוד במימסד הממשלתי, בגלל הגרעון הפוקד את קופת האוצר הממלכתית. מובארק כי הוא יוזם מעתה ואילך להפנות חלק מבוגרי האוניברסיטאות לעבודות חקלאיות במקום לעבודות בשירות הציבורי.

פרופ' עקיבא ארנסט סימון מת בגיל 89

מאת סופר „דבר" בירושלים

המחנך פרופ' עקיבא ארנסט סימון נפטר אתמול בירושלים בגיל 89.

פרופ' סימון נולד בברלין בשנת 1899. את תואר הדוקטור קיבל באוניברסיטת היידלברג ב־1923. כעבור חמש שנים עלה ארצה ונרתם למערכת החינוך של הישוב. בין היתר כיהן כסגן מנהל בית המדרש העברי למורים ע"ש דוד ילין, היה בין מייסדי בית הספר התיכון שליד האוניברסיטה ומנהלו זמן מה. בסוף שנות ה־30 הצטרף לסגל האקדמי של בית הספר לחינוך באוניברסיטה העברית בירושלים ובשנים 1965–1967 עמד בראשו.

בשנת 1967 הוענק לו פרס ישראל בחינוך. כן הוכתר בתואר דוקטור לשם כבוד ע"י הסמינר התיאולוגי היהודי של אמריקה ועל ידי ה„היברו יוניון קולג'".

בפרסומיו הרבים עסק פרופ' סימון בעיקר בנושאי חינוך, בפילוסופיה של החינוך ובחינוך יהודי. אחד מפרסומיו הידועים הוא „האם עוד יהודים אנחנו". כן נמנה מאז עלה ארצה עם עורכי האנציקלופדיה החינוכית.

מאז עלה ארצה היה בין פעילי „ברית השלום" ותנועת „איחוד" ופעל רבות להעמקת ההבנה ולקירוב בין ערבים ויהודים ולגישור הפערים בין דתיים וחילונים. היה ממקורביו של פרופ' מרטין בובר ז"ל וביחד איתו ערך את „בעיות", כתב העת של תנועת „האיחוד". לאחר עליית הנאצים לשלטון נענה עקיבא ארנסט סימון לקריאתו של מרטין בובר ויצא בשליחות לגרמניה. בשנים 1934–1935 פעל שם בקרב היהודים וסייע ליציאתם ולעלייתם ארצה. כברבן עסק בפעילויות של חינוך מבוגרים כחלק של התעוררות רוחנית לקראת השואה.

הניח אשה, בן ובת, פרופ' אריאל סימון.

הלווייתו תצא היום בשעה 11:00 מבית ההלויות בסנהדריה לבית הקברות בירושלים.

עלייה קלה בעומס החום ובלחות – בסוף השבוע

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

עלייה קלה בעומס החום צפויה בסוף השבוע, והיא תימשך גם בראשית השבוע הבא, אבהה אמש החזאית חיה ברגר.

העלייה הקלה בעומס החום באה לאחר כמה ימים של רגיעה, שבהם שררו תנאים רגילים לעונה. בידות החום יעלו בסוף השבוע במעלה או שתיים, הלחות במישור החוף תעלה והפנים הארץ תרד מעט.

אמש נמסר, בתגובה על ידיעות בדבר סכנת ארבה בסודאן, כי לפי שעה אין חשש שהארבה יגיע לארץ.

פרס למשלחת המגבית: חוסיין זקוק לשלום לפחות כפי שאנו זקוקים לו

ליב אולמן: הדרך בה ישראל מתמודדת עם ארועי האלימות היא נפלאה

הכו. ליב

שמעון פרס והשחקנית ליב אולמן אתמול במלון "המלך דוד" בירושלים. פרס נאם שם בפני חברי "משלחות ראש הממשלה" של המגבית המציינת את שנת הפעילות שלה בארה"ב (צילום: ג. פיינבלט־מדיה)

(ע). — "לא ניתן להציב כוחות צבאיים זרים ממערב לירדן. נהר הירדן הוא הקו האדום שצבא זר לא יחצה אותו. כל השטחים שיינתנו חזרה יהיה צורך לפרז אותם מנשק, כך שהערבים יוכלו לנהל את חייהם מבלי לסכן את בטחוננו", אמר מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס, בהופיעו אתמול בפני חברי משלחת המגבית היהודית המאוחדת של ארה"ב המבקרת בארץ.

במיפגש נטלו חלק 166 חברי המשלחת, החוגגים השנה יובל ה־50 לפעולות המגבית. פרס אמר, כי הוא משוכנע שהמלך חוסיין זקוק לשלום לפחות כפי שאנו זקוקים לו, ו"עוד יגיע היום ונפגש עם המלך".

שר החוץ הוסיף, שכאשר שואלים אותו היום איפה המלך חוסיין, הוא משיב: "תסתכלו על המפה, לירדן הגבול הארוך והמסובך ביותר עם ישראל". פרס ציין כי המלחמה עולה כסף רב, וגם השלום יקר להשגה, אולם עדיף לשלם את מחיר השלום מאשר את מחיר המלחמה.

פרס אמר עוד, כי אנחנו לא צריכים לנהל את חייהם של הפלשתינאים — הם עצמם צריכים לעשות זאת.

בקרב חברי המגבית מארה"ב שהגיעו לארץ גם בניהם ובנותיהם של התורמים, ואליהם הצטרפה גם השחקנית ליב אולמן. השחקנית אמרה לעתונאים, כי אינה מודה עם מעשי אלימות שבהם נפגעים ילדים חפים מפשע, אבל הדרך בה ישראל מתמודדת עם מעשים אלה, בהשוואה עם דרכן של מדינות אחרות, היא דרך נפלאה. היא ביקרה את כלי התקשורת במדינות המערב, המתמקדים בארועים בארץ, בעוד הם מתעלמים מטרגדיות גדולות במקומות אחרים ברחבי תבל.

שמיר: נמנע הפיקציה של מדינה פלשתינית בתחומנו

מאת סופר "דבר"

"אנו נתנגד ונמנע, באמצעים התקיפים ביותר, כל נסיון להקים את הפיקציה של ממשלה פלשתינית או להצהיר על מדינה פלשתינית באיזור שבשטח שליטתנו. אין לצעד חד־צדדי זה כל בסיס חוקי", אמר אמש ראש הממשלה, יצחק שמיר, בהופיעו בפני משלחת "ראש הממשלה" של המגבית היהודית המאוחדת, בסעודה חגיגית שהתקיימה במשכן הכנסת בירושלים.

ראש הממשלה אמר כי לדעתו קיים בישראל קונצנזוס לפיו בין הים התיכון והמדבר יש מקום לשתי מדינות ריבוניות בלבד — מדינה יהודית שבירתה היתה ותהיה ירושלים ומדינה ערבית ממזרח לנהר הירדן. "בעקבות הצהרות המלך חוסיין והצעדים השונים שנקט אחריהן, עלינו להציג את עמדתנו בזהירות", אמר שמיר. "אנו עושים ונמשיך לעשות כל שביכולתנו להגיע לדיאלוג אמיתי עם שכנינו הערבים".

רבין: צריך להביא בחשבון שבעתיד נהיה במצב שלא היה ב־8 השנים האחרונות

שר הבטחון דיבר בטקס סיום מחזור ל"ד בפו"מ אותו סיימו 156 קצינים

מאת סופר הצבאי של "דבר"

"ייתכן שאנו עומדים בפתחה של תקופה שונה מזו שהיתה לנו בעשור האחרון. הרבה תלוי בנו לאיזה כיוון יתפתחו הדברים, לכיוון של סיכויי שלום או לגידול סכנת המלחמה, הטרור והאלימות", כך אמר אתמול שר הבטחון יצחק רבין.

רבין דיבר בפני בוגרי המחזור הל"ד של "המכללה הבין־זרועית לפיקוד ומטה" של צה"ל והוא הקדיש את דבריו למשימות וליעדים של צה"ל בתקופה הקרובה.

לדבריו, על צה"ל להערך ולהביא בחשבון שבתוך שנה או שנתיים נמצא עצמנו במציאות בטחונית ומדינית שלא התנסנו בה בשמונה השנים האחרונות. "בצורך להמשיך ולהילחם בטרור על כל צורותיו, לשמור על גבול הצפון, להתמודד עם גלי האלימות בשטחים ולקיים עירנות גבוהה מול סוריה, שהיא המדינה הערבית העוינת ביותר לישראל", אמר רבין.

הוא הוסיף: "תפקיד צה"ל הוא להביא כל אויב לכלל מסקנה שבדרך הטרור, האלימות והמלחמה לא ישיג דבר ולאלצו לפנות לדרך של משא ומתן מדיני. החלטת נשיא מצרים לא היתה מאהבת ישראל, הוא הבין שבמלחמה לא ישיג כלום וזה זה הישגו של צה"ל והישגה של ממשלת ישראל, שהסכימה לפשרה", אמר רבין.

בטקס הסיום של מחזור ל"ד בפו"מ השתתפו גם הרמטכ"ל ואלופי צה"ל והוענקו בו תעודות בוגר ל־156 קצינים מזרועות האוויר, הים והיבשה. מפקד המכללה, תת־אלוף יודקה פלד, אמר לבוגרי הקורס: "בחנו כעת כל דבר בראש פתוח, וגם כשתגיעו להחלטה בקו־ז את עצמכם היו נכונים לשנות. עשו מאמץ לא להיות יותר מדי שבעי־רצון מעצמכם. כל אחד מאתנו הוא קצין חושב, הנאבק על דעה, ביוזו הדרך. חשוב הרבה יותר מה חושבים, עלינו הכפופים לנו, ועד כמה הם מאמינים לנו", אמר תא"ל פלד.

"טיפשונת שכמותך, חשבת שכך עושים שלום" — מלמל אביה של זיוה בהלוויתה

זיוה גולדובסקי שנרצחה ליד רמאללה סיימה את לימודיה בבית־הספר התיכון מטרני בחולון לפני חודשיים ועמדה להתגייס לצה"ל ביום ראשון שעבר

על קברה של זיוה

חבריה של זיוה גולדובסקי שנרצחה ברמאללה מתאבלים על קברה (צילום: אלכס ליבק)

מאת עמרם גבאי, סופר "דבר"

קהל רב של בני משפחה, קרובים ועשרות בני נוער מתנועת השמאל ליוו אתמול למנוחת עולמים את זיוה גולדובסקי שהובאה לקבורה בחולון עיר מגוריה. טקס הקבורה היה קצר ולפי בקשת המשפחה לא נישאו הספדים.

האב יורי איים על צלמים ועיתונאים לבל יצלמו את ההלויה. ליד הקבר הפתוח אמר הסבא של זיוה קדיש והחזן קרא "אל מלא רחמים".

אביה של זיוה מלמל כל העת: "אני רוצה שתדעו, יש כאן מפ"ם ויש כאן רצ, אך את היית היחידה שרצית שלום עם הערבים, טיפשונת שכמותך, רצית שלום, חשבת שכך עושים שלום, אני ניסיתי להעביר לך את המסר, אולם את הסברת לי ששלום מתחילים מלמטה. חשבת שיום אחד את תהיי חיילת כדי להגן עלי ועל אחותך הקטנה על מי תגני עכשיו? את היית אלפיים שנה לפני הזמן אבל אולי בעוד אלפיים שנה יהיה סוף־סוף שלום כפי שאת רצית".

זיוה גולדובסקי שנרצחה ליד רמאללה סיימה את לימודיה בבית הספר התיכון מטרני בחולון לפני חודשיים ועמדה להתגייס לצה"ל ביום ראשון שעבר. זיוה היתה ביתם של יוליה ויורי עולים מברית המועצות, יוליה עובדת ב"תנובה מחשבים" ואילו יורי הוא אזרח עובד צה"ל.

זיוה — כך מספרים חבריה לספסל הלימודים היתה נערה קשוחה שהתעניינה בפוליטיקה וגילתה נטיות קומוניסטיות. היא התחברה עם חוגי השמאל והיתה פעילה מאד בקבוצת "רעות" המקורבת למפ"ם. קבוצת "רעות" דוגלת בדו־קיום בשלום עם הערבים ובפעילות חינוכית משותפת עם נוער ערבי. במסגרת מפגשים אלה היא הכירה צעיר פלשתינאי איתו חשבה להתחתן.

אתמול, דחו חבריה לקבוצת "רעות" (כולם סירבו להזדהות בשמם) את הסברה כאילו זיוה נרצחה על רקע לאומני והעלו את הסברה שזיוה מצאה את מותה על רקע כבוד המשפחה. חבריה אף התנגדו לטיולים שערכה מעבר לקו הירוק שהוגדרו על ידם כמקומות מסוכנים. ללא קשר לדעותיה הפוליטיות. חברים לספסל הלימודים סיפרו כי זיוה היתה נערה מוכשרת שכישרונותיה באו לידי ביטוי בעיקר במפגשים שערכה עם ערבים. למרות החינוך שקיבלה בבית רוסי טיפוסי — היו לה נטיות מזרחיות, ידעה לרקוד ריקודי בטן ולמטפס בערבית. הוריה לקחו אותה לטיפול פסיכולוגי כדי להסית אותה מהנטיות שסיגלה לעצמה, אך ללא הועיל.

אתמול בתום הלוויה ישבו חבריה לקבוצת "רעות" סביב הקבר הטרי שהיה עמוס זרי פרחים של נוער מפ"ם, "תנובה מחשבים", בית־ספר מטרני, התעשיה הצבאית והעלו קווים לזיכרה.

מנהיג תנועת "כך" הרב כהנא שהתכוון לנצל את ההלוויה לצרכי תעמולה לא הגיע. דבר אחד היה ברור אתמול, חבריה הסתייגו מדרכה של זיוה ומפעילותה העצמאית בשטחים.

הסרט 'הפיתוי האחרון של ישו' גורף הון

לוס אנג'לס (ע"ד). — הסרט 'פיתויו האחרון של ישו', שעורר את זעמם של חוגים דתיים שמרניים, הכניס כבר סכום נכבד של 400,000 דולאר עם פתיחת הצגתו בתשעה בתי־קולנוע בסוף השבוע שעבר — מוסר בטאון תעשיית הבידור 'וראייטי'.

הסרט, שהופק בהוצאה קטנה יחסית של 6.5 מיליון דולאר, יוקרן בבתי־קולנוע נוספים בסוף שבוע זה. נראה, כי ההמונים החלו לנהור לבתי־הקולנוע כדי לחזות בסרט, בעקבות ההתנגדות הנמרצת של החוגים השמרניים.

אנו מודיעים בצער רב על פטירתו של
ראש משפחתנו
הרב יעקב דב קנטור זצ"ל
הלוויה תצא היום, יום ששי ו' באלול תשמ"ח
בשעה 11.00 לפני הצהריים מבית ההלוויות
ברח' דפנה ת"א לבית העלמין בקריית שאול.
משפחות:
קנטור, אביבי, קסבבאום וגראובר
יושבים שבעה בבית המנוח רח' הרב קוק 18 ת"א

דבר DAVAR دافار
מאוחד עם למרחב
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר המערכת: דוד יוסף פרי
הוצא"ל - "דבר" בע"מ
מודפס בדפוס "דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה תל־אביב: רח' שינקין 45, ת"ד 199
מיקוד 61001
טלפון 286141
מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
280156, 281860, 298032
סניפים:
ת"א, בית "דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאזיה קומה ג'
טלפון 242203, מ. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 3־642111, מ.
33106

מיליוני מסמכים נאציים יועברו מברה"מ לארה"ב

ואשינגטון (א.פ.). — ברה"מ תעמיד מיליוני מסמכים נאציים, וכן תצלומים ופריטים אחרים הנוגעים לשואת יהודי אירופה לרשות ארה"ב, כדי שיוצגו במוזיאון להנצחת השואה — מסרו אתמול פקידי המועצה האמריקאית להנצחת השואה.

עד כה לא הייתה ברה"מ מוכנה למסור מסמכים שברשותה לגורמים זרים, אלא על־פי בקשה ספציפית, כבמשפט דמיאניוק בישראל. מסירתם עתה התאפשרה בזכות הסכם, שנחתם בין ארה"ב לבין ברה"מ ב־29 ביולי במוסקווה. המסמכים נתפסו ברובם בידי הכוחות הסובייטיים בסוף מלחמת העולם השנייה.

אחד מראשי המועצה האמריקאית ציין, כי בעבר נתקלו כל נסיונות אנשי המועצה לקבל חומר ארכיוני מברה"מ בתשובה שלילית. ביולי השנה הוא עמד בראש משלחת בת שישה חברים, שסיירה בארכיונים בברה"מ במשך שבועיים. הוא ייחס את הנכונות הסובייטית החדשה לרוח ה'גלאסנוסט', שהביא עימו גורבצ'וב לקרמלין.

ח"כ שאקי מביע זעזוע ממצבם של יהודי סוריה

ח"כ פרופ' שאקי העומד, בראש רשימת המפד"ל לכנסת ה־12, הביע היום זעזוע עמוק נוכח מצבה העגום של יהדות סוריה, כפי שהוא משתקף מדו"ח הוועדה לזכויות האדם של האו"ם.

הדו"ח שפורסם השבוע בז'נווה, כולל תיאורים מפורטים על הפרת זכויותיהם הבסיסיות של יהודי סוריה ועל השפלתם. בין היתר, נשללת מהם זכות ההגירה, הם מוחזקים באיזורי "גטו", דתם מודגשת בתעודות הזהות שלהם, ובספרי הלימוד הרשמיים מכנים אותם "אויבי האנושות".

פרופ' שאקי הביע חרדה עמוקה לגורלם, וקרא לממשלת ישראל להפר את קשר השתיקה בנוגע למצבם. רק מסע הסברה שיעורר את דעת הקהל העולמית, יכפה על רודני סוריה לשלח את בני עמנו לחופשי, הוסיף ח"כ שאקי.

עתון כוויתי: שווארדנדזה יבקר בספטמבר בסעודיה

מאת דן אביזון, סופר "דבר" לענייני ערבים

שר החוץ הסובייטי אדוארד שווארדנדזה יבקר בחודש הבא בכמה ממדינות המזרח התיכון ובכללן סעודיה — כך מסר השבוע העתון הכוויתי 'אל־ווטן'. לידיעה זו אין אישור ממקורות אחרים. יהיה זה, ככל הידוע, הביקור הראשון שיערוך שר חוץ סובייטי בסעודיה.

בראשית השנה ביקר שר החוץ הסעודי סעוד אל־פייסל במוסקווה, בראש משלחת בין־ערבית, וככל הידוע, בדקו שתי המדינות את האפשרות לכונן יחסים דיפלומאטיים ביניהן.

לראשונה בארץ: מינהלה לטיפול במזהמי אוויר

(ע). — מינהלה לטיפול בנושאים הקשורים בחומרים כימיים ומזהמי אוויר למיניהם — הוקמה לראשונה בישראל באיזור מרחב חיפה.

על הקמת המינהלה הוחלט אתמול בישיבת עבודה משותפת לטיפול בחומרים מסוכנים, שבה נטלו חלק מפקד המחוז הצפוני של המשטרה ניצב שלמה תהון, מפקד משטרת מרחב חיפה תת־ניצב יעקב חביב, שירותי הכבאות, צה"ל, מד"א, מפעלים תעשייתיים, נציגי הרשויות המקומיות ואיכות הסביבה באיזור חיפה ונציגי משרד הבריאות.

היוזמה להקמת המינהלה באה לאור הלקחים שהופקו בעקבות הדליפה שאירעה בחוות הגז בעיר גנים שבמבואות קריית אתא ואירועים אחרים שאירעו לאחרונה — דליפת ברום בנמל חיפה ובדרום הארץ וכן דליפת אמוניאק ממיכלית נוסעת בנגב. הלקח העיקרי שהתבקש מתיחס לתיאום בין כל הגורמים הפועלים בשטח כשבמוקד הבעיה אגירת מידע על מפעלים ומצרים מזהמים.

הוחלט שהמינהלה תתאם בין כל הגורמים ותהיה באחריות המשטרה. הכוונה היא לאפשר טיפול בנושאים ספציפיים, שיאפשרו שליטה בעת תקרית ומציאת פתרונות בטיחותיים שימנעו התרחשויות שיש בהן כדי לסכן את הציבור.

הממשלה אישרה קיצור שבוע העבודה ברשויות

(עש"ת). — הממשלה אישרה את הסכם קיצור שבוע העבודה ברשויות המקומיות שהושג לאחרונה ותחולתו מהראשון בחודש יולי, הודיע משה בית דגן מזכ"ל הסתדרות הפקידים ועובדי המינהל.

בית דגן מסר, כי בעקבות האישור, מקיף ההסכם החדש 130,000 עובדים ברשויות המקומיות ובמוסדות ההסתדרות.

כן אמר בית דגן שבכמה רשויות מקומיות עדיין לא עברו העובדים לעבוד בשבוע מקוצר. מזכ"ל הסתדרות הפקידים ועובדי המינהל, פנה אל העובדים שעדיין לא עברו לעבוד לפי ההסכם החדש, וקרא להם לתבוע מוועדי העובדים שלהם, לפעול לאלתר להעברה לשבוע עבודה מקוצר.

מועמד של פשרה בלבנון

(המשך מעמוד 1)

מכלל 71 הצירים הנמצאים כיום בלבנון. הקוורום להפיכת הישיבה לחוקית נקבע שלשום על־ידי יו"ר הפרלמנט ל־51, ולכן חסרו 13 צירים לעריכת הבחירות. מכלל 41 הצירים הנוצרים הופיעו בפרלמנט 10 צירים, ומכלל 35 הצירים המוסלמים הופיעו 23. רוב הצירים הנוצרים החרימו את הישיבה בין אם בשל התנגדותם האידיאולוגית לבחירת סלימאן פרנג'יה לנשיאות, ובין משום שהופעלו עליהם לחצים פיזיים מצד מליציית הפאלנגות, אנשיו של הנשיא ג'ומייל ומפקד הצבא הגנראל המארוני מישל עאון שהתנגדו נמרצות לבחירת פרנג'יה לנשיאות. בין הנעדרים היו גם שני הצירים מהדרום מאיזור ג'זין, אדמון ריזק ופריד סרחאל, שהגעתם לביירות נמנעה על־ידי חייליו של הגנראל אנטואן להד. בתום שעתיים של המתנה עקרה להגעת צירים נוספים — הכריז יו"ר הפרלמנט על דחיית הישיבה למועד מאוחר יותר.

שר הפנים הלבנוני עבדאללה ראסי, שהוא גם חתנו של סלימאן פרנג'יה, וכן רוברט פרנג'יה בנו של סלימאן, האשימו את מליצית הפאלנגות ("הכוחות הלבנונים"), את הנשיא ג'ומייל ואת מפקד הצבא מישל עאון בהפעלת לחצים על לפחות 15 צירים נוצרים שמנעו מהם להגיע לישיבת הפרלמנט. האשמות דומות השמיעו ציר הפרלמנט הפרו־סורי זאהר אל־חטיב ויו"ר הפרלמנט חוסיין חוסייני.

סמיר ג'עג'ע וג'ורג' סעאדה מראשי הפאלנגות הכחישו הפעלת לחץ מצד אנשיהם על צירי פרלמנט שלא להשתתף בישיבת הבחירות. הם הדגישו כי רוב הצירים הנוצרים החרימו את הישיבה בשל התנגדותם האותנטית לבחירתו של סלימאן פרנג'יה לנשיאות. ג'עג'ע, סעאדה ודוברים בכירים אחרים של הפאלנגות הכריזו כי הם יתמכו בעריכת ישיבה נוספת של הפרלמנט לבחירת נשיא חדש, בתנאי שפראנג'יה יפרוש מהמרוץ לנשיאות ובמקומו יתייצב מועמד פשרה המקובל על כל העדות. כהונתו של הנשיא ג'ומייל אמורה לפוג ב־23 בספטמבר. בינתיים אמר אמש רוברט פראנג'יה שאביו ממשיך לראות את עצמו המועמד המועדף להיבחר כנשיא.

אחת הסברות היא שבעקבות כישלונם של הסורים להביא לבחירתו של סלימאן פראנג'יה לנשיאות בסיבוב הבחירות אתמול, הם ייאלצו לחפש עתה מועמד פשרה המקובל על כל הקבוצות הלבנוניות. אחד מהם עשוי להיות, לדעת משקיפים בביירות, מישל עאון מפקד הצבא הנחשב למנהיג מתון יחסית. אולם מרינאי פרו־סורי בבירה הלבנונית ציין אמש שעדיין מוקדם לקבוע מה יהיה צעדה הבא של דמשק. על כל פנים בביירות רווחו אתמול חששות שכשלון בחירתו של פראנג'יה לנשיאות עלול בינתיים להביא להתלקחות גל אלימות חדש בין העדות הלבנוניות היריבות. ואכן אמש מסרו מקורות נוצרים כי שני פגזי ארטילריה נפלו על השכונות הנוצריות בבעבדה (שבה שוכן ארמון הנשיאות) ותאומיה וחייל אחד נפצע. מקור הירי היה כנראה מעמדות הלוחמים המוסלמים שבדרום מערב ביירות.

הסדר אוטונומיה ראשון בבי"ח של קופ"ח יונהג ב"העמק"

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר" בגליל המערבי

בית החולים "העמק" בעפולה יהיה בית החולים הראשון של קופ"ח, שלהנהלתו תוענק אוטונומיה ניהולית מלאה החל מה־1 לספטמבר השנה, כך הודיע אתמול מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר במהלך מסיבת עתונאים שערך בנצרת.

מזכ"ל ההסתדרות הביא כדוגמא את הרפורמה המתוכננת בקופ"ח, כחלק מקומפלקס שלם של רפורמות, שאחת מהן בחברת העובדים נמצאת בעיצומה ואילו הרפורמה הנוספת — שתביא ליתר דמוקראטיזציה ובהכרח לשינוי במפת מועצות הפועלים במדינה — תוגשם הלכה למעשה מיד לאחר הבחירות לכנסת.

על פי ההצעה, חברי ההסתדרות שוב לא יבחרו את מליאת מועצת הפועלים בישובם כמקובל, אלא המליאה תיבחר על־ידי ועידה שלפחות 50 אחוז ממנה יהיו נציגים שייבחרו במקומות עבודה באורח ישיר ואילו 50 האחוזים הנותרים יהיו נציגי שכונות ונציגים ממוסדות הסתדרותיים.

"כך נאפשר מעורבות יתר של נציגים ישירים ממקומות עבודה שיבואו למועצת הפועלים כנבחרים ולא כמישהו שהכניס אותם בזכות ועדה מסדרת או מקורבים", אמר קיסר.

צוקר: העמדת המח"ט לדין משמעתי בלבד — שערוריה ואפליה

מאת סופר הצבאי של "דבר"

חבר הכנסת דדי צוקר טוען כי ידוע לו בוודאות שלהחלטת הפרקליט הצבאי הראשי להעמיד את אל"מ ג' לדין משמעתי־קדמה "מערכת לחצים כבדה ביותר מצד בעלי תפקידים רמי־מעלה ביותר בצה"ל שפעלו לא להעמיד את המח"ט למשפט בפני בית דין", כדבריו.

במכתב לשר הבטחון אומר ח"כ צוקר כי "ההחלטה להעמיד מח"ט בצה"ל לדין משמעתי בלבד, למרות שהוא נחשד באחריות לגרימת מוות, היא שערוריה עם טעם של אפליה. אלוף משנה האמור לשמש מופת לחייליו יועמד אך ורק לדין משמעתי שבו הוא צפוי לנזיפה כעונש מירבי", אומר ח"כ צוקר. לטענת צוקר, המשפחה מכחישה כי היה מדובר בהתאבדות.

תושב עזה מואשם בנסיון לרצוח שני נהגי מוניות

מאת כתב שתיים

הישאם מוחמד שעס, בן 26, מעזה הואשם בבית המשפט המחוזי בתל־אביב בנסיון לרצוח שני נהגי מוניות יהודים על רקע לאומני.

בכתב האישום שהוגש אתמול לבית המשפט מטעם התובעת עו"ד ג'ילי רביד, כי סמוך לחצות יום ה־28 ליולי, סמוך למסעדה כחול ברחוב יפת ביפו, סימן הנאשם לאליהו פליקר לעצור את מוניתו, נכנס למונית, התיישב במושב האחורי וביקש לנסוע לשדרות ירושלים ביפו.

במהלך הנסיעה, נטען בכתב האישום, שלף הנאשם את הסכין מנעלו, כיוון אותה לחזהו של פליקר והחל דוקר אותו. פליקר נאבק עם הנאשם, הדף את ידו ונשך את אצבעו, תוך שהוא מונע בדרך זו מהנאשם לדקור אותו בחזה.

עו"ד רביד טוענת עוד, כי סמוך לחצות יום ה־4 לאוגוסט ברחוב יפת, סימן הנאשם לנהג המונית זכריה בליפה לעצור. הוא נכנס למונית כשברשותו היו אותה עת שני סכינים, שהטמין מבעוד מועד בחגורת מכנסיו.

במהלך הנסיעה, נטען בכתב האישום, סמוך לרחוב חבר הלאומים ביפו, ביקש הנאשם מבליפה לעצור את המונית, ואז דקרו בעורפו באמצעות אחד הסכינים שהיה ברשותו.

נסיון לרצוח חייל צה"ל, כנראה על רקע לאומני, אירע בצהרי אתמול ברחוב כצנלסון בגבעתיים. החייל, בן 24, בשרות קבע סיפר במשטרה, כי בעת שחצה את הכביש במעבר החצייה ברחוב כצנלסון, הגיחה לפתע מכונית בעלת לוחית זיהוי מהשטחים, שנהגה הגביר את מהירותה בכוונה לפגוע בו. למזלו הרב הבחין במכונית בעוד מועד והספיק להימלט מפגיעתה, על־ידי כך שקפץ על המדרכה.

הרכב נמלט מן המקום והחייל לא נפגע. המשטרה פתחה בחקירה.

מזכירות אילת השחר תדון היום בקליטה זמנית של העריק הפולני

ביום א' עתיד לצאת זיגמונד לעבודה במטע התפוחים או ברפת

מאת שמעון ויים, סופר "דבר" בצפון

מזכירות אילת השחר תאשר היום, קרוב לוודאי, את קליטתו של העריק הפולני, אירנאוש זיגמונד, כתושב זמני בקיבוץ עד שימצא לו פתרון קבע. ביום ראשון עתיד לצאת זיגמונד לעבודה במטע התפוחים או ברפת של הקיבוץ ובמקביל, ימשיך לפעול יחד עם חרות לפיד, כדי "להסיר מדרכו קוצים פוליטיים ורבניים", כלשונו של לפיד. בחודש הבא יצא זיגמונד ללמוד באולפן לעברית באחד מקיבוצי הגליל.

בשבוע האחרון התגורר העריק הפולני בחדר שהוקצה עבורו במבנה המתנדבים של המשק ולדבריו, מצא שפה משותפת עם המתנדבים בקיבוץ שהאזינו לסיפורו האישי בשקיקה רבה. על מפגשו הראשון עם הקיבוץ בישראל, אומר העריק הפולני: "בשבילי זה היה שוק. אנשים חיים ועובדים ביחד והם עוד נהנים ומאושרים מזה. בפולין נכשלו כל הקולחוזים כי אנשים לא רצו לחיות כך וכפו עליהם".

פירסום סיפורו של העריק אתמול הפתיע רבים מחברי אילת השחר שלא ידעו [illegible] בקיבוץ מסתובב זה מספר ימים העריק שכל העתונות בארץ מחפשת אחריו. [illegible] בקיבוץ ומיהרו לפגוש מקרוב את זיגמונד ש"כיכב" אתמול בעיתונים ובאמצעי התקשורת. נודע כי גם רשתות טלביזיה זרות מגלות עניין בסיפורו של העריק מפולין. לדברי לפיד הגיעו אתמול עשרות פניות של אנשים וגופים שונים שהביעו נכונות לסייע לפליט. משפחה מחולון סיפרה כי היא נוסעת בימים הקרובים לקראקוב והביעה נכונות לקחת מכתבים או להעביר דרישת שלום להוריו של זיגמונד. מנהל האולפן לעברית בקיבוץ עין השופט הביע נכונות לקלוט את העריק לקורס הקרוב שלו.

אתמול נסע זיגמונד לחיפה כדי להחזיר את כל [illegible] במקום שבו עזב את חבריו מלהקת הריקודים הפולנית. סיכם אתמול חרות לפיד: "ההבדל בין הפולני לבין כל שאר האסירים שאיתם אני בקשר, הוא שזיגמונד לא אנס, לא רצח ולא עישן סמים. הוא יהודי טוב שרוצה לחיות בישראל ובמפגש הראשון שלי איתו אמרתי לו שהוא יקבל מכבי טשיה ארוכה, אבל אם ירק עליו, אדאג שיעוף מפה במו שעשיתי עם ראג'ו רץ ההונגרי".

נבון בברזיל: מזהיר מפני אימוץ ילדים ע"י מתווכים

(עש"ת).– סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, מר יצחק נבון, המבקר השבוע בברזיל, הזהיר אתמול אזרחים ישראליים לבל יאמצו ילדים ברזילאים באמצעות מתווכים. השר השמיע קריאה זו בתום שיחה שקיים בריו דה־ז'נרו עם קונסול ישראל מר אהוד גול וסגנו מר דוד ארזי, בהשתתפות יועץ השר מר ישראל כהן.

בפגישה נמסרו לשר פרטים קשים על פרשת הסתבכויותיהם של זוג ישראלים שביקשו באחרונה לאמץ ילדים באמצעות מתווכים. המתווכים הוציאו מכיסם של הישראלים אלפי דולרים ללא בטחון שיקבלו ילדים בריאים.

שר החינוך בדק ומצא, כי על־פי החוק הברזילאי ניתן לאמץ ילדים בברזיל וישראלים יכולים לעשות זאת באמצעות פנייה לעורך דין מקומי, כך שאין צורך לעשות זאת באמצעות מתווכים, המנצלים את מצוקת הישראלים וגוזלים מהם כ־14 אלף דולר עבור אימוץ ילד אחד, תוך כדי סיכון כפול, הן עבירה על החוק והן חוסר מידע על מצב הילדים.

עוד נמסר לשר החינוך, כי פרשת החזרתה של הילדה קרולין, שלמעשה נחטפה על־ידי מתווכים מברזיל והוברחה לישראל, גרמה נזק רב למדינה, אם כי מערכת המשפט בישראל זכתה כאן לשבחים על טיפולה בפרשה.

אנשי הקונסוליה הישראלית בריו מסייעים כעת לזוג דתי בישראל שהתינוק שאימצו באמצעות מתווכים מת בבית־חולים עוד לפני שהספיקו לבוא לישראל וכן לבני הזוג גולון שאימצו שני תינוקות ברזילאיות ורק בישראל התברר כי הן חרשות, אילמות ועיוורות, ועתה הם מחפשים דרך להחזירן לברזיל.

בביקורו במשרדי הקונסוליה בריו נפגש שר החינוך גם עם ראשי מערכת החינוך היהודי וסיכם אתם על הידוק הקשרים בין בתי־הספר בריו לבין משרד החינוך בישראל. בריו מקימים כעת מרכזיה פדגוגית ונבון הבטיח כי ביקורו יסייע למחנכים היהודיים לצייד את המרכזיה בחומר לימודי וחינוכי על ישראל.

"הוועדות המקומיות" — מחוץ לחוק

(המשך מעמוד 1)

לסיוע לנפגעים. הממשל הישראלי לא מתערב בדרך כלל בפעולות ועדות מסוג זה ולעתים אף מרשה להן לפעול כמו במקרה של ועדת הסעד בשכם.

לעומת זאת, רובן המכריע של הוועדות מתרכזות בפעילות של הוצאה לפועל של הוראות כרוזי ההתקוממות המשודרים מתחנות השידור של אש"ף בחו"ל (התחנה בבגדד, שתי תחנות בלבנון, תחנה אחת בסופיה ורדיו מונטה־קרלו). הכרוזים האלו משודרים בקצב הכתבה וחברי הוועדות בכל פינה בשטחים מעתיקים את תוכנם, מדפיסים, מצלמים ומפיצים באיזור מגוריהם. בוועדות מסוג זה חברים בדרך־כלל צעירים מקומיים ובכל כפר, בכל מחנה פליטים, בכל שכונה עירונית, ולפעמים בכל רחוב קיימת ועדה מסוג זה. הוועדות המוקמות על בסיס מקומי מורכבות בדרך כלל מנציגי שלושה גופים: פת"ח, השמאל הפלשתיני והגוש המוסלמי.

בהרבה מקרים לוקחים על עצמם חברי הוועדה אחריות על פעילות הרשות המקומית ואף אחריות על פעילות של הממשל הישראלי. הם מנסים לארגן לימודים בשעה שהממשל סוגר את בתי הספר, הם מנסים לדאוג לשירותים השונים, הם מתיימרים למלא את תפקידי השוטרים שהתפטרו וכד' (במקום אחד לפחות הופיעו נציגי הוועדה בלבוש אחיד של סרבל כחול וניסו לתפקד כשוטרים). כמו כן אוספים חברי הוועדות תרומות ומנסים להנהיג מעין משטר מסים מקומי.

לוועדות הללו אין הנהגה מרכזית וכל ההוראות באות אליהן מהשידורים בחו"ל. עם זאת, במקומות רבים יש יוזמות מקומיות והתפרסמו גם כרוזים מקומיים הנותנים לכרוזי ההתקוממות את הפרשנות המקומית.

שבעה פצועים בגזרה המערבית

בתקריות ביהודה ושומרון נפצעו אתמול מירי שבעה צעירים. בכפר סמון בשומרון נפצעו שלושה ובמחנה הפליטים אל־אמערי נפצעו ארבעה. בראמאללה, שכם ובית־לחם היו שביתות חלקיות בהתאם על האירועים במחנה המעצר בקציעות ואנצאר 3. השביתה צפויה להימשך.

על מחנה הפליטים בלאטה הוטל אתמול עוצר בעקבות המהומות. גם הכפר ארתול בנפת שכם נמצא תחת עוצר.

תלונות מקבאטיה הנצורה — ארבעה שבועות בעוצר

תלונות על מחסור במזון ובתרופות הגיעו אתמול מהעיירה קבאטיה. עיירה זו נתונה בעוצר כבר ארבעה שבועות. במטה הממשל הישראלי התגבשה אתמול החלטה שאם תימשכנה המהומות לא תיפתח שנת הלימודים הקרובה. כמו־כן כנראה שלא ייפתחו מוסדות ההשכלה הגבוהה, שסגרו במשך כל שנת הלימודים שעברה.

הדוכנים פונו בירושלים

פקחי עיריית ירושלים פרקו אתמול בחסות המשטרה דוכנים של פירות וירקות באיזור שער שכם בירושלים. הפקחים העמיסו את הסחורה על משאיות. במקום נוצרה התקהלות והשוטרים ירו שני רימוני גז.

אשה זקנה נעצרה לאחר שהשליכה בסקולות על שוטר שפגעה בידו. בסקולות הנערים נרגם באבנים אוטובוס בקו 27 ברחוב סאלח א־דין אך לא נגרם נזק. בבית הספר ע"ש פולה בן־גוריון ליד עמק המצלבה נתגלו אתמול ציורים של דגלי אש"ף. המשטרה פתחה בחקירה.

יציאה גדולה לעבודה מעזה

עם הסרת העוצר מעזה הרצועה יצאו אתמול פועלים רבים לעבודתם בישראל והתושבים רבים הצטיידו במצרכי מזון. במחנות הפליטים ברצועה עוד נותר העוצר בתוקפו הוכרז אתמול על הפסקת כדי שהתושבים יוכלו להצטייד במצרכי מזון. העוצר נמשך גם בשכונות שייח' רדואן וסג'אעיה בעזה. עקב של הפועלים לעבודה איפשר פינוי זבל ואספה ביקורים שונים ברחוב שבהעדר הפועלים הערבים התקשו לפנותם. העוצר הקבוע הוטל על כל הרצועה משעה 10 בלילה עד 3 לפנות בוקר כל יום יימשך כרגיל.

בוטרוס גאלי מגנה את הגירושים

בוטרוס גאלי, תת שר החוץ המצרי, גינה אתמול את גירושם של ארבעת מנהיגי האינתיפאדה ברצועת עזה. בהודעה שפירסם בקאהיר ציין כי גירוש הארבעה מהווה חלק במדיניות הדיכוי של ישראל בשטחים, המערימה מכשולים על קידום תהליך השלום ומגבירה את סבלם של הפלשתינים. הוא טען כי פעולות הגירוש של תושבים פלשתינים, מיהודה שומרון ועזה מהוות הפרה בוטה של אמנת ז'נווה ואמנת האו"ם.

مكان الأصل

בחירות 88 ○ בחירות 88 ○ בחירות 88 ○

אישור המצע המדיני ב„העבודה" לא שיכך פולמוס היונים־ניצים

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

גם אחרי שאישרה אתמול הוועדה המדינית את המצע המדיני של מפלגת העבודה לא שכך הפולמוס בין יונים לניצים. אלה ואלה אומרים שידם שלהם היתה על העליונה, כיוון שלא התקבלו אף הוסרו הסתייגויות מרחיקות לכת יותר, משני הכיוונים.

הסתייגות חשובה אחת שכן התקבלה והביאה לתיקון הנוסח שהגישה ועדת הניסוח היא זו של שמעון פרס, יו"ר המפלגה. בסעיף „יעדי ישראל במשאומתן לשלום" במקום הנוסח המקורי „פתרון הבעיה הפלשתינאית במסגרת מדינה ירדנית־פלשתינאית..." ייכתב: „פתרון הבעיה הפלשתינאית במסגרת מדינית ירדנית־פלשתינאית". כלומר, אף שבעינה נותרה התנגדותה הנחרצת, החד־משמעית של מפלגת העבודה למדינה פלשתינאית עצמאית, הרי הבעיה הפלשתינאית יכולה להיפתר בנוסחה שאינה רק מדינה ירדנית־פלשתינאית, אלא קונפדרציה או מתכונת אחרת.

בעינו נשאר הסעיף, שעורר פרשנויות שונות, ביניהן זו הקובעת שמפלגת העבודה אימצה, גם אם לא כלשונה ובמסורתיה, את נוסחת ידיב־שם־טוב, היינו: „בהתאם לשאיפתו לשים קץ לסכסוך הערבי־ישראלי יהיה המערך מוכן לבוא בדברים עם אישים וגורמים פלשתינאים אשר יכירו בישראל, ישללו את הטרור ויקבלו את החלטות מועצת הביטחון 242 ו־338".

כאמצה את המצע המדיני שנוסח בוועדת הניסוח בתחילת השבוע הביאה מפלגת העבודה בחשבון את ההתפתחויות האחרונות באיזור – האינתיפאדה ונאומו של חוסיין. וגם אם עדיפותה הראשונה היא חידוש ההידברות עם ירדן, בשותפות עם נציגות פלשתינאית, כדי להגיע להסדר קבע בגבולה המזרחי, לשם הסדרי־ביניים תהיה ממשלה בראשות המערך מוכנה לנהל מו"מ גם עם „נציגים מוסכמים של תושבי יהודה, שומרון ועזה על הסדרי־ביניים אם ירדן לא תשתתף במשאומתן".

74 יום לבחירות

הסתייגויות משמעותיות שנדחו בישיבת מליאת הוועדה המדינית ברוב מכריע היו זו של חיים רמון וניצה שפירא־ליבאי. רמון הציע שממשלה בראשות המערך תנהל מו"מ לשלום עם נציגות פלשתינאית מוסכמת, אם ירדן תסרב להשתתף במו"מ. ניצה שפירא־ליבאי דרשה לבטל את הסעיף השולל כינונה של מדינה נוספת נפרדת בין ישראל לירדן.

שמעון פרס נואם בפני ישיבת המועצה למדיניות חוץ ובטחון של מפלגת העבודה במרכז המפלגה, אתמול. (צילום: י.פ.א)

בטאון אש"ף משבח את „מדע"

מאת מוחמד הלילה, סופר „דבר" בנצרת

אש"ף מרוצה כנראה מהמפלגה הדמוקרטית הערבית „מדע", בראשותו של חבר הכנסת דראושה, כך מתברר מהמאמר שנכתב על „מדע" ומצעה המדיני ב„פלשתין אל־תאורה", „פלשתין המהפיכה" בטאונו הרשמי של אש"ף.

מערכת הבטאון ראיינה את הח"כ דראושה על אודות פרישתו ממפלגת העבודה והמניעים להקמת מפלגה דמוקראטית ערבית. הראיון הופיע בגליון האחרון של הבטאון, שהגיע אתמול למספר מנויים בנצרת, ובהם עקרונותיה של המפלגה ומצעה המדיני.

הבטאון מבליט את הקו המדיני של „מדע" המצדד „בחיסול הכיבוש הישראלי מהשטחים שנכבשו בכוח בשנת 1967 והקמת המדינה הפלשתינית העצמאית בצד מדינת ישראל, בגדה, ברצועת עזה, לרבות מזרח ירושלים".

כהקדמה לראיון נאמר „שמדע" היא תופעה חדשה על המפה הפוליטית־מפלגתית בישראל ומסיבה זו, נאמר בראיון, יש חשיבות לנתח וללמוד את המצע המדיני של המפלגה החדשה.

ראש עיריית בת־ים מודה: עברתי עבירה; ניצלתי מעמדי לתעמולה

מאת עמרם גבאי, סופר „דבר"

ראש עיריית בת־ים אהוד קינמון הודה אתמול בפני יו"ר ועדת הבחירות השופט אליעזר גולדברג כי הוא עבר עבירה לפי סעיף 2 א' לחוק תעמולה 1959. עו"ד אמנון לוף בא כוח סיעת המערך בכנסת שהגיש את העתירה בשם יו"ר סיעת המערך בעירייה פיני שומר האשים את קינמון בניצול במות ציבוריות לצורכי תעמולת בחירות. קינמון הבטיח לשופט גולדברג שלא ינצל את מעמדו לקידום תעמולת בחירות לרשימתו.

אהוד קינמון פרש מהמערך ומתכונן לרוץ בבחירות לרשויות המקומיות בראש רשימה עצמאית. זו היתה תלונה ראשונה מסוגה נגד ראש עיר אשר בגינה צפוי העובר על החוק ל־10,000 ש"ח קנס או שישה חודשי מאסר.

דובר סיעת המערך בבת־ים אלי ידיב אמר אתמול: אם אהוד קינמון ישוב לקדם את ענייניו האישיים תוגש נגדו תלונה למשטרה.

„המרכז" ו„צומת" מצטרפות לאמנה

מאת עליזה ולך,
סופרת „דבר" לענייני מפלגות

ח"כ אמנון רובינשטיין, יו"ר תנועת המרכז־שינוי ועו"ד צבי ניר, מועמדה לכנסת, צרפו אתמול את מפלגתם אל המפלגות שחתמו על האמנה למערכת בחירות הוגנת. „צומת" הודיעה, כי בתחילת השבוע תצטרף אף היא אל המפלגות שחתמו על האמנה.

מותו של המנהיג

המונים מצטופפים סביב דוכן עתונים בפאקיסטן לקרוא את הידיעות על מותו בתאונת מטוס של נשיא המדינה זיא אל חק (צילום: א.פ.)

בנאזיר בוטו בת ה־35 העומדת ללדת בקרוב עשויה לרשת את זיא־אול־חאק

אביה של מנהיגת האופוזיציה הודח על־ידי זיא־אול־חאק ב־1977 והוצא על־ידו להורג

מנהיגת מפלגת העם הפקיסטאנית, בנאזיר בוטו, חותמת בספר המנחומים על מותו של שגריר ארה"ב בפקיסטאן בביקורה בשגרירות האמריקאית בקראצ'י, אתמול.

איסלאמאבאד (ע"ר וע"צ).– מותו הפתאומי, בתאונת מטוס מסתורית, של נשיא פאקיסטאן מוחמד זיא־אול־חאק, סילק מכשול שחסם את דרכה של בנאזיר בוטו לשלטון – אמרו אתמול משקיפים ודיפלומטים מערביים.

אולם, עדיין ניצבים מכשולים רבים מול מנהיגת האופוזיציה בת ה־35, המצפה עוד השנה ללידת ילדה הראשון. פרשנים מסויימים בפאקיסטאן סבורים, כי קיימת בהלם אפשרות לתקופה חדשה של משטר צבאי במדינה.

האיבה בין בוטו לבין זיא, האיש שהדיח את אביה ב־1977 ולאחר מכן הוציא אותו להורג, היתה כה גדולה שלדעת רוב המשקיפים לא היה כל סיכוי שהיא תהיה לראש ממשלה כל עוד זיא שולט בצבא, ודרכו במדינה כולה.

מכשול זה סולק, כאשר מטוסו של זיא התרסק במחוז פנג'אב. השלטונות גורסים כי התרסקות המטוס היתה תוצאה של חבלה.

לפי שעה כל העיניים מופנות אל הצבא, ששלט בפאקיסטאן משך יותר ממחצית 41 שנות העצמאות של המדינה. „אנשי הצבא יקבעו את העתיד, בשבועות הקרובים", אמר מאליהא לוהדי, עורך עתון מוסלמי באיסלאמאבאד. „אם לא־יוכלו לשלוט במצב יהיה עליהם להשעות את זכויות האדם. צפוי לנו שלטון צבאי ממושך", הוסיף.

הצעדים הראשונים של מפקדי שלוש זרועות הצבא היו בעלי אופי מרגיע בעיני פוליטיקאים אזרחיים. בפגישה עם שרי ממשלה שנערכה ביום רביעי בלילה, הסכימו מפקדי הצבא לטפל במשבר בהתאם לחוקה ולאפשר את קיום הבחירות ב־16 בנובמבר, כמתוכנן.

תוצאה של חבלה

בינתיים גוברות הידיעות, כי התרסקות המטוס, שגרמה למותם של הנשיא, הרמטכ"ל, קצינים בכירים רבים וכן השגריר האמריקאי בפאקיסטאן והגנראל האמריקאי הרברט ואסום – היתה תוצאה של חבלה.

איסלאמבאד (ע"צ).– התפוצצות שהשמידה ביום ד' את המטוס שהטיס את נשיא פקיסטאן נגרמה על־ידי מעשה חבלה, שבו היתה מעורבת, ככל הנראה, „מעצמה זרה" – נמסר אתמול ממקורות רשמיים באיסלאמבאד.

ראש ממשלתה הזמנית של פקיסטאן, מוחמד אסלאן חאטק, הצהיר אתמול בפני הסנאט, כי ההתפוצצות – והתרסקות המטוס נגרמו על־ידי „מעשה חבלה". הוא גם גילה, כי הוזהר עוד לפני זמן מה, כי „אויבים תיכננו לרצוח אישים פוליטיים בפאקיסטאן".

שמותיהן של הודו ושל המשטר הפרו־סובייטי באפגניסטאן מוזכרים שוב ושוב בשיחותיהם של אנשי ממשל פקיסטאניים, כמעצמות אזוריות העויינות לפקיסטאן.

יש לזכור, כי בשלוש השנים האחרונות נערכו שלושה ניסיונות להתנקש בחייו של זיא אול חק – הדגיש אתמול אחד מעתוני איסלאמבאד.

גם הנשיא הזמני, אישאק חאן, הצהיר אור ליום אתמול בנאום ששודר ברדיו ובטלוויזיה, כי אין להוציא מכלל אפשרות שהתפוצצות המטוס נבעה ממעשה חבלה.

ואילו כמה מפקידי משרד ההגנה הפקיסטאני אמרו אתמול, שהם סבורים שהמטוס פוצץ מבפנים, או נפגע על־ידי טיל".

הלווייתו של גנראל זיא תיערך בבירת פקיסטאן, במסגד הגדול שבעיר. בהלוויה ישתתפו כמה ראשי מדינות, ובהם חוסיין מלך ירדן ונשיאי הודו, באנגלאדש ותורכיה. כן ישתתפו בהלוויה שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ ושרי חוץ ממדינות רבות אחרות.

עתונים בפאקיסטאן כתבו כי הרמטכ"ל החדש ניצל בנס מן האסון. הוא היה יחד עם הנשיא בבאהוואלפור, אך המריא משם במטוס אחר. כאשר נותק קשר האלחוט עם מטוסו של זיא, הסתכל אסלאם בג אחורנית וראה את המטוס הבוער.

מפקד חיל האוויר הפאקיסטאני לשעבר, מארשל אסגאר חאן, טיים לשעבר, אמר כי מטוס התובלה הרקולס סי־130 הוא „מטוס צבאי בטוח מאוד" אשר גם במקרה של תאונה כמעט אינו ניזוק.

העתון „מוסלים" כתב היום, כי העובדה שהמטוס הושמד לחלוטין מצביעה על כך שהיה זה מעשה חבלה ב־99 אחוז.

מנהיגים רבים בעולם הביעו זעזוע ממותו של הנשיא.

מנהיגים מערביים כגון הנשיא רייגן וראש ממשלת בריטניה מרגרט תאצ'ר הביעו הערצה לזיא וצער עמוק על מותו.

ראש ממשלת הודו, ראג'יב גאנדי, שארצו ניהלה שלוש מלחמות עם פאקיסטאן מאז העצמאות, הביע זעזוע וצער על מותו של זיא והורה להוריד את הדגלים לחצי התורן.

סעודיה הכריזה כי מותו של זיא הוא אבדה גדולה לעולם המוסלמי, ואילו מצרים וירדן הכריזו על אבל רשמי.

פאקיסטאן הכריזה על מצב חירום בעקבות האסון, אולם ברחובות הערים לא נראו ריכוזי כוחות צבאיים.

אמש נתמנה הגנראל מירזה אסלאם בג לתפקיד הרמטכ"ל. על־ידי נשיא פאקיסטאן בפועל, אישאק חאן. הרמטכ"ל החדש נחשב על־ידי רוב המשקיפים בפאקיסטאן כמפקד־ביתי.

פועלי מכרה רביעי הצטרפו לשובתים בפולין – תובעים הכרה ב'סולידריות'

יאסטרזיבי (א.פ.).- אי השקט התעשייתי התפשט אתמול למכרה פחם רביעי בדרום־מערב פולין ולנמל שצ'צ'ין – מסרו מקורות בארגון 'סולידריות'. יותר מ־2,000 פועלים במכרה הפחם אנדז'רשציה, המרוחק כ־70 ק"מ מצפון־מזרח לשלושת המכרות האחרים שבשלזיה, הצטרפו לעמיתיהם והניחו את כלי עבודתם בתביעה להכרה בארגון 'סולידריות'.

מקורות ב'סולידריות' מסרו עוד, כי כ־600 נהגי אוטובוסים באיזור שצ'צ'ין הצטרפו לשביתה אתמול בבוקר ושיתקו בכך את התחבורה הציבורית בעיר הנמל הבאלטית.

שביתת הכורים החלה ביום ג' במכרה הפחם יאסטז'בי בתביעה להעלאות שכר, לשיפור תנאי העבודה ולהכרה בארגון העובדים הבלתי תלוי 'סולידריות'. כ־5,000 פועלים השתלטו על המיכרה, אחד הגדולים במדינה, המעסיק 11,000 כורים, הניפו דגלי 'סולידריות' וגרמו להפסקת העבודה בכל המכרה. ביום ד' הצטרפו לשביתה 400 פועלי מיכרה מודז'ינק הסמוך לגבול עם צ'כוסלובקיה.

בנמל שצ'צ'ין הצטרפו אתמול 1,800 מתוך 2,400 הסוורים לשביתה. הממשלה הכריזה על כל השביתות כעל שביתות לא חוקיות.

למרות שביתות ההזדהות, לא נראה לפי שעה, כי צפוי גל נרחב של אי שקט תעשייתי כזה שחוללה תנועת 'סולידאריות' לפני שמונה שנים.

ביום ד' הודיעה סוכנות הידיעות הרשמית 'פאפ', כי הפוליטביורו של פולין דן בישיבתו ביום ג' באי השקט התעשייתי וכי „בדעתו לנהל „דו־שיח שוטף עם העובדים". עם זאת הדגישה הסוכנות, כי „מוסכמת המלווה בתביעה להתרת כל רסן בחיי האומה רק תגרום להחרפת הבעיות הכלכליות".

זוהי התסיסה החמורה ביותר בפולין מאז אפריל ומאי השנה, כאשר העלאות מחירים חדות גרמו לשביתות הגדולות ביותר במדינה מאז ראשית שנות ה־80.

פולין היא יצואנית הפחם הרביעית בעולם. מיכרות הפחם שלה חיוניים גם לתעשיית הפלדה, האנרגיה והמיספנות. יצוא הפחם חיוני לפולין, היאיל והוא מקור מרכזי למטבע זר להקלום חובותיה, המסתכמים ב־39 מיליארד דולאר.

זרם החשמל לעיר נותק – כדי לאפשר חילוץ נערה מעמוד חשמל

פורטו־אלגרה (ע"ר).– האורות כבו ביום ג' בפורטו־אלגרה שבברזיל, עיר בת שני מיליון תושבים, כדי להציל חייה של נערה בת 16 שטיפסה על עמוד חשמל.

הכבאים ביקשו לכבות את האורות, כדי שיוכלו לחלץ את גניציה הנריקה דה־סילבה, שטיפסה עד לגובה 25 מטר על עמוד של מתח גבוה. אנשים רבים נלכדו במעליות עקב כך, והיו פקקי תנועה עצומים בגלל הפסקת פעולת הרמזורים.

הנערה אמרה בראיון שנתנה לתחנת רדיו, כי עלתה עד לגובה 25 מטר על עמוד המתח הגבוה, כדי להמלט מצעירים שביקשו להתנכל לה.

45 בתי כנסת פעילים בהונגריה

מאת סוכנות הידיעות העברית כ.ט.י.

בודפשט (מיוחד לעתי"ם).– בהונגריה כ־1,300 בתי עלמין יהודיים ו־45 בתי כנסת פעילים – על כך נמסר בעקבות התחלת פעילותה של הקרן לשמירת המורשת התרבותית של יהודי הונגריה בניו־יורק.

כמה בתי כנסת הפכו למרכזי תרבות, כגון אלה בבאיה, קצ'קמט, ואלגרשג ואגר. אתר בית הכנסת באפוסטאג ששוקם לאחרונה כולל מוזיאון, ספריה ואולם התכנסות. מבין 45 בתי הכנסת הפעילים, שוכנים 22 בבודפשט. הגדולים בבתי הכנסת האלה – ברחובות קאזינצי ודוהאני – ישוקמו בעזרת הקרן לשמירת המורשת התרבותית של יהודי הונגריה, „קרן עמנואל". בית הכנסת ברחוב דוהאני נבנה ב־1853 ונכלל עתה ברשימת המונומנטים המוגנים של אונסק"ו.

בבית הכנסת ברחוב דוהאני שוכן סמינר הרבנים היחיד של אירופה המזרחית. סמינר זה מקבל סטודנטים מבריה"מ, גרמניה המזרחית, יוגוסלביה ובולגריה.

שיקום בית הכנסת ברחוב דוהאני ושיפוצו יעלה כ־15 עד 16 מיליון דולאר. ממשלת הונגריה תשתתף בביצוע התכנית ותקציב למטרה זו סכום מקביל לזה שיגוייס על־ידי הקהילות היהודיות. לפי התכנית תושלם העבודה תוך 5 שנים. כבר הוחלה העבודה לשיקום בית הכנסת ברחוב קאזינצי. המבנה כוסה בגג חדש והמלאכה תושלם במהלך שנה זו.

„קרן עמנואל" מתכוונת להקים אנדרטה לזכר 600,000 היהודים ההונגרים שנרצחו במלחמת העולם השניה. לפי התוכנית יוסר הלוט מאנדרטה זו במאי 1989, לציון יום השנה ה־45 לגירוש יהודי הונגריה.

האנדרטה, יצירתו של הפסל אימרה ואגה תהיה מעוצבת בצורת מנורה, עשויה בענפי עץ. על עלי עץ זה יוכל כל אדם לרקום את שם קרוב משפחה שנרצח תמורת 125 דולאר. מצפים שכ־30 אלף שמות של קורבנות רדיפות הנאצים יירשמו על־ידי קרובי משפחה המבקשים להנציח את זכר יקיריהם.

בהחלט לא ויאטנם

מועמדו של ג'ורג' בוש לסגנות הנשיאות מטעם המפלגה הרפובליקנית בארה"ב דן קוויל, נראה בתצלום זה כשהוא נשען על מכונית של המשמר הלאומי האמריקאי בשנת 1971. תצלום זה ואחרים מופצים בסוכנויות הידיעות בעקבות המחלוקות שהתעוררה בארה"ב על עברו הצבאי המפוקפק של קוויל. (צילום: א.פ)

500 קברי קרבנות החיסולים של סטאלין נתגלו ביער בביילורוסיה

מוסקווה (ע"ר). – יותר מ־500 קברים של קורבנות הרודן הסובייטי יוזף סטאלין נתגלו לאחרונה ביער בביילורוסיה – מסר ביום ד' השבועון הסובייטי „חדשות מוסקווה".

לדברי השבועון, נתגלו הקברים בעקבות חקירה שערכו פקידים מקומיים. אלה גבו עדויות של גימלאים, אשר ראו, בהיותם ילדים, כיצד הובאו קבוצות של אנשים ב„דרך המוות" אל יער קורפטי מידי יום ביומו משנת 1937 ועד לכניסת ברה"מ למלחמת העולם השניה ב־1941.

הידיעה הראשונה על דבר המצאותם של הקברים התפרסמה בבטאון הסופרים הביילורוסים. כעבור ימים מספר הקימה ממשלת ביילורוסיה את הוועדה, שהחלה לחקור עדי ראיה ולהוציא גופות מן הקברים.

הקורבנות נורו בקבוצות בקרחת יער קטנה מוקפת חומה גבוהה שעליה גדר תיל, סיפר קשיש בן 70, שהיה עד להוצאות להורג. המבוגרים, סיפר, שהיו אחוזי פחד לאזור ששמעו יריות וצעקות מן היער, התרחקו מן המקום, אך ילדים סקרנים התקרבו מידי פעם לאיזור ההוצאות להורג.

העתון רומז, כי בכל אתר מבין 500 הקברים יותר מגופת קורבן אחד. הוא מציין עוד, כי אתרי קבורה נוספים נמצאו, כאשר הונחו צינורות גאז באיזור הסלל כביש.

לתדיראן צפוי חוזה עם מדינה מדרום אמריקה

מאת דליה שרון, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל'דבר').– חברת 'תדיראן' תכנס לסדרת עסקות עם ארץ דרום־אמריקאית.

מדובר בחוזים בהיקף של 135 מיליון דולאר, לציוד תקשורת ומערכות אלקטרוניות. כאשר יתבהרו כל ההגבלות הכספיות יוחל באספקת הציוד. מקווים כי העסקה תצא אל הפועל באמצע 1989 – כך מוסר 'ג'יינס דיפנס וויקלי'.

בתעשיה האווירית מצפים לחקיקה בארה"ב שתפתח את שוק השירות למטוסים

מאת דליה שרון, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל'דבר').– משה קרת, מנכ"ל התעשייה האווירית, אמר כי ישראל זקוקה לאישור חוק בקונגרס האמריקאי, הפותח את שוק השירות למטוסים גם לחברות פרטיות.

'ג'יינס דיפנס וויקלי' מדווח על ירידה במחזור של 'בדק', חברת האחזקה של התעשייה האווירית, ל־220 מיליון דולאר – דהיינו, ירידה של 20 מיליון דולאר לעומת השנה שעברה.

'בדק' פיתח ערכת המרה

מפעל 'בדק' של התעשייה האווירית השלים פיתוחה של ערכת המרה למטוסי בואינג־727, המאפשרת הטסת המטוס בידי שני אנשי צוות במקום שלושה, על כך מדווח 'פלייט'. מהנדסי בדק הפחיתו את מספר המחוונים ומתגי הבקרה בתא הטייס, באמצעות הכנסת מערכת בקרה אוטומאטית. דבר המאפשר ביטול של עמדת מהנדס הטיסה. מערכת הבקרה החדשה מתריעה בעת הצורך וחוסכת את השימוש במערכות המחוונים המקובלות עתה. מחיר ההמרה – 900,000 דולאר.

נמשך מאמץ של 8 מדינות לבלום את עליית הדולר

לונדון (ע"ר).– הדולר כמעט לא נפגע אתמול לנוכח התערבותם המתואמת של הבנקים המרכזיים בשבע מדינות באירופה ובארה"ב, במאמץ לבלום את עלייתו.

זה אחרי זה, מכרו הבנקים המרכזיים של בקרב גרמניה, צרפת, שווייץ, בריטניה, בלגיה, איטליה ואוסטריה כמויות ניכרות של דולרים. מאוחר יותר התערב גם הבנק המרכזי של ארה"ב, במאמץ נוסף לייצב את שערי המטבעות.

ההתערבות החלה לאחר שהדולר עלה ל־1.91 מארק, והבנקים הצליחו להוריד את שערו ל־1.8845 מארקים. אולם לאחר שנפתח השוק בניו־יורק, שוב עלה שערו לסביבות 1.90 מארקים.

מטוקיו נמסר כי שערי המניות ירדו במקצת, ומדד ניקיי ירד ב־50 נקודות, כדי לעמוד על 28,129. גם בבורסת פרנקפורט היתה ירידה קלה, ואילו בבורסת ציריך היתה מגמה יציבה.

„אודי 90" הוצגה בגרמניה; תעלה בארץ 100 אלף ש"ח

מאת סופר „דבר"

ה„אודי 90 קוואטרו" בעלת מנוע בן חמש בוכנות ועשרים שסתומים הוצגה בימים אלה בגרמניה. למכונית הנעה בתמורה על ארבעת גלגליה. היא מצויידת במנוע בנפח של 2,300 סמ"ק, המפיק 170 כוחות־סוס. היא מגיעה מ־0 ל־100 קמ"ש ב־8.4 שניות ומהירותה המירבית 218 קמ"ש.

למנוע ניהול ובקרה אלקטרוניים מלאים. המכונית, הבנויה על המרכב של ה„אודי 80", מיועדת ללקוחות פלח־השוק העליון של מכוניות בגודל בינוני, המעוניינים במכונית גדולה יחסית, שביצועיה ספורטיביים באמת וצריכת הדלק שלה סבירה. הכפלת מספר השסתומים מגדילה את ניצולת הדלק ב־25 אחוז. תודות לכך גדל ההספק. צריכת הדלק של ה„אודי 90 קוואטרו" בעלת 20 השסתומים היא 13 ק"מ לליטר במהירות של 90 קמ"ש, 11 במהירות של 120 קמ"ש ו־7 בנסיעה עירונית. אם יימכר בארץ, ינוע מחיר הדגם החדש סביב 100 אלף שקל.

אישור ראשון בארה"ב לתרופה נגד קרחות

וואשינגטון. (ע"ר). – מינהל המזון והתרופות של ארה"ב אישר אמש לראשונה תרופה נגד קרחות, המשווקת כבר ב־45 מדינות.

בהעניקו רשות ליצרן התרופות „אפג'ון" לשווק את „רוגיין", תרופה הידועה גם בשמה הכימי „מינוקסידיל", הביע מינהל המזון והתרופות על מחקרים שהעלו, כי הטיפול בתרופה זו לא יועיל לכל אדם.

הוא ציין, כי 49 אחוז מהגברים דיווחו על צמיחה מתונה עד צפופה של שיער על פדחתם במהלך הניסויים. אולם ל־61 אחוז צמחו רק מעט שערות או בכלל לא.

שרי האנרגיה הערבים דנו בהקמת סוכנות גרעינית

תוניס (ע"צ).– שרי האנרגיה של מדינות ערב התכנסו ביום ד' במשרדי הליגה הערבית בתוניס, כדי לבדוק את ההצעה להקמת רשות לאנרגיה גרעינית, שתקבל על עצמה את המשימה לפתח את היכולת הטכנית והמדעית של העולם הערבי במישור הגרעיני.

הסכם עקרוני בדבר הקמת מוסד מעין זה כבר הושג ב־1965. עתה ידונו הנציגים הערבים בבעיות מעשיות בקשר עם הקמת הרשות והאטומית ובעיקר בבעיות מינהליות וכספיות.

תוניסיה מציעה שהרשות הערבית לאנרגיה גרעינית תקים את מרכזה על אדמתה.

זה היה נהר

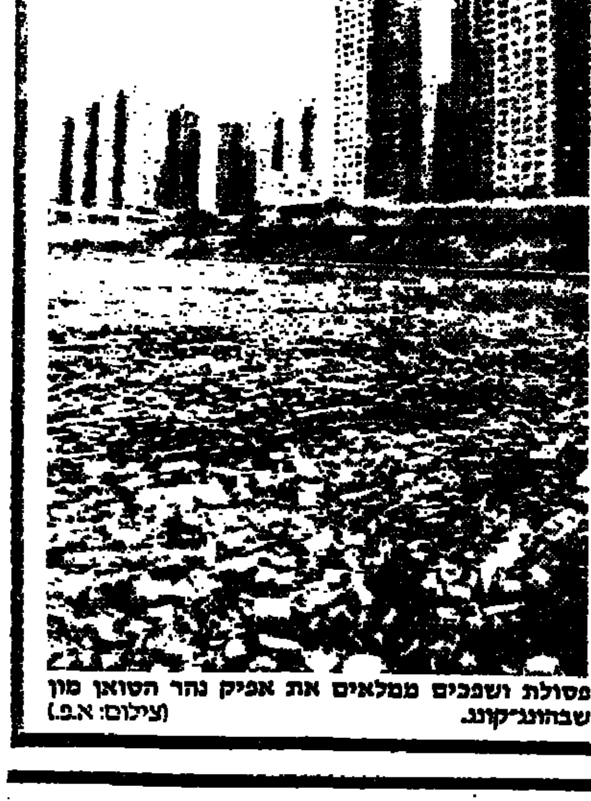

פסולת ושפכים ממלאים את אפיק נהר הסואן מון שבהונג־קונג. (צילום: א.פ.)

صكنا من الاصل

هكذا من الأصل

הג'יהאד האיסלאמי בביירות:

שחרור 'לוחמי האיסלאם' שבישראל – תנאי לשחרור בני הערובה שבלבנון

ביירות (א.ס. ועי"ד). – ארגון הג'יהאד האיסלאמי הפרו־איראני, האחראי לחטיפתם של שני אמריקאים לפחות בביירות, הודיע אתמול, שבני הערובה שבידיו לא ישוחררו בעתיד הקרוב חרף שמועות ביחס זה בעקבות הפסקת המלחמה בין עיראק לאיראן. בהודעת הארגון הודגש, כי איש מבני הערובה לא ישוחרר כל עוד לא ייענו כל תביעותיו, בהן התביעה לשחרור 'לוחמי האיסלאם' המוחזקים במדינות זרות, ערביות ובישראל.

בהודעת הארגון, שהגיעה לסוכנות ידיעות בין־לאומית בביירות, הכריז הארגון המחתרתי: "אין בשינויים האזוריים והבין־לאומיים כדי להבטיח את שחרורם של בני הערובה. רק אנחנו מוסמכים להחליט על שחרורם, על הוצאתם להורג או על המשך מעצרם."

להודעה, שנכתבה בערבית במכונת כתיבה, צורף צילום בשחור לבן של בן הערובה האמריקאי טרי אנדרסון, שנחטף במארס 1985.

בהודעה פורטו דרישות הג'יהאד האיסלאמי כלהלן: "שחרור המוג'אהידין מכל בתי־הכלא הערביים והמערביים, שחרור המוג'אהידין הלבנונים והפלשתינים מבתי־הכלא הישראליים בשטחים הכבושים ובאלה של סוכניהם בדרום־לבנון, נסיגה ללא תנאי של הצבא הישראלי וסוכניו מדרום־לבנון, שיקומן של ביירות ודרום לבנון, שנהרסו מחמת מזימות ישראליות־אמריקאיות ותשלום פיצויים לעמנו המדוכא."

הודעת הג'יהאד האיסלאמי באה יום אחד לאחר הודעת אלמוני, שטען, כי הוא מדבר בשם ארגון זה. הוא הודיע, כי קרוב שחרורו בלא תנאי של בן הערובה הבריטי טרי וייט. בעבר הזהיר הארגון פעמים רבות מפני הודעות טלפוניות המיוחסות לו. יצויין עם זאת, שלפני שחרורם של שלושת בני־הערובה הצרפתיים במערב ביירות ב־4 במאי התקשר אדם בשם 'הג'יהאד האיסלאמי' לתחנת הרדיו 'קול לבנון' והודיע על כך.

מסתמן סיכוי לשחרורו של מאנדלה

נשיא דרא"פ בותה: "מאנדלה משתף פעולה" • מצפה ל'תגובה חיובית' להצעתו – שחרור תמורת מחוייבות לאי אלימות

דורבאן (א.ס). – נשיא דרום־אפריקה פ.ו. בותה רמז אתמול לאפשרות, שמנהיג הקונגרס הלאומי האפריקאי נלסון מאנדלה לא יאלץ לחזור לבית־הסוהר לאחר שיושלם האישפוז בו בבית־החולים. מאנדלה סובל משחפת, שבה לקה בבית־הסוהר.

בנאום שהשמיע אתמול בעיר דורבאן, בוועידה האיזורית של 'המפלגה הלאומית' השלטת, אמר בותה, שמאנדלה הוא משתף פעולה עם הממשלה וכי הוא מצפה עתה ל'תגובות חיוביות' מצידו להצעתו העוסקת לשחררו תמורת הודעה מצידו, כי זנח את דרך האלימות במאבקו באפרטהייד.

"הממשלה תשקול את העניין באורח אוהד", אמר בותה. "אם נזכה לשיתוף הפעולה שבו זכינו עד כה ממאנדלה, אני מאמין שנשיג תוצאות חיוביות."

בותה לא פירש למה הוא מתכוון ב'שיתוף פעולה', אך נראה שניתן להבין את דבריו כרמז ברור לכך, שחל שינוי באופן שבו מתייחס השלטון למקרהו של מאנדלה, כפי הנראה מאז לקה בשחפת. "באופן אישי איני סבור שבגילו ובמצבו יהיה זה נבון מצידו לבחור לשוב לבית־הסוהר", אמר בותה להלן. "אני מקווה שהוא יאפשר לי לנהוג באורח אנושי, כך שנוכל להשיג שקט בדרום־אפריקה."

עד כה דחה תמיד מאנדלה את הצעותיו של בותה לשחררו בתמורה להצהרת מחוייבות שלו לאי אלימות. הוא עמד תמיד בתביעתו, שהממשלה תכיר תחילה בארגונו ותשים קץ למדיניות האפרטהייד.

בתשובה לשאלות כתבים באשר ל'שיתוף הפעולה' מצד מאנדלה אמר אתמול שר ההסברה שטפל ואן דר־מרווה: "הוא לא ניסה, למשל, לנצל את אישפוזו בשבוע שעבר כאמצעי תעמולה." להלן הוא ציין, שהיו אלה עורכי־דינו וידידיו של מאנדלה שעמדו על כך שיאושפז מחוץ לכותלי הכלא ושגילו את אופיה של מחלתו. הוא הדגיש, הממשלה אינה מצפה ממנו לחתום על מסמך כלשהו או להתכחש בפומבי למדיניות ארגונו, אלא רק לכך שיימנע מלהשתתף באורח פעיל בפעילויות אלימות.

הסתיימה האודיסאה של שודדי הבנק בגלדבאך – בתום 55 שעות מרדף

קלן (א.פ. ועי"צ).־ משטרת מערב־גרמניה לכדה אתמול אחר־הצהריים שני שודדי בנק חמושים במארב שהוטמן להם על הכביש המהיר ליד בון בתום דראמה שנמשכה כמעט שלושה ימים על פני שתי מדינות. בחילופי האש נהרג בן ערובה שהוחזק בידי השודדים ונפצעו ארבעה עוברי אורח בכביש המהיר.

לפחות שלושה בני אדם מתו ושבעה נפצעו במהלך סידרת החטיפות, חילופי הירי ומרדפי המכוניות, שהחלו ביום ג' בשוד בנק בעיירה גלדבאך שבצפון־מערב גרמניה.

דובר המשטרה סיפר אתמול, כי שני השודדים, האנס יורגן רוסנר, פושע מסוכן בן 31, ודיטר דגובסקי, בן 32, ושותפתם נסעו במהירות לאורך הכביש המהיר אתמול אחר־הצהריים כשלפתע עצרו אנשי המשטרה את מכוניתם וכיתרו אותה מכל העברים. במכונית היו אותה שעה שני בני ערובה בלבד. לדבריו, נטלו חלק במארב אנשי יחידת עילית מיוחדת של המשטרה.

להלן סיפר הדובר, כי בחילופי האש שפרצו במקום נהרג אחד מבני־הערובה ובן ערובה אחר נפצע פצעים קשים. הוא הוסיף, כי שני השודדים נפצעו פצעים קשים אף הם, ושותפתם נפצעה פצעים קלים בלבד.

האודיסאה של השודדים החלה 55 שעות קודם לכן, כאשר תקפו בנק בעיירה גלדבאך שבחבל הרוהר. הם תפסו שניים מעובדי הבנק כבני ערובה, ובמשא ומתן שנמשך 16 שעות קיבלו לידיהם 460,000 מארק ומכונית מהירה, שבה עזבו את המקום.

לפנות ערב הגיעו לברמן שבצפון גרמניה, שם חטפו אוטובוס ובו 30 נוסעים, שאף אותם לקחו כבני־ערובה. לאחר ששחררו חמישה מהם דרשו לקבל 400,000 מארק נוספים. "אם תביעותינו לא ייענו, נירה", אמר יורגן לכתבים. "השלמנו עם המוות. הכדור האחרון הולך לכאן." באומרו דברים אלה הכניס את קנה האקדח שבידו לפיו. עדי ראיה אמרו כי השניים היו שתויים.

באוטובוס זה הגיעו השניים אתמול לפנות בוקר להולנד, לאחר מסע דמים במערב־גרמניה, שבו מצאו את מותם שני אנשים, איטלקי בן 15 ושוטר בן 31, שמכוניתו התנגשה במכונית פרטית ובמשאית בעת שרדף אחר האוטובוס החטוף.

בהולנד עברו השודדים למכונית מרצדס "ב.מ.ו." שהעמידה לרשותם משטרת הולנד, ובה הם נתפסו בסופו של דבר.

שניים מבני משפחת החוטפים, אח ואחות של אחד מהם, הגיעו להולנד כדי להשתתף במשא ומתן לשחרור בני־הערובה. כאמור, לא התקיים בסופו של דבר כל משא ומתן.

"יומון הכלכלה" הסיני:

300,000 מפעלי תעשייה בסין פושטי רגל למעשה

פקין (עי"צ).־ יש להכריז על 300,000 מפעלים סיניים לפחות כפושטי רגל או למזגם עם מפעלים אחרים – קובע העיתון הסיני "יומון הכלכלה" בגליונו מיום ד'. העיתון מוסיף, כי סין עדיין לא מוכנה לנקיטת צעדים מעין אלה וכי רק ב־1 בנובמבר ייכנס לתוקפו חוק ראשון העוסק בפשיטות רגל של מפעלים.

עוד כותב העיתון, כי למעשה, קיימים בסין יותר מ־400,000 מפעלים הצוברים הפסדים כספיים, אך רק מעטים מבין מפעלים אלה הגישו לשלטונות את מאזנם, ואף מפעל ממלכתי אחד לא עשה כן עד כה.

הסובסידיות של הממשלה למפעלים הממלכתיים יסתכמו במהלך שנה זו ב־40 מיליארד יואן (11 מיליארד דולאר), דהיינו כמחצית מכלל הרווחים שהופקו על־ידי התעשייה הסינית.

קרוב לרבע מכלל 9,000 המפעלים הממלכתיים הגדולים ביותר בסין, המהווים את מרבית ענפי המפתח של הכלכלה הלאומית, מפסידים כספים, מפני שתפוקת פועליהם ירודה.

ה'עשירית' של בטהובן בפילהרמונית בלונדון

מאת דליה שרון סופרת "דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל"דבר"). – הפרק הראשון של הסימפוניה העשירית (כן, העשירית) של בטהובן יבוצע לראשונה השנה בלונדון, ברויאל פסטיבל הול'.

בטהובן הבטיח, לפני 161 שנים על ערש מותו, כי הסימפוניה תישמע לראשונה בלונדון. לפני מותו, כאשר סבל מכאוב ועוני, קיבל במתנה 100 לישט"ש מן החברה הפילהרמונית הבריטית. בטהובן החולה רצה אז להוכיח לאנגלים כמה הוא מעריך את עזרתם, ואמר לחבר אנגלי, כי טיוטות לסימפוניה החדשה נמצאות במגירתו. גם מזכירו, קרל הולץ, תיאר כיצד ישב בטהובן ליד הפסנתר וכתב את הסימפוניה החדשה, אך הסימפוניה לא נמצאה, והמוסיקולוגים הניחו, כי לא נכתבה.

לפני חמש שנים מצא דר' ברי קופר, מרצה למוסיקה באוניברסיטת אברדין, בספריה במערב ברלין טיוטה, שבסופה היה כתוב 'סוף הפרק הראשון', ובטיוטה אחרת דובר ב'סימפוניה החדשה'. בינתיים התגלו טיוטות אחרות, ובאמצעותן כתב קופר, בן 39, את הפרק הראשון.

הסימפוניה תבוצע ב־18 באוקטובר, בפתיחת העונה של החברה הפילהרמונית המלכותית.

מעצרים במערב־גרמניה ביום השנה למותו של רודולף הס

ונסידל (ע"ד).– 15 איטלקים נאו־נאצים נעצרו ביום ד' לאחר שהתאספו בעיר ונסידל ליד קברו של רודולף הס, מי שהיה סגנו של היטלר, במלאת שנה למותו – מסרה המשטרה.

דובר המשטרה אמר, כי חברי הקבוצה יגורשו לאיטליה. שניים מחברי הקבוצה נשאו דגלים עם צלבי קרס, האסורים לפי החוק במערב־גרמניה.

עוד אמר דובר המשטרה, כי האיטלקים התאספו בניגוד לצו איסור זמני האוסר התקהלויות, שנועד למנוע מנאו־נאצים לציין את יום השנה למותו של הס.

המשטרה כיתרה את בית־הקברות, שהיה סגור ביום ד', ושוטרים פיטרלו לאורך כביש הגישה אליו. לא נמסר על ארועים נוספים.

הס נקבר בבית־הקברות בוונסידל, כפר בבוואריה הצפונית, לאחר שמת בכלא 'שפנדאו' במערב־ברלין בשנה שעברה בגיל 93. הוא היה כלוא במשך 40 שנה כאסיר של בעלות הברית לאחר שהורשע במשפט פושעי נירנברג.

ניסוי משותף ראשון

מדעני גרעין אמריקאים וסובייטים מכונסים בחדר הבקרה של אתר הניסויים הסודי במדבר נוואדה, שם נערך ביום ד' ניסוי גרעיני משותף ראשון של שתי המעצמות. הניסוי נעשה בתוך פיר בעומק 640 מטר. הוא הראשון מבין שני ניסויים מתוכננים שמעצמות העל הסכימו לערוך השנה במשותף. מטרתו לסייע במציאת טכנולוגיה שתתקבל על דעת שני הצדדים לעקוב ביעילות אחר ביצוע שני ההסכמים לצמצום הניסויים הגרעיניים. (צילום: א.פ.)

ערב הפסקת האש זירזו שלטונות איראן את קצב ההוצאות להורג

לונדון (עי"צ).־ שלטונות איראן זירזו בימים האחרונים את קצב ההוצאות להורג של אסירים מארכסיסטים ושמאלנים, מאז נתנה טהראן את הסכמתה להפסקת אש במלחמת המפרץ – נכתב ביום ד' בעיתון הלונדוני "פייננשל טיימס".

לדברי כתב העיתון באיראן, שהו הנידונים למוות בבית־הסוהר זמן רב לפני שטהראן נתנה את הסכמתה להפסקת אש. הוא מעלה את הסברה, שההוצאות להורג הראשונות בחודש אפריל נעשו בעקבות גילוי קשר בקרב האסירים, אך אלה האחרונות באו, כפי הנראה, מתוך זעם השלטונות נוכח הפעולות המלחמתיות של מתנגדי המשטר, המוג'אהדין האלק, ונוכח רצונה של ההנהגה לפעול נגד קיצונים שאינם מרוצים מהפסקת האש.

הכתב מסתמך על עד ראיה, שאמר, כי בין ה־27 ביולי וה־10 באוגוסט הובלו לקבורה לפחות 58 גופות בבית העלמין שבמזרח טהראן בחלקה המיוחדת למארכסיסטים.

בבית־הקברות המרכזי של טהראן הובחנו "פקקים" של קרובי משפחה אבלים בימים האחרונים ליד החלקות המיוחדות לחברי השמאל האיסלאמי.

גל דומה של הוצאות להורג פוקד בימים אלה גם בתי־סוהר אחרים באיראן, במיוחד באיזור המערבי של המדינה, לשם חדרו כוחות המוג'אהדין. רבים הוצאו להורג בקרנד, עיירה קטנה הסמוכה לגבול העיראקי, שבה קיבלו התושבים בהתלהבות את לוחמי האופוזיציה.

כוננות בצ'כוסלובקיה לקראת יום השנה לדיכוי "האביב של פראג"

פראג (עי"צ).־ כוחות השלטון בצ'כוסלובקיה ניתן להבחין בימים האחרונים בעצבנות מסויימת לקראת יום השנה ה־20 לדיכוי "אביב העמים", החל בשבת. כוחות משטרה הועמדו במצב כוננות ברחובי המדינה והעתונים מפרסמים מדי יום ביומו התקפות על מנהיגי "האביב של פראג" ועל סמל אותם ימים, מנהיג צ'כוסלובקיה לשעבר אלכסנדר דובצ'ק.

ביום ד' נמסר מחוגי מתנגדי המשטר, כי חברי התנועה להגנת זכויות האדם "אמנה 77" מתכוונים לבקר בשבת בשגרירות ברה"מ בפראג, "אם לא ייעצרו חברי התנועה על־ידי המשטרה קודם לכך". ביום א' ברצונם להניח זרי פרחים בשלושה אתרים בבירה, שם נהרגו אזרחים בידי החיילים הסובייטים בסוף אוגוסט 1968.

לקראת יום השנה פרסם בטאון המפלגה הקומוניסטית הצ'כוסלובקית "רודה פראבו" דברי ביקורת חריפים על דובצ'ק על פני עמוד שלם. העתון מביע את החשש כי דובצ'ק בן ה־66 "יבקש לחדש את פעילותו הפוליטית" בטענה, כי היה חלוץ ה"פרסטרויקה", המונהגת עתה על־ידי מנהיג ברה"מ מיכאיל גורבצ'וב.

בלילה שבין ה־20 ל־21 באוגוסט 1968 פלשו כ־600,000 חיילי הצבא האדום, חיילים מזרח־גרמניים, פולנים, בולגרים והונגרים לצ'כוסלובקיה, כדי להדיח מהשלטון את דובצ'ק וחבריו. היתה זו הפעולה הצבאית הגדולה ביותר מאז סוף מלחמת העולם השניה.

תו"ם מורה ומקצוע [illegible]
דרושים:
1) מדריכים חינוכיים (רווקים)
2) מורה למכונאות רכב.
טל. 06-366232 06-365675, 06-365397

לחברת יבוא ושיווק של ציוד טכני
דרוש:
אחראי מחסן [illegible]
★ בעל רקע טכני
★ הכרת מחשב – יתרון
03-377253

לקרס שורות 84 בע"מ
דרושים
אנשי מכירות
למכונות צילום מסמכים
עדיפות לבעלי נסיון + רשיון נהיגה
לפנות לדני בטלפון 03-663721
מגדל שלום – [illegible] 10 ת"א

[illegible]
דרוש:
מהנדס אלקטרוניקה
בעל נסיון מוכח של 5 שנים, לפחות, בפיתוח מעגלים סיפרתיים.
נסיון בפיתוח ממשקים ל: PC – BUS GPIB, RS232
נסיון בעבודה עם מעגלי PLL וסינתסייזרים סיפרתיים – יתרון.
מקום העבודה רמת־גן.
ההעסקה מיידית.
לפנות, בצירוף קורות חיים, לת.ד. 37569 ת"א 61375

אגודת שוחרי בי"ח ע"ש אדית וולפסון חולון
[illegible]
1. אחיות מוסמכות
(רצוי עם קורס טיפול נמרץ)
לקביעת ראיון להתקשר טלפון 03-5028338-9
2. רופאים מומחים ומתמחים בקרדיולוגיה
3. מזכירה רפואית
(נסיון במעבד תמלילים)
לקביעת ראיון להתקשר לטלפון 03-5028321

פרחי ההר בע"מ
לבית אריזה לפרחים
דרוש
מנהל בית אריזה
טלפון 02-914555

המרכז הרפואי גולדה
קופת חולים מחוז פ"ת
דרושים/ות:
★ אחים/ות קהילה
לעבודה עם אתגר.
במשרות מלאות וחלקיות.
נא לפנות למנהלת שרותי הסיעוד בקופ"ח מחוז פ"ת טל. 03-9251304/5
★ רוקחים/ות
נא לפנות לרוקחת המחוזית
טל. 03-9251322

לבית ההארחה בהרצליה פיתוח
דרושים:
★ אחראי/ת על הנקיון
(מנהל/ת משק) לעבודה בשתי משמרות.
★ טבח מנוסה
למשמרת שניה – ימי א'–ה'.
★ עוזר טבח
למשמרת בוקר – ימי א'–ה'.
★ עובדי נקיון
למשמרות בוקר / צהריים.
נא לפנות לגב' חוה גולדשטיין 03-5592446/7 מיום א' בין השעות 09.00 – 14.00

לחברה מסחרית גדולה
דרוש
איש מכירות
למרקטים ומלגזות
★ נסיון מוכח במכירות
★ מגורים באיזור המרכז
לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 58181 תל־אביב

לחברה תעשייתית גדולה באזור המרכז
דרוש
מנהל מיתקן
דרישות התפקיד:
★ נסיון בהפעלת צוות עובדים מגוון
★ כושר ניהול וארגון גבוה.
★ ידע בנושאי אחזקה.
★ נסיון בתפעול מערכי ייצור.
★ נכונות לעבודה קשה ומאומצת.
מגורים בגוש דן חובה.
נא לפנות בכתב לת.ד. 50018 ת"א 61500
סודיות מובטחת

בוא להיות באינטל
אינטל היא החברה המובילה בישראל בפיתוח וייצור רכיבי VLSI למחשבים ולמערכות ספרתיות
דרוש
חשב
אחריות לניהול מערכות כספים בשלושת פעילויות אינטל בישראל:
ניהול מערכות שכר, חשבונאות תקציבים ותכנון לטווח ארוך
★ 10 שנות נסיון בניהול מערכות כספים מורכבות רצוי בחברה רב־לאומית.
★ תואר בראית חשבון.
★ שליטה בכללים החשבונאיים בארה"ב ובישראל GAAP.
★ שליטה מלאה בעברית ובאנגלית.
★ מגורים בירושלים.
המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים מפורטים בעברית ובאנגלית, ובציון שם המשרה, מס' תעודת זהות ומס' טלפון אל:
אינטל אלקטרוניקה
ת.ד. 3173 ירושלים 91031
אינטל
פסגת הטכנולוגיה
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד
פרסום שיטה

מנן מדיקל בע"מ
מפתחת ומייצרת מיכשור ומערכות ממוחשבות ליישומים רפואיים ביחידות לטיפול נמרץ וחדרי ניתוח בבתי־חולים.
דרוש/ה אחראי/ת למחלקות היבוא/היצוא/הרכש
נסיון של 3 שנים לפחות בתחומים הנ"ל – רצוי בשטח האלקטרוניקה.
עדיפות לבעל נסיון בעבודה בעמילות מכס.
ידיעת השפה העברית והאנגלית – הכרחית.
מועמדים בעלי הכשרה מתאימה, מתבקשים לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים, פרוט השכלה ונסיון מקצועי אל: מנהל כ"א, מנן מדיקל בע"מ, קרית ויצמן, ת.ד. 102, רחובות 76100.
פניות טלפוניות לא תענינה • סודיות מובטחת

החברה למתנ"סים מועצה מקומית מעלה אפרים
יזמים חברתיים המחפשים אתגר, מוזמנים להציע את מועמדותם לתפקיד
מנהל/ת מתנ"ס ומנהל מחלקת חינוך במעלה אפרים
דרישות התפקיד:
★ בעלי השכלה אקדמאית
★ עדיפות לבוגרי תכנית שורש
★ נסיון במינהל חינוכי ובחינוך המשלים
★ נסיון מוכח בארגון מינהלי וכלכלי בהיקף רחב
★ נכונות לעבוד בשעות לא שגרתיות
★ מגורים במקום (תנאי הכרחי)
הגשת המועמדות תיעשה בכפוף לתנאים שהחברה תקבע.
יש לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים, שמות ממליצים ופירוט הניסיון אל עמי שגב ממונה על הטפול בפרט וכ"א, החברה למתנ"סים, גבעת הג'וינט, ירושלים 91034
על הפניות להגיע עד – 26.8.88

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
בכפר הנוער רמת הדסה בטבעון
משרה פנויה מס' ת/210/88
מדריכים/ות חינוכיים/ות
אמהות בית
שכר לפי דרוג עובדי הוראה
נא לפנות טלפונית [illegible] או בכתב לרמת הדסה – קרית טבעון.
מועד אחרון להגשת מועמדות 26.8.88
משרה פנויה מס' ת/212/88
לכפר הנוער קרית יערים
(ליד אבו גוש)
דרושים/דרושות
א. מדריכים/ות חינוכיים/ות
ב. אמהות בית
נא לפנות בכתב לכפר הנוער קרית יערים, [illegible]
או בטלפון [illegible]

טבע
אנשים טובים– אצלנו זה בטבע.
דרושים/ות
למפעלנו הכימי פלנטקס בנתניה
מנהלי משמרות
הכישורים הדרושים:
• הנדסאי/טכנאי כימיה או תעשיה וניהול
• 3 שנות נסיון בתעשיה
• נכונות לעבודה במשמרות
• מגורים באזור השרון
מפעילים כימיים
הכישורים הדרושים:
• 10 שנות לימוד לפחות
• נכונות לעבודה במשמרות
• ידיעה בסיסית בשפה האנגלית
• מגורים באזור השרון
• עדיפות לבעלי נסיון בתעשיה הכימית
המועמדים מתבקשים לפנות בכתב יד למחלקת כח־אדם ת.ד. 160 נתניה מיקוד 47101 או לפנות ישירות למפעלנו באזור התעשיה הישן נתניה
טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ

קופת חולים מאוחדת
לסניפינו בת"א – ר"ג
דרושים/ות
פיזיותרפיסטים/ות מוסמכים/ות
★ בעלי נסיון של 3 שנים לפחות
★ למשרה חלקית
המעונינים מתבקשים לפנות למחלקת כוח אדם, ארלוזורוב 100 תל־אביב טלפון: 03-233252
לסניפנו ברחובות
דרוש/ה
אח/ות
★ בעל/ת נסיון
★ למשרה חלקית
המעונינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף, רחוב בנימין 23 טלפון: 08-457993
כדאי לעבוד בקופת חולים מאוחדת

מרפאות קופ"ח בירושלים עלולות לשבות אם לא ייעצר תוקף רופא

(ע). – ועד רופאי מרפאות קופ"ח בירושלים מאיים לסגור את כל מרפאות הקופה בעיר, אם לא ייעצר צעיר שתקף ופצע השבוע את מנהל המרפאה הקהילתית בשכונת ארמון הנציב בירושלים, ד"ר אפרים יעול.

התקיפה ארעה בשעות הבוקר כשלוחיו של ד"ר יעול פרץ צעיר שאמר טופלה בעבר במרפאה. הוא איים על הרופא בצעקות וכשזה ניגש להתקשר למשטרה, תקף אותו הצעיר מאחור בחבטות קשות בצווארו ובגבו.

ד"ר יעול אמר כי רופאים נמצאים כל הזמן תחת איומים של חולים ובני משפחותיהם הסבורים כי משום מה לא קיבלו טיפול ראוי הולם. "לפעמים אף יש תחושה שלצעוק על רופא ולאיים עליו זה נוהג לגיטימי. זו לא פעם ראשונה שטיפוסים מפוקפקים איימו עלי, אך זו פעם ראשונה שמכים אותי. זה משפיל ומדאיג", אמר הרופא.

ד"ר יעול נאלץ לחבוש על צווארו תחבושת מיוחדת בעקבות החבטות שספג ובקרוב ייאלץ להיבדק אם נגרמה פגיעה לעמוד השדרה הצוארי שלו.

מרפאת קופת חולים בארמון הנציב מספקת שירותים רפואיים לכל הסביבה כולל השכונה הערבית ג'אבל מוכאבר ובעבר זכתה בפרס המרפאה המצטיינת בירושלים.

ה„פרלמנט" של רישון לא היה ולא נברא

אומר אורי פורת לחברי ה„פרלמנט" של מזכרת בתיה

מאת דני צדיקוני,
סופר „דבר" בדרום

כשהזמנה יהודית ברסקין בת ה־85 לפתיחות ה„פרלמנט" של מזכרת בתיה בת ה־105, היא נערה במזמיניה על העיתוי: שעה 11 לפני הצהריים. „מה אתם חושבים", אמרה להם, „שכולם פה הם יושבי קרנות ואין להם מה לעשות?"

בכל זאת היא הופיעה אתמול לפתיחה שנערכה בבנין הישן שפעם שימש כבית מרקחת. בין הבאים חיים קלר שאמר כי מן הראוי שהמוסד ייקרא „בית לוודים" ולא „פרלמנט": מילכה ולפסון, שבזמנה היתה המזכירה הראשונה של מועצת פועלים בארץ. היו שרה אשכול ובן ציון לוין ואחרים, נשים וגברים שהעברית שלהם שורשית וציורית. הם משום מה לא הזכירו את הכנסת בירושלים כשאמרו: שה„פרלמנט" של מזכרת בתיה „יהיה כמו זה של רישון, פתח תקווה, ואפילו כמו זה של אבגליה".

ראש המועצה רפי אלול – שלמרות שהגיע למושבה כילד קטן ממרוקו, עשה רבות לשמירת עברה והנחלת מורשתה לדורות הוותיקים, כולל הקמת המוזיאון, שבית המרקחת שהוא משכן הפרלמנט, הוא אבי שלו – הזמין את מנכ"ל רשת השידור אורי פורת לחנוך את ה„פרלמנט" של עקרון.

הנוכחים קיוו שכאחד מבכירי ה„פרלמנט של רישון" הוא יוכל לייעץ להם בנדון. אבל פורת, שהרגיש את עצמו בבית בחברת הוותיקים, שלו ולהם יש מכנה משותף כבני מושבה, הכריז ש„הפרלמנט של רישון לא היה יותר מכיתוס. הוא לא היה ולא נברא. זו אגדה עיתונאית שהמצאתי כשהייתי עיתונאי פעיל מקטעי הומור, אגדות ונוסטלגיה. בסיפורים יש 50 אחוז מציאות ו־50 אחוז ספרי דמיוני הפרוע". מאחורי המיתוס, אמר פורת, יש שורש של אמת ואותנטיות, ובסופו של דבר זה לא הזיק.

מלון „בלו ביי" בנתניה מבקש לא להפסיק המים

מאת חנה מאיר
סופרת „דבר" בשרון

במלון „בלו ביי" בנתניה חוששים מפה שיתרחש בו כשייפסקו המים עקב ביצוע עבודות של חברת „מקורות" ב־23 באוגוסט.

במלון, בן ארבעה כוכבים, שוהים 550 תיירים ונופשים, מרביתם מצרפת, מאנגליה ומסקנדינביה. לדברי מנהל המלון, בנו שורץ, הודיעה „מקורות" כי ב־23 באוגוסט תהיה הפסקת מים יומה לאותו יום, עקב פעולות שהיא צריכה לבצע באיזור.

בנו שורץ, מנהל המלון הביע בפני סופרת „דבר" בשרון את החשש לגבי מה שיקרה באותו יום. הוא ציין כי החשש מבוסס על מה שקרה בשנה שעברה בחודשים יולי־אוגוסט, כאשר היו שתי הפסקות מים יזומות של חברת „מקורות" למשך יום שלם כל אחת.

הוא ציין כי אורחי המלון סבלו מאוד באותם יומיים. המלון רכש באותם יומיים בתשלום מנתניה עשרות כבאיות מלאות מים לאספקת מים לשתיה ולרחצה לאורחים. לדבריו, לא הספיקו אז המים לכל הצרכים והתיירים הביעו תרעומת.

שורץ טוען כי ביקש מנציג „מקורות", אשר הודיע לדבריו לבית המלון על הפסקת המים, לדחות את מועד ביצוע העבודות מחודש אוגוסט, שהוא חודש שיא בעונת התיירות, למועד אחר, אחרי החגים, או לפחות לספטמבר, אך פנייתו לא נענתה. אתמול קיבל הודעה בכתב כי העבודות יבוצעו ב־23 לאוגוסט ותהיה הפסקת מים באותו יום. הוא ציין כי ייגרם בכך נזק בלתי הפיך לתיירות.

תגובת מקורות

מרדכי יעקובוביץ, דובר „מקורות", אמר אתמול כי חברתו אינה מספקת את המים למלון מפני שאיננו צרכן שלה. היא מספקת למועצה האזורית עמק חפר וממנה רוכש המלון את המים.

„אם יש למלון בעיות, שיפנה למקור ממנו הוא מקבל את המים. אין זה עניינו כלל. הוא איננו צד ואיננו הבים לו דבר", אמר.

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים

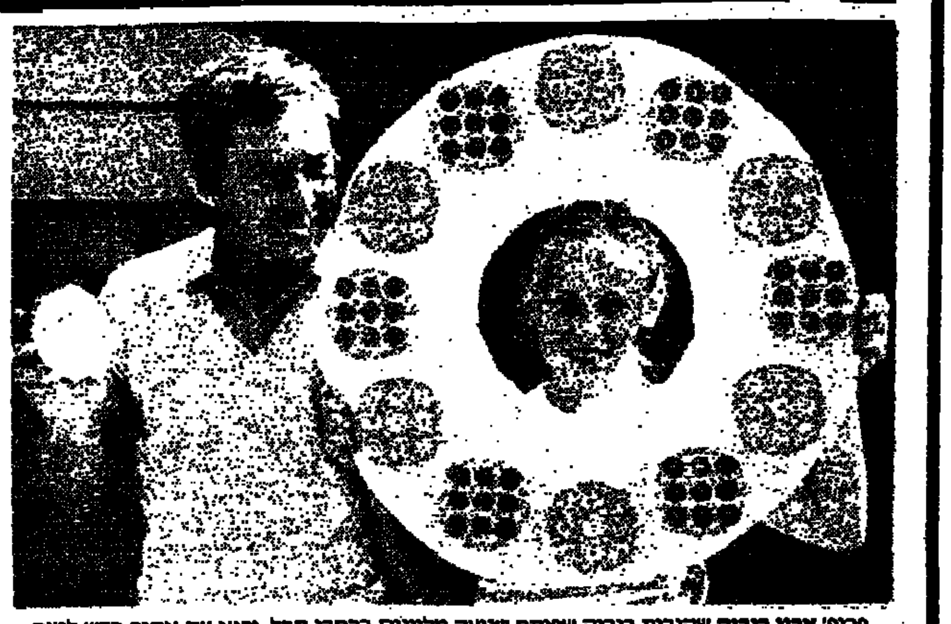

פרופ' ארנו רוביק שקובית רוביק שפיתח. שיגעה מליונים ברחבי תבל, יוצא עם אתגר חדש למוח האנושי – שעון רוביק. הפרופסור ההונגרי בן ה־44 (בתמונה עם בתו) סבור ש„השעון" „בוחן ומתרגל את השכל".

לזכרו

שלשום מלאו שבעה למותו של מרדכי ילון (רוסנפלד) ז"ל, איש ירושלים מראשוני העליה השלישית. יליד מזרח גליציה 1900, למד עברית בנעוריו בעזרת אחיו הבוגר חנוך ילון שהיה לימים אחד מחשובי חוקרי הלשון העברית. עלה לארץ ב־1920 והצטרף ל„הפועל הצעיר" והשתתף בהכנות לועידת היסוד של ההסתדרות בחיפה (1921). עבר במושבות הגליל ובקבוצת פועלי בנין בחיפה וב־1927 עלה לירושלים. עבד באוניברסיטה העברית מאז 1948 והיה בין עורכי בטאונה. מרדכי ילון היווה דוגמא לשילוב רב העוצמה של פועל ותלמיד־חכם, חלוץ ואיש ספר שמצא עיתות לתורה ולפעילות תרבותית בצד עבודת הכפיים בה עסק עשרות שנים. זמן רב פרסם קטעים קצרים ב„דבר" בעניני היום. הניח שני בנים, עוזי ועמנואל, ונכדים.

דני רובינשטיין

מוסכם ומקובל

שני המועמדים לבית הלבן, ג'ורג' בוש ומייקל דוקאקיס, הודיעו לקונגרס היהודי העולמי כי הם תומכים בהחלטת ממשלת ארה"ב לאסור את כניסתו של נשיא אוסטריה קורט ואלדהיים לתחום ארה"ב. ממשלת ארה"ב החליטה באפריל אשתקד לכלול את ואלדהיים ברשימת האזרחים הזרים הבלתי רצויים בארה"ב, בנימוק כי יש די הוכחות שואלדהיים השתתף אישית ברדיפת אזרחים על־ידי הנאצים, במלחמת העולם השניה. שני המועמדים לנשיאות הודיעו על עמדתם באיגרות נפרדות ששלחו לקונגרס היהודי העולמי.

ריץ

מ"מ יו"ר תנועת זהב"י (זכויות המשפחה ברוכת ילדים) אהרון עזרא (בתמונה) מתכונן לרוץ בראש רשימה עצמאית למועצת העיר חולון. הכוונה להריץ בעוד רשויות מקומיות מועמדים של התנועה. השבוע הגיש אהרון עזרא לראש עיריית חולון לוח שנה שהופק על־ידי תנועת זהב"י לקראת השנה החדשה.

ע.ג.

החלטה שגרתית

הרמטכ"ל של צבא סודאן, הגנראל פיתל מחמוד שאוויר ושלושה מסגניו הודחו מתפקידיהם. ההחלטה נתקבלה על־ידי היו"ר בפועל של המועצה העליונה, אחמד אל באנה והוגדרה כ„שגרתית" על־ידי שר ההגנה, הגנראל עבדל האמיר תאליל. משקיפים ציינו כי ההדחות בוצעו לאחר שצבא סודאן הואשם בחוסר יעילות ואפילו בשחיתות, בעקבות התקלות החמורות שחלו בחלוקת הסיוע הבינלאומי שהוחש לסודאן, אחרי השטפונות החמורים שהיו החודש.

אתאיסט

אנריקה מוגיבה הרצוג, השבע ב־14 ביולי כשר המשפטים של ספרד. זהו השר היהודי הראשון בספרד בזמנים המודרנים. בפעם הראשונה נודע לו כי הוא יהודי בגיל 16, עם קום המדינה, כאשר אמו, ממוצא פולני, גילתה לו זאת. בשנים 63־1953 היה פעיל במפלגה הקומוניסטית הספרדית ובין מייסדי המפלגה הסוציאליסטית אשר פעלה במחתרת. פעמיים נעצר על־ידי אנשי פרנקו על פעילותו זו. הרצוג היה בין מייסדי האגודה לידידות ישראל־ספרד. בראיון ל„ג'ואיש טלגרפיק אג'נסי" אמר כי באופן עקרוני היתה תמיד נכונות בספרד לקיים יחסים דיפלומטיים עם ישראל, אך האגודה תרמה ליצירת אווירה פוליטית חיובית. טענו נגדו כי כשר משפטים תפריע לו יהדותו לנהל את מערכת היחסים בין הממשלה והכנסיה הקתולית. על כך השיב כי הוא אתאיסט, אך יש לו הערכה והבנה עמוקה לאמונות ודתות שונות של אנשים. הרצוג הוא אוהד ישראל, למרות שיש לו ביקורת כלפי מהלכי הממשלה הנוכחית. הוא נגד הדיכוי בשטחים, ובעד ועידה בינלאומית לפתרון בעיות האיזור. לטובה הוא הזכיר את המערך ובמיוחד את שמעון פרס.

דליה שרון, לונדון

תותבות בהשאלה

ח"כ רן כהן (בתמונה) יו"ר מטה ההסברה בע"פ של ר"צ, אמר אתמול בכנס מסבירים לחוגי בית ואסיפות, כי שיני הנץ של אריאל שרון יתאימו ויבהיקו היטב בפיהם של ניצי המערך, המזמינים אותו להצטרף לשורותיהם. שוב, כמו במלחמת לבנון, במקום שהמערך יתמודד עם הליכוד – הוא מאמץ מצע ימני הקרוב לעמדותיו.

בלי רשות

אקו"ם, אגודת קומפוזיטורים, סופרים, מחברים, ומו"לים למוסיקה פנתה אתמול, לבית המשפט המחוזי בתל־אביב בבקשה למתן צו מניעה זמני אשר יאסור על חברת ההקלטות „סאונד" מלהשמיע את יצירותיהם של חברי האגודה. מדובר ביצירות משל נתן אלתרמן, אלכסנדר ארגוב, נורית הירש, יורם טהר־לב, אריק איינשטיין, נעמי שמר ועוד מאות נוספים. האגודה, שמטרתה להגן על זכויות היוצרים של חבריה בארץ טוענת בבקשה, כי חברת „סאונד 2000" העוסקת בייצור קלטות של יצירות מוזיקליות, יצרה לאחרונה 4 קסטות, אשר זכויות ההקלטה של היצירות המוקלטות עליהן שייכות לאקו"ם. לטענת המבקש נעשתה ההקלטה ללא כל נטילת רשות תוך התעלמות מזכויותיה של המבקשת, ותוך הפרה גלויה של חוק זכויות היוצרים.

חדש ישן

אריתור יוז, הציר בשגרירות ארה"ב בישראל ורעייתו ערכו אמש במעונם מסיבת קבלת פנים לכבודו של האחראי החדש להסברה האמריקאית בישראל, לאונרד לפקוב. ההבדל בין מסיבה זו לבין קבלות הפנים הנערכות בדרך־כלל לאיש חדש בסגל הדיפלומאטי היה בכך שלפקוב, בעצם, אינו חדש כאן וכמעט כל הקרואים הכירו אותו מן הסיבוב הקודם של שירותו בארץ, כאשר היה קצין עתונות בשגרירות, בימיו של השגריר קיטינג, בשנים 75־1973. היתה זו למעשה סיבה לחידוש ההיכרות.

כ־2000 סטודנטים שמאלנים הביעו אתמול במנילה את מחאתם נגד ממשלתה של קוראסון אקינו ה„מוכרת", כדבריהם, את תשיחות בדבר הבסיסים האמריקאיים, לממשלת ארצות־הברית.

מינהלה לטיפול בחומרים רעילים תוקם בצפון הארץ

מאת יוסי ליבוביץ'
סופר „דבר"

מינהלה חדשה, שמטרתה לרכז את כל הנושאים הקשורים בחומרים רעילים ומסוכנים, תוקם בימים הקרובים בצפון הארץ בחסות משטרת מרחב חיפה.

אתמול בבוקר נערכה ישיבת עבודה בנושא הטיפול בחומרים מסוכנים בהשתתפות מפקד מחוז הצפון של המשטרה, ניצב שלמה תרזו, ומפקד מרחב חיפה, תת־ניצב יעקב חכים. בישיבה השתתפו גם נציגי מכבי־אש, צה"ל, מד"א, רשויות מקומיות, מפעלים, עמותת המפעלים לאיכות הסביבה, משרד הבריאות וגורמים נוספים, המחוייבים ליטול חלק בתקרית בחומרים מסוכנים.

בישיבה נדונו סוגיות הקשורות באירועים מסוג זה, לאור התקריות האחרונות שארעו באיזור חיפה, שהחמורה שבהן היתה בחוות מיכלי הגאז בקריית־אתא, ובגללה פונו 3,000 תושבים מבתיהם.

בתום הישיבה סוכם להקים את המינהלה החדשה וכן ועדות עבודה לנושאים ספציפיים. נקבע גם מרכז, שבו תרוכז אינפורמציה שתעובד לשם מציאת דרכים לפעילות יעילה במקרה של תאונות וחומרים רעילים ולשם האזעקה המיידית של כל הגורמים הנוגעים בדבר.

שבעה נפצעו בקטטות בכפרים

(ע).– שבעה אנשים נפצעו ו־12 נעצרו בידי המשטרה בשתי קטטות שארעו אור לאתמול בכפרים איכסל ומזרעה שבמרחב העמקים.

במקרה הראשון פרצה קטטה בכפר איכסל שליד נצרת בין שני זוגנים, על רקע סכסוך ביניהם בדבר קבלת עבודה. במהלך הקטטה שלף אחד הנצים סכין ודקר את אחד מבני משפחתו. במקום קמה מהומה, שבעקבותיה פרצה קטטה המונית בה השתתפו רבים מבני הכפר.

האיש נפצע קל ואושפז.

כוחות גדולים של המשטרה שהגיעו למקום, השליטו סדר ועצרו חמישה חשודים.

התגרה השנייה היתה בכפר מזרעה בין בני משפחת השאן על רקע סכסוך בין ילדים. אחד מבני המשפחה ירה ברובה־ציד באוויר, כדי להתגונן לדבריו, לאחר ששלושה מבני משפחתו תקפו אותו.

כוחות המשטרה שהוזעקו למקום פירקו את נשקו של היורה, השליטו סדר ועצרו שבעה אנשים. בקטטה נפצעו שישה, שמהם שניים עדיין מאושפזים בבית־החולים.

כוחות גדולים של אנשי משטרה ומשמר הגבול נותרו לאבטח במשך הלילה בשני הכפרים כדי למנוע את התלהטות הרוחות והתחדשות התגרות.

מודעון

מוקד מידע טלפוני של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה של מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל:
טלפון 03־433300
בימים א' עד ה'
מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב
ביום ו' ובערבי חג
מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ
מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
אזור תל־אביב
רחוב בר כוכבא מס. 49 – טלפון 03־284649
בימים א' עד ה' מ־21.00 עד 23.00
בימים ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים – מ־15.00 עד 21.00
אזור חיפה
רחוב הגפן 26 קומה ג' – 04–523566 כל יום בלול ערבי חג, שבת, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00
עזרה ראשונה בנפשית
בתל־אביב – 03־5461111
קו לילדים ונוער – 03–261113
ירושלים – 02–227171
חיפה – 04–672222
נתניה – 053–335316
כרמיאל (גליל) – 04–988410
כפר־סבא – 052–913999
באר־שבע – 057–418111
קו פתוח – ארגון קשבת לילדים ובני נוער
בתל־אביב 03־221680 (24 שעות)
נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה
בימים א' עד ה' מ־9.00 עד 16.00 – 03־235922
קו פתוח לקשישים 02־690685
האגודה לזכויות האזרח בישראל – סניף תל־אביב – בן יהודה 146
טל': 239207 בימים א' – ה' 5 – 9

אלמקס משחת השיניים במניעת עששת · יעילה פי 3

תורנות בתי מרקחת

ליום שישי

תל־אביב
בס – פרישמן 66 – 237326 – מוצ"ש
שחר (ברנרס) – פנקס 27 – 441449
ירושלים
הר היתנים – הר היתנים – 287480
חיפה
פבזנר – פבזנר 27 – 664073
פתח תקוה
סופרפארם – שפירא 43 – 909030
בני־ברק – רמת־גן
רשי – רשי 13 רמת־גן – 7510971
בת־ים
קופ"ח עין יהב – עין יהב 2 חולון – 884854
סיני – שד' ירושלים 70 יפו – 822993
בס פרישמן 66 – 237326 – מוצ"ש
סיני – שד' ירושלים 70 יפו – 822993 – מוצ"ש
ירושלים
מרפאת רוממה – המג' 28 – 523191
אל־הייאת – בית חנינא מול מחנה נוה יעקב – 859386 – מוצ"ש
חיפה
תניתה – תניתה 22 – 231905
פתח תקוה
הירקון – שטמפפר 24 – 910946
בני־ברק – רמת־גן
היגיה – ארלוזורוב 81 רמת־גן – 721489
בת־ים
בלפור – בלפור 90 בת־ים – 583448

ליום שבת
תל־אביב
בס – פרישמן 66 – 237326

אלמקס

GABA

„לחיים" לעסקים

נשיא התאחדות התעשיינים דב לאוטמן (מימין) מרים כוסית בארוחת צהריים אתמול בהתאחדות שבה אירח את הנשיאים והמנהלים של רשתות שיווק בארה"ב ובאירופה שבאו לשבוע האופנה הישראלי (השתיים אמש). בין האורחים: האן דה ווסטיג'ן, מנהל הקניות של הרשת ההולנדית „המה", קרל באום, מנהל ברשת הגרמנית „קופלופ". לאוטמן דן עם האורחים באפשרויות לעידוד היצוא מישראל לרשתות שלהם

(צילום: ישראל סימיונסקי־ישראל סאן)

עסקות רבות נחתמו בשבוע האופנה

מאת הדה צימרמן
כתבת „דבר"

שבוע האופנה הישראלי לקיץ 89, שבו השתתפו 60 יצרנים, הסתיים אמש.

יותר מ־140 קניינים הגיעו מחו"ל, כמעט פי שניים ממספרם בשנים האחרונות. זאת, הודות למאמצים רבים וזמן רב מן המקבל שהקדישו לעניין אנשי מכון הייצוא הישראלי.

נמסר על עסקות רבות שנחתמו במהלך שלושת ימי ה„שבוע", אם כי נתונים מדוייקים על הזמנות וסכומים אי־אפשר היה לקבל אתמול.

האינתיפדה, אם כן, לא חיבלה באירוע, אולם יש יצרנים ישראלים החוששים מלחתום על עסקות גדולות שמא לא יוכלו לעמוד בהן בשל האירועים בשטחים והמחסור בעובדים הנובע מהם.

שערי מטבע חוץ ביום 18.8.88

המטבע	בנקנוטים – לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	העברות והמחאות – לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	1.61	1.69	1.61	1.69	1.61	1.68	1.6358	1.6562	1.6368	1.6572	1.6388	1.6594	1.6471
1 מארק גרמני	0.84	0.89	0.85	0.89	0.84	0.88	0.8576	0.8683	0.8603	0.8711	0.8581	0.8689	0.8638
1 ליש"ט	2.72	2.86	2.72	2.85	2.73	2.86	2.7710	2.8056	2.7724	2.8070	2.7818	2.8168	2.7910
1 פרנק צרפתי	0.25	0.26	0.25	0.26	0.25	0.26	0.2537	0.2569	0.2540	0.2571	0.2541	0.2573	0.2550
100 ינים יפאניים	1.20	1.26	1.20	1.26	1.20	1.26	1.2230	1.2383	1.2233	1.2386	1.2266	1.2420	1.2312
1 גולדן הולנדי	0.75	0.79	0.75	0.78	0.75	0.78	0.7605	0.7700	0.7620	0.7715	0.7627	0.7723	0.7654
1 פרנק שוויצרי	1.01	1.06	1.00	1.05	1.00	1.06	1.0230	1.0358	1.0232	1.0360	1.0268	1.0397	1.0298
1 כתר שוודי	0.25	0.26	0.25	0.26	0.24	0.26	0.2514	0.2545	0.2513	0.2545	0.2518	0.2550	0.2529
1 כתר נורבגי	0.23	0.24	0.23	0.24	0.23	0.25	0.2357	0.2386	0.2357	0.2386	0.2358	0.2388	0.2373
1 כתר דני	0.22	0.23	0.22	0.23	0.22	0.23	0.2245	0.2273	0.2248	0.2276	0.2247	0.2276	0.2256
1 מארק פיני	0.36	0.38	0.35	0.37	0.35	0.38	0.3640	0.3686	0.3643	0.3688	0.3644	0.3690	0.3665
1 דולר קנדי	1.31	1.37	1.30	1.37	1.30	1.37	1.3305	1.3471	1.3281	1.3447	1.3312	1.3480	1.3397
1 דולר אוסטרלי	1.24	1.36	1.27	1.37	1.28	1.37	1.3160	1.3324	1.3169	1.3333	1.3200	1.3366	1.3252
1 ראנד דרא"פ	0.45	0.52	0.40	0.55	0.42	0.59	0.6633	0.6716	0.6639	0.6722	0.6653	0.6737	0.6683
10 פרנקים בלגיים	0.40	0.42	0.39	0.42	0.39	0.42	0.4042	0.4092	0.4106	0.4158	0.4107	0.4158	0.4125
10 שילינגים אוסטריים	1.20	1.26	1.20	1.26	1.20	1.26	1.2185	1.2337	1.2253	1.2386	1.2229	1.2383	1.2278
1000 לירטות איטלקיות	1.14	1.21	1.14	1.21	1.15	1.23	1.1610	1.1755	1.1630	1.1776	1.1637	1.1783	1.1675
1 סל"ע (ECU)	—	—	—	—	—	—	1.7896	1.8119	1.7882	1.8105	—	—	1.8002
1 דינר ירדני	4.18	4.44	4.52	4.82	4.23	4.52	—	—	—	—	—	—	4.3319
10 לירות לבנוניות	—	—	0.09	0.10	0.05	—	—	—	—	—	—	—	0.0464
1 לירה מצרית	0.69	0.73	0.63	0.67	0.65	0.70	—	—	—	—	—	—	0.7247

הכונס בלום נתמנה למפרק של „אליאנס" – הגיש דו"ח לביהמ"ש

(ע).– ד"ר אליהו וינוגרד, סגן נשיא בית המשפט המחוזי בתל אביב, מינה אתמול את עו"ד עמרם בלום, הכונס הרשמי, כמפרק הקבוע של חברת „אליאנס".

עו"ד בלום הגיש לבית המשפט דו"ח על המצב הנוכחי ב„אליאנס", ממנו עולה כי מאז ראשית מאי עד היום המפעל מושבת והעוסקים בו עובדים אחדים לשימור ואחזקת המכונות והציוד.

התחייבויותיה של החברה מסתכמים, לפי אומדן ראשוני, ב־60 מליון דולר – הנושה הגדול העיקרי הוא חברת „כור תעשיות". הגורם העיקרי למצבה הקשה של החברה הוא הוצאות גבוהות ועלות הייצור הגבוהה בארץ.

עו"ד בלום מציין עוד כי נוכח העובדה שהמפעל היה מושבת זמן ממושך, אין אפשרות לפתוח את שעריו לכל העובדים ויש צורך לזמן אותם בשלבים. כן יש לזמן מספר מספיק של עובדי ייצור להפעלתן של המכונות. המפרק סבור כי יש להכין רשימות של עובדים אשר ייקראו בשלבים השונים לפי תכנון ייצור ומספרם לא יעלה על 750.

על העובדים המוכנים לא ייכנו כאלה הנכללים ברשימת ה־250 שנועדו לפרישה מפני שאין טעם לזמן חזרה עובדים שכמילא יפוטרו.

עוד מציין בלום כי יותר כ־650 עובדים מתוך 1026 עובדי המפעל חתמו עד היום על כתב התחייבות להופיע לעבודה אם ייקראו. הכתב הוחתם על ידי ועד העובדים המתקרא „הוועד להצלת אליאנס".

יוקם „כפר דוד" בנגב על שמו של בן גוריון

(עש"ת). – ועדת השרים לענייני פיתוח הנגב בראשות מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס קיבלה שלשום שורה של החלטות, שמטרתן לפתוח את הנגב ולעודד פרוייקטים כלכליים שם.

ועדת השרים החליטה להקים ישוב חדש בנגב, כפר דוד, על שמו של דוד בן־גוריון. הישוב יוקם בסמוך לשדה בוקר.

עוד החליטה ועדת השרים לעשות לקידומה של מצפה רמון על־ידי פיתוח התשתית התיירותית באיזור ותכנון איזור מלונאות, הפעלת הפנימיה לאומנויות, בית־ספר שדה והמרכז ללימודי המדבר. כן החליט לעדכן את תוכניות המתאר של העיירה ולערוך סקר של מבנים ריקים בבקעם.

ועדת השרים החליטה גם לאשר כבירת 100,000 דונאם קרקע בנגב ליהודי התפוצות ולהודיע בכך את יהודי הגולה לפיתוחו של הנגב.

ועדת השרים החליטה גם לתת עדיפות לחברות הגרסיות בביצוע עבודות בתחום התכנון הכללי פרוייקטים הנדסיים בנגב. הוחלט גם על תחילת ביכוש פרוייקטים תיירותיים באיזור ברכת הנגב, באיזורים שניתנה עליהם הסכמה מצד כל המשרדים הממשלתיים הנוגעים בדבר.

הוועדה הולה גם בדיון בעניין גמל, תעלה ורכבת לאילת. הדיון בנושא זה יימשך בישיבתה הבאה.

מלחמה על ריבוי כוויות הכריזו משרד החינוך ואוניברסיטת ב.ג.

(עש"ת).– מחקר משותף שערכו המרכז לשרותי הבריאות באוניברסיטת בן גוריון, בית החולים „סורוקה" ולשכת מחוז הדרום במשרד החינוך, מגלה כי אוכלוסית הנגבים בעלת הסיכון הגבוה ביותר היא אוכלוסיית הילדים עד גיל 10 וצעירים בשנות ה־20. המקום השכיח ביותר בו קורות התאונות הוא הבית והגורם השכיח הוא נוזלים חמים. עוד עולה מן המחקר, כי באיזור הדרום בלבד מאושפזים כל שנה כ־700 איש לבסך 6,000 ימי אשפוז.

בעקבות נתונים אלה החליטו ראשי המרכז לשירותים בכירורגיה פלסטית באוניברסיטה, ד"ר ליאור רוזנברג, ומנהל לשכת מחוז הדרום מנחם קפלן, להפעיל תוכנית למניעת כוויות שתיועד לתלמידים מגן הילדים עד כיתה י"ב.

מטרת התוכנית היא להעלות את מודעות הציבור לחומרת הבעייה. להקנות לתלמידים כלים התנהגותיים למניעת התופעה, לספק ידע בסיסי בעזרה ראשונה, להציע תוכנית לימודים רב־גילית וליצור תשתית לאיסוף נתונים לבדיקת תוצאות הפרוייקט הדרוגי.

בכך כצטרפת ישראל לפרוייקט בינלאומי למניעת כוויות שמרכזו בסאן פרנציסקו.

במסגרת התוכנית כבר הוחל בהשתלמויות למורים ובהרצאות לקהל הרחב בתנ"סים. כן ערכו מורים ביקורים במחלקה לכירורגיה פלסטית.

★ לאחר חיפושים קדחתניים הצליחה המשטרה לעלות על עקבותיו של חסיד כסליות מכתבי נאצה אל ראש הממשלה ושרים בממשלה בהם איים, העליב וקילל אותם כשהוא מציג עצמו כ„משיח האלוהים". כן טען אתמול בבית משפט השלום בתל אביב בא כוח המשטרה בבקשתו לעצור את צבי ארזוני (37) ל־15 יום ולשלוח אותו להסתכלות רפואית.

★ גופתו של נער בן 11, סאלים מוחמד דבאח, מהכפר דיר אל־אסד בגליל, אשר טבע בימה של עכו, נתגלתה אתמול בצהרים על החוף מדרום לעיר.

★ הסכם ל־1888 נחתם בין חברת שופרסל, המעסיקה 3000 עובדים, לבין המרכז הסתדרות הפקידים והוועד הארצי של העובדים.

זכו בפיס

בסך 250,000 + 16,668 ש"ח זכה המספר: 270777. בסך 15,000 + 1,668 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב 70777. בסך 1500 + 168 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב 0777. בסך: 150 + 18 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב 777. בסך 15 + 3 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב 77. בסך 3 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב 7, 5, 0.

תביעה להקפיא מחיר צרכי הלימוד בתשמ"ט

(עש"ת).– במכתב, ששיגרה ח"כ אבירה סרטני במפ"ם ליו"ר ועדת החינוך של הכנסת ח"כ נחמן רז, היא תובעת לכנס את הוועדה לדיון מיוחד בתשלומי החובה הגבוהים הנדרשים מההורים בעבור לכבובים שנקבעו על־ידי ועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

صكنا من الاحل

هكذا من الأصل

● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ●

המגמה החיובית במניות נמשכת

● בבוקר נרשמו ביקושים גדולים ואווירה חיובית במניות שהלכה והצטננה לקראת סיום המסחר ● הציפיות למאזנים חיוביים בחברות מובילות בצירוף ירידת הריבית השיקלית למפקידים יצרים קרקע נוחה לפעילות חיובית מאופקת במניות ● מניית השבוע בבורסה – פרוטרום, הדולר השחור עלה השבוע ב־4 אגורות, שער הדולר בעולם התגבר השבוע ● פרשת השבוע בבורסה – קריסטל והכספים שנעלמו במאזן ● במהלך השבוע התיחד קרנות הנאמנות את הרסן ואיפשרו עליות שערים במניות המובילות ● כלכלני אילנות דיסקונט – הציבור נוטה להשקעות במדד ובדולר ● במוקד אירועי השבוע בבורסה – הצעות הרכש למניות איתיים ולבידי אשקלון והתעוררות במניות עלית, אפריקה וקופסאות פח

מאת שמואל רוזנבלום

יום המסחר אתמול נפתח בביקושים נאים תנופה לעליות שערים והסתיים בקול ענות חלושה תוך קיזוז מרבית עליות השערים מהבוקר. בסיכום המסחר הראשון של מניות המשתנים נרשמה עליה ממוצעת של 0.80%, בהמשך נמגר מדד המשתנים הקבע על עליה של 0.30% בלבד. קרנות הנאמנות של כלל הפתיעו אתמול כשרכשו מניות ים המלח במהלך המסחר, כידוע מכרו קרנות לאמי כמות גדולה ממניות אלו בשבועות הקודמים.

בשבוע הבא מצפים בבורסה למגמת מסחר חיובית מאופקת זאת במידה ולא יתרחשו ארועים חיצוניים חריגים.

פעילות ערה במסגרת המשתנים נרשמה במניות ים המלח +0.5% 341 אלפי שקל, פ.ב.י. +1.75% 176 אלפי שקל, כלל תעשיות +1.25% 142 אלפי שקל, פטרוכימיים +0.25% 155 אלפי שקל.

במניות הבנקים שבהסדר נרשמה יציבות, אי.די.בי. +0.5%, מזרחי +0.1%.

עליות חדות בלטו במניות חופשיות כנחושתן +9%, קנבשטיין +10%, אגרין 5.6%, מגור-אופטיקה +11.4% בכולם נפח העיסקאות היה דל ביותר.

דיסקונט השקעות – היצע גדול במ.ר.ש.

בניגוד למגמה החיובית ששררה בכללית מניות המשתנים נרשם היצע גדול למניות דיסקונט השקעות בהיקף כספי של כ־2800 אלפי שקל לערך. ההיצע הפתיע את מקורבי הבורסה שכן בבורסה נפוצו שמועות כי חברת דיסקונט השקעות תפרסם מאזן משופר לאור התוצאות הנאות של חברות הבנות. ככל הידוע ניצלו אתמול קרנות נאמנות של בנק גדול את המגמה החיובית במסחר והזרימו היצע גדול בלידר. אותם מנהלי קרנות החלו באחרונה לגנון שוב את תיקי ההשקעות שבניהולם והם רוכשים כיום מניות כחברה לישראל וטבע.

סיכום השבוע בבורסה – העליות במניות נמשכות.

שבוע המסחר שהסתיים אתמול עמד בסימן המשך זחילת שערי המניות כלפי מעלה תוך שיפור קל בתמורה הכספית. במהלך השבוע זכו מניות "חוחשות" קופסאות פח ואפריקה לערנה בורסאית ועליות שערים מעט מפתיעות. במניות המובילות כים המלח, פטרוכימיים, טבע, חברה לישראל תוספות נמשכה מגמת השיפור בשערים. לקראת סוף השבוע התעוררו גם מניות ככלל תעשיות וסחר שרמזה היה כי נעזב לאנחות ושחיקת שערים. ירידת הריבית השיקלית לשיעור של כ־11% בחישוב שנתי, בצירוף ציפיות למאזנים משופרים הבאים על רקע של מחזורי שקל בבורסה, יצרו יחדיו בסיס נוח יחסית לשיפור במסחר במניות. לקראת סוף השבוע נראה היה כי קרנות הנאמנות הקטינו מעט את לחצי המכירה במניות המובילות אולי בשל העדר פריונות מעיקים בקרנות. הקטנת הלחץ מצד הקרנות הביאה במישרין לשיפור במצב הרוח בשוק המניות.

מניית השבוע הינה – פרוטרום. החברה שידעה קשיים מעיקים, שהביאו לסימני שאלה מהותיים לגבי יכולתה להתקיים, ידעה להתאושש, להציג רווחיות ואף לפרוע חובות. המאזן האחרון של פרוטרום הציג רווחיות של כ־5 מיליון דולר לערך, יפה ביותר.

סיפור השבוע שייך לחברת קריסטל. לאחר הפסקת מסחר ארוכה עקב העברת השליטה בחברה מבעל הענין אלתן פרידמן לקונצרן כלל (כלל-סחר) שהגיעו את השליטה לחברה עקב טיפוני לחוסר סדר כספי בחברה, נפתח המסחר במניות.

ביום המסחר הראשון בכלל מניות קריסטל ב־50% לאחר שבמאזנה האחרון ,,בעלעו" סכום מעט של 890 אלפי שקל.

גם מתכת סדום התקשתה השבוע שלא להופיע בחדשות, עובדים הוצאו לחופשה, ההנהלה הודיעה כי בלי סיוע ממשלתי תסגר את המפעלים, המניות במובן התגברו כהלומות רעם לנוכח ההודעות. הדולר השחור קיבל השבוע תאוצה כלפי מעלה ושערו הגיע עד 1.82 לערך. החששות לפיחות מתקרב בצירוף הערכות לאי אפשרות של הסדרים ניכרים באפיקי ההשקעה האלטרנטיביים יצרו ביקוש לדולרים שחורים. בעולם הגדול התגבר הדולר למעלה ולמטה בעיקר עקב הגידול בגרעון הסחר בארה"ב לחודש יוני.

בעת הקרובה מצפים בבורסה למאזנים חיוביים בחברות מובילות רבות במיוחד באלה הקשורות לענפי הכימיה והפטרוכימיה. גם בענף האלקטרוניקה וההשקעות צפויים כנראה מאזנים נאים.

שוק המניות – מבט מבני חוזי

בחודשים האחרונים נע מדד המניות החופשיות (ללא בנקים בהסדר) בין 70 עד 75. בשבוע האחרון פרץ המדד את קו ההתנגדות של 75 דבר המסמן (אולי) אפשרות להמשך עליות. שוק המניות חסר באותו משוע גורם מוסדי מייצב כלשהו. העדר מוכרים גדולים מתפה באחרונה על העדר הציבור המוסדי. בהנחה שהציפיות לגבי המאזנים החיוביים יתגשמו עשוי שוק המניות להפגין מגמה חיובית ולהגיע עד למדד 82 לערך. זאת במידה ואחד מהגורמים המרכזיים בבורסה לא יחליטו לפתע על מדיניות חדשה במסחר.

ראוי לזכור כי מניות רבות בבורסה נסחרות ברמות מחירים אטרקטיביות להשקעה.

המניות הישראליות באה"ב

אופטרוטק	3⅜	סאיטקס	5¾
אי.אי.ס	4⅛	קוש"פ	1¾
אינטרפרם	3¼	עץ לבוד	4
אלסינט	1⅛	ראדא	1⅞
אלרון	2⅝	תרד	1
אלקטרוניקה לישראל	3⅛	ארית	1¼
תעשיות לייזר	3¾	כימל	4⅞
מת"ח	⅞	אלביט	4⅝
נייר חדרה	12⅝	טבע	5½

התשואות השנתיות בבנקאות שבהסדר – מריון 1988

אי.די.בי. רג'	10.70%	פועלים מבוכ'	17.58%
אי.די.בי. ב'	5.55%	פועלים ע"ש	11.46%
אי.די.בי. בכ'	14.24%	פועלים מוב"ן	9.78%
איגוד	10.14%	כללי א'	8.87%
דיסקונט ב'	12.59%	בל"ל סטוק	10.32%
דיסקונט א'	10.73%	מימון וסחר 1	13.61%
המזרחי ע"ש	10.52%	מימון וסחר 5	11.26%
המזרחי מוב"ן	10.89%		

הודעות מהבורסה

פז השקעות – החברה הכחישה ידיעות בעיתונות כי בכוונתה לפעול למחיקת מניות פז השקעות מהמסחר בבורסה.

ארית – ברבעון השני של 1988 הרוויחה ארית 281 אלפי דולר לעומת 232 אלפי דולר בתקופה המקבילה.

אסותא – במחצית 1988 הרוויחה אסותא 515 אלפי שקל לעומת 215 אלפי שקל בתקופה המקבילה.

קנבשטיין אורלו – בשישה החודשים הראשונים של 1988 הפסידה החברה 2,118 אלפי שקל להפסד בסך 850 אלף שקל במחצית השנה שהסתיימה במחצית 1987.

עלית – לחברת יסלוף רכש 200 ע.נ. ממניות עלית במהלך המסחר בבורסה. יסלוף מחזיק כיום 9.86% מהון המניות בחברה.

שערי מניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אה.ה.ת. ש	25980	56.0	+800	+3.3	+77.0
סמנת 1	900	112			+139
סמנת 5	483	202	+25	+5.0	+608
כללי לא בהסדר 1	14017	107	-53	-.4	-20.0

בהסדר הצמדה ל־88

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אידיבי מ"ר ל־88	117240	267	+590	+.5	+786
אידיבי ב' ל־88	116840	22.0	-800	-.7	-22.0
אידיבי בכ"א 88	705500	1.0	+7000	+1.0	+119
איגוד 1 ל־88	87340	163	+440	+.5	+591
דיסקונט ב' ל־88	150000	16.0	+1600	+1.1	+31.0
דיסקונט א' ל־88	149150	68.0	+230	+.2	+513
דיסקונט ש"ה 88	17185	2.0	-662	-3.7	-2.0
מזרחי ש' ל־88	48080	541	+50	+.1	+828
מזרחי ב' ל־88	48700	100	+700	+1.5	+257
הפועלים כבב 88	103997 *	2.4	+3884	+3.9	+3.0
* ביצוע חלקי 80.00%					
הפועלים ש' ל־88	79150	1648			+1249
הפועלים ב' ל־88	79400	230			-275
כללי א' ל־88	202600	31.0	+26		+69.0
כללי ש"ה 7 ל־88	6600 תב	919	-975	-12.9	-3423
כללי סטוק ל־88	50410	1319	+10		+1271
כלל 1 ל־88	17300	127	+29	+.2	+1985
מגון וסחר 1 88	67050	74.0	+600	+.9	+345
מגון וסחר 5 88	33950	9.0	+100	+.3	+200

בהסדר הצמדה ל־89

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אידיבי מ"ר ל־89	147200	60.0	+1200	+.8	+53.0
אידיבי ב' ל־89	— לא נסחר —				
אידיבי בכ"א 89	— לא נסחר —				
איגוד 1 ל־89	109738	2.0	-1		-7.8
דיסקונט ב' ל־89	— לא נסחר —				
דיסקונט א' ל־89	187200	6.0	-2300	-1.2	-6.0
מזרחי ש' ל־89	60450	65.0	+300	+.5	+56.0
מזרחי ב' ל־89	— לא נסחר —				
הפועלים ש' ל־89	99100	208	-700	-.7	-589
הפועלים מ"ר ל־89	342400	30.0	+300	+.5	+11.0
כלל א' ל־89	255000	1.0	+3000	+1.2	+35.0
כלל סטוק ל־89	65136	258			-194

בנקים למשכנתאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אדנים 0.1	23158	70.0	+400	+1.7	+129
לאומי משכנתאות ש	10040	149	+170	+1.7	+77.0
לאומי משכנתאות ם	9850	31.0	+150	+1.5	+69.0
כרמל 1	100.0	6810	+9.0	+1.4	+10390
בנק כרמל אופ א'	83.0	33027	+2.0	+2.5	+90853
בנק כרמל ש"ה 3	91.0	27000	+.5	+.6	+40800
טפחות השקעה 1	2478	425			-125
משכן כלל 1	4368	24.0			-35.0
בנק עצמאות 1	16060				
הבינלאומי למשכ'	6315	2.8	-5	-.1	-2.0
משכן מבוכ ש	23600	1.0	+151	+.6	+49.0
טפחות רב מ	23800	40.0	+100	+.4	+50.0

מוסדות מימון

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
השקעות מבוכ א'	— לא נסחר —				
השקעות מבוכ 1	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	16280	50.0	+600	+3.8	+200
פתוח תעשיה מבוכ	— לא נסחר —				
פת תעש בב 3	— לא נסחר —				
פת תעש בב 12	— לא נסחר —				
פת תעש בב 13	— לא נסחר —				
פת תעש בב 14	— לא נסחר —				
פת תעש בב 15	— לא נסחר —				
פת תעש בב 17	— לא נסחר —				
מרכב קבלנים 5.0	756	1655			-1552
תיירות בב	— לא נסחר —				
כלל ליסינג 0.1א	12800	6.0	+349	+2.0	+70.0
כלל ליסינג 0.5	11430	5.0	+239	+2.0	+45.0

ביטוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אילון בטוח 1	96.0				
איתן ביטוח 1	98.5	2580			-380
אדיס 1	1010	214	-20	-1.9	-214
בטוח משנה 1	329				
בטוח משנה 5	140.5	1774			-1774
בנות מסחה אופ 2	306		+3	+1.5	+500
בסדי מס' שר' 88	110.0	3300			+7550
הדר 1	140.0	5382			-2500
הדר 5	118.0		+1.0	+.9	+5000
הדר אופ 2	105.0	569	+.5	+.5	+661
המניבים 1	477	1100			-600
המניבים 5	405 *	300	+20	+4.2	+500
* ביצוע חלקי 60.00%					
המשמר-הדאל 1	5271	30.0	-10	-.2	-42.0
המשמר-הדאל 5	4501				
כלל ביטוח 1	225				
כלל ביטוח אופ'	40.0	14665			-5468
כלל ביטוח אג"ח	100.0	2335			-2335
מנורה 1	750	120	-2	-.3	-120
מנורה כ"ר 5	590				
סהר 1	160.0	5068			-4068
סקוריטס 1	1020	783			-108
צור שמיר 1	212				
ציון החזקות 1	1735				-10.0
ציון החזקות 5	642				

מסחר ושרותים

מסחר

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אינטרנאצ 1	590	150			-150
אינטרנאצ 5	520		-5	-1.0	-1000
כסיף עזרא 1	290	958			-338
כסיף עזרא אופ 2	84.0	1200			-875
כלל סחר אופ ד	153.0	4500	+2.0	+1.3	+17420
כלל סחר אנה 2	133.0	508	+2.5	+1.9	+1992
קריסטל 1.0	360	3434			+1857
רפק 1	10100				
רפק 5	8350		+350	+4.4	+10.0
שופרסל א' 0.02	892	2818	-6	-.7	-3049
שופר-סל אופ ד	2737	189	+27	+1.0	+510
שופר-סל אנה א	112.0	3800			+39208

שרותים

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אמות 1	298	2970	+12	+4.2	+4540
סמנת הספקה 1	299	24.0	-16	-5.1	-183
סמנת הספקה 5	128.8				
סמנת הספקה אופ	80.5 תב	5526	-5.5	-6.4	-12632
סמנת הספקה אנה	98.5	28980	+1.0	+1.0	+56520
קידר הספקה 1	345	1466	+9	+2.7	+2658
קידר הספקה 10	134.0	9856	+1.5	+1.1	+6958
מחסני ערובה 1	861	200	+11	+1.3	+187
מחסני ערובה 5	594	200	-1	-.2	-209

מלונות ושרותי תיירות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
גלי זהר 1.0	— הפסקת מסחר —				
גלי זהר 5.0	— הפסקת מסחר —				
גני הדר 1	95.0	7000	+4.0	+4.4	+3938
גני הדר אופ 1	46.0	3500	+1.0	+2.2	+1247
מלונות דן 1	957		+30	+3.2	+520
מלונות דן 5	675				
חוף האלמוג 0.1	8000	11.0			-1.0
מלונות ירדן 1.0	1550				+213
ים סוף 1	217	2840	-3	-1.4	-5840
ים-סוף אופ 1	188.5 *	970	-4.5	-3.1	-1099
* ביצוע חלקי 88.30%					

מחשבים ושרותי מחשב

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
תי.ל.ל. 1	159.0	300	+4.0	+2.6	+216
תי.ל.ל. אופ ב	32.8	5000	+1.8	+5.8	+15200
תי.ל.ל. אנה א	106.0	5735	+.5	+.5	+14265
ישרא"ק 1	3971	45.0	+1		+45.0
מ.ל.ל. 1	1864		-6	-.3	-45.0
מ.ל.ל. 5	785				-20.0
ניקוב 1	570	500	+10	+1.8	+354
ניקוב 5	185.0	900	+3.0	+1.6	+898
ניקוב אופ 2	265				
תים מחשבים 1	463	120	+15	+3.3	+120

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אזורים אופ 1	350	1030	+1	+.3	+557
אזורים אופ 3	138.0	16300			+3700
אילקו מלכה 1	— לא נסחר —				
אילקו מלכה אופ	— לא נסחר —				
אל-רוב 1	290	960	-12	-4.0	-1460
אפריקה 0.1	31100	35.0	+1500	+5.1	+133
אפריקה אופ 5	12010	52.0	+400	+3.4	+32.0
אורים 1	354	700	-6	-1.7	-1000
אולקין 1	2372	110			-110
אולקין 5	1616		+12	+.7	+55.0
ברנבויץ 1	2190				
ברנבויץ 5	2070	117	-15	-.7	-117
דור דנקנר 1	4490	100			-26.0
ררש"ד 1	163.0 *	2204	-2.0	-1.2	-2185
* ביצוע חלקי 92.28%					
ררש"ד 5	115.5		+2.5	+2.2	+3500
הר-לן 1	1580	441	+30	+1.9	+216
הפטלז 1.0	— לא נסחר —				
הפטלז 5.0	— לא נסחר —				
ח.ד.ב. 0.1	— הפסקת מסחר —				
ח.ד.ב. 0.5	— הפסקת מסחר —				
בכללית ים אופ 1	59.5	12250	+1.5	+2.6	+25750
בכ-ים 1	3400	374			-499
בכ-ים 5	3100	138	+50	+1.6	+150
מבני תעשיה 1	69.0	29815	+.5	+.7	+29847
מבני תעשיה אופ'	20.4	123240	+.2	+1.0	+24682
מבני תעשיה אנה	103.0	3000			+17133
ישפרו 1	3370	398	-30	-.9	-398
ישראלום 1	1140				
ישרום 1	18200	273	+200	+1.1	+561
כנף פיתוח 1	4954	20.0	+120	+2.5	+100
לומיר 1	4180				
לומיר 5	1520	66.0			-204
מ.ת.ב. 1.0	262	500	+4	+1.6	+500
מ.ת.ב. אופ 2	131.0	210	+2.0	+1.6	+410
מ.ת.ב. אנה א	127.5				
מגדלי כ"ה 1.0	479	250	+14	+3.0	+258
מישבאל 5	130.0	3250			-4875
מישבאל אופ א	98.0	3751	+1.5	+1.6	+12810
מבנ 5	873	50.0	+20	+2.3	+270
לדרסטיין 1	170.0	800	-1.0	-.6	-1751
לדרסטיין 5	91.0	2760	+1.0	+1.1	+5500
ליפשיץ 1	158.5 *	572	+3.5	+2.3	+872
* ביצוע חלקי 65.50%					
ליפשיץ 5	69.5	3000	+1.0	+1.5	+367
ליפשיץ אופ 2	33.0	2898			+2628
ליפשיץ אנה 1	84.0	15000			+8850
נווה אביב 0.5	1483 תב		+75	+5.3	+440
נכסי אזורים 1	167.0	1000	+2.0	+1.2	+1000
נכסי אזורים אופ	43.0	9796			-8296
נכסי אזורים אנה	89.5	18080			+34320
נכסי החזקות 1.0	435	21.0			-21.0
פרי 1	1350				
קיסריה 1	2160				
קיסריה 5	903	70.0	-2	-.2	-70.0
רובנשטיין 1	154.0 *	2000			+271
* ביצוע חלקי 88.10%					
רובנשטיין 5	114.0	269			-269
רובנשטיין אופ 2	321	1000			-1000
רובנשטיין אנה א	130.5		+5	+.4	+10000

חקלאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
מטעי הדר 0.1	2848	150	+40	+1.4	+158
מטעי הדר 0.5	2740	85.0	+41	+1.5	+85.0
מהדרין 1	3884	2.0	-1		-152
מהדרין אופ 1	860	150	-10	-1.1	-50.0
נכסי הדרים 1	970				
פריאור 5	1800	186			-186

תעשייה

מזון וטבק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
דובק טב ש	1360	201	+10	+.7	+799
דובק טב ב	1320		+10	+.8	+1000
זגלבל 1	250	740			-740
זגלבל 5	195.0	1596	+6.0	+3.2	+1596
זגלבל אנה 1	94.5	159	+.5	+.5	+1971
טמפו בירה 1	22400	8.0	-300	-1.3	-14.0
טמפו בירה 5	18200	29.0	+500	+2.8	+12.0
יכור 1	1121 *	149	+11	+1.0	+128
* ביצוע חלקי 53.70%					
יכור א 5	450	43.0			-23.0
יכור אופ 2	148.5	2415	-2.0	-1.3	-600
מן 1	— הפסקת מסחר —				
מן 5	— הפסקת מסחר —				
ממפרוסט 1	10389	60.0			-5.0
עסיס ב 5	— הפסקת מסחר —				
שלמה אנב"ל 1	1450	50.0			-23.0
שמן טבב א 4	695 *	422	-10	-1.4	-861
* ביצוע חלקי 66.10%					

טקסטיל והלבשה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
ארגד 1	290	2450	+6	+2.1	+3850
ארגד אופ 2	71.5	4200	+1.0	+1.4	+4605
ארגד אנה 1	114.0	2548	-.5	-.4	-2548
אפיס 1	265				
אחבת ברוך 1	128.5	115	-1.0	-.8	-1000
אחבת ברוך 5	118.0		-2.0	-1.7	-500
אחבת ברוך אופא	91.5				-445
אלקטי רב ש	4868	56.0			-6.0
דלתא-גליל 0.1	650	1400			-1400
דלתא-גליל 0.3	570	1604	+15	+2.7	+4853
כמורית בגאד 1	— לא נסחר —				
כמורית בגאד 5	— לא נסחר —				
וישלגן 1	142.0				-216
וישלגן 5	113.5	600			-408
וורדינון 1	3599	46.0	-1		-16.0
זיקית 1	1315	77.0	+15	+1.2	+399
זיקית 5	1013	259	+15	+1.5	+550
זיקית אופ ב	196.0	1027	+5.0	+2.6	+492
כומפר 1	62.0	1000			-368
כומפר אופ 1	26.5				
לודזיה 1	430	1397	-7	-1.6	-997
לודזיה 4	367	400			+500
ליבנת 1	59.5	2665	-.5	-.8	-4335
ע"ס 1.0	212	1296	+7	+3.4	+2034
ע"ס 5.0	118.0	1401			-2101
ע"ס אופ 2	69.0		-.5	-.7	-674
ע"ס אנה 1	103.0	1001	-1.0	-1.0	-1001
עמק 1.0	111.0	1500			-868
עבק אופ 1	36.5	2530	-.5	-1.4	-2550
פולגת א 1	405	500	-8	-1.9	-1123
פולגון א 0.5	3885		-15	-.4	-15.0
פרטר 1	960	200	-21	-2.1	-272
ביטוי-טבריה	2222 *	130	+22	+1.0	+51.0
* ביצוע חלקי 85.30%					

מתכת ומוצריה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אורדן 1	3700	116	+100	+2.8	+169
אורדן 5	3480	7.0			-7.0
אלומית 1	5900	50.0	+231	+4.1	+53.0
אלומית 5	5900				
כבלים 1	327	1000	+10	+3.2	+3858
כבלים אופ 1	73.0	4716	+1.5	+2.1	+4504
כבלים אג"ח-אופ'	101.5	10000			-5000
כבלים אנה א	103.0	7108	-2.0	-1.9	-2008
תבור 1.0	374	643			-625
תבור 5.0	176.5	1565			-565
דיסה 1	1452				+100
דיסה 5	930	26.0			-6.0
קופסאות פח 5	1810	129			+51.0
כבלי ציון 1.0	2150				-939
כבלי ציון 5.0	1100	500			-105
מתכת קרסבי 1	127.0	3025	-3.0	-2.3	-1090
מתכת קרסבי 5	78.0	13180			-5107
נחושתן 0.1	18200 תב	7.0	+1500	+9.0	+21.0
נחושתן 0.5	5500	20.0	+140	+2.6	+20.0
ספר פלדה 1	1510	92.0	+47	+3.2	+43.0
פנינ 1	415	58.0	+10	+2.5	+50.0
פנינ 5	250				+1585
כלל 1	— הפסקת מסחר —				
כלל 5	— הפסקת מסחר —				
כלל אופ	— הפסקת מסחר —				
כלל אנה	— הפסקת מסחר —				
קדרות 5.0	1600	100			+117
לכיש 1	440	100			+1098
לכיש 5	365	2.0			-2.0

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אלביט 3.0	255000	22.0			+3.0
אלקו 0.25 ש	5600	84.0			+84.0
אלקטרה 0.1	1970	540			-73.0
אלקטרה א 0.5	1280	191	+11	+.9	+101
אלקטרה אופ 5	896	247	+3	+.3	+1542
אלקטרה אנה 5	144.0	5400	+3.5	+2.5	+5550
אורית 0.02	12000	60.0	+50	+.4	+23.0
כלל אלקט' אופ R	310	5796			+12153
כלל אלקט' אנה 1	103.0	13138	+.5	+.5	+21300
ספקטרוניקס 1	875	580			-380
ספקטרוניקס 5	668				
מיכטנגר 1	317	20.0			-30.0
מיכטנגר 5	205	1000			-400
ביקלון 1	2021	149			-45.0
ביקלון 5	1510	250	+60	+4.1	+210
קנבשטיין 1	1980 תב	117	+100	+5.5	+133
קנבשטיין 5	1946 תב	95.0	+177	+10.0	+95.0
ת.אנת. 1	507				+23.0
ת.אנת. 5	300	600			-600
תדאה 1	614	165	-1	-.2	-15.0

מוצרי בניה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
א.ב.כללבנין 1	136.0	6932	+3.0	+2.3	+13568
איפי כלל אופא	480	3141			-3141
איפי כלל אופ ב'	39.0	16045	+.4	+1.0	+12812
אי.פ.בנין אנה א	138.5	1750	-.5	-.4	-3750
אי.פ.בנין אנה ב	89.5	21920			+23080
אקרשטיין 1	395	3000	+2	+.5	+1000
אקרשטיין 5	248	1613	-2	-.8	-1612
אקרשטיין אופ א	255		+8	+3.5	+2591
אקרשטיין אג"ח 1	129.5	10000	+1.0	+.8	+42000
האחים בלוס 1	63.0	2000			+3461
אחים בלום אופ	29.0	3001			+448
מגדל השק 1	— הפסקת מסחר —				
מנאקה 1	— לא נסחר —				
מנאקה 5	1530				
נגב קרמיקה 1	263	580			+1750
נגב קרמיקה אופ	88.0	3104	-1.0	-1.2	-3104

כימיה, גומי ופלסטיק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אבן 5	1599	2777			+412
אליאנס ב 200.0	— הפסקת מסחר —				
כלל תעשיות 1	216 *	1000	+11	+5.4	+3000
* ביצוע חלקי 50.00%					
כלל תעשיות 5	150.0	500	+.5	+.4	+300
כלל תעשיות אופ	45.5				
כלל תעשיות אנה 1	98.5	4000	-1.5	-1.5	-2100
רשפים 0.1	3110	270	-150	-4.6	-270
רשפים 0.5	1598	146	-32	-2.0	-146
ליפסקי 1.0	1638 *	25.0	+78	+5.0	+60.0
* ביצוע חלקי 50.00%					
מקסימה 1	705				+10000
מקסימה 5	482	333			-228
סנו 1	3100	284	+100	+3.3	+108
סנו 5	2709				
פרילקאס 1	510	4392			-1856
פרילקאס אופ 1	128.0	3000			-1986
קים 1	5053	1.0	+123	+2.5	+59.0
קים אופ 2	2800	30.0	+85	+3.1	+150
קים אנה 1	114.0				+900
ת"א 5	3990	207	+40	+1.0	+223
פרוטאום 10.0	721	9195	+4	+.6	+6766

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
כתר 1	87.5	3000			-783
דפרון 1	3580				-3.0
דפרון 5	3430				
ת.בצ. 1.0	3960	44.0	-20	-.5	-46.0
זאה 1	— הפסקת מסחר —				
לכבדי אשקלון 1	590	919	-5	-.8	-319
פלק ב 0.5	21900		-300	-1.4	-7.8
קרגל 1	462	1870	+5	+1.1	+2830
קרגל אופ 1	169.0				-795
רים 1	245	2000	+8	+3.4	+2472
רים 5	122.0	1098	+3.0	+2.5	+2228
תעל ב 2	— הפסקת מסחר —				

תעשיות שונות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אבגין 1	160.0 תב	1368	+8.5	+5.6	+2658
אבגין 5	76.0	1374	+2.0	+2.7	+2699
חמשיה יור 1	1683				
ה.מ.מלין 1	1065				-52.8
ה.מ.מלין 5	4998	125	+5	-.8	-466

השקעות תמורה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
פרוסית ב 0.1	11300	325	+50	+.4	+502
כדר בכ' 1.0	4100	25.0	+100	+2.5	+38.0
כלל העש אופ ד	90.0	8800			+10115
כלל העש אנה 6	113.5	64500	+3.5	+3.2	+123800

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אמיק ש	3050				
אי.די.בי פית אופא	2700	450	+39	+2.2	+679
אי.די.בי פית אנהא	106.5	11000	+1.0	+.9	+85500
אלבר 1	848	540	+20	+2.4	+2970
בולת השקעות 1	955				
בולת אופ א	735				-50.0
בולת אנה 1	109.5				+10000
דנבאר 1	620	287			+7307
דנבאר 5	380				+87.0
חברה לישראל 5	2500	1996	+80	+3.5	+5330
הלסמן 0.1	115000				
הלסמן W 1.0	15150	6.0	-50	-.3	-6.0
אמנא א 0.5	16001		+225	+1.4	+24.0
השק דיסק אופ	755	2400			-4414
השק דיסק אנה א	114.0	38000	+1.5	+1.3	+9700
מגדל השקעות 10	28201		+201	+.7	+80.0
הדרה 1	955	40.0	+6	+.6	+1000
הדרה 5	524		+11	+2.1	+700
יעקב 1	1730 תב	38.0	-69	-3.8	-161
יעקב 5	1077	348	+51	+5.0	+582
יבאא ש	11100				-24.0
ירדן 0.1 א	925	49.0	-18	-1.9	-49.0
ישפם 1	58.0	5000	+1.5	+4.1	+2900
ישפם אבה-אופ 5	44.0	1850			-1350
כלל ישראל 50.0	715 תב	745	+45	+6.7	+965
כנטר 1	250	470	-3	-1.2	-470
כנטר 5 א	238	470	-3	-1.2	-470
כנטר אופ ב	24.5 תב	1508	+2.5	+11.6	+4500
כנטר אג"ח 1	129.5	15000	+4.0	+3.2	+30000
כנר פיתוח 1	270				+2500
פו השק ש	2700	1314			-467
צבא א' 1	3499	6.0			+9.0
צבא 5	2890	14.0			-14.0
פרידן ב 0.2	8684	416	+208	+2.4	+454
קרדן 1	87.0		+2.0	+2.4	+9500
קרדן 5	54.0		+1.5	+2.9	+10000
קרדן אופ' 2	33.0	10854			-4966
קרדן אג"ח 1	111.0	1500			+3500

נסחרות במט"ח

שם המניה	השער
גרית ב	239

דלק ונפט

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
דלק הנפקות 1.0	— הפסקת מסחר —				
דלק הנפקות 5.0	— הפסקת מסחר —				
פז השקעי נפט	23000	41.0	+300	+1.3	+52.0
יש.ג.א.ע. אופ 2	98.0	48509	+2.0	+2.1	+44581
ח.ב.ב. 1.0	3507	40.0	+7	+.2	+57.0
ח.ב.ב. 5.0	1850	426			+274
נפטא ש	340	1140			+137

רשימה מקבילה

שרותים

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
תראל עינולה 1	— הפסקת מסחר —				
ע.מ.כ.ל. 1	— הפסקת מסחר —				
קונטרוניום 1	220	980			-900
קונטרוניום 5	1060	40.0			+72.0
קונטרוניום אופ 2	78.0	258	-12	-4.4	-678
ספר 1	31.0 תב	117	-1.9	-5.8	-4511
תבל 1	585	2092	-31	-5.0	-2092
	87.0	500			-500

מלונאות ושרותי תיירות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
תיירה ישראלית 1	27.0	4909	-1	-.4	-6091
כנם 1	546				

מחשב ושרותי מחשב

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
איכות 1	170.0	156			+844
דטה בינון 1	386	13.0	-1	-.3	-13.0
רשת אופ 1	645	150	+30	+4.9	+240
כלל מחשבים 1.0	3799				
מטבל 1	37.0	1800			-2200
רוקי 1	93.5	2700	+4.0	+4.5	+4250

נדל"ן בינוי ופיתוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אבגורים 1	— לא נסחר —				
בן-יקר בת 1.0	1529				
הדיקר 1.0	— הפסקת מסחר —				
הדיקר 5.0	— הפסקת מסחר —				
עור 3.0	650	5.0	-1		-5.0
רשק	— לא נסחר —				

חקלאות

שם המניה	השער
ש.ב-הד 0.1	— הפסקת מסחר —

מזון וטבק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אסטם 1	523				+30.0
גולדפרוסט 1	300 תב		-18	-5.7	-373
גולדפרוסט 5	162.0				-379

טקסטיל והלבשה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
יגודים 1	180.0				
מפק 0.1	1050	80.0			+80.0
מפק 0.5	348	63.0			-33.8
תעש הנוין 1.0	1936		+20	+1.1	+330

מתכת ומוצריה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
איקסטן 5.0	— לא נסחר —				
מרכן 1.0	— לא נסחר —				
משאבות פלץ 1	31.0				
מתכת פרוס 1	22.5	16380			+17846
מתכת פרוס אופ'	4.0 תב	1000	-.2	+5.5	+38316

מוצרי בניה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אלקל 1	— הפסקת מסחר —				
אלקל אופ 3	— הפסקת מסחר —				
בר-נון 1	2419	60.0	-1		-10.0
בר-נון 5	1180	240	+30	+2.6	+47.0
בר-נון אופ' 2	577	740	-2	-.3	-740
קרומאוכסה 1.0	2500	33.0	+85	+3.5	+40.0
קרומאוכסה 5.0	1300	108			+170
ע.ב.ת. 1	469	108	+21	+4.7	+100

מוצרים כבדים, גומי ופלסטיק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אלרו-סק 1	113.0	1870			-1870
רשקוי 1	2196		+51	+2.4	+30.0
נקה 1	3670	60.0	-30	-.8	-110
ת.ב.ל. 1.0	— הפסקת מסחר —				
ת.ב.ל. 5.0	— הפסקת מסחר —				
תרו א' 5	4950	50.0	-50	-1.0	-40.0

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אורדע פרינט 1	346	800			-800
סקטרה 1	1565 *	93.0			+50.0
* ביצוע חלקי 93.40%					

תעשיות שונות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
בולן 1	190.0	400			-400
דגשמן 1	138.0				+500
זיו-תן 1	274				

השקעה בתעשיה

שם המניה	השער
כלל פיתוח 1	135.0

חברות השקעה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
אוטוקה 1	— הפסקת מסחר —				
אדיס 1	210	3154	+2	+1.0	+3154
איסים אופ 1	28.2				
אמיטר כבל 1	292				
אמיש 1.0	— הפסקת מסחר —				
אמיש 5.0	— הפסקת מסחר —				
בנין השק ב 2	10.0	11000	-200	-1.8	-6.0
לבריש 1	— הפסקת מסחר —				
לבריש 5	— הפסקת מסחר —				
עד השקעה 1	715				-65.0
עד השקעה 5	399 תב		+19	+5.0	+1481

חיפושי נפט

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	היצע/ביקוש
יריאל ב 0.03	4045		-45	-1.1	-47.0

משתנים

שם המניה	מספר עסקאות	שער פתיחה	שער נעילה	שינוי %	מחזור
הבינלאומי	5	5259	5194	1.61	1148.0
פיבי	25	6131	6041	1.74	3125.0
המנה	1	111.50	110.80	3.36	10319.0
שלמה	1	605	600	2.02	5469.0
כלל סחר	4	216	216	1.39	11637.0
שופר-סל ב'	5	797	797	.00	2135.0
רבקע ב'		2146	2141	.23	6649.0
אמריקה 1	11	26858	27662	-2.25	570.0
אמריס	1	670	668	.30	5491.0
נכסים-בנין	7	2362	2374	-.51	6595.0
הכשר הישוב	16	442	447	.68	53540.0
חברה כלכלי	5	252	251	.40	20970.0
כלל גדלין	2	545	537	2.45	3236.0
עלית	4	13527	13636	1.73	595.0
מלכנת ב'	5	299	298	.34	5608.0
קופמאנן	11	2046	2072	-1.25	3543.0
כלל העש אל	6	1786	1839	.51	7111.0
אלרון	2	151964	155065	-2.00	22.0
טבע	3	7820	7879	.00	1315.0
ים המלח	32	1939	1959	.51	23695.0
פטרוכימים	17	991	989	.20	26349.0
נייר חדרה	6	219149	219149	.00	72.0
כלל תעשיות	25	158.50	159.50	1.09	186724
אי.די.בי פתו	2	6280	6312	-.51	1096.0
אלרון	3	673	683	.75	6674.0
חברה לישראל	6	3134	3734	1.00	1987.0
מבטח השקע	5	543	539	.74	14543.0
דיסקונטהשקעה	8	1930	1945	-.77	14332.0
כלל ישראל 10	12	771	771	.80	15168.0
יואל	1	390	389	-.76	4856.0

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	3198.67	3161.34	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
אביקה	349.98	345.18									
אגד	295.12	287.46									
אגם	111.68	109.51									
אדיר	1947.02	1908.47									
אדם	246.59	243.74									
אופיר	176.24	175.01									
אור	456.99	452.96									
אוריון	131.37	128.77									
אורלי	315.45	312.17									
אורן	860.13	851.17									
אייל	5773.70	5662.57									
אלדים	5797.48	5676.74									
אלון	847.71	850.42									
אלוף	690.26	676.21									
אלבע	706.16	692.40									
אנליסט											
ארזי	110.74	109.17									
אנליסט											
גמישה	102.18	99.74									
אנליסט											
בניה	88.57	86.41									
אקספר	92.07	90.44									
ארז	281.55	275.05									
אש	126.09	123.53									
אשל	193.38	189.59									
אתגר	81.91	80.33									
ארגמן	281.07	278.35									
ברוש	144.36	141.58									
ברוש	531.09	520.57									
ברק	463.70	454.59									
בריכה	332.90	330.56									
בשיח	1645.88	1613.94									
גבע	123.14	121.39									

אגרות חוב

הסידרה	השער	השינוי בנק'
קנגס	— הפסקת מסחר —	
4.25% מלוה מדינה (שנתי)		
4101	441.0	
ק־432 1.35% תשואה		
4102	176.0	
4103	169.2	
4104	168.5	+.1
4301	168.5	+.1
ק־433 1.47% תשואה		
4302	160.4	+.1
4303	159.5	+.1
4304	157.2	
ק־434 2.07% תשואה		
4305	139.3	-.1
4105	140.3	
4106	136.8	
4107	132.8	
4108	130.6	+.1
ק־435 2.26% תשואה		
4109	126.8	
4110	125.5	+.1
4111	123.5	+.1
4112	120.6	
ק־451 2.35% תשואה		
4201	156.5	+.3
4202	153.8	+.4
4203	151.1	+.4
4204	146.0	+.4
4205	143.4	+.4
ק־452 2.43% תשואה		
4206	140.4	-.2
4207	140.1	-.2
4208	138.5	-.3
4209	139.2	-.2
4210	135.7	-.2
4211	131.7	-.2
ק־453 2.56% תשואה		
4212	128.8	-.8
4213	125.8	-.8
4214	119.6	-.8
ק־471 2.26% תשואה		
4113	122.1	+1.3
4118	119.2	+1.3
ק־491 2.76% תשואה		
4215	117.4	-.1
4216	115.5	-.2
4217	117.7	-.1
4218	115.6	-.1
4219	113.6	-.1
4220	111.9	-.1
4221	109.9	-.1
4222	108.8	-.1
4223	106.7	-.1
ק־492 2.82% תשואה		
4224	103.4	-.1
4225	101.9	-.1
4226	101.4	-.2
4227	101.0	-.2
ק־511 2.45% תשואה		
4114	121.0	-1.0
4117	119.6	-1.0
ק־531 1.50% תשואה		
4115	125.9	+.1
4116	124.5	
3% מלוה מדינה (גליל)		
ק־201 1.44% תשואה		
ש3601	47860.0	-89.0
ש3602	44136.0	-83.0
ש3603	41095.0	-83.0
ק־202 1.44% תשואה		
ש3604	37662.0	+32.0
ש3605	34405.0	+28.0
ש3606	32439.0	+27.0
ק־203 2.25% תשואה		
ש3607	29629.0	-156.0
ש3608	28043.0	-153.0
ש3609	26713.0	-151.0
ק־204 2.13% תשואה		
ש3610	24170.0	-265.0
ש3611	23355.0	-265.0
ש3612	22683.0	-266.0
ק־205 1.98% תשואה		
ש3613	21438.0	-229.0
ש3614	20590.0	-227.0
ש3615	19016.0	-217.0
ק־206 2.22% תשואה		
ש3616	17630.0	-308.0
ש3617	16632.0	-299.0
ש3618	15787.0	-291.0
ק־207 2.18% תשואה		
ש3619	14553.0	+99.0
ש3620	13756.0	+96.0
ש3621	13071.0	+93.0
ק־208 א' 2.23% תשואה		
ש3622	11771.0	+5.0
ק־208 ב' 2.36% תשואה		
ש3623	11005.0	-3.0
ק־208 ג' 2.37% תשואה		
ש3624	10360.0	-299.0
ש3625	9555.0	+101.0
ק־209 ב' 2.06% תשואה		
ש3626	8862.0	+3.0
ק־209 ג' 2.11% תשואה		
ש3627	8287.0	+3.0
ק־210 א' 2.23% תשואה		
ש3628	7671.0	+3.0
ק־210 ב' 2.39% תשואה		
ש3629	7090.0	-66.0
ש3630	6789.0	+3.0
ק־211 ב' 2.44% תשואה		
ש3631	6197.0	-31.0
ק־212 א' 2.34% תשואה		
ש3632	5861.0	+64.0
ק־212 ב' 2.30% תשואה *		
ש3633	* 5547.0	+19.0
ק־213 2.26% תשואה		
ש3634	4896.0	-62.0
ש3635	4632.0	-60.0
ק־214 2.14% תשואה		
ש3636	4487.0	+25.0
ש3637	4215.0	+21.0
ק־215 2.18% תשואה		
ש3638	3919.0	+11.0
ש3639	3589.0	+10.0
ק־216 2.03% תשואה *		
ש3640	* 3038.0	+16.0
ש3641	* 2634.0	+14.0
ק־217 2.26% תשואה		
ש3642	2350.0	-17.0
ש3643	2023.0	-15.0
ק־218 2.07% תשואה		
ש3644	1821.0	
ש3645	1643.0	
4.25% מלוה מדינה (גליל)		
ק־231 3.15% תשואה		
3701	1346.0	-21.0
ק־232 2.88% תשואה		
3702	1047.0	
ק־233 2.98% תשואה		
3703	923.7	+6.9
3704	791.4	+5.9
ק־251 2.98% תשואה		
3751	430.3	+2.3
ק־252 2.96% תשואה		
3752	169.3	+.1
3753	162.6	
ק־253 3.00% תשואה		
3901	161.4	+.3
3902	153.8	+.2
3903	152.8	+.3
3904	150.4	+.2
ק־254 3.01% תשואה		
3754	152.0	-.1
3755	146.5	-.2
3756	141.5	-.1
3757	158.9	-.1
ק־255 3.01% תשואה		
3758	156.5	
3759	156.0	+.1
3760	154.2	
3761	155.2	+.1
3762	151.7	+.1
3763	137.7	
ק־256 2.88% תשואה		
3764	126.7	+.1
3765	123.7	
3766	122.3	
3767	120.4	+.1
3768	117.5	
ק־271 2.98% תשואה		
3791	128.2	-.6
3792	126.0	-.4
ק־291 2.89% תשואה		
3826	150.7	
3827	148.0	
3828	145.8	+.1
3829	140.3	
ק־292 2.87% תשואה		
3830	157.9	+.5
3831	157.6	+.5
3832	155.8	+.5
3833	156.7	+.5
3834	155.2	+.2
ק־311 2.94% תשואה		
3861	152.9	-.9
ק־331 3.11% תשואה		
3769	118.5	+.9
3774	115.5	+.9
3775	113.7	+.9
3776	111.7	+.9
3777	109.9	+.8
ק־351 3.22% תשואה		
4801	114.3	-.5
4802	112.4	-.7
4803	114.6	-.5
ק־352 3.39% תשואה		
4804	96.7	-.5
ק־371 3.51% תשואה		
5401	112.8	-2.0
5402	111.8	-2.0
5403	111.1	-1.9
5404	109.1	-1.9
5405	107.4	-1.9
ק־381 [illegible] תשואה		
5601	105.5	-.1
5602	102.4	-.1
5603	100.4	-.1
5604	97.5	-.1
5605	96.0	-.1
5606	95.5	-.1
ק־391 2.97% תשואה		
3770	120.2	-2.3
3773	118.7	-2.4
ק־411 2.70% תשואה		
3771	123.4	-1.2
3772	122.0	-1.1
7%-6%-4% מלוה פיקדון הצמדה (80% הצמדה)		
ש3531	— הפסקת מסחר —	
ש3532	153500.0	
ש3533	155000.0	
ש3534	144000.0	
ש3535	144700.0	
ש3536	144900.0	
ש3537	144000.0	
ש3538	135700.0	
ש3539	135900.0	
ש3540	134710.0	-2500.0
ש3541	132000.0	+900.0
ש3542	131100.0	
ש3543	124900.0	
ש3544	125700.0	
ש3545	121500.0	
ש3546	121200.0	
ש3547	121200.0	
ש3548	120900.0	
ש3549	115000.0	
ש3550	115480.0	
ש3551	114500.0	
ש3552	105200.0	
ש3553	105000.0	
ש3554	105100.0	
ש3555	104800.0	+600.0
ש3556	100250.0	
ש3557	99902.0	
ש3558	99901.0	
ש3559	98000.0	
ש3560	91599.0	
ש3561	91001.0	
ש3571	90800.0	
ש3572	91661.0	
ש3573	91150.0	
ש3574	83876.0	
ש3575	83600.0	
ש3576	85699.0	
ש3577	85710.0	
ש3578	27900.0	
ש3579	77053.0	
ש3580	76400.0	
ש3581	69220.0	
ש3582	65819.0	
ש3583	59200.0	
ש3584	56004.0	
ש3585	55460.0	
ש3586	48704.0	
ש3587	47850.0	
ש3588	49550.0	
ש3589	45185.0	
ש3590	43500.0	
ש3591	43597.0	
ש3592	43750.0	
ש3593	43750.0	
ש3594	41958.0	
ש3595	41705.0	
ש3596	40135.0	
ש3597	39800.0	
5% מלוה פיתוח הצמדה (בחירה משולב אחרון)		
ש2019	— הפסקת מסחר —	
ש2020	150500.0	
ש2021	150000.0	
ש2022	145999.0	
ש2023	141500.0	
ש2024	135500.0	
ש2025	135000.0	
ש2026	132700.0	
ש2027	127900.0	
ש2028	128700.0	
ש2029	125100.0	
ש2030	125069.0	
ש2031	125999.0	
ש2032	129720.0	
ש2033	113800.0	
ש2034	114220.0	
ש2035	106516.0	
ש2036	106040.0	
ש2037	101550.0	
ש2038	99000.0	
ש2039	100116.0	
ש2040	95200.0	
ש2041	91855.0	
ש2051	94261.0	
ש2052	91683.0	+600.0
ש2053	88992.0	
ש2054	80958.0	
ש2055	80958.0	
ש2056	84377.0	
ש2057	79600.0	-1600.0
ש2058	69684.0	
ש2059	73362.0	
ש2060	84542.0	-300.0
ש2061	68360.0	+1600.0
ש2062	64969.0	-500.0
ש2063	ק 51867.0	-1604.0
חליש		
ם 21	103.5	-2.5
ם 23	101.6	+2.0
ש24	99.2	+.7
ש25	100.0	
ש26	100.0	
ש27	97.0	-1.9
ש28	98.0	
ש29	99.0	17/08/88
ש30	103.1	
ש31	103.1	
32	93.1	-1.9
35	96.5	
1	88.1	09/08/88
מ"ק 58	97.9	+1.4
מ"ק 35	97.2	
מ"ק 36	101.0	
מ"ק 41	98.1	-.1
ליאם זב	104.9	
סלה 31	97.5	-2.0
אגרות חוב בלתי סחירות בכם		
מ"ק 24 ש	90.0	15/08/88
מ"ק 25 ש	89.0	14/08/88
מ"ק 26 ש	89.0	11/08/88
מ"ק 28 ש	93.3	11/08/88
מ"ק 30 ש	89.7	11/08/88
אגרות חוב צמודות לזהב		
5 יר' 1	92.0	-1.0
טירה 1	72.8	-1.0
אגרות חוב צמודות לדולר (70% הצמדה)		
ש6003	115500.0	
ש6004	112001.0	
אגרות חוב צמודות ריבית קבועה (פירטו)		
ק־901 4.08% תשואה		
7001	278.7	+.4
7002	270.3	+.6
ק־902 4.22% תשואה		
7003	258.3	-.1
7004	259.0	-.1
ק־903 3.92% תשואה		
7005	224.6	+2.8
ק־904 6.33% תשואה		
7006	210.7	-.2
ק־905 3.85% תשואה		
7007	204.4	+.3
7008	194.4	+.3
ק־906 4.80% תשואה		
7009	185.8	-1.1
ק־907 4.58% תשואה		
7010	178.3	-.2
ק־908 4.52% תשואה		
7011	168.8	+.2
7012	163.1	+.3
ק־909 4.70% תשואה		
7013	155.8	+.2
ק־910 4.55% תשואה		
7014	134.4	+.2
ק־911 4.57% תשואה		
7015	112.5	+.1
7016	115.3	+.2
7017	115.0	+.1
7018	114.8	+.1
7019	115.3	+.1
7020	115.2	+.2
7021	114.1	+.1
7022	115.8	+.2
ק־951 4.47% תשואה		
7201	116.0	+.7
7202	114.9	+.7
7203	118.0	+.7
7204	118.6	+.7
7205	118.8	+.7
צמודים צמוד דולר ריבית משתנה		
ק־801 4.69% תשואה		
ש6101	14961.0	-361.0
ק־802 3.92% תשואה		
ש6102	9455.0	+131.0
ק־803 4.26% תשואה		
ש6103	8580.0	+13.0
ק־804 5.08% תשואה		
ש6104	7727.0	+12.0
ש6105	7308.0	+11.0
ק־805 5.02% תשואה		
ש6106	7105.0	+1.0
ש6107	6828.0	+1.0
ק־806 5.22% תשואה		
ש6108	4957.0	+14.0
ש6109	4719.0	+14.0
ש6110	4661.0	+14.0
ק־807 5.10% תשואה		
ש6111	3961.0	+5.0
ש6112	5848.0	+6.0
ק־808 5.25% תשואה		
ש6115	2649.0	+6.0
ק־821 5.80% תשואה		
ש6151	1870.0	+12.0
ש6152	1024.0	+11.0
ק־822 5.64% תשואה		
ש6153	897.1	-.4
ש6154	880.5	-.4
ק־823 5.86% תשואה		
ש6155	542.9	-.8
ק־824 6.01% תשואה		
ש6156	451.9	+.6
ק־825 6.07% תשואה		
ש6157	543.0	-5.6
ש6158	324.6	-5.3
ק־826 5.73% תשואה		
6159	278.6	-.2
ק־827 5.99% תשואה		
6160	258.0	+.4
6161	249.4	+.4
ק־828 6.00% תשואה		
6162	225.2	+.3
ק־829 6.02% תשואה		
6163	208.9	+.5
6164	200.7	+.5
ק־830 5.85% תשואה		
6165	194.7	+.5
ק־831 5.98% תשואה		
6166	182.9	+.3
6167	179.0	+.3
6168	176.1	+.3
ק־832 6.11% תשואה		
6169	164.4	+.2
ק־833 5.99% תשואה		
6170	155.7	+.3
ק־834 6.05% תשואה		
6171	112.2	-1.7
6172	110.3	-1.8
ק־851 4.66% תשואה		
6801	117.2	-.4
אגרות חוב צמודות מטבע – פרים		
אל-ארס 86	1511.0	
אלביט 85	— הפסקת מסחר —	
אלאדן 85	1449.0	+4.0

יום ללא שיאים בבריכה; מדליית זהב רביעית לאמין

יום ללא שיאים עבר אתמול על השחיינים ישראל ביומה השני של אליפות ישראל הפתוחה בבריכה מכון וינגייט. נקודת האור היחידה היתה זכייתה של מיכל אמין במדליית הזהב הרביעית שלה לאחר שביום הראשון זכתה בשלוש מדליות זהב.

אמין ניצחה אתמול במשחה ל־200 מ' חופשי, אולם זמנה – 2:12.55 דקות היה רחוק מהשיא הישראלי. גם שגב פורת, שקיווה בסתר ליבו לשבור סוף־סוף את שיאו של אמיר גניאל במשחה לגברים, נאלץ להסתפק במדליית הזהב, לאחר שנגע בדופן הבריכה בתום 1:55.44 דקה.

עדן גרומי ממכבי ירושלים שנטל ביום הראשון את הבכורה במשחה ל־200 מ' פרפר, ניצח גם בחצי המרחק, כאשר קבע זמן של 56.92 שניות. גרומי הוסיף לאמתחתו מדליית זהב נוספת כאשר ניצח במקצוע החזק שלו, הגב. הוא עבר 200 מ' בזמן של 2:29.22 דקות.

בנצחון כפול זכתה גם נציגת מכבי נהריה, איריס קופמן. בתחילת יום התחרויות היא עברה 100 מ' בסגנון הפרפר בזמן של 1:05.51 דקה. בסיומו של הערב עברה 200 מ' בסגנון מעורב אישי בזמן של 2:31.21 דקות.

גם לשגב פורת נרשם נצחון כפול. אחרי זכייתו ב־200 מ' חופשי הוכיח את כשרונו גם ב־200 מעורב אישי כאשר סיים את המשחה לאחר 2:11.21 דקות.

במשחה 200 מ' גב לנשים ניצחה הדס פרה בזמן טוב של 2:29.22 דקות.

למרות שלא נשברו אתמול שיאים בבריכה ניתן היה להנות ממאבקים מרתקים ורמה יחסית די גבוהה.

יעקב ישי מתנגד נחרצות להתיר יבוא שחקנים זרים

מאת משה כהן

מחזיק תיק הפועל בהסתדרות, יעקב ישי, הודיע אתמול על התנגדותו הנחרצת להתיר יבוא כדורגלנים זרים.

ישי מתכוון להופיע ביום ראשון בפני מזכירות הפועל, כדי לשכנע את החברים לדחות את ההצעה. לטענתו גם מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, מתנגד להחלטה ויחדיו יבדקו את עמדת חברי הוועדה המרכזת. אם יראו שרוב החברים מתנגדים ליבוא שחקנים זרים, הוא יבקש מהוועדה המרכזת להטיל וטו על החלטת מזכירות פועל.

ישי תקף בחריפות את ההחלטה וטען, כי היא תגרום לאסון כלכלי בכדורגל הישראלי בדיוק כמו שקרה לכדורסל הישראלי. (הראיון המלא עם ישי יתפרסם ביום א').

פלדה ואדלר מחפשים חיזוק

מאת משה כהן

מנהל הפועל ת"א, אברהם פלדה עמד להמריא היום לפנות בוקר לארה"ב, כדי לבדוק יחד עם המאמן יעקב אדלר את המועמדים לחיזוק הקבוצה בעונה הקרובה.

הנקמה המתוקה. קרל לואיס גמל ליריבו הגדול, בן ג'ונסון בריצת ה־100 מ' בציריך

איאן ראש חזר לליברפול!

איאן ראש, החלוץ הוולשי הבין־לאומי שנרכש אשתקד ע"י יובנטוס האיטלקית מליברפול תמורת 5.4 מיליון דולאר, חזר אתמול הביתה. לאחר שנה אחת בלבד, בלתי־מוצלחת מבחינתו בליגה האיטלקית, בוצע אתמול המהלך המפתיע שהיכה בתדהמה את עולם הכדורגל.

ליברפול כינסה אתמול מסיבת עיתונאים בו בישרה על הרכישה אולם לא מסרה מה סכום הרכישה.

שובו של ראש בא כאמור אחרי עונה מאכזבת במהלכה הבקיע רק שבעה שערים עבור קבוצתו האיטלקית. זה היה כמובן של קטן מאד לעומת שורת ההבקעות שלו במדי ליברפול. ב־224 המשחקים במדי האלופה האנגלית הבקיע ראש 139 שערים.

עם שובו של ראש לליברפול הוא ימצא פנים חדשות שלא היו שם כאשר עזב. בתוך התקופה ישחקו לצידו שני האנגלים הבין־לאומיים, פיטר בירדסלי וג'ון בארנס.

ראש נרכש בזמנו ע"י יובנטוס לתקופה של שלוש שנים אך הכדורגלן לא עמד בלחץ העיתונות והאוהדים והפגין יכולת עלובה ביותר ולכן גם הסכימו ככל הנראה האיטלקים לוותר עליו לאחר שסיים רק שליש מתקופת החוזה.

רמז על כוונתה של יובנטוס למכור את ראש היה כאשר הקבוצה קראה לדני מיכאל לאודרופ לחזור לשורותיה שבוע לאחר שנאמר לו לארוז את חפציו ולחפש קבוצה חדשה. לאודרופ אף הוזמן לשחק במשחק גביע באמצע השבוע הבא, אך אמר כי ישחק רק אם יחתם עימו חוזה לכל העונה.

בכל מקום, באי הבריטי שמחים על שובו של איאן ראש. מאמנו של ראש בנבחרת הוולשית, טרי יוראת, אמר אתמול: "זוהי ידיעה נהדרת עבור ראש ועבור וולש. כל מי שמכיר אותו יודע כי הוא לא היה מרוצה באיטליה. הוא פשוט לא היה שם אותו איאן שאנו מכירים".

איאן ראש חזר הביתה

ריינולדס ולואיס ירוצו הערב בבריסל

שיאן העולם הטרי בריצת 400 מ', האמריקאי בּוּץ' ריינולדס ובן־ארצו קרל לואיס, שטרם התאוששו מנצחונו הגדול על בן ג'ונסון שלשום, בציריך, יחזרו להופיע הערב במסגרת הפרס הגדול הנעים בבירת בלגיה, בריסל.

ריינולדס שמחק סוף־סוף שיאו בן 20 השנה של לי אוונס בריצת 400 מ' והעמידו על 43.29 שניות, ישוב וירוץ כמובן לאותו מרוק יחד עם חבריו דאני אוורט וסטיב לואיס. קרל לואיס ירוץ שוב 100 מ', אך יחסר את יריבו הקנדי הגדול.

אמריקאי אחר שניצח בציריך בצורה משכנעת, ג'ני גרייר, ירוץ אף הוא בבריסל אך הפעם יתקל ביריב מהשורה הראשונה בדמותו של המרוקאי סעיד אוויטה. יתכן שגם המוסלי אברי בילה ישתתף בריצה.

32 רצים ביניהם האיטלקים אלברטו קובה ופרנצ'סקו פאנטה, יטלו חלק בריצת 10,000 מ' כנראה האחרונה לפני סיאול.

משחק הצדקה ליברפול – וימבלדון יפתח מחר עונת הכדורגל באנגליה

על פי המסורת האנגלית יפתח מחר משחק "גביע הצדקה" בין האלופה ומחזיקת הגביע, באיצטדיון וֶמבלי בלונדון, את עונת הכדורגל הרשמית. ליברפול שהחמיצה ההזדמנות לזכות ב"דאבל" תנסה לנקום בוימבלדון על ש"גנבה" לה את הגביע בתום העונה החולפת.

עלפי תורת הסיכויים צריכים חניכיו של קני דאלגליש להיות אלה שינצחו בתום 90 הדקות את הגביע. לעזרתם תעמוד גם מכת הצרות שנפלה על היריבה שתתייצב למשחק בהרכב שיחסרו בו מגיבורי הנצחון במפגש האחרון בין השתיים.

השוער דייב באסאט, שהיה האיש שמנע בזינוקיו המרהיבים את התואר הכפול מליברפול והמגן אנדי תורן נמכרו לניוקאסל. שחקן אחר שנמכר הוא בריאן גייל. במבצע המכירה נכנס לקופתה של הקבוצה כסף רב אך למרבה הפלא לא ביצעה רכישות משמעותיות במקומם כדי למלא את השורות.

מנהלה של וימבלדון בובי גולד מודע למצבה הקשה ולפיכך אינו תולה תקוות רבות במשחק כתר שיתנהל לדעתו בשליטתה הברורה של האלופה.

לליברפול מנגד אין כמובן בעיות כלכליות ולכל הדעות לא איבדה מיכולתה לעומת העונה שעברה. להיפך, יש הטוענים כי השנה היא טובה יותר ואף מועמדת למעט וודאית לזכות פעם נוספת בתואר האליפות. את התואר הראשון שלה העונה היא תצרף לשרשרת הישגיה הארוכה כבר מחר.

בליגה הסקוטית יערך מחר המחזור השני. האלופה סלטיק תצא למשחק חוץ בדאנדי נגד היונייטד. ריינג'רס תארח את היברניאן. יתר המשחקים: אברדין – סט. מירן; הארטס – האמילטון; מאדרוול – דאנדי.

הנערים איחרו להגיע ללונדון; לא התאמנו

מאת יוסי פנטילט
מיוחד ל"דבר"

(לונדון, טלפונית). נבחרת הנערים של ישראל אחרה להגיע אתמול ללונדון לאחר שטיסת "אל־על" מלוד יצאה באיחור של שלוש שעות. המאמן אמנון רז נאלץ לבטל את האימון המתוכנן במגרש האימונים ע"י וֶמבלי.

יתכן שהיום יקיימו הנערים שני אימונים. האימון הראשון יערך בשעות הבוקר והשני אחה"צ. המטרה העיקרית תהיה לאפשר לנערים להתרגל לתנאיו המיוחדים של איצטדיון וֶמבלי.

משחקה של ישראל יערך נגד נערי אנגליה והוא יהיה משחק מוקדם למשחק המסורתי של פתיחת העונה על גביע הצדקה בין האלופה, ליברפול לבין מחזיקת הגביע, וימבלדון.

הנערים מרגישים כמו סינדרלות במלון "הילטון" המפואר ע"י וֶמבלי. ה"קפטן" אורן שלמה מבני־יהודה ת"א ביטא יפה את ההרגשה של חבריו: "אנו בשיא של התרגשות ואני מקווה שזה יחלוף דקות ספורות אחרי פתיחת המשחק". גם חבריו ציינו את ההתרגשות שלהם מהמעמד הגדול שנפל בחלקם. כל אחד הסביר אחרת מתי לדעתו תחלוף ההתרגשות, אך כולם בדעה כמו שאמר הקשר, אביבי זוהר: "נפלה בחלקנו חויה בלתי רגילה ונעשה הכל שהחויה הזאת תשאר עימנו כל החיים בצורה החיובית ביותר".

המאמן אמנון רז אמר, כי אם הנערים יצליחו לעבור בשלום את הדקות הראשונות עשוי להתפתח משחק שקול עם האנגלים.

הרכב המשוער: שרון כהן; עופר טלקר, אורן שלמה, גיא כהן, שי פופלבסקי, יואב מללי, אביבי זוהר, איל אלרד, גיא יצחק, אמיר תורג'מן, יצחק הוד.

ההערכה בלונדון היא כי רק 70,000 צופים יגיעו למשחק. כוז האויר ישראלי ומשב רוח כוהה על השמש היוקדת.

אבי כהן מונה "קפטן" בלונדון

מאת יוסי פנטילט
מיוחד ל"דבר"

(לונדון, טלפונית). קבוצת מכבי ת"א הגיעה אתמול ללונדון במטרה לקיים מחנה אימון לקראת פתיחת העונה.

כבר אתמול אחה"צ ערך המאמן יוסף מרימוביץ' אימון ראשון לחניכיו. אל השחקנים הצטרף אבי כהן שהגיע מגלאזגו שם סיים את הסידורים האחרונים לפני עזיבתו את גלאזגו.

אבי כהן יחזור לכהן כ"קפטן" מכבי ת"א. במהלך הטיסה ללונדון הסביר מנהל הקבוצה, אברהם מלצמן ל"קפטן" הקודם משה שמעונוב על הכוונה להעביר את תפקיד ה"קפטן" לאבי כהן הוותיק.

שמעונוב מצידו השיב: "זו החלטה נבונה. כיום אבי כהן הוא המתאים ביותר לשמש בתפקיד". המכבים יצאו ללונדון בתלבושת אחידה.

הנערים בכדורסל יצאו הבוקר

נבחרת הנוער בכדורסל עומדת לצאת הבוקר ליוגוסלאביה כדי ליטול חלק באליפות אירופה שתיפתח ביום ראשון.

שני המנופים האחרונים הם אמיר קוזלי ואליעזר כהן.

יריבתה הראשונה של ישראל תהיה נבחרת חזקה של ספרד.

הבורר: זלוטיקמן ישחק בראשון־לציון

מאת משה כהן

חיים זלוטיקמן ישחק בקבוצת מכבי ראשל"צ – עלכך החליט אתמול הבורר מטעם איגוד הכדורגל, עו"ד בקיבין כהן בתום דיון בתביעת הכדורגלן המבטיח להורות להפועל ת"א לחתום לו על טופס העברה.

זלוטיקמן חתם על חוזה משחקים במכבי ראשל"צ כבר לפני חודש. בהפועל לא היתה קיימת באותו זמן הנהלה ולמעשה כולם השלימו עם העברתו. גם החוזה המבטיח לו שחרור בתום העונה מנע ספקות לגבי עתידו, אבל ביום ההעברות האחרון סירב מנהל הפועל ת"א, אברהם פלדה, לחתום לו על טופס ההעברה. פלדה טען, כי החוזה לא נחתם איתו ולכן הוא לא מוכן לחתום על שחרורו למכבי ראשל"צ.

זלוטיקמן פנה למוסד לבוררות של איגוד הכדורגל הציג תצלום של הסעיף המעניק לו שחרור בתום העונה. בתום דיון קצר החליט אתמול עו"ד בקיבין כהן על שחרורו למכבי ראשל"צ.

למוסד טיפולי–חינוכי באזור ירושלים דרושים:
1) מדריכות לגילאי יסודי ותיכון – מישרה מלאה מגורים במקום
2) עובדים סוציאלים – מישרה מלאה
3) פסיכולוגית – חצי משרה
נא לפנות לטל: 06-371932 06-377184

למכון לבחקר הועסק בסקרי־שוק ודעת קהל דרוש/ה
חוקר/ת
בעל/ת תואר שני במדעי ההתנהגות
תאור התפקיד: חיבור שאלונים; נתוח ממצאים סטטיסטיים וכתיבת דוחות מסכמים.
נסיון קודם.
נא לפנות בכתב יד ותוך פירוט קורות חיים לת.ד. 33149 ת"א מיקוד 61330 עבור רחל.
סודיות מובטחת

לחברת מזון באזור עפולה דרושים
★ אנשי מכירות
★ אנשי אחזקה (מסגרים)
נא לצרף קורות חיים הפניה למנהל כ"א ת.ד. 2445 עפולה מיקוד 18102, טלפון 06-595555

★ לחברת עיים ★
למתפרה בקריית שמונה
דרוש
מנהל ייצור
בעל יכולת אירגון גבוהה
★ רצוי טכנאי או הנדסאי ייצור
★ נסיון קודם מוכח הכרחי
★ מגורים בקריה או בסביבה הקרובה
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 33737 ת"א מיקוד 64927

ל. "ארגמן" אולמי שמחות בע"מ
דרושים
★ קצין בטחון
★ איש אחזקה
★ טבחים מעולים
★ מלצרים/ות
מקצועיים/ות
טל' 03-5052852, 03-888774

דרושה
מנה"ח ראשי/ת
עם נסיון של 5 שנים למשרה מלאה באזור פ"ת
פרטים בצירוף קורות חיים לשלוח למשרד הלוחבי
תלבובי ציון 38 פ"ת 49362

מלונות
למלון המלך דוד
דרוש/ה
מבקר/חשב
יתרון בעלי השכלה אקדמית בהתמחות
ובעלי נסיון במלונאות
נא לפנות בכתב לת.ד. 296 ים להדי כ"א

מלונות
למלון דן פנורמה חיפה
דרושים/ות
סו־שף
טבחים בעלי נסיון
מתאימים/ות יפנו לכה"א
טל' 04-352222, 04-352230

סלמה – מזרחי בשר
סלמה ובניו חברה לשיווק בשר בע"מ
הצבר 6, אזור התעשיה, אזור
טל' (03)5568751/4
דרושים
★ נהגים ★ סוכנים
רצוי רשיון ב'
★ עובדי ייצור ★ אנשי אחזקה
★ אנשי שיווק ★ פקידות
לפנות: 03-5568751-4

בית ספר תיכון כפרי
ויצ"ו שוצריה
נחלת־יהודה. מיקוד 75910
ראשון־לציון
דרוש/ה
עובד/ת סוציאלי/ת
במשרה מלאה
כישורים נדרשים:
★ עובד/ת בשיר/ה
★ נסיון מוכח של 3–5 שנים
מועמדים/ות יפנו אך ורק בכתב יד בצרוף פרוט קורות חיים, מקומות עבודה קודמים, אישורים והמלצות.

למפעל תעשייתי באזור ירושלים
דרוש/ה
מנהל חשבונות/ חשב
לתפקיד מנהל חשבונות ראשי של המפעל
תחומי העיסוק:
ניהול חשבונות שוטף, חשבות, יבוא ויצוא, השגחה על גביה, הגשת דוחות ומאזנים.
רק תשובות בכתב יד כולל קורות חיים וקומות עבודה קודמים יענו
לפנות: ת.ד. 2045 ירושלים עבור 828

לחברה ארצית לבטון מובא
דרוש
מהנדס/טכנולוג בטון
לאזור מרכז הארץ
לפנות בכתב יד לת.ד. 51648 ת"א עבור "מהנדס"
– סודיות מובטחת –

קיבוץ דברי מחפש
אחות מוסמכת
להתקשר במשך היום 057-914211,
לאחר השעה 17.00 057-914248 לארוך
05-914225 לסמדר

דרושים
לתיכון עיוני ומקצועי בתל־אביב
לשנה"ל התשמ"ט
מורים
במקצועות הבאים:
• תנ"ך • ספרות • פיסיקה
יועצת חינוכית
מדריך של"ח
בעלי ניסיון בהוראה ורשיון הוראה
יפנו לטל. 03-822766, 839863 – בשעות הבוקר
03-871128 – בשעות הערב

"עדיף" מחשבים בע"מ
משווקת ומפיצה מחשבי – VISION
דרוש
טכנאי שירות
★ ידע והיכרות מחשבי P.C
★ הכרות ציוד הקפי
★ נסיון בשירות מחשבי P.C – יתרון
★ נסיון בעבודות מעבדה
★ רישיון נהיגה הכרחי
נא לשלוח תולדות חיים בכתב יד לת.ד. 59 נס ציונה 70450 (עבור "טכנאי")
★ סודיות מובטחת ★

ל־N.C.A עיבוד שבבי ממוחשב
דרוש
מהנדס מכונות
להשתתפות בצוות פיתוח
הכישורים הדרושים:
★ ידע בתיכון מיכני של מערכות הנעה מבוקרות מחשב
★ נסיון של שנתיים לפחות בתחום.
★ רצוי ידע בתיכון על מערכת תיב"ם
המתאימים מתבקשים להתקשר לטל' 03-716525 לאסנת או בכתב לת.ד. 5030 רמת־גן מיקוד 52150 בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי

נמר צרכי צילום (2000) בע"מ
לחברה בעלת מוניטין בתחום המיכון המשרדי
דרושים
לאיזור חיפה והצפון
השרון מרכז דרום
"אשפי" מכירות
עם נסיון מוכח
לשיווק מכונות לצילום מסמכים
למתאימים יוצעו תנאים מעולים
נא לפנות לטל. 03-9234222 ליעקב כץ
סודיות מובטחת
Agfa

למשרד הנהח"ש בתל־אביב, דרושים:
למשרה מלאה
1. מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת מנוסה
2. פקידה מנוסה לניהול משרד
טל. 03-200220 מיום א'

היפרכל
להיפרכל חולון,
רח' פרופסור שור 36
דרושים/ות
סדרני/ות סחורה
- הכשרה תנתן במקום
- העבודה במשמרות בוקר וערב לסירוגין
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל ההיפרכל במקום, ביום ראשון, 21.8.88, במשך שעות העבודה.

דרושים סוכנים
לכל הארץ
בעלי קשרים מוכחים לחנויות לבגדי נשים ובגדי־ים
נא לפנות־"יעל אדנם" 02-535370 לגיוס
isradance DANCEWEAR
בגדי גוף וריקוד

חברה ותיקה ובעלת מוניטין רב בגוש־דן לייצור ושיווק שלטים, מחפשת
איש מכירות
בעל נסיון במכירות לתפקיד עצמאי ואחראי.
יכולת ביצוע טובה. יחסי אנוש מעולים. הובעת נאה ורכב – הכרחיים. רקע בגרפיקה – יתרון.
עניין רב, אתגר ותנאים טובים למתאים.
לפנות לת.ד. 6610 ת"א 61066 – מישרה 1099.
סודיות תשמר בקפידה.

למפעל תעשייתי בחולון
דרוש
מכונאי רכב
לעבודה במשרה חלקית
בעל רשיון לניהול מוסך.
5 שנות נסיון במכונאות לשחות.
מועמד מתאים ורצוב האיזור, מתבקש לפנות טלפונית לבני 03-806131 החל מיום א'.
תנאים טובים למתאים למתקבר הבחנים

לרשת בתי הספר מישלב
דרושים
מורים לשנת תשמ"ט
לבי"ס תיכון בוקר בראשל"צ
כיתות י"א–י"ב
ספרות ולשון – אנגלית
תנ"ך – חינוך גופני
היסטוריה/אזרחות – תולדות האומנות
גיאוגרפיה – ביולוגיה
מתמטיקה – סוציולוגיה
בפרטים: טל' 9659988 או בבהיהים רחי' הברים הראשון 3 ראשון לציון בשעות 8.00–12.00

למוסד ציבורי גדול
דרוש:
מבקר(ת)
דרישות התפקיד:
אקדמאי(ת)
באחד המקצועות: כלכלה/מנהל עסקים/הנדסת תעשיה וניהול.
הכישורים הדרושים:
– יכולת אנליטית
– כושר ביטוי והבעה בכתב ובע"פ
– נסיון בבקורת
– ידיעת השפה האנגלית
עדיפות לבוגרי קורסים בבקורת פנים.
נא לפנות בכתב לת.ד. 7093 ת"א
מסי מודעה 578 פונים מתאימים יענו

למועדון ספורט בחיפה
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 3
למשרה מלאה.
נסיון בעבודה עצמאית, ידע בעבודה עם מחשב רצוי ותוכנת מסר.
קורות חיים בכתב יד ת.ד. 11600 ת"א 61114 עבור 202

עבוד בי"ס ויצ"ו לגננות וטכנאות נוף – פ"ת
דרושים
מרכז־משק / מינהלן
בעל נסיון בברכז־משק או חבר בקיבוץ. לעבודה אחראית ועצמאית. עדיפות לבוגר קורס מרכזי־משק קיבוצי. אפשרות למגורים במקום.
מדריך חברתי לכתה י'
לתפקיד מעניין ורב אתגר. רווק או נשוי בלי ילדים. מגורים במקום – חובה.
לפנות מיום א' לטל. 03-9325536, 03-9325931

למוסד ציבורי כלכלי בבאר־שבע
דרוש עו"ד
בעל נסיון של 7 שנים
המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים, לת.ד. 233 באר־שבע לא יאוחר מיום 2.9.88

קיבוץ גניגר מחפש
אחות מוסמכת
שכירה
עם מגורים במקום
לפנות בשעות העבודה לטלפון 06-549104

תנועת הנוער של האיחוד החקלאי מציעה עבודה לתפקיד מיוחד ומעניין
רכז, מדריך נוער
אופי התפקיד:
1) הדרכה לנוער גיל תיכון
2) הנחיה למדריכים הצעירים
3) הנחיה לועדות ופעילים מקרב הנוער
4) ארגון הפעילות השגרתית והבלתי שגרתית.
5) הכנת תוכנית להפעלת הנוער
העבודה בישובים: שדה ורבורג, כפר הרוא, שדה צבי, בוסתן הגליל בן גוןן, ועוד ישובים במרכז.
להתקשר בימים א, ד, שעות 9.00–13.00 לקבלית ראיון טל' 03-331542/5

هكذا من الأصل

למפעל באופקים
דרוש
מנהל עבודה
הכישורים הדרושים:
★ יכולת בינאישית טובה
★ כושר ניהול והפעלת אנשים
★ יכולת ארגון ואדמיניסטרציה
★ רקע טכני בחשמל ומכונאות
המועמד המתאים יפנה בצרוף קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 502, ת"א

לחברת מחשבים ברמת־גן
דרושים/ות
★ **מתכנת/ת** לעבודה ב־P.C. I.B.M. נסיון של שנתיים לפחות בשפות בייסיק אסמבלר הכרחי ידיעת שפה גרפית יתרון
★ **פקידה** למחלקת שרות המכירות
לפנות בכתב לת.ד. 6621 ת"א

פרנסה
בטוחה וטובה
בשיווק והפצת סוללות
טל: 03-791103 ת.ד. 8173 ר"ג

דרושים
סטודנטים לעבודה
ל־3 חדשים במשמרות בצפון ת"א
לפרטים 03־458336 (לברוך)

לאוניברסיטת חיפה דרוש
טבח מנוסה
★ ימי עבודה א'–ו'
★ משמרת בוקר בלבד
★ תנאים סוציאליים מלאים
נא לפנות למר גולדשמיט 04־257743
מיום א' בין השעות: 09.00—15.00

ירושלים
עירית ירושלים
במחלקה לחנוך
דרוש/ה
מ"מ מנהל המחלקה לחנוך
(מכרז מס' 67/88)
הדרגה: תיקבע בהתאם לכשורי המועמד.
תאור התפקיד:
אחריות לתחומי פעולה שונים של המחלקה עפ"י קביעת מנהל המחלקה. טפול ישיר בהכנת שנוי ארגוני במסגרת מינהל החנוך המשותף עם משרד החנוך והתרבות.
מלוי מקום מנהל המחלקה בעת העדרו.
דרישות המשרה:
השכלה אקדמאית בתחום החנוך רצוי גם במינהל צבורי או מינהל עסקים/כלכלה/סטטיסטיקה וכיו"ב.
נסיון ואישיות בתחום החברה והחנוך, על המועמד להיות אמין יצירתי וגמיש.
נסיון בניהול מערכות מורכבות.
עצמאות בתחום הניהול; בכלל זה נסיון בהפעלת צוות ובעבודת מטה ויכולת פעולה עם גורמי חוץ מגוונים.
בעל יכולת ליזום ולפתח בתחום החנוך והארגון.
פתוח לשנויים ומוכן לראות בשרות לצבור ערך.
פרטים נוספים אודות המשרה והכשורים הדרושים וכן טפסים להגשת מועמדות אפשר לקבל אצל רכזת המכרזים בלשכת המשנה למנהל הכללי לאמרכלות, רחוב יפו 22, קומה א' חדר 213 טל' 02־232251 שלוחה 249.
מועד אחרון להגשת מועמדות: יום ראשון כ"ב אלול התשמ"ח (4.9.88).
ירושלים: ו' אלול התשמ"ח
19 אוגוסט 1988
השירות בעירית ירושלים – אגף המינוי

אדם
מכון אדם לאבחון ויעוץ במשאבי אנוש
לחברת אלקטרוניקה
באזור גוש – דן
דרושים/ות
עובדים/ות יצור
לעבודות כיוון חשמלי.
לעבודות הלחמה עדינה.
• רצוי נסיון קודם בעבודות יצור.
• בעל/ת ידע בקריאת שרטוטים.
• העבודה במשרה מלאה 7.30–17.00.
בדבר פרטים נא לפנות לטל. 03־498810.
* 5 ימי עבודה בשבוע.
* ארוחה בחדר האוכל.
* הסעות.
סודיות מובטחת
תל־אביב, רח' תנאות הארץ 3, 69546, טל. 03־488805-6-7
חיפה רח' דיזרעאלי 54, 34334, טל. 04־254314-5

משאבי אנוש
גיוס והערכת מנהלים בע"מ
עבור סוכנות ביטוח ארצית גדולה
דרוש
מנהל מחלקת ביטוח אלמנטרי ותביעות
תחומי העיסוק:
• ניהול המחלקה האלמנטרית ומחלקת התביעות
• טיפול בלקוחות גדולים
דרישות:
• נסיון של 8 שנים לפחות בביטוח, רצוי בתביעות
• נסיון במו"מ עם לקוחות וסוכנים
• כושר ניהול
• רצוי משפטן
המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת־גן, 52101
- סודיות מובטחת -

לסיגנל מורס
ברמת השרון
דרושים
1. מנהל/ת חשבונות ראשי
2. מנהל/ת חשבונות
דרגה ב/ג ליום עבודה מלא
03־492436

דרוש
מיד בירושלים
טבח מנוסה
לעבודה במשמרת בוקר
ימים א'–ו'
בפרטים נא לפנות:
לגב' חוה גולדשטיין 03־5592446/7
מיום א' בין השעות 09:00—1:00

לתפקיד בעל אתגר
מבוקש
מנהל חשבונות מדופלם
נסיון של 5 שנים לפחות,
כמנהל חשבונות לתפקיד עצמאי
אחראי על מערכת בתחום קבלנות בנין
באזור המרכז
יש לפנות לת.ד. 16068, ת"א מיקוד 61160
עבור מנהל חשבונות.
סודיות מובטחת.

לחברת שיווק
בינלאומית
דרושים/ות
רופאים וטרינרים
לניהול מחלקות וטריטוריות
בארצות אפריקה
★ בוגרי הפקולטה לחקלאות
★ ידיעת השפה הצרפתית על בוריה הכרחית
נא לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים לת.ד. 51051 תל־אביב 61050 עבור "רופאים"
סודיות מובטחת!

קילקי
לרשת מי־יומי
דרוש
ספק בשר בלעדי
לפנות למיכה 03־256216

למושב נבטים
דרוש
מדריך פרחים
עם ידע ונסיון רב
057־37692 057־77277

לחברת ביטוח
דרוש/ה
פקיד/ת
תביעות, רכב (רכוש)
ליום עבודה מלא.
העבודה כרוכה בטיפול בקהל.
יועדפו בעלי נסיון קודם.
נא לפנות לטל' 03־430058 לשרה

לחברה העוסקת ביבוא
ושיווק בכימיקלים
דרושים
אנשי מכירות
בעלי רקע בכימיה
נא לפנות בצרוף קורות חיים
לת.ד. 35215 תל־אביב 61351

דרושים בהוצאת
מבואים
לעבודות בצפון הארץ
(אפשרות למגורים באיזור)
03־262274

דרושים/ות
סוכנים מיומנים
לפרויקט פירסומי מלהיב בשטח התיירות והבידור.
לפנות ל"אלון הפקות" – אישור צילום וטלוויזיה – טל. 03־5191677 לאלון

נהגים/מסגרים
מאיזור ת"א בלבד
להתקשר 03־651051 לרפי

לפרסום
אורן
למשרה
מלאה
נסיון שנתיים
לפחות, הכרחי.
לראיונות
נא לתאם
טלפונית
מראש
עם רוית
03־331251

דרוש
איש/ת מכירות בתחום המזון
נסיון הכרחי,
עדיפות לאזור פ"ת
טלפון: 03־9303088

לסוכנות ביטוח בת"א
דרוש/ה
פקיד חשבונות
זריז/ה, בעל/ת סוג 2,
נסיון אינו הכרחי
נא לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים לת.ד. 4255 ת"א

אם קצת קשה וצפוף
בחדר מגור
ואם קצת נמאס
והעתיד לא ברור
בואי לפנות משרד
קצת שונה
בעבודות שמח
מעניינת
והכי שמכניסות
(מעל 18 ומתחת ל־29)
טלפון 03־7513395
החל מיום א'

מנהלים בע"מ
איתור ומיון מנהלים ועובדים בכירים
באזל 12 ת"א 65241 טל. 03 660728 ת.ד 4665 ת"א 61046
לחברה תעשייתית גדולה
דרוש
מהנדס צפויים
לקידום מכירות, מתן ייעוץ מקצועי ללקוחות ואחריות על מעבדת שרות.
מועמד מתאים יהיה בעל 5 שנות נסיון בענף הצפויים – רצוי באלקטרוניקה, ידיעה מושלמת של עברית ואנגלית, ידיעת גרמנית – רצויה.
5 ימי עבודה בשבוע. מקום העבודה — אזור תל־אביב.
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665 תל־אביב 61046
סודיות מובטחת
MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

אם–
–אתה מחפש **שינוי**, לתחום שונה ומעניין;
–אתה מעוניין להביא לידי ביטוי את **כשרונך** וכישוריך;
–אתה שואף למלא תפקיד, שבו **אתה** קובע את סדר יומך, אתה מציב מטרות ופועל למימושן;
–אתה נכון להתמודד עם אתגרים, לעבוד קשה, להתעקש – ולהצליח;
–אתה מעריך את יכולתך, מעוניין למצותה בתפקיד הולם, ולהתקדם;
ומעל לכל – אם חשוב לך לעשות למען בטחון המדינה
אנו זקוקים לך!
ומציעים לך שכר הולם, קביעות בעבודה, תנאי שרות מיוחדים (לרבות רכב צמוד).
פנה נא אלינו, רק אם אתה:
• בן 23–32.
• בעל השכלה אקדמית, או לפחות תיכונית מושלמת.
• לאחר שירות מלא בצה"ל (רצוי כמפקד) ובעל בריאות תקינה.
כתוב נא לת.ד. 33171 מיקוד 61331 ת"א עבור מונן בציון קורות חיים מס' ת.ז. וטלפון.

למפעלי דר' פישר בבני־ברק
דרושים:
1. עוזר לאחראי מחלקת עיניים.
2. עובד למחלקת היצור.
דרישות לתפקיד: צעיר יוצא צבא, בוגר 12 שנות לימוד, בעל בריאות תקינה.
(עדיפות ללבורנט או טכנאי כימיה).
נא לפנות בכתב יד בפרוט קורות חיים לת.ד. 39071 ת"א מיקוד 61390

המשקם בע"מ
לחברה ציבורית
דרוש/ה
מנהל מפעל ברמלה
תאור התפקיד: ניהול מפעל לייצור מוצרי מתכת
דרישות התפקיד: השכלה על־תיכונית + מקצועית, רקע טכני ונסיון תעשייתי, עדיפות בענף המתכת, הכשרה ונסיון מוכח בניהול, ידיעת השפה העברית על בוריה.
הדרגה: י"ג – י"ט 1 בדרוג האחיד או מקצועי מקביל
מקום מגורים: אזור השפלה
לפנות לת"ד 4922 תל־אביב – 61049 עבור "מנהל מפעל רמלה" עד לתאריך 31.8.88

דרוש
צעיר ממונע
לסידור סחורות בחנויות
לפנות לת.ד. 16111
תל־אביב 61160

למדורי פרסום
דרושים/ות
לרכש מודעות בעתון יומי גדול
מרכזת מכירות
בעלת קשרים ונסיון בענף תיירות־הפנים,
למשרה מלאה
(5 ימים בשבוע).
מורות לשעבר
לקידום מכירות דרך הטלפון
...לתאום פגישה...
נא לפנות לסיגל, מיום ראשון
טל' 03־339984 (28 קווים)

פרוטארום 55
שנות יצור ויצוא
הנדסאי כימיה
- להפקיד עוזר בנהל בתקן.
במסגרת התפקיד: ארגון ופקוח על תהליך כימי וצוות עובדים.
פקוח על עבודות אחזקה.
- רצוי נסיון במפעל כימי.
על המועמדים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לצלעד במחלקת כח אדם
אזור התעשיה הדרומי, עכו.
ת.ד. 2357 טלפון 04-912231-6
תעשיות אלקטרוכימיות
פרוטארום
פרסום שפי
בוא ליצור איתנו כימיה מתקדמת.

הוועדה לאנרגיה אטומית קריה למחקר גרעיני נגב
המכללה הטכנולוגית המרכז להכשרה מקצועית באר־שבע
משרד העבודה והרווחה האגף להכשרה ולהשתלמות מקצועית מחוז באר־שבע והנגב
לקמ"ג דרושים מועמדים לקורס מפעילים
במסלול טכנאי גרעין –
שייפתח באוקטובר 1988.
תנאי הקבלה:
★ יתקבלו מועמדים בעלי תעודת בגרות או 12 שנות לימוד בבית־ספר מוכר.
★ בוגרי בית־ספר מקצועי ברמת מסמ"ת.
★ בעלי כושר בריאות תקין – יוצאי צבא.
הלימודים בקורס יימשכו כשנה. משכורת מלאה בתקופת הקורס.
למסיימי הקורס בהצלחה ולמתקבלים לקמ"ג מובטחת עבודה עם אפשרות קידום אישי ומקצועי.
למסירת פרטים אישיים לפנות בדחיפות לת"ד 9001, באר־שבע, בצרוף קורות חיים וצילומי תעודות השכלה.
סודיות מובטחת

לחברת אלקטרוניקה עתירת ידע
המעסיקה כ־400 עובדים
דרושים:
1. **מנהל קו ייצור**
אחראי על תיפעול קו ייצור (תכנון הקו, ייצור, הרכבה, בדיקות ואספקה ללקוח) ועל כ־50 איש.
הנדסאי אלקטרוניקה, רקע בניהול בייצור מערכות מורכבות (תקשורת סיפרתית). נסיון 5–7 שנים בתעשיית האלקטרוניקה.
2. **ראש מדור הרכבות בתעשיית האלקטרוניקה, חיווט ומכניקה**
אחראי על תיפעול מכונות הרכבה וחיווט אוטומטיות, הלחמות גל ועל כ־50 איש.
הנדסאי מיכשור ובקרה/אלקטרוניקה, נסיון בניהול כ־5 שנים באלקטרוניקה.
3. **מנהל מח' תפ"י**
אחראי על הרכבת ייצור וקידום רכש.
מהנדס/הנדסאי ייצור, נסיון של 5–7 שנים בתעשיית האלקטרוניקה.
4. **הנדסאי/ת ייצור**
הכנת תוכניות עבודה בהתאם לתוכניות אספקה.
הערכות לייצור ומעקב ביצוע. נסיון של 3–5 שנים בתע"ל סידרתי באלקטרוניקה ומכניקה.
5. **כלכלן/ית למח' תקציב ובקרה**
הכנת תקציב מפעלי ומעקב ביצוע באמצעות מחשב.
נסיון בתעשיה, שליטה ב־VAX ו־P.C.
6. **הנדסאי תעשיה וניהול לתקציב ובקרה**
לבקרת פרויקטים, בקרת כ"א ובקרת מלאי.
שליטה במחשב VAX ו־P.C. וידע בהנהלת חשבונות.
נא לשלוח קורות־חיים לת.ד. 9045 ת"א בציון מס' המישרה המבוקשת.

WORK IN U.S.A.!
ב־ADABAS / NATURAL
לחברה מתקדמת ויוקרתית לעבודה בסביבה יצירתית ב־NEW YORK, בתחום המחשבים,
דרושים:
אנשי ADABAS/NATURAL
אם ברצונך להיות חלק מאוכלוסיה עילית ויש לך לפחות 2 שנות נסיון וידיעה שוטפת באנגלית
נא לשלוח קורות חיים בכתב
אל: TRIAD - DATA
290 MEDISON AV.
NEW YORK N.Y. 10017
U.S.A.
או למוסר מקסימיליאן (001–) 2122139396
או לטלפן לגב' דדי ברנוק טל: (001–) 2122136100
★ אורך הפרוייקט – שנה לפחות

למוסד בנקאי בגוש דן
דרושים
פקידים/ות לתפקידי טלר
לעבודה מפוצלת:
1) בגילאים 55–57
2) בוגרי תיכון בעלי תעודת בגרות
על המעונינים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים והשכלה לת.ד. 2428 ת"א מיקוד 61024 ולציין עבור מוטי מחלקת כוח אדם

נשיונל סמיקונדקטור
National Semiconductor
לקבוצת תכנון הרכיבים במרכז התכנון בהרצליה
דרושים
אנשי תוכנה מהנדסי מחשבים מצטיינים
לפיתוח תוכנה ותכניות תיכ"מ מתקדמות לתכנון מיקרופרוססורים.
כישורים: ★ בוגרי מדעי המחשב ו/או נסיון מוכח בתחום הנ"ל.
★ יוזמה וכושר עבודה עצמאית.
מהנדסי אלקטרוניקה מחשבים מצטיינים
תאור התפקיד: תכנון מיקרופרוססורים מתקדמים בטכנולוגית CMOS VLSI
כישורים: מהנדסים בעלי נסיון מוכח של מספר שנים ו/או בוגרים מצטיינים.
אנא פנה בכתב בצירוף קורות חיים וגליונות ציונים אל:
נשיונל סמיקונדקטור (אי.סי.) בע"מ
ת.ד. 3007 הרצליה ב' מיקוד 46104
לשם מנהל/ת כח אדם.

בואו ליצור כוח
לבעלי מקצוע מעולים יש מקום עבודה

★ מסגרים/ות כלליים/ות:
בעלי/ות נסיון בעבודות הרכבת דודים וצנרת.
ידיעה טובה בקריאת שרטוטים וביצוע עבודות הרכבה
נסיון בעבודה עם כלי הרמה.
★ מסגרים/ות מכונאים/ות להרכבת ציוד מסתובב:
מכונאים/ות מעולים/ות להרכבת ציוד מסתובב גדול, כגון:
החסנים, משאבות אנכיות ואופקיות, מניפות יניקה ולחיצה וכו'
ידיעה טובה בקריאת שרטוטים וביצוע עבודות הרכבה
נסיון בעבודות עם כלי הרמה.
★ מסגרים/ות מכשירנים/ות להרכבת ציוד מכשור מכני:
ידיעה טובה בקריאת שרטוטים וביצוע עבודות הרכבה
נסיון בהרכבת לוחות מכשור
נסיון בעבודה עם צנרת נחושת, נירוסטה ופלדה רגילה
מקום העבודה: תחנת הכוח "רוטנברג" באשקלון.
לתושבי גוש דן מובטחת הסעה.
פנה/י ישירות כל יום עד השעה 17:00, למר רבקין, מחלקת כח־אדם, טל' 03־612910 או למר הלפרין בתחנת הכוח טל' 051־48290
כתובתנו: מחלקת כח־אדם, אגף הביצוע, רח' החשמל 16, ת"א
בנה את עתידך איתנו!
חברת החשמל לישראל בע"מ

לחברת בניה בצפון הארץ
דרושים
★ מנהל עבודה לשלד
★ מנהל עבודה לגמר
★ מהנדס ביצוע
תנאים טובים לבעלי ניסיון והכישורים המתאימים.
נא לפנות לטלפון 04-727804, בשעות העבודה הרגילות לקביעת ראיון

למגדל שלום מאיר בת"א
דרושים:
1) למחלקת בטחון
קציני בטחון
בוגרי 12 שנות לימוד, קורס פיקודי בצה"ל ללא עבר פלילי.
(נא לפנות בכתב עם פירוט קורות חיים לת.ד. 29146 ת"א)
2) למחלקת המעליות
טכנאי מעליות
רשיון חשמלאי מוסמך – יתרון.
(נא לפנות טלפונית לשם קביעת ראיון טל' 03-650993)

למשרד צעיר ודינמי
דרושים
אנשי מכירות
צעירים ודינמיים
לפרוייקטים מעניינים בעיתונות היומית
★ עדיפות לבעלי נסיון
★ תנאים טובים למתאימים
פרטים בטל' 03-5103106/7/8
החל מיום א'

לעבודה מעניינת בארץ ובחו"ל
מהנדסי חשמל/ אלקטרוניקה
בוגרי חיפה
עדיפות לבעלי נסיון במערכות מסוף קרב
טל. 03-5610735

דרוש
איש מחשבים עם ידע בניהול מלאי I.B.M 36, רמה טובה באנגלית
קורות חיים באנגלית + המלצות לשלוח לת.ד. 15104 ת"א 61150
סודיות מובטחת

דרושים
★ **קונדיטור** מנוסה, לאולם שמחות בבת"ים.
★ **מטפל** לאדם נכה + לינה בבת"ים.
טל: 03-868235

לחברת י. מסגר בע"מ
דרוש
פקיד רישוי
עם ידע בסיווג.
טל. 03-286133 לאבי

לקיבוץ ליד הכנרת
דרושה
מטפלת מנוסה
לפעוטון
נא לפנות אל רחל
בטלפון 067-51272

לשקירה קבוצת גבע
דרושות
בחורות מוכרות
להגרלה באזור רמת-גן הרצליה
03-347241/2

למרכז מסחרי בקו-אפ
דרושה
פקידה – לאחר שרות צבאי, לעבודה בעירייה.
ידע באנגלית – הכרחי
מעגלות תיכון
טל. 335071 לפנות בת אלעד

לתרופאת שיניים בחולון
דרושים
רופאי שיניים
לעבודה חלקית מלאה
03-465124, 03-465133

להברית יבוא מכוניות
דרוש
מומחה להתקנת מזגנים
בעל תעודת הסמכה בחשמלאות רכב
03-627110 (מושי)

מתפרה משוכללת מקבלת עבודות תפירה, גזירה מוסדי-טריקו
03-254080

לרשת מתפתחת
דרוש
משקיע
רח' העבודה 37 בת"ים 59602
טל. 03-5510701

למוסדות תעשייה
[illegible]
03-461591

דרוש/ה
תוב/כתב/ת
לעיתון יומי
להגשת מועמדות נא לפנות בכתב לת.ד. 199

לחברת יבוא בחולון
דרוש
איש מכירות
צעיר.
אין צורך בנסיון קודם
רכב פרטי חובה
מגורים באזור המרכז
03-580513

לשקירה קבוצת גבע
דרוש
במשמרת
ואן מסחרי
מוליך מגון להובלת סוקולד אפשרות עם נהג
03-347241/2

דרוש
מבקר/ת ביצועים
[illegible]

ארט אור – גאי ארם התיאטרון
חדרה, רח' הרברט סמואל 82 (מול הישקם) טל. 06-335827, 324711
לחברת טיולים דרושים:
מקדמי/ות מכירות בענף תיירות פנים
עמלות גבוהות למצליחים/ות
★ בעלי ניסיון מוכח
★ בעלי הופעה נאה ונמרצת
לקביעת ראיון לפנות בין השעות 08.00-13.00
לחברת טיולים ארץ גאיה 06-335827, 06-324711

לבוחים א.ר. גורדון
הירקון 248, ת"א
דרושים
★ ספרון/ית
★ לבורנט/ית
להצי משרה
טל' 03-5465869 מיכל

לפנימיה בבני-ברק
דרושים
★ **מבשלת**
– 6 שעות
★ **עוזרת מטבח וחדר אוכל**
– 6 שעות
★ **אחראית מטבח לערב**
– 4 שעות
טלפונים: 03-782578, 03-791504

שהרור
לחברת שהרור בע"מ
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 3
בעל/ת ידע ונסיון רב בכל תחומי הנהלת החשבונות.
למשרה מלאה
שעות העבודה
08:00-16:00
לפנות בכתב לשהרור, היצירה 31 ר"ג 52521

למפעל מזון באיזור המרכז
דרוש:
טכנאי קירור. ומיזוג אויר
★ בעל נסיון מוכח במערכות מיזוג אויר מרכזיות
ומערכות קירור תעשייתיות
נא לפנות בכתב יד
לת.ד. 33616 ת"א 61336,
עבור מס' 40. נא לציין ע"ג המעטפה המשרה המבוקשת

הדרגון – הספקה חקלאית
למחסננו באור-יהודה דרושים
☆ **איש מכירות** בעל רקע **חקלאי**
☆ **נהג** בעל רשיון ג' לחלוקת סחורה
★ **מוכר** בחנות לציוד **גינון**
תינתן עדיפות למועמדים הגרים באיזור.
לפנות טלפונית בשעות 14.00-16.00 אל מעיה, טל' 03-5615566

דרוש **חשמלאי/מכשירן**
ל-¼ משרה, אפשרי פנסיונר רכב חובה, לעבודה בשעות גמישות
לפנות בפירוט קורות חיים וכישורים לת.ד. 5267 ת"א מיקוד 61852

לחברת אלקטרוניקה גדולה
דרושים:
מהנדס אלקטרוניקה
לריכוז פיתוח ערוץ תקשורת
(משרה מס' 100)
★ בעל נסיון קודם בערוצי רדיו סיפרתיים ומערכות עקיבה.
★ רקע בנושא R.F. ואנטנות.
★ נסיון של 3 שנים לפחות בתחום.
★ בעל יכולת לביצוע מעקב על קבלני משנה, ביצוע אינטגרציה מערכתית, הגדרת מפרטים ובדיקות ביצועים.
מהנדס אלקטרוניקה
לפיתוח חומרה סיפרתית
(משרה מס' 200)
★ רקע בפיתוח חומרה סיפרתית בסביבת מיקרו-מחשבים.
★ נסיון של שנתיים לפחות בתחום.
★ רצוי רקע קודם במערכות עיבוד תמונה.
מהנדס תוכנה
(משרה מס' 300)
★ לעבודה בפיתוח בסביבת INTEL 80286.
★ נסיון של שנתיים לפחות בפיתוח וניהול פרוייקט תוכנה, עדיפות להכרת הסביבה הנ"ל.
★ מותן לשבץ בוגר מדעי המחשב.
מהנדס אלקטרוניקה
(משרה מס' 400)
★ לפיתוח ושילוב חומרה סיפרתית מהירה, במסגרת פרוייקט תקשורת ייחודי.
★ נסיון של שנתיים לפחות בתחום.
★ רקע בתקשורת סיפרתית – יתרון.
★ רצוי נסיון במערכת R.F.
מהנדס תוכנה
(משרה מס' 500)
★ בוגר מדעי המחשב או הנדסת אלקטרוניקה.
★ נסיון של שנתיים לפחות בתוכנת זמן אמת.
★ רצוי רקע באלקטרוניקה
★ יתרון לבעל רקע במחשבי אינטל.
– המשרות מיועדות לנשים וגברים כאחד –
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 5914 הרצליה ב. 46101,
ולציין מספר המשרה על גבי המעטפה.
– סודיות מובטחת –

הדסים
כפר הילדים והנוער
מיסודה של ויצ"ו
הדסה קנדה
דרושים
★ **ספרן/ית מוסמך/ת**
משרה מלאה
★ **עובד/ת סוציאלי/ת**
משרה מלאה
★ **רכז/ת פעילות מוסיקלית**
לעבודה עם יחידים ולהקות ברמה גבוהה ובסיוע מחשבים
בטלפון: לפנה"צ – 053-697241
בכתב: הדסים, דואר הדסים 42845
(ליד נתניה)

למפעלנו באזור המרכז
דרוש:
אחראי אחזקה
דרישות התפקיד:
★ ידע טכני בתחומי הידראוליקה, מכונות, מסגרות.
★ יכולת ארגון וניהול צוות עובדים.
★ עצמאי ובעל יוזמה.
מגורים באזור דן חובה
נא לפנות בכתב לת.ד. 7009
[illegible]
– סודיות מובטחת –

בואו ל'משרדיות' שלנו
ברחבי הארץ

פתח-תקוה
רח' ההגנה 16, טל. 03-9301913
• סייעת לרפואת שנים עם נסיון, בעלת הופעה נאה למשרה חלקית בפ"ת
• כתבניות עברית-אנגלית ברמה גבוהה, למשרה מלאה בפ"ת
• מזכירה עברית-אנגלית, הדפסות על מעבד תמלילים, ידע בהפעלת טלקס למשרה מלאה בפ"ת

חולון
רח' וייצמן 30, טל. 03-849321
• מזכירה – נסיון במכירות בטלפון, הדפסה עברית לעבודה קבועה, 6 ש"ע ביום, נתיים
• סוכנות לרכישת מודעות – נאות ובעלות כושר שכנוע בנשא. עבודה קבועה, חולון
• מזכירה עברית-אנגלית – אקדמאית, נסיון במעבד תמלילים רצוי, הדפסה בעברית, ש"ע 14:00-19.00, עבודה קבועה, חולון

תל-אביב
ככר אתרים 134, טל. [illegible]
[illegible]

המשרות מיועדות לגברים ונשים כאחד.
החברה המובילה בתחום התעסוקה
ORS שרותי כח אדם

לעבודה מיידית בחבר
לסניפנו בת"א למחלקה המשרדית
◆ **כתבניות/ים מנוסות/ים עברית/אנגלית למעבדי תמלילים:** "לניר" "נועם" 4.5: 3.15: 4.18 WORDMILL ר"א-ב. תנאים מצויינים למתאימות/ים אפשרות לשעות גמישות
◆ **בבית מזכירה/מזכיר דו לשונית** יבוא-ייצוא (שפת אם אנגלית מאזור פ"ת) נסיון בקורספונדנציה למשרה קבועה 30.16 – 00.08 + יום ו' – שכר מעולה.
◆ **בקריית-עתידים מזכירה/מזכיר** דו לשונית מנוסה (שפת אם אנגלית) + טלקס למשרה מלאה/קבועה 00.17 – 30.07 בלי יום ו' תנאים מצויינים.
חבר שרותי כח אדם
תל-אביב, בנין מגדלור, בן יהודה 1, טל. 03-5101420
חיפה - 04-663966
ירושלים - 02-234265
ראשל"צ - 03-966609
שעות קבלה - 08:00-16:00

מנהל עבודה
לחברת בניה בעל נסיון רב בעבודות בהיקף גדול לפרוייקט ציבורי בירושלים
טלפון 02-664708 02-631201

למכון ספורט בחולון
דרושים – **מאמנים ומורים**
ל: 1. ג'ודו – הגורה שחורה + נסיון בהדרכה
2. קראטה – חגורה שחורה + נסיון בהדרכה
3. מורה למוסיקה – אורגניסט, גיטרה
4. גננת מוסמכת
5. מורה למחול – ג'ז, בלט, מחול, מודרני
טלפון 5034422

לחברת פרסום רצינית דרושים
רוכשי/ות מודעות רציניים/ות
בעלי/ות נסיון
שלא מסתפקים/ות
ב-2,500 ש"ח לחודש
טל. 03-53103961, 03-657526

לת.ש.
דרושים לאיזור ת"א
1. עובדות להנהח"ש ידע בבנקים רצוי סוג 2.
2. איש/ת מכירות לאולם תצוגה רקע טכני הכרחי.
3. קלדנית עצמאית IBM P.C
4. מכונאים וחשמלאי רכב מוסמכים
טל: 03-381003

עיריית אור-יהודה
מכרז פומבי
מס' 1/88
בהתאם לסעיף 3 לתקנות העיריות (מכרזים לקבלת עובדים) תש"ם – 1979, מכריזה בזאת עיריית אור יהודה על משרה פנויה כדלקמן:
מנהל יחידת הכנסות
הכישורים הדרושים:
א. תואר אקדמאי בכלכלה, מנהל עסקים או מדעי המדינה.
ב. כושר לקיום קשר עם קהל.
ג. ידע בהנהלת חשבונות.
ד. יכולת להפעלת צוות עובדים.
ה. עדיפות תינתן לבעלי נסיון.
לפרטים ניתן לפנות למר יהושע רוזנברג טל' 358559
תנאים טובים יינתנו למועמד המתאים.
בקשות למכרז יש להגיש בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם עד ליום ג' 6 בספטמבר 1988, לעיריית אור יהודה ת.ד. 30 אור יהודה.
יצחק בוכובזה – ראש העירייה

כהונה מבית הנדסה בע"מ
שד' ירושלים 164, חולון
דרושים:
★ **מנהל דפוס** – מנוסה למכונות טלטולוס ½; ¼ ★ צילום אופסט עד גדול מלון ★ בעל ידע מקצועי ★ כושר ניהול ויכולת קידום מכירות של המחלקה ★ גיל – עד 35
★ **תפ"י** – מהנדס ייצור בעל נסיון של 5 שנים לפחות במפעל עתיר ידע לפיקוח ייצור על כ-2000 רשומות מחשב שונות ★ בעל נסיון בהפעלת מחשב P.C. בתוכנות תפ"י ★ גיל עד 32
★ **שרטטת** – מנוסה לשרטוטי אינסטלציה ר.L.P.B
★ **גרפיקאית** – לעיצוב טקסטים ושרטוט
★ **קלדנית** – מנוסה בהפעלת ווירדמיל
משרה מלאה, חמישה ימי עבודה בשבוע באווירה נעימה.
המעוניינים יפנו טלפונית לריקי ברמן 03-5562555

קבוצת **השמירה**
לסניף עכו
דרושים:
מאבטחים
למתקן בטחוני באזור מעלות
שכר גבוה למתאימים + הסעות
★ עד גיל 27 ★ פרופיל 76 ומעלה
★ בוגרי יחידות שדה קרביות
תושבי נהריה, מעלות והסביבה
ועדת קבלה ותנקיים במשרדי חברת "השמירה" בעכו רח' בן-עמי 44 קומה ב' ביום שני 22.8.88 בין השעות 10.00-16.00
נא להביא פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי תמונות

לחברת בניה גדולה
לסניפה בירושלים דרושה
פקידת מכירות ומזכירות
בעלת נסיון
הכישורים הדרושים:
★ ידע במכירות, ניהול משא ומתן וטיפול בלקוחות.
★ נסיון בניהול משרד וידע בכתבנות.
★ ידיעת השפה האנגלית ושפות נוספות – יתרון.
מועמדות מתאימות תפנינה בכתב יד, עם פרוט קורות חיים ונסיון קודם ת.ד. 2034 תל-אביב

מלון דניאל DANIEL
למלון דניאל
דרושים:
★ **חשמלאי מוסמך** – לאחזקת מתקנים תעשייתיים, נסיון בפיקוד
★ **מכונאי קירור ומיזוג אויר** – בעל ניסיון של שנתיים לפחות
★ **מכונאי לציוד מטבחים** – ניסיון של שנתיים לפחות, במכשירי בישול במפעלים בכו
[illegible] 052-544444

ליקסי ושות' אדריכלים
דרוש/ה
אדריכל/ית
בעל/ת נסיון בעיצוב אדריכלי
נא לפנות טלפונית 03-451261

לאוטנת אילות דרושות:
★ **מוכרות מנוסות**
★ **נערות לעזרה**
לעבודה במשמרות בבוטיק והפירשוק בפתח-תקוה (ליד התחנה המרכזית)
03-5102297

לחברת תעשייתית גדולה
דרושה
אחראית יחסי ציבור ופרסום
הכישורים הדרושים:
נסיון קודם של 5 שנים לפחות בעבודה בתפקיד דומה, או בקבוצה ביחסי ציבור ובמגע עם קהל, או כתקציבאית במשרד פרסום
העבודה בת"א. נא לפנות בכתב-יד ובצירוף פרטים אישיים ונסיון קודם לת.ד. 20127 ת"א עבור א'
– סודיות מובטחת –

לחברת ביטוח בתל-אביב
דרושים/ות
מנהל/ת חשבונות
★ סוג 3
★ לתפקיד מגוון הכולל התאמות
★ נסיון בחברת ביטוח יתרון
★ משרה מס' ב-293
פקיד/ה למחלקת חיתום – רכב
★ לעבודה מגוונת עם אנשים
★ משרה מס' 2-293
נסיון 3 שנים לפחות בכל משרה
5 ימי עבודה
נא לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 20190 תל-אביב מיקוד: 61200

לקו **מנחה** מידע מיגנטי בע"מ
לרגל הפעלתם של שרותי מידע חדשים דרושים:
★ **מסיעת לשיווק מכירות**
לתפקיד רב אתגרים
רקע במחשבים יתרון
★ **מתקין/מפעיל/מדריך**
בעל ידע בסיסי במחשבים
וגישה טובה לאנשים
לפרטים וקביעת ראיון לציפי
03-281416, 290466

לחברת בניה
דרוש
מהנדס בנין
★ תואר מהנדס בנין
★ נסיון 5 שנים לפחות.
★ ידע ונסיון בהכנת כתבי כמויות, תקציבים וטיפול בקבלני משנה ונותני עבודה
מקום העבודה אזור המרכז וגוש דן.
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים והמלצות לת.ד. 21288 תל-אביב, עבור "מהנדס"

בעל מקצוע פארא-רפואי
מכון יהב
מחפש עבור אחד מלקוחותיו
מנחים/ות
למכירות באמצעות חוגי בית
הכישורים הדרושים: מעל גיל 35, נכונות לעבודה בשעות אחה"צ והערב, עבודה חלקית אפשרית, מגורים בגוש דן.
נא לפנות ותולדות חיים, בכתב יד, למכון יהב רח' המעיין 42 גבעתיים, עבור "חוגי בית". כל פניה תיענה.
סודיות מובטחת.

דרוש/ה
כימאי תעשייתי
נסיון לפחות חמש שנים.
לעבודה במפעל באזור נתניה.
נא לפנות בכתב יד
בצירוף קורות חיים
לת.ד. 28393 ת"א, מיקוד 61283

לבי"ח "הרצפלד" בגדרה
דרוש/ה
מנהל/ת כח אדם
דרישות התפקיד:
★ השכלה גבוהה בתחום מינהל צבורי ו/או מדעי החברה וההתנהגות, לימודי עבודה.
★ נסיון של 5 שנים בתחום כח אדם.
★ ידע ונסיון בתחום המחשב וישומו בניהול כח אדם.
★ כושר לקיים יחסי עבודה ויחסי אנוש תקינים.
★ כושר הבעה בכתב ובע"פ וניהול משא ומתן.
על המעוניינים לפנות בכתב יד עם ציון תולדות חיים וצילומי תעודות ואישורים, כמספר מלפה, לת.ד. 16258 ת"א, לא יאוחר מיום 1.9.88.
רק מועמדים מתאימים ייענו.

יחידת האבטחה במסופים
בגבול ישראל-מצרים
דרושים/ות
בחורים/בחורות
לתפקידי בטחון
שכר גבוה + הטבות רבות נוספות, כגון:
דיור, ארוחות, נסיעות, מענקים
וטיסה לחו"ל בתום התקופה.
הכישורים הדרושים:
★ אחרי שרות צבאי ★ פרופיל 82 ומעלה ★ בוגרי 12 שנות לימוד ★ דוברי השפה האנגלית (ערבית - יתרון) ★ עד גיל 27
★ עבר ללא דופי.
ועדת קבלה ותקיים במשרדי חברת "השמירה" בע"מ, רח' בן-יהודה 77, תל-אביב, קומה ב', ביום ב', 22.8.88, בין השעות 10.00-14.00.
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי ו-3 תמונות.

דרושה
קלדנית מנוסה
לעבודה במשמרת
אחה"צ – ערב
(15.00-22.00)
העבודה בצפון ת"א
בפרטים לפנות לטל' 03-457728 לברוך

למשרד רואי חשבון בת"א
דרושה **מזכירה**
דרישות התפקיד:
– שעות עבודה 08:00-15:00
– נסיון של לפחות שנתיים במשרה דומה
– ידע טוב בהדפסה כולל מעבד תמלילים.
טלפון מיום א' 03-5616787

משכורת גבוהה !!
לי"בלייף-מפעלי בשר
דרושים עובדים חרוצים
המוכנים לעבוד קשה תמורת שכר גבוה.
עדיפות למסיימי צבא.
עד גיל 25.
(אין צורך בנסיון מוקדם).
התקשרו ל: 03-658849, 658715

לקרליין
דרושות
יועצות יופי
לאזור חיפה.
בעלות הופעה נאה, נסיון של שנה לפחות מגיל 25 ומעלה.
להתקשר לטל' 04-532175 (שלומית)
בין השעות 13.00-16.00

IPL
אינטרפרם מעבדות בע"מ
חברתנו מקבוצת ARES-SERONO העולמית מפתחת ומייצרת תרופות ייחודיות, עוסקת בהנדסה גנטית ובתחום הביוטכנולוגיה.
מגורים באיזור רחובות
5 ימי עבודה באווירה צעירה ונעימה. סודיות מובטחת.
נא לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים ושם המשרה (ע"ג המעטפה) אל: אינטרפרם מעבדות בע"מ, ת"ד כח אדם, קרית ויצמן נס ציונה 76110

1. מנהל אחזקה
לניהול מחלקת האחזקה במפעל, תכנון אחזקה מונעת וביצוע אחזקת שבר במערכות אויר, קיטור, מים וחשמל.
הכישורים:
– מהנדס מכונות מנוסה.
– נסיון באחזקה בתעשיה כימית/רפואית - רצוי.
– יכולת ניהול צוות עובדים.
– יכולת ניהול משרד טכני.

2. עובד מעבדה
ביחידה לניקוי חלבונים.
ביצוע ניקוי חלבונים בשיטות שונות בקנה מידה תעשייתי.
הכישורים:
– תואר שני במדעי החיים.
– נסיון קודם בניקוי חלבונים הכרחי.
– נסיון בהפעלת FPLC
– רצוי נסיון בתעשיה.

3. עובד מעבדה
להכנת תמיסות סטריליות.
לעבודה בהכנת תמיסות בקנה מידה תעשייתי לתהליך הייצור והפיקוח הפיזיקלי בתהליך.
הכישורים:
– נסיון קודם בעבודה דומה בתעשיה או בבתי חולים או מוסדות מחקר.
– נכונות לעבודה במשמרות לשעות המקובלות.

صكنا من الاصل

هكذا من الاصل

למפעל טמבור באזור הצפון
דרוש
טכנאי/ות הנדסאי/ת כימיה
לעבודה במעבדת ביקורת איכות רצוי נסיון קודם של שנתיים לפחות בתעשיה
המועמדים המתאימים יפנו בכתב-יד בפרוט קורות חיים ונסיון בעבודה ומס' טל. להתקשרות לת.ד. 2238 עכו מיקוד 24101 לכח-אדם
המשרה מיועדת לנשים וגברים כאחד
טמבור
לצבוע עם צבע

עוף משק בע"מ
רח' אהליאב 25 ירושלים
דרושים
- **עוזר למנהל ייצור** עם נסיון בתעשיית המזון (רצוי משחטה)
- **אחראי על הקירור**
- **נהג פול-טריילר**
- **מלגזן**
- **מנהל/ת משרד** עם ידע בהפעלת מחשב.

על המעוניינים לפנות טלפונית 535211, 02-633816 לחנה

לבית חולים פרטי במרכז הארץ דרושים למשרה מלאה ולפי צורכי המקום
* **אחיות חדר ניתוח**
* **כוחות עזר לחדר ניתוח**
* **פועלי ניקיון**
* **חייט או תופרת**

חיודעים לעבור על מכונות תפירה BROTHERS
טלפון: 03-7512111-2

"יוסף", מזון איכות בע"מ
למפעלים בר"ג דרושים
* **מכונאי אחזקה**
* **מסגר אחזקה** בוגרי ב"ס מקצועי + נסיון בתעשיה
* **מפעילי מכונות/ להכשרה במפעל** בוגרי 10 שנות לימוד לפחות
* **עובדי יצור**

03-786147 לכ"א

דלתא גליל תעשיות בע"מ
דרוש/ה
פקיד / ה
למישרה מלאה
הכישורים הדרושים:
- לאחר שרות צבאי מלא
- בוגר/ת תיכון
- שליטה בשפה האנגלית
נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים, לדלתא גליל תעשיות, קרית גת 68012 ת"א, עבור מחלקת יבוא.

טופ-שיא TOP-C
שרותי יעוץ ארגוני ומיון ממוחשבים בע"מ
עבור אחד מלקוחותינו דרוש
מנהל חשבונות מנוסה
למשרה מלאה בתל-אביב
להתקשר 03-372836
או לפנות בכתב לטופ-שיא
ריב"ל 18 ת"א מיקוד 67778

לאולפני הבירה ירושלים בע"מ
דרוש
טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה
ידע ונסיון בתחום מערכות אלקטרוניקה מקצועיות לאולפן טלוויזיה
02-528252

הלוח הכללי בשבילך ובשבילי

הילטון תל-אביב
דרושים:
* **חדרניות** למשמרת בוקר למשרה מלאה
* **גהצן/ית מקצועי/ית** למכבסת המלון – עדיפות לבעלי נסיון מוכח בתפקיד
* **שליח** עם טוסטוס/וספה. גם נערים לפני גיוס באים בחשבון

פניות למחלקת המנגנון בשעות 2–3.30 אחה"צ או טלפונית 03-640292-3

דרוש
נהג + מיסחריה
לחלוקת חבילות בסביבת תל-אביב
03-615011 03-612594

לחברת בניה באזור באר-שבע דרושים
טפסנים וברזלנים
057-944698 946428, 057-946223

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב רחוב
ב רחוב תקבל יותר
לפרטים נוספים:
תל-אביב: 03-622233-4 רויטל ברכה
ירושלים: 02-226335-6 יאיר צוברי
חיפה: 04-645333-4 אריה טל

אלדור מחשבים בע"מ
לסניפינו בת"א ובירושלים
דרושים
1. טכנאי שרות
הכישורים הדרושים:
טכנאי אלקטרוניקה/מכניקה
ידע ונסיון בתחום האלקטרוניקה/ מכשירנות
ידע מוכח בשפה האנגלית הכרחי
רשיון נהיגה הכרחי.
2. מחסנאי טכני
(לסניף ת"א)
הכישורים הדרושים:
נסיון בעבודות מחסן בתחום השרות/ אלקטרוניקה
נסיון בהפעלת מערכות מלאי ממוחשבות
ידיעת השפה האנגלית הכרחית.

נא לפנות בכתב-יד בצרוף קורות חיים, נסיון קודם והמשרה המבוקשת לת.ד. 24201 ת"א 61240

ORBIT ADVANCED TECHNOLOGIES LTD
דרושים
1. מהנדסים והנדסאים
בעלי נסיון מוכח בפיתוח מודולי מיקרוגל צבאיים (סינטסייזר, מגברי הספק).
2. מהנדס תכנה
בעל נסיון מוכח בפיתוח תכנה ב-REAL-TIME לפי DOD-STD-2167.
עדיפות לבעלי נסיון ב-IEEE-488, מחשב אקליפס.
3. מנהל ייצור מכני
התפקיד כולל אחריות על 30 עובדים ואחריות להעברה מפיתוח לייצור של מערכות אלקטרומכניות.
הכרחי נסיון קודם בייצור ציוד תעופתי או ציוד ליצוא.
נא לפנות לת.ד. 3171 נתניה 42131

לחברת כימיקלים לפסקטיל באיזור המרכז
דרוש/ה
סוכן/ת מכירות
(משרה 2875)
ליצוא ולקידום המכירות בענף הדפוס
* נסיון מוכח במכירות — רצוי בענף
* בעל/ת כנונות להשקיע ורצון להצליח
התפקיד מחייב נסיעות ברחבי הארץ
למועמד המתאים מוצעים תנאים טובים
מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 11024 תל אביב 61110
סודיות מובטחת
תהל
תהל ייעוץ לנושאי כח-אדם בע"מ

אורט ישראל
דרושים/ות
אילת
לבי"ס תיכון מקיף אורט ע"ש גולוזולר
טלפון 059-72105/6/7
* מורה לאלקטרוניקה
* מורה לספרות
* מורה למכונאות ימית
בת-ים
למרכז חינוך אורט "ניצנה"
רח' נצנה 13 א' טלפון 03-589186 בערב 03-992[illegible]
* מדריך/ת לחשמל
* מורה למקצועות הפקידות
* מורה לאנגלית
בית-שאן
לבי"ס תיכון מקיף כללי אורט
טלפון 06-588522 בערב – 06-586195
* מורה לאנגלית
* מורה למדעי-הטבע
* מדריך/ה לחשמל
הרצליה
לבי"ס תיכון מקיף אורט "יד גיורא" שד' שבעת הכוכבים
טלפון 052-551614
* מורה למקצועות האלקטרוניקה (כולל מיקרופרוססורים)

אורבוט מערכות בע"מ
חברתנו מפתחת, מייצרת ומייצאת מערכות עתירות ידע, המשלבות אינטליגנציה מלאכותית וראית ממוחשבת, לבדיקת איכות של מוצרים אלקטרוניים.
דרושים:
1. הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה משרה 342/י
לעבודה במחלקות האינטגרציה והבדיקות הסופיות.
דרישות התפקיד:
* הנדסאי/ת או טכנאי/ת אלקטרוניקה.
* נסיון של 2-4 שנים בתחום.
2. הנדסאי/טכנאי אלקטרו-אופטיקה משרה 480/י
לעבודות הרכבה, הרצה, בדיקות ותיקונים של מערכות אופטיות ואלקטרו-אופטיות.
דרישות התפקיד:
* הנדסאי/ת או טכנאי/ת אלקטרוניקה. עדיפות תנתן לבעלי התמחות במסלול אלקטרו-אופטיקה או מכשור ובקרה.
* נסיון בתחום יהווה יתרון.
3. מהנדס/ת תעשיה וניהול משרה 608/י
לתפקיד של תכנון ופיקוח על היצור במחלקת היצור.
דרישות התפקיד:
* נסיון מוכח של שנתיים לפחות בנושאים הנ"ל בתעשיה אלקטרו-מכנית גדולה.
* עדיפות תנתן לבעלי ידע ונסיון בעבודה במערכות מידע ממוכנות.
4. הנדסאי/ת יצור משרה 357/י
לתפקיד המשלב עיסוקים בנושאי פיתוח עצי מוצר, עיתור מלאי ופיקוח וקידום היצור.
דרישות התפקיד:
2-3 שנות נסיון מוכח בתעשיה אלקטרו-מכנית בנושאים הנ"ל.
5. פקיד/ת יבוא/יצוא משרה מנ/412
לתפקיד הכולל הכנת חומר תיעודי ותקשורת שוטפת עם עמילי מכס.
דרישות התפקיד:
* ידע ונסיון בתהליכי יבוא ויצוא.
* שליטה בעיבוד תמלילים באנגלית ובעברית.
* שליטה טובה באנגלית (רצוי שפת-אם).

לקביעת ראיון נא לשלוח קורות חיים בכתב יד לת.ד. 216 יבנה 70651.
בפנייתך נא לציין את מספר המשרה.

לדפוס גדול בת"א
מהמובילים בארץ בענף,
עם מערכות ייצור
בטכנולוגיות חדישות
דרוש
עוזר למנהל הייצור
דרישות התפקיד:
* כושר ארגון וניהול
* מנהיגות ויחסי אנוש מעולים
* כשרון טכני ותושיה
* נכונות לעבוד בשעות לא שגרתיות
* אחריות, יושר, חריצות

עדיפות תנתן למועמדים בעלי השכלה בהנדסת תעשיה וניהול או הנדסת מכונות וניהול
נא לפנות בכתב-יד (בעט כדורי), לפרט קורות חיים, השכלה, נסיון קודם לת.ד. 214 הרצליה 46101 (נג ג')

מדרשת רופין
ביה"ס להנדסאים
דרושים
מורים ומרצים למקצועות המחשב
מערכות הפעלה, אסמבלר VAX, תקשורת נתונים, מסדי נתונים, נתוח מערכות, ארגון קבצים, קובול, לוטוס.
מורים מעונינים מתבקשים להתקשר טלפונית לשושנה, ביה"ס להנדסאים, 053-686131-7, או בכתב למדרשת רופין, עמק חפר, מיקוד 60960.

קינג בע"מ
יצרני מוצרי מתכת מדוייקים באזור התעשיה החדש בראשל"צ
דרושים
* **מבקר איכות** בוגר בי"ס מקצועי נסיון לא הכרחי
* **עוזר מחסנאי** לאריזת משלוחים
* **עובדי ייצור**

תנאים סוציאליים מלאים
5 ימי עבודה
תושבי אזור חולון, בת-ים, רמלה וראשל"צ יתקשרו: 03-9612199

הדסה נעורים בי"ס תיכון מקצועי ומכללה טכנולוגית
דרושים/ות
* **מורה למכונאות רכב**
* **מורה לשרטוט וטכנולוגיה**

המעוניינים יפנו להדסה נעורים דואר נעורים 40298, טלפון 053-666831

דרושים
מתנדבים
לחפירות ארכיאולוגיות בנגב
ספטמבר–אוקטובר
פרטים אצל ד"ר טום לוי
02-203344 בבית: 02-203333

למפעל גדול בבת-ים
* **הנדסאי/טכנאי חשמל** - חשמלאי ראשי
* **הנדסאי/טכנאי מכונות** - נסיון בסוגיאומטיקה ושיפוע
* **הנדסאי/טכנאי קירור** - נסיון בקירור וקיטור
* **מנהל מחסן טכני** - בעל נסיון
* **צבר ותך ארגון** - נסיון בנירוסטה
* **פקידה** - לאחר שרות צבאי

נא לפנות בכתב לת.ד. 1334 ח"ס 10

המערכת ללימודי מבוגרים בע"מ דרוש
איש אחזקה
ידע בעבודות חשמל ואינסטלציה
לעבודה בשעות הבוקר.
פריים בטלפון: 03-300917

קריירה
שרותי כח אדם בע"מ
לסניפינו בירושלים
* **מנהל/ת מחלקת חומרי גלם לבניין**
בוגר/ת ב"ס מקצועי + נסיון בניהול מחסנים (עץ ו/או מתכת)
* **מדריך/ה**
+ נסיון שנתיים ומעלה כפיתוח תוכניות הדרכה בתחום הטכני. אנגלית ברמה טובה
+ ידע בשימוש במחשב
ירושלים: 02-245001 ת"א: 03-5449848
עושים קריירה

למפעל מזון גדול במרכז הארץ
דרושים:
מנהל מכירות
לאזור המרכז
הכישורים:
- נסיון מוכח במכירות.
- השכלה תיכונית (אקדמאי – יתרון).
- שאפתן ובעל יוזמה.
- נכונות לעבודה בשעות בלתי שגרתיות.
- תקשורת בין אישית טובה.
מוכרן
לגוש-דן
הכישורים:
- השכלה תיכונית.
- נמרץ וחרוץ
- נכונות לעבודה בשעות בלתי שגרתיות.
- תקשורת בין אישית טובה.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 1789 חולון 58117 עבור "מנהל מכירות / מוכרן"

מדאל טכנולוגיה בע"מ דרוש
מהנדס מכירות
שווק מכשור אלקטרוני
הכשורים הדרושים: מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה, ידע במחשוב או בקרה תעשייתית.
תנאים מעולים למועמד המתאים
לפרטים נא לפנות 03-496146
ת.ד. 39846 תל-אביב FAX. 03-496508

לאכסניית הנוער אילת
דרושים
* **אחראי חדר אוכל**
* **אנשי אחזקה**
אפשרות למגורים במקום
059-72358, 059-76091

לחבורת יבוא מכוניות
דרוש:
סגן/ית מנהל חשבונות ראשי
- מנה"ח סוג 3 (רצוי מדופלמים).
- ידע בכל תחומי הנה"ח והכרות עם מערכת המיסוי בישראל.
- נסיון מוכח של 5 שנים לפחות כמנהל חשבונות בכיר.
- נסיון בעבודה עם מערכות הנה"ח ממוחשבות.
– העבודה באזור התעשיה חולון/אזור –
– תנאים טובים למתאימים –
נא לפנות בכתב יד (בציון משכורת מבוקשת) לת.ד. 9107, ת"א מיקוד 61090.

לחברה הישראלית לביטוח אשראי בע"מ
דרושים:
סטודנטים לכלכלה/ מנהל עסקים
* לעבודה בנושך כל השנה.
* 5 ימים לבחירה.
* 5 שעות לפחי-הצהריים.
נא להתקשר – 03-664861

לין-ביכלר משאב-יאמוש בע"מ
עבור אחד מלקוחותינו – חברה לסחר בינלאומי
דרוש
איש שיווק
* רקע בענף הטקסטיל.
* נסיון בשיווק 6 שנים.
* ידיעה מצויינת בשפה האנגלית, שפות נוספות יתרון.
* התפקיד כרוך בנסיעות רבות לחו"ל.
* מגורים באזור המרכז.
לשלוח קורות חיים –
לין-ביכלר, משאבי אנוש,
כצנלסון 118 גבעתיים 63278 730418/8

אמניר
למפעל באזור המרכז
דרוש:
אחראי תיפעול רכב
דרישות התפקיד:
רשיון מעל 15 טון – יתרון
מגורים בגוש-דן
נא לפנות בכתב לת.ד. 7009 רמת-גן 52170
סודיות מובטחת

המכון לפיתוח ארגוני וניהול כח אדם
דרוש/ה
מעבד / ת תמלילים א-ב
מנוסה, רצוי אנגלית, ליום מלא, 5 ימים בשבוע, תנאים טובים
נא לפנות מיום א' לטל:
03-730211 03-721636

לסוכנות ביטוח
דרוש/ה
מקדם/ת מכירות
לפרוייקט חדש בתחום הביטוח הרפואי באזור גוש-דן והשרון
- גיל 27–45
- נסיון בעבודה עם אנשים
- רשיון רכב
לפנות בכתב יד לת.ד. 2880 רמת-גן

לחברת קוסמטיקה
דרושים/ות
סוכנים/ות
למספרות בכל הארץ.
עדיפות לבעלי/ות קשרים. יוזמה ורצון לרכון. 04-380541 מנוי 2371 לפנות
או בכתב לת.ד. 6251 חיפה, 31062

דלתא טקסטיל שיווק בע"מ
דרושים/ות
דיילות מכירה
1. להיפרשוק חונגה בפתח-תקוה
2. להיפרשוק חונגה תלפיות בירושלים
3. לשקם בירושלים
4. לחנות סול בן גביון קניא ונגול הקריה
5. לשקם אבן-גבירול בתל-אביב
6. לשקם בבת-ים
* העבודה במשמרות
* תנאים סוציאליים מלאים
נא להתקשר לתיקי 03-9231552 בין השעות 08.00-16.00

לחברה קבלנית גדולה באיזור ירושלים
דרושים:
★ **מהנדסים לניהול פרוייקטים**
בעלי נסיון בעבודה יפנו לת.ד. 7118 ירושלים מיקוד: 94261

תיכון מקיף ע"ש דנציגר
קרית שמונה
דרוש
מורה לתנ"ך
+ תעודת הוראה B.A
למשרה מלאה
לפרטים לפנות לטל: 06-942870 06-940345
מובטחים כל התנאים הניתנים בעיירות פיתוח כולל עזרה בדיור

לחברה פיננסית דרושה
מזכירה
מנוסה ועילה
טל. 03-622042, 03-623278/9

דרושה
מזכירה לעורך-דין
[illegible]

דירות

וילות ובתים

בהרצליה, נותרו 3 קוטג'ים אחרונים. מפוארים! כניסה מיידית! $180,000 052-543460 מ.ע.ב.+ (28419) 052-81719

ברעננה בבניה קוטג' מפואר, 7, 400 מגרש, 250,000, תכנון מיוחד "ישראהאוז" (23223) 052-441088

בהרצליה־הצעירה, בקרן־קיימת קוטג' מפואר לכניסה מיידית (5384) 03-492246

בראשל"צ בגן־נחום קוטג' מפואר רב מפלסי 7 חדרים לפני ריצוף אפשרות כניסה נפרדת לקליניקה/ משרד 03-996724 02-538408 (22968)

בהזדמנות בהרצליה־פיתוח למכירה וילה (בבניה) מפוארת. 052-88470 052-81719 (22241) 03-728262

בזכרון־יעקב נוה־הברון בחד מגרש מפותח תכנן לפי צרכיך הבניה שלך (15882) 06-396817

בזכרון־יעקב נוה־הברון בחד מגרש מפותח תכנן לפי צרכיך הבניה שלך (9714) 06-396817

קוטג' מקסים בפרויקט צמרת־הנדיב 200 מ"ר 052-81856 (18338)

בהרצליה 2 קוטג'ים אחרונים כניסה בדצמבר +מגרש לבניית 3 קוטג'ים 03-203341 (28709) 052-20533

שאל על מבחר דירות הגג המפוארות של "אפריקה ישראל להשקעות" בצמרת־אביב ובסביוני־אביב ברמת־אביב ג' ובגבעת סביון ליד סביון (27028) 03-650281

קבלנים מציעים

"דירות "יוקרה" בבניה עצמית, בקבוצה, בנאות־אפקה, סטנדרט גימור חיצוני ברמה 5 כוכבים. סטנדרט גימור פנים לפי דרישת הבונה מתוך מספר דירות מועד אחרון להרשמה 23.8.88 הני' מהנדסים ,03-7519236 (18359) 03-9362716

בצמרת־אביב בלב רמת־אביב בנין כוכב מפואר 4, 5 חדרים עם אפשרות למרפסת גן ודירות גג מפוארות. מחיר למזומן כולל מ.ע.מ. ל־4 חדרים 125 מ"ר, ק"ג 315,000 ש"ח (197,000 דולר) רח' אינשטיין. א'־ה': 19.00־17.00 שבת: 14.00־10.00 "אפריקה ישראל להשקעות" (26987) 03-650281

בגבעת־סביון דירות 4 חדרים 130 מ"ר מחיר למזומן כולל מ.ע.מ החל מ־216,000 ש"ח (131,000 דולר). 5 חדרים 145 מ"ר מחיר למזומן כולל מ.ע.מ החל מ־215,000 ש"ח (131,000 דולר) מבחר דירות עם מרפסת גן. מרכז מסחרי סביון. א'־ה': 16.00־18.00. ו': 9.00־12.30 "אפריקה ישראל להשקעות" (26957) 03-650281

בסביוני־אביב בצמרת־אביב ג' בנין מפואר 4, 5 חדרים 153 מ"ר בתוספת מרפסות גן ודירות גג מפוארות. מחיר למזומן כולל מ.ע.מ. ק"ג דרום מערב ש"ח 375,000 (234,500 דולר) "אפריקה ישראל להשקעות" 03-650281 (26903)

מבצע מיוחד ברמת־אביב ג'! נותרו מספר דירות 4 ו־5 חד' הנחות גדולות על מזומן, חידוש! משכנתאות עד 150,000 ש"ח ל־10 שנים בדירות סופר יוקרתיות "ישקו" "ISCO" 03-426293-4-5-6 (20882)

בצפון היוקר בנין מפואר ג'קוזי, בריכת שחיה על 3 דונם! לובי מפואר עם שוער! כל דירה וילה עם כל ביזוי האויר כל זאת החל מ־$165,900 בתוספת מע"מ במזומן ל־3 דירות בלבד "ישקו" "ISCO" 03-426293-4-5-6 (20831)

אמריקה ברמת־אביב ג'! הדירות המפוארות ביותר! שיש, מעלית שבת, מרפסת שיזוף לובי, לווין וכל החידושים האפשריים מבצע ל־5 דירות בלבד "ישקו" "ISCO" 03-426293-4-5 (20786)

ברמת־השרון 4־6 חדרים, פנטהאוזים וגג מפוארות 03-5400064-5 (26303)

דירות למכירה

דירות למכירה 2־2½ חדרים

בבבלי, בבנין חדש, מרווחת, קומה גבוהה, משקיפה לגן, יפהפיה, מושקעת +חניה, אפשרות לפינוי מיידי של (19842) 03-453784

דירות למכירה 3־3½ חדרים

בצפון תשקיף 2 חזיתית! מרווחת! ומושקעת! "קוסייטי" (18752) 03-224004

קוטג' +גינה חדש מיידי ב־3 מפלסים מיקום בשכונת הקוטג'ים "מגי סביון" 10 דקות מתל־אביב מחיר 85,000$ בתנאים מצויינים 35,000$ במזומן 50,000$ במשכנתה בתנאי בנק לאומי למשכנתאות. (תשלום כ־1040 ש"ח לחודש). לקביעת פגישה בקוטג': 03-9644980 בשבת (26097)

דירות למכירה 1־1½ חדרים

דירת חדר (בחדר וחצי) 58,000 45 מ"ר 03-234537 "קוסייטי" (18695) 03-224004

ת"א־יפו

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

ב"בבלי" נותרו מספר דירות בנות 5 חדרים במגדל מגורים הנמצא בשלבי בניה. לפרטים: חברת "אביב" ביאליק 155 רמת־גן (5201) 03-7512203

בשיכון ל' דירה אחרונה לאכלוס מיידי 5 חדרים רח' לוי־אשכול 40. פרטים: חברת "אביב" 03-7512203 (5118)

בנוה־אביבים, דירות 4 חדרים+ מרפסת השיכלולים, קבלן בירנבוים, ה־יבנאי 24, 03-262894 03-259689 (5625)

ברמת־אביב ג' 5½ מפוארת ביותר, מטבח שוויצרי, מיזוג דירתי +כל השיכלולים 325,000 דולר בלעדי ל"אנגלו־אמריקן" 03-293773 03-293632 03-5449911-2827 (5374)

דן

בפתח־תקוה 4 ק"ב פ"א גדולה ומושקעת דוד"ש מטבח חניות (24455) 03-9324225

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

גן־ערמונים ברוח מנוס רמת־גן דירות יוקרה בשכונה אקסקלוסיבית סטנדרט בניה גבוה, גנים ופינות משחק. אפשרות למשכנתא עד 50% מהדירה. לפרטים נא לפנות כל יום לאזור הבניה משעה 10.00 עד שעה 20.00. סגור בשבת, ופתוח במוצאי שבת. טלפונים: 25083 050-25079, (פלאפון) (22661) - (באתר הבניה)

חולון־בת־ים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בחולון באהרונוביץ' פינת ג'ויינסקי 4 +גג ק"ב בהזדמנות 03-849022 (17971)

ש.א.ג בע"מ החלה במכירת דירות 4 חדרים מפוארות ודירות גג. בחולון, בקרן־היסוד 28 ובגבעת־התחמושת 39. פרטים: סוקולוב 64 חולון. טלפון 03-886565 (18911)

בבתים, בתשלומים+ משכנתאות, דירות יפיפיות בבניה ע"י הפאוק. 03-5524159 (18856) 03-219635

שרון

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בכפר־סבא 5 140 מ"ר אפשרות לקליניקה 052-20533 "הצומת" (22829)

דרום

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בנוה־יבנה 4 חדרים $39,000 מיידית 08-574335 במשרד 08-574587 בערב (14009)

בנס־ציונה בגבעת־נוף דירות 4 חדשה לכניסה מיידית 08-470458 בערב ובשבת (18853) 03-357333

ביבנה" דירות 5־4 חדרים גדולים ומרווחים, ופנטהאוזים מפוארים. הזדמנות מיוחדת גם לזכאי משרד השיכון. תנאים מיוחדים. משרדי רמט ביבנה: שד' העצמאות 9. טל: (16906) 08-435003

5 חדרים מפוארת ויוקרתית במרכז ראשון־לציון רהוט קומפלט במטבח אורנות בחדרי שינה ובחדר עבודה ק"א ע"ע 03-941363 בשעות הערב (28219)

דירות למכירה 3־3½ חדרים

בנווה־דים, רמלה' דירת 3 חדרים יפהפיה. לכניסה מיידית תנאים מצויינים. משרדי רמט ברמלה: אתר הבניה בנווה־דים, טל (18098) 08-240385

דירות למכירה 2־2½ חדרים

דירות גג

בשקו פנטהאוז 2 גדולים+ גג 150 מ"ר "קוסייטי" 130,000 03-234537 03-224004 (18716)

ברחובות קוטג' יוקרתי סלי $275,000 בית 03-9657937 עבודה 04-9643366 (18696) שוקי

בתל־אביב משקיפה לים!!! בבנין חדש ויוקרתי!!! בהזדמנות 03-200450 4½ +גג. (27737) 03-201475

דירות בשכ"ח

המשך בעמ' 20

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

שתי הבנות המודאגות מצאו את אמן (76) הרוגה בחניקה

מאת דני צדקוני
סופר "דבר" בדרום

חסיה וידס, תושבת רחובות בת 75, נחנקה למוות על ידי רוצח או רוצחים שפרצו לביתה ברחוב השומרים 18 במזרח העיר.

בנותיה, המתגוררות מחוץ לרחובות, שהיו מודאגות כשלא השיגו קשר עמה במשך יומיים, באו שלשום לביתה ומצאוה ללא רוח חיים. הן הזעיקו את המשטרה שפתחה בחקירה.

נראה שהרצח בוצע ביום שני בשעות היום מפני שבלילות היתה המנוחה דואגת להפעיל את מערכת ההגנה של חברת "אלסל" שאליה היתה מחוברת.

רחוב השומרים הוא רחוב שקט. המנוחה, שהיתה אשה פעילה בארגוני הגמלאים ומתנדבת בבתי חולים, סרבה לעזוב את ביתה, שהוא בית צמוד־קרקע ומוקף גינה לאחר שבעלה הלל מת לפני שלוש שנים. בנותיה, רעיה ומימי, סיפרו שאהבה את הבית והסביבה. וידס היתה מותיקות רחובות בה התגוררה מאז היותה בת 18.

הרוצחים הפכו את הדירה, אך אתמול עדיין לא היה ברור אם לקחו ממנה כסף חפצים וכו. המשטרה חוקרת בכל הכיוונים.

שוד בהרצליה

(ע). – בהרצליה שדדו אתמול בצהריים שני אלמונים אשה בת 76. הם סתמו את פיה, נטלו כבלה צמיד זהב ותליון מצווארה, 2000 שקל מארנקה ונמלטו.

רביעיית מבחנה נולדה ב"השרון"

(ע).– רביעיה נולדה אתמול בבית החולים "השרון" בפתח תקווה, שלוש בנות ובן, לאחר טיפול בהפריית מבחנה. הארבעה, פגים, שוקלים בין 1.4 ק"ג ל־1.7 ומצבם הוגדר כמצויין.

האם (28), שסבלה מעקרות שש שנים, סרבה לעבור טיפול להפחתת עוברים שהוצע לה וביקשה לשמור על ארבעה. בשבועיים האחרונים אושפזה בגלל צירים מוקדמים, ואתמול בבוקר, בשבוע ה־34 להריון, בוצעה הלידה בניתוח קיסרי.

פרופ' יעקב גולדמן, מנהל מחלקת היולדות בבית־החולים, שעמד בראש הצוות, סיפר כי האם עברה טיפולי עקרות בבתי חולים שונים בארץ, אך לא הוצעה לה לידת מבחנה.

הפגים מאושפזים בפגיה הצפופה של בית חולים השרון המאכלסת בימים אלה 17 פגים בעוד התקן הוא לששה בלבד. שבעה מן הפגים נמצאים ביחידה לטיפול נמרץ.

חייל נהרג בהתנגשות; נחקרת אפשרות של התאבדות

מאת חנה מאר
סופרת "דבר" בשרון

חייל בן 18 נהרג אתמול ב־6 בבוקר ליד צומת בית ינאי בשרון.

החייל נהג בפולקסוואגן ונכנס עם מכוניתו לנתיב הנגדי ואחרי כ־100 מטר התנגש במשאית שנסעה מולו.

המשטרה וגורמי צה"ל בודקים את הנסיבות. נבדקת אפשרות שמא היתה זו התאבדות.

(ע).– חוקרי לשכת התנועה התקשו להסביר את סטיית המכונית במרחק כה קצר מהצומת. מסקנתם הראשונית היא כי החייל נהג במתכוון למסלול הנגדי והתנגש במשאית בצורה מכוונת. הערכתם מתבססת גם על מיסמכים שנמצאו במכונית, לפיהם נכשל במבדקי קצונה שלשום בבסיס צבאי במרכז הארץ.

עדי ראייה לתאונה מתבקשים לפנות למפקח ישראל ג'יבלי בלשכת התנועה במשטרת כפר־סבא.

בעקבות נסיון ההתאבדות

נהגי "תובלה" שבתו בדרישה להחליף ההנהלה

(ע). – נהגי "מפעלי תובלה" בנגב השביתו אתמול את העבודה ולא יצאו להוביל אשלג וחומרי ברום מסוכנים, בתגובה על נסיון ההתאבדות של חברם, יצחק כהן. העובדים הודיעו, כי העבודה תושבת עד שתוחלף הנהלת החברה הנוכחית.

במצבו של יצחק כהן (30), תושב באר־שבע, שהצית עצמו אתמול במשרדי ההנהלה, לא חל שיפור והוא מאושפז במצב אנוש במחלקה לכירורגיה פלאסטית בבית־החולים סורוקה בבאר־שבע.

חוקרי מכבי־אש עדיין בודקים כיצד הצליח כהן להבעיר את בגדיו, משום שעד כה לא נמצא שום פריט היכול להבהיר איך עשה זאת.

הנהלת המפעל הודיעה כי היא תפרסם היום דו"ח מפורט בנושא.

וירשובסקי ביטל עתירתו נגד מנהלי הבנקים

(ע).– ח"כ מרדכי וירשובסקי ביטל אתמול את העתירה לבג"צ שבה דרש להורות ליועץ המשפטי לממשלה ולמפכ"ל המשטרה לחדש את החקירה בעבירות לכאורה של מנהלי הבנקים, שנחשפו בדו"ח ועדת בייסקי.

פרקליטו של וירשובסקי, עו"ד רמי בן נתן, הודיע לשופטים על ביטול העתירה בעקבות הודעת הפרקליטות, לפיה חודשה בשבועות האחרונים חקירת המשטרה בנושא.

ח"כ וירשובסקי הביע שביעות רצון מחידוש החקירה ואמר: "חבל שהיה צריך לעתור לבג"צ כדי שהדין ייעשה והחשדות לעבירות פליליות ייחקרו. צר לי שהדבר נעשה באיחור של יותר משנתיים, דבר שפגע ביעילות החקירה".

עוקלו 205,000 שקל מכספי חברת "כיתן"

(ע).– שופט בית המשפט המחוזי בתל אביב אליהו מצא הורה שלשום להטיל עיקול זמני על סכום של 205,000 ש"ח מכספי חברת "כיתן".

השופט נעתר בכך לבקשת חברת המתכת "היתומה", הטוענת כי חברת הטקסטיל חבה לה כ־200,000 ש"ח על ביצוען של עבודות מתכת שונות. בא כוחה של המבקשת עו"ד אשר רבינוביץ, טוען בבקשה, כי בין החודשים יוני 87 ליוני 88 הזמינה "כיתן" מהמבקשת עבודות מתכת. חברת "היתומה" סיפקה את העבודות כמוסכם, הגישה ל"כיתן" את חשבוניות המס, אולם לַמרות התחייבויותיה לא שילמה המשיבה את חובותיה.

עו"ד רבינוביץ טוען עוד, כי למבקשת נודע כי "כיתן" נמצאים בקשיים כספיים ותפעוליים ואף הפסיקה את פעילותה ופיטרה את בנק עובדי ספקה שבבית שאן. לכן ביקשה את הטלת העיקולים על כספי הנכסי החברה [illegible] טרם נתקבלה תגובת המשיבה.

קצין כיבוי אש מואשם במגונים במתנדבים

(ע). – אבנר אושרי (45) מפתח תקווה, קצין כיבוי האחראי משמרת בתחנת כיבוי אש בבני־ברק, הואשם אתמול בבית המשפט המחוזי בתל אביב בניצול מעמדו כאחראי על מתנדבים בתחנה לביצוע מעשים מגונים בגופם.

התובע, עו"ד רפי לוי, מציין בסעיף האישום הראשון כי ב־17 ביולי בשעות הערב חיבק הנאשם בת 14 וחצי וליטף את חזה.

בסעיף אישום שני נאמר כי החל משנת 86' נהג הנאשם לעשות מעשים מגונים בנער בן 16 בתחנה בבני ברק.

אושרי מואשם כי ביצע מעשים דומים בשני בני 18 ובנער נוסף בן 17.

כתב האישום גם מייחס לנאשם הדחה בחקירה בכך שכאשר נודע לו כי המתלוננים עומדים למסור הודעה במשטרה, ניסה לשכנעם להכחיש את כל המעשים המיוחסים לו.

בבקשה לעצור את הנאשם עד תום ההליכים מדגיש התובע כי קיים חשש ששחרורו יביא להשפעה על עדים ויגרום לשיבוש מהלכי משפט. הבקשה תידון ביום ג' הבא ועד אז ייעצר הנאשם במעצר.

מתנדב מפולין

סטניסלב ריימן (39), מתנדב מפולין ותלמיד אולפן בקיבוץ חצור, הואשם אתמול באונס ותקיפה מינית של צעירה מפגרת בת 17.

תעשיין בכרמיאל מאיים לעבור ליו"ש

מאת יוסי ליבוביץ'
סופר "דבר"

בעליו של מפעל לצעצועים בכרמיאל, המעסיק כ־35 איש, מאיים להעתיק את פעילותו לאיזור יהודה ושומרון, כדי ליהנות מההטבות וההנחות הניתנות בחבל ארץ זה, לאחר שנתקל בקשיים גוברים והולכים לקבל מבנה מתאים בכרמיאל.

מפעל "יעל" לצעצועים פעל בשנתיים האחרונות במבנה שכור בכרמיאל. לפני כשבועיים פג תוקפה של השכירות ובעל המפעל, רוני יפה, נתבקש לפנות את המבנה ולהעתיקו למקום אחר. יפה ניהל מגעים ממושכים עם עיריית כרמיאל, באמצעות סגן ראש העירייה אבינועם קיסר, כדי לפתור את הבעייה אולם העירייה לא ששה ללכת לקראתו, משום שלדברי קיסר לא פרע רוני יפה לעירייה את תשלומי הארנונה במשך כמה חודשים והחוב שלו מסתכם בכמה עשרות אלפי ש"ח.

העירייה המליצה לבעל המפעל לשכור מבנה נוסף, אך יפה התיאש מהעברת עבודתו ממקום למקום והודיע לקיסר, כי יש בכוונתו להעתיק את המפעל לאיזור יהודה ושומרון. בשלב זה, תקוע בעל המפעל עם ציוד במבנן של מפעל סבן, שהסכים לסייע לו לתקופה של חודש בלבד.

בכרמיאל נסגרו כבר 12 מפעלים בשלוש השנים האחרונות והוכחדו 1,400 מקומות עבודה.

התינוק שנותח בארה"ב חזר הביתה עם מעקף

(ע).– התינוק שי הלל מנתניה, שהוטס בדחיפות לניתוח בארה"ב, שב לביתו השבוע לאחר שנותח בבית החולים לילדים בפילדלפיה.

הוא סבל ממום לב נדיר שאותר בהיותו בן שלושה ימים בבית החולים בקפלניאד בנתניה. הוריו פנו לעזרת הציבור כדי להטיסו לניתוח לתיקון המום אצל אחד המנתחים הידועים בעולם המתמחה בסוג זה של ניתוחים. בניתוח המיוחד הושתלה לתינוק צינורית המסייעת לו בזרימת דם תקינה ללב והיא עוקפת את החדר השמאלי שסבל ממפגם מולד. הוריו ספרו, כי יאלץ לעבור ניתוח לב נוסף בגיל 18 חודשים. התינוק יצא מישראל בהיותו בן שלושה שבועות בטרם ניתן לו שם וחזר השבוע, כשהוא בן שישה שבועות ושמו בישראל שי.

שני בתי כנסת עתיקים נחשפו בדרום הר חברון

מאת סופר "דבר"

בתי כנסת מתקופת התלמוד נחשפו בתל מעון שביהודה (בין כרמל וסוסיה) ובחורבת ענים שביער יתיר. גילוי בתי כנסת אלה וחשיפתם מכפיל את מספר בתי הכנסת הקדומים שנחשפו עד כה בדרום הר חברון. הם מוסיפים ידע רב על היישוב היהודי באיזור זה בימי התלמוד ותורמים רבות למחקר בתי הכנסת העתיקים בארץ בכלל.

החפירות, שנסתיימו זה עתה, נערכו מטעם בית ספר שדה כפר עציון של החברה להגנת הטבע במעון יחד עם קצין מטה לארכיאולוגיה במינהל האזרחי של יהודה ושומרון, יחד עם אגף העתיקות והמוזיאונים במשרד החינוך וקק"ל, שנשאה בעיקר מימון החפירה. החפירות בשני המקומות נוהלו בידי ד"ר צבי אילן ודוד עמית, ונטלו בהן חלק סטודנטים, חניכי בני עקיבא, בוגרי מכון אבשלום ומתנדבים.

בשני מקומות נחשפו בניינים מסוג לא מוכר – ציר האורך שלהם הוא דרום־צפון, כלומר לכיוון ירושלים, ובכיוון זה נתגלו בהם בימה או גומחה לארון קודש. בקירות האורך המזרחיים יש בכל אחד מהם שני פתחים, ובכך הם שונים מכל בית כנסת אחר. כלומר, זה תת־סוג חדש של בתי כנסת, שהיה אופייני כנראה לכפרים קטנים, או לאסכולה של בנאי בתי כנסת, שבנו לפי תוכנית אדריכלית שלא היתה ידועה עד כה.

בשני בתי הכנסת נתגלו ממצאים קטנים, בכללם שברי נרות וזכוכית וחרס, כלי חרס וחפצי ברונזה וברזל.

בבית הכנסת בענים, שחשיפתו עדיין לא הושלמה, נתגלתה בימה לארון הקודש, מעוגלת בקצותיה, שהיתה בנוייה משתיים־שלוש מדרגות, מטויחות בטיח דקורטיבי. לפני קיר הפתחים המזרחי נחשפה אכסדרת־כניסה שעמודים לצורכי הקהילה המקומית, ובקרבתו מערכת מילוט תת־קרקעית. אתר זה פתוח כבר לביקורי הקהל הרחב.

חלק ממנורת שבעת קנים שנמצאה במעון

הממצא החשוב ביותר במעון, שעד כה לא היה ידוע על קהילה יהודית בה בימי התלמוד, הוא תריסר חלקי מנורת שבעת קנים משיש. היתה זו מנורה תלת־מימדית, שהתנשאה עד גובה 1.8 מ', ומשקלה היה עשרות ק"ג. המנורה היתה מעוטרת בין הקנים בעיטורים מגולפים, וכן באריות, תלת־מימדיים אף הם, שנתגלו חלקי ארבעה מהם. תגלית נדירה זו שופכת אור על הנוהג של הצבת מנורות מפוסלות, תלת־מימדיות, בצד ארון הקודש, נוהג שעד כה כמעט לא היו עליו עדויות ארכיאולוגיות.

מתחת לבית הכנסת במעון, שחשיפתו הושלמה, נמצא מקווה־טהרה גדול, שנועד בחזיתה והיא מרוצפת פסיפס, מהם נותרו קטעים אחדים, בכללם קטע עם שריד כתובת. סמוך לקיר המערבי של הבניין נתגלתה מערכת איסוף מים, הכוללת תעלה ובור.

בתקופה הערבית הקדומה הפך בית הכנסת למסגד, בדומה למה שאירע בבתי הכנסת הסמוכים, באשתמוע ובסוסיה. בתקופה הממלוכית (מאות יג־טו) נעשה בבניין שימוש למגורים והוצמדו אליו סביב חדרים, תוך שימוש באבני בית הכנסת.

המשלחת פועלת עם קק"ל להכשרת האתר בענים לביקורים, במטרה להשלים פעולה זו לאחר עונת החפירות הבאה באתר.

מנהל הנוירוכירורגית בבילינסון חשוד בהעלמות

חשודים נוספים: רופא אחד בתל אביב, שניים בחיפה

(ע).– ד"ר יחיאל הילבורן, מנהל המחלקה הנוירוכירורגית בבילינסון, הובא אתמול לבית משפט השלום בתל אביב כחשוד בהעלמת הכנסות במאות אלפי שקלים, ושוחרר בערבות.

ראש מדור החקירות באגף מס הכנסה ירדן יפה טען בבית המשפט, כי ממידע שנאסף במסגרת פעילות לאיתור מעלימי מס בענף הרפואה הפרטית התברר כי החשוד העלים במשך שבע השנים האחרונות כ־950,000 שקל מהכנסות מעבודתו במרפאתו הפרטית מתקבולים שקיבל מחולים שנותחו על ידו בבילינסון.

החשוד משתף פעולה בחקירה, ציין החוקר, והודיע כי אין התנגדות לשחררו בערבות. השופט בנימין קהלת הורה לשחררו בערבות של 30,000 שקל ולעכב את יציאתו מהארץ.

רופאים נוספים

שלטונות מס ההכנסה עצרו רופא נוסף החשוד בהעלמת הכנסות, ד"ר משה סנדרוביץ', שהובא אתמול לבית משפט השלום בתל אביב ושוחרר בערבות של 10,000 שקל.

בחקירתו הודה בעיקר החשדות נגדו. החקירה נמשכת.

גם שני רופאים חיפאים חשודים בהעלמת הכנסות תוך מתן דו"חות כוזבים לפקיד השומה.

ד"ר ברנרד רוזנברג הובא אתמול לבית משפט השלום בחיפה, שם טען רכז הביקורת במחלקת החקירות של מס הכנסה בחיפה ובצפון, נוח דרורוביץ', כי בידי שלטונות המס ראיות לכאורה המצביעות על כך שהרופא, שעבד במרוצת השנים 1988־1985 כרופא בתורנויות במד"א, קיבל מהחולים 82,000 שקל.

השופט כמאל חיר הורה לשחררו בערובה של 100,000 שקל.

רופא אחר, ד"ר אליהו לביאדו, חשוד בביצוע עבירות דומות. לטענת שלטונות המס הגיש בשנים 86־1985 דו"חות כוזבים בהם הצהיר על כחמישית מהכנסותיו האמיתיות מהתורנויות במד"א, תוך השמטת סכום של 26,600 שקל.

השופט הורה לשחררו בערבות של 50,000 שקל.

ב"ה
זמני הדלקת הנרות
פרשת השבוע פר' שופטים
ו' אלול תשמ"ח

ער"ש	מוצ"ש
ירושלים – 6.43	ירושלים – 7.57
תל־אביב – 7.01	תל־אביב – 7.55
חיפה – 6.53	חיפה – 7.59

קבלת מודעות 24 שעות בדחוף
מודעות משפחתיות דחופות
וכל יתר סוגי המודעות ל'
הלוח הכללי
דבר
מתקבלות
24 שעות ביממה
ב' דחוף דיזנגוף
רח' דיזנגוף 118
(מול כסית)
טל. 246363 239952

לחברינו **דליה ושועי תשתש**

איחולי מזל טוב
להולדת הבת
הילה
אחות לשירן

בית "דבר"

קורפו הורה לבדוק אי־רישום מכוניות "קפריש" ברישוי

מאת אריה אגיד
סופר "דבר"

שני ראשי חברת "קפריש", האחים רמי וארנון אילין, עזבו את בתיהם עם משפחתם ומסתתרים אי־שם בארץ. על כל אחד מהבתים הופקדו חמישה אנשי אבטחה. החברה הסכימה להגדיל את מספרם של השומרים לפי הצורך.

בקשת לקוחותיה של "קפריש" למנות לחברה מפרק זמני תידון הבוקר בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב. הדיון אמור להתחיל בשעה 9 בבוקר לפני השופט אליהו מצא במעמד שני הצדדים. השופט הכיר בדחיפות הנושא והסכים לדון בבקשה בזמן פגרת בתי־המשפט.

בינתיים עלה אתמול מספרם של הלקוחות שנרשמו במועצה לצרכנות ל־320.

בבירורים שנערכו בימים האחרונים נמצא, כי מכוניות שנמסרו ללקוחות בשלושת החודשים האחרונים, לא נמצאו רשומות במחשב של משרד־הרישוי. שר־התחבורה חיים קורפו מינה אתמול איש־קשר מיוחד במשרדו כדי לבדוק אם מדובר בפיגור ברישום במשרד־הרישוי או ש"קפריש" לא העבירה את תיקי המכוניות. אם יוברר, שהפיגור הוא אצל החברה, יהיה צורך לבדוק אם הדבר נובע מאי־סדר, או אם היה לחברה אינטרס כלשהו לא להעביר את התיקים למשרד־הרישוי.

אתמול הפגינו עשרות אחדות של לקוחות מול משרדי "קפריש" בתל אביב. נציגותם התקבלה לשיחה עם ההנהלה, אך הפגישה הסתיימה בלא כלום.

לקוחות של "קפריש" מפגינים מול משרדיה בתל אביב (צילום: ורד פאר־יפמא)

עליה במקרי הכשות נחשים בצפת

(ע). – עליה מדאיגה במקרי הכשות נחשים נרשמה בחודש האחרון באיזור צפת.

לפחות שמונה מהנפגעים הגיעו לבית־החולים בעיר ואושפזו לתקופות ארוכות. בשניים מהמקרים הגיעו הנפגעים במצב של הלם. אחת מהם היתה חיילת, המשרתת ברמת הגולן. בשעות הערב, כשעלתה על יצועה, הכיש אותה נחש. היא סברה תחילה, כי נעקצה על־ידי עקרב או דבורה, ולא מיהרה לבית־החולים. כעבור זמן מה חשה ברע ופונתה לבית־החולים כשהיא כאוזר במצב של הלם מתקדם. טיפול מהיר הציל את חייה.

מנהל מחלקה פנימית ב' בבית־החולים בצפת, ד"ר רשף, אמר, כי לא זכור לו היקף כה גדול של מקרי הכשה, ועל הציבור לנקוט יתר זהירות.

קוראים לחדול מבנייה לא חוקית

מאת מרזוק חלבי
סופר "דבר"

הוועד הארצי של ראשי הרשויות הערביות קרא אתמול לציבור הערבי להפסיק את הבנייה הבלתי־חוקית, כדי לאפשר לחברי הוועד לנהל משא ומתן עינייני עם אנשי משרד הפנים ולהגיע איתם להסדר מתאים לסוגייה זו.

הוועד קרא לראשי המועצות הערביות להגביר את הביקורת בישוביהם ולמנוע כל נסיון של התחלת בנייה ללא היתר. "מי שיבנה בית ללא רשיון, לוקח על עצמו סיכון גדול והוא אישית יישא באחריות", נאמר בהודעה.

יו"ר הוועד הארצי, אברהים נימר חוסיין, אמר לסופר "דבר" שהוועד הכין הצעת פתרון לבעיית הבנייה הבלתי־חוקית במגזר הערבי והיא תוגש למנכ"ל משרד הפנים בפגישה שתתקיים בקרוב. הוועד מציע התחייבות למנוע בנייה בלתי־חוקית, אם משרד הפנים יבטיח להרחיב את תחומי הבנייה ולאשר תוכניות המתאר לכל הישובים הערביים.

"גם ראשי המועצות חייבים לגלות אחריות ולהשתמש בסמכויות החוקיות המוענקות להם ולמנוע התפשטות הבנייה הבלתי־חוקית", אמר חוסיין. לדבריו, בכמה ישובים ערביים מעסיקים כיום מפקחי בנייה שידווחו על בנייה כזאת.

חוזר נוהלי שמירה בבתי ספר יסודיים

(עתים). – מנכ"ל משרד החינוך והתרבות, ד"ר שמשון שושני, הוציא חוזר [illegible] בבתי־הספר היסודיים [illegible] והקבע כי השמירה בבתים אלו תבוצע על־ידי מבוגרים בלבד, ובכלל זה הורים, מתנדבים, שומרים בשכר או כל גורם אחר, שיוצע על־ידי מנהל בית־הספר או הרשות המקומית.

ד"ר שושני קרא לבתי־הספר ולרשויות המקומיות להיערך לביצוע האמור החל מ־1.9.88.

מינויים במשטרה

מאת [illegible]
"דבר" לענייני משטרה

מינויים חדשים במשטרה אמורים להיכנס לתוקף בספטמבר הקרוב.

יעקב גבות, מפקד מרחב גליל, ימונה ויקודם לדרגת תנ"צ ב־7 בספטמבר; נצ"מ חיים בן אריה, מפקד מרחב הנגב, יקודם לתנ"צ, גם הוא ב־7 בספטמבר; נצ"מ אריה ביבי, מפקד מרחב ירקון, יועלה לתנ"צ.

מינויים נוספים: נצ"מ משה יעבץ, סגן מפקד מרחב גליל, [illegible]; סנ"צ יוסף אבני, סגן מפקד מרחב הנגב, יועלה לנצ"מ. נצ"מ מרדכי גרימן, [illegible], יהיה תנ"צ ב־7 בספטמבר בתפקיד ראש מב"ת.

יאיר יצחקי (53) נכנס לתפקיד כמפקד מרחב דן במקומו של נצ"מ אריה עמית, היוצא ללימודים במכללה לביטחון לאומי. [illegible] ראש לשכת המפכ"ל.

רוצה לשלם פחות רבית?

"הבנקים יכולים להרשות לעצמם רווחיות קטנה יותר"

מאת אמנון אמר, סופרו הכלכלי
של "דבר" בירושלים

רוצה לחסוך בהוצאות ריבית? קח אשראי עסקי לזמן קצוב והשווה בין שיעורי הריבית בבנקים השונים.

נתונים שעיבד בנק ישראל מצביעים על פערים גדולים בין הריביות שנדרשים לשלם לווים פרטיים בהשוואה למיגזר העסקי. פערים נוספים קיימים בין הלוואות לזמן קצוב לחשבונות החח"ד (אוברדרפט) וכן בין הבנקים השונים.

את הנתונים עיבדה המחלקה המוניטרית בבנק ישראל והם מתייחסים לאינפלציה שנתית של 16 אחוז.

עולה מהם כי פערי הריבית על כלל האשראי בשקלים בין הציבור העסקי למשקי הבית מגיע כיום לכ־13 אחוז בשנה.

הפער בין עלות האשראי בחח"ד להלוואות לזמן קצוב מגיע לכ־10 אחוזים, ואילו [illegible] שלושת הבנקים הגדולים [illegible] בארבעת הבנקים הגדולים. אם אתה נזקק בכל זאת לאשראי בחח"ד, השתדל לא לחרוג מהמסגרת המאושרת – הפרשי הריבית כאן עלולים להגיע עד 12.5 אחוז.

רווחיות הבנקים

הבנקים יכולים להרשות לעצמם מרווחים קטנים יותר, גם על חשבון ירידה ברווחיותם הכוללת. כך אמר שלשום בשיחה ל"דבר" הממונה על המחלקה המוניטרית בבנק ישראל, ד"ר דוד קליין.

ביוני השנה הגיע ההפרש בין רבית הזכות והחובה בפעילותם השקלית של הבנקים ל־28 אחוז בשנה. בניכוי ההוצאות התפעוליות הסתכמו מרווחי הבנקים בכ־10־8 אחוזים ושיעור זה גבוה פי ארבעה מהמרווחים המקובלים בעולם.

לדברי קליין, רווחיותם הכוללת של הבנקים בישראל גבוהה במקצת מהמקובל בבנקים במדינות המפותחות. בשנה וחצי האחרונות הסתכמה רווחיות הבנקים הגדולים בישראל בכ־11־10 אחוז, לעומת רמה של 9־7 אחוזים בארצות כמו גרמניה, יפאן, [illegible] גם אם הבנקים הישראלים [illegible] להידמות לבנקים הבינלאומיים, הם יכולים להרשות לעצמם רמה נמוכה יותר ברווחיות על חשבון הקטנת המרווחים בפעילותם השקלית.

120 מכוניות גנובות נמצאו על ידי שני צוותי שוטרים

מאת חנה מאר
סופרת "דבר" בשרון

120 מכוניות שנגנבו בהזמנת ראשי שתי רשתות של גונבי מכוניות, נמצאו על־ידי שני צוותי חקירה של משטרת מרחב השרון ומשטרת נתניה. אתמול בבוקר נעצרו שלושה החשודים כראשי רשת אחת הכנופיות.

פרטים על חשיפת שתי הרשתות מסר נצ"מ משה פרידמן, מפקד משטרת מרחב השרון, וסנ"צ שמואל קורנבלאו, ראש אגף החקירות המרחבי.

המכוניות שנגנבו היו ברובן מדגמי סובארו, וולבו, ב.מ.וו. ופולקסוואגן. באחת הרשתות נהג ראש הרשת לשלם לגנבים 400 שקל בלבד תמורת כל מכונית. לאחר מכן זייפה הכנופיה מספרי המנוע והשילדה והתאימה אותם למספרים של רכבים שהורדו מהכביש כ"טוטאל לוס" ונרכשו כגרוטאות מחברות ביטוח כגרוטאות.

רשת הזייפים הלבישה את זהות הגרוטאות על המכוניות הגנובות. לאחר מכן נמכרו מכוניות אלה במחיר מלא. הרווח, בשווי מאות אלפי דולרים, שולשל לכיסיהם של ראשי הכנופיות. על פי הערכה נעשו עשרות מכוניות כאלה בכבישים.

תקווה לתפנית בחקירת רצח החלפן בעקבות "בשידור חוקר"

מאת חנה מאר
סופרת "דבר" בשרון

הצוות החוקר את פרשת חלפן הכספים רובינסון כהן מנתניה, לפני שבועות אחדים, תולה תקוות בתוכנית הטלוויזיה "בשידור חוקר" ב־5 בספטמבר.

החלפן נרצח על ידי לקוח שלבש מדי צה"ל, לעשות עימו עסקת חליפין של 18,000 דולר לשקלים. החלפן לקח עמו חלפן נוסף כנתניה ואת הלקוח, והשלושה נסעו לפרדס ליד מושב ביתן אהרן לבצע את העסקה. בשלב כלשהו, כאשר הלקוח התעתד לשדוד את הדולרים ולהסתלק מן המקום בלי לשלם את תמורתם בשקלים, התפתח מאבק בינו לחלפן שבמהלכו נרצח האחרון.

בשבוע שעבר חשד החלפן מחדרה באדם, שקבע אתו עסקה ליד פרדס חנה, כי הוא רוצח החלפן מנתניה. לסופרת "דבר" בשרון נמסר כי אין הכספה קשורת את החשוד באיזור חדרה־פרדס־חנה לרצח החלפן מנתניה.

נצ"מ משה פרידמן, מפקד משטרת מרחב השרון, אמר: "אנחנו מצפים לתפנית בחקירת רצח חלפן הכספים שתהיה בעקבות שידור התוכנית "בשידור חוקר". יש לנו חשד כי מדובר בכנופיה שבצעה פעולות דומות של רצח במקומות אחרים בארץ. יש נקודות דומות במקרים אלה".

במלאת שנה לפטירת יקירתנו

פנינה אהרונוביץ ז"ל

מראשוני המבנות בנתניה
יקירת העיר

נתייחד עם זכרה, ביום ראשון ח' באלול תשמ"ח 21.8.88
בשעה 4.00 אחה"צ בבית העלמין בשכ' קרית־ציון, נתניה.
התכנסות לרשות המשתתפים תצא מביתנו
רח' דוד המלך 21, נתניה.
בשעה 3.30 אחה"צ.

המשפחה

ביום ראשון ח' באלול תשמ"ח 21.8.88
שלושים לפטירתה של

אורנה קליימן ז"ל

בשעה 16.30 עליה לקברה ולגלוי המצבה.
בשעה 17.30 התכנסות לזכרה בחדר האוכל.

המשפחה
ובית משמר השרון

ביום ראשון ח' באלול תשמ"ח 21.8.88
יום השנה למות חברנו

יחזקאל רם ז"ל

עלייה לקברו ונתייחד עם זכרו בשעה 16.00
בבית העלמין ביגור

המשפחה
ובית יגור

ביום שני ט' באלול תשמ"ח 22.8.88
יום השנה לנפילת בננו חברנו

יאיר פלד ז"ל

ופטירתם של חברינו

שיינדל ופנחס פלד ז"ל

בשעה 16.00 התכנסות בבית ברי־יהודה.
בשעה 17.00 עליה לבית הקברות.

המשפחה
ובית יגור

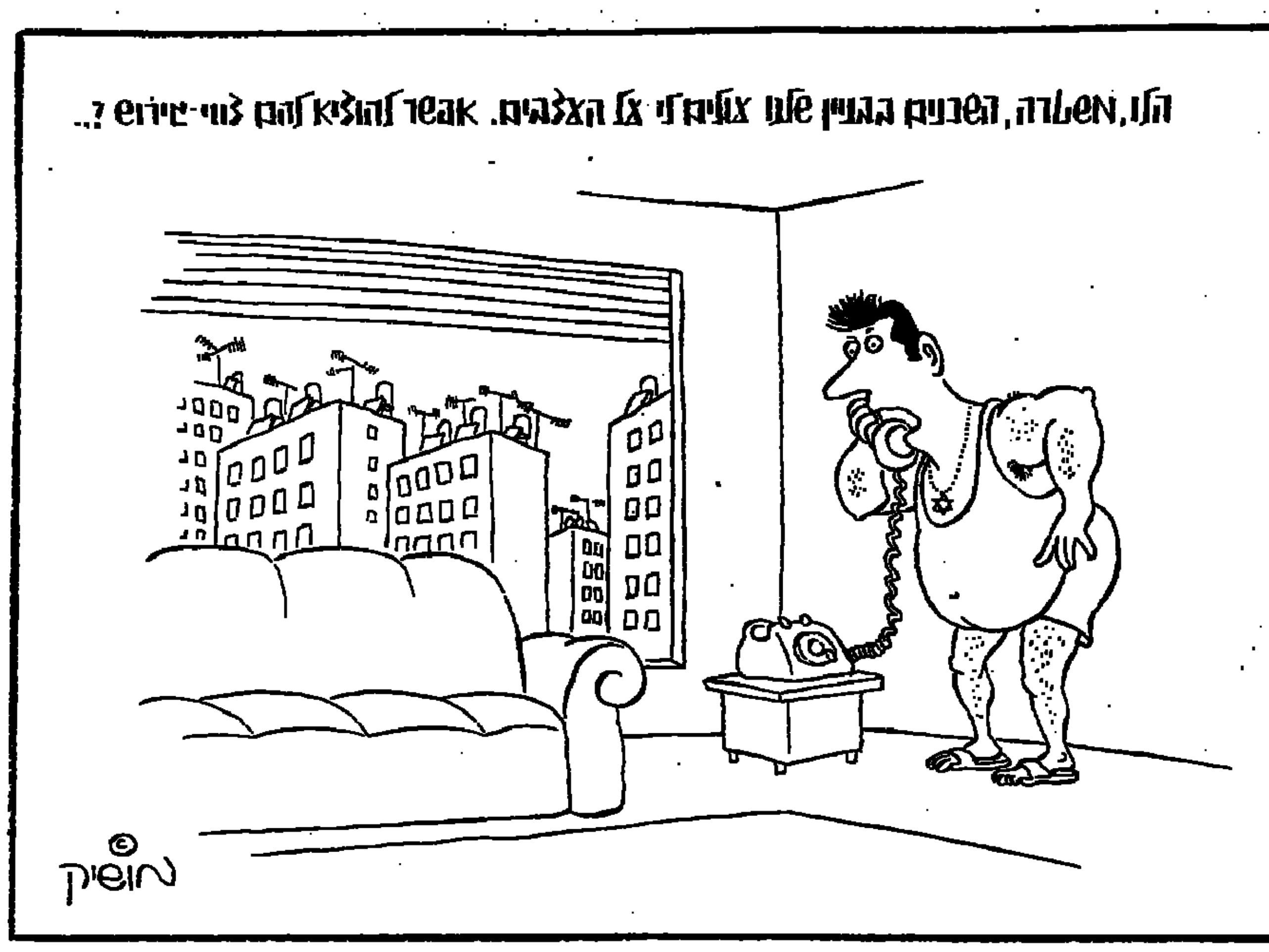

הנהגה בלחץ / חגי אשד

עכשיו בחירות, אח״כ מו״מ

מה לחכמי „העבודה", יונים או נצים, כי ילינו על מצע מפלגתם. גם הנוסח הקודם שלו לא הפריע לפרס להגיע להסכם „אפריל" עם חוסיין

הדבר האחרון שמפלגת העבודה זקוקה לו עכשיו הוא ריב פרשנויות על טיב השינויים שהוכנסו במצע המערך והאם יש בהם הגמשה לעומת העבר ובאיזו מידה. פלפולי אגודל תלמודיסטיים, כפי ש„גויים" נוהגים לכנותם. התנגחויות יוקרה בנוסח „אני צדקתי", לעומת „לא, אני צדקתי". מי צריך את זה? פחות מכולם יוסי ביילין. הוא האחרון הזקוק לתעודת הכשר עצמית כ„יונה". זה שהוא „יונה" אנחנו יודעים. עכשיו הוא צריך להוכיח שהוא ניחן גם בכשר להרגשת המכנה המשותף בין כל אגפי מפלגת העבודה ותומכיה בקרב ציבור המצביעים.

ואיזה צורך יש לצעיר כמותו בקביים של שני הג'נטלמנים המכובדים מן העשור הקודם, אהרן יריב ויקטור שם-טוב? ביילין איש צעיר. פניו לעתיד. בלי לפגוע בדור הצעיר שלנו, שביילין אמור לייצג אותו, לא כולם יודעים מי ומה בדיוק היו ואמרו שני השרים לשעבר הללו ומהם הפירושים השונים והמדוייקים יותר או פחות של כוונותיהם בעבר, בהווה ובעתיד. מפלגת העבודה לא זקוקה לקביים של נוסחתם. וגם לא להידרש כל הזמן לשאלה באיזה תנאים היא תידבר או לא תידבר עם אש"ף. את התנאים הללו צריך ליצור אש"ף. עליו חובת ההוכחה. העובדה היא שההנהגה נמצאת בלחץ בימים אלה. הנהגת אש"ף. לא הנהגת המערך. וממילא, מבית, הנהגת הליכוד היא הנמצאת בלחץ, לא הנהגת המערך. בינתיים, הנהגת אש"ף היא שלא נטשה את דרך העקלתון של הבטחות מרומזות ומותנות לעתיד, שמתבדות עד מהרה, בעיקול הדרך הבא. בינתיים הנהגת הליכוד היא שמסתבכת ומתחפרת בנושא הטריטוריאלי וזה הכל. כאילו אין מאמצי שלום ובטחון אלא בהחזקה בשטחים, שמפריעה גם לבטחון וגם לשלום.

מובטלים או גימלאים פוליטיים יכולים להסתפק במשחק ניחושים, למה התכוון בסאם אבו-שריף ואיזה כיסוי יש לכוונותיו. חלק מהבטחותיו המרומזות כבר התבדה. קראנו ושמענו שנשיא מצרים מובארק כבר מאוכזב מהבטחותיה הקלושות של המשלחת של אש"ף שביקרה בירדן ובמצרים. הנשיא המצרי מבין היטב שבלי שאש"ף יהיה מוכן להכיר בישראל ולהתחשב בעובדת קיומה ובצורכי בטחונה, הלכה למעשה, לא יהיה טעם לדבר עם אש"ף, עם נוסחת יריב-שם טוב ובלעדיה. עם פרשנויותיו המעודכנות של יוסי ביילין או בלעדיהן. נחכה ונראה עד סוף החודש, מה אש"ף מסוגל להחליט, למרות הכל, ואיזה מהחלטותיו הוא מסוגל לבצע. בינתיים הרקורד שלו עלוב ביותר.

אפילו הסובייטים נדרשו למטבע הלשון של התחשבות בצורכי בטחונה של ישראל. זה מטבע שיכול להיות לו כיסוי בדרישות הישראליות המהותיות, המבטיחות שהירדן ישמש כגבול הבטחון של ישראל, שצה"ל ייסוג משטחים ביהודה ושומרון ועזה ויבטיח שהשטחים המפונים יפורזו ויקויימו במקומות הדרושים תחנות התרעה וירושלים תמשיך להיות מאוחדת בשלטון ישראל. זאת הנוסחה שפורסמה בזמנו על-ידי קבוצת הרמטכ"לים והאלופים שהתרכזה במערך ושהבטחון הוא עיסוקם כל ימי חייהם. מי צריך טובים יותר ומזומנים יותר. זו הנוסחה שניסוחיה המפורטים יידונו במשא-ומתן, אם וכאשר ייפתח. וברגע זה העיקר הוא לפתוח במשא-ומתן עם כל מי שירצה לנהל משא-ומתן על כך – ההכרה בקיום ישראל ובכיבוד צרכי הבטחון שלה.

גם המלך חוסיין הוא בינתיים רק מלך ירדן ולא מלך ישראל. ועדיין עליו חובת ההוכחה, אם הוא מסוגל לעשות מה שעשה נשיא מצרים הקודם אנואר סאדאת והנשיא הנוכחי חוסני מובארק. מה שישראל יכולה לעשות ולא עשתה עד כה זה להביא אותו אל המעיין של שולחן המשא-ומתן. ירצה לשתות ממימיו – ישתה. לא ירצה – לא ישתה. כך גם הפלשתינאים. באורח טבעי כל משא-ומתן על הסדרי ביניים יצטרך להתנהל בשיתוף. ואילו מלך ירדן יהיה חייב להיות שותף מלא לכל הסדר שלום כולל בין ישראל, ירדן והפלשתינאים. אך זה חזון לעתיד.

בינתיים הבעיה היא להתחיל במשא-ומתן. בכל משא-ומתן שהוא. לאפשר את התחלתו. ממשלת ישראל לא עשתה זאת. בגלל הווטו של הליכוד, לא בגלל מפלגת העבודה וניסוח זה או אחר של המצע שלה. ומה לחכמי מפלגת העבודה ה„יונים", או ה„ניצים", כי ילינו על מצע מפלגתם. גם הנוסח הקודם שלו לא הפריע לשמעון פרס להגיע ל„הסכם אפריל" עם המלך חוסיין. לא המצע מנע את ביצוע ההסכם, אלא הסרבנות האטומה של הליכוד. ולמה לספק לו עוד תירוץ בנוגע ל„יוניות" של מפלגת העבודה, כביכול. ובלי ההגמשה ה„יונית" כביכול, או לא כביכול, של המצע שלה, היה הליכוד מסוגל להשתחרר מהנסיון הפאתטי ומוכה הסנוורים שלו להיאחז בסטאטוס-קוו ותו לאו?

עם כל הכבוד למנסחי המצע ולמשפריו ולכל אלה שתופסים טרמפ על המאמץ המכובד הזה, מה שנדרש עכשיו מצד מפלגת העבודה זו הסתערות רבתי על הבוחר וחשיפת עיוורונו של הליכוד. לא הבלטה של הטפל, תוך טשטוש העיקר, שבסופו של דבר אינה מועילה גם לעושיה. למפלגת העבודה יש מצע של שלום ובטחון, מעבר לכל דקויותיו. יש לו הנהגה טובה ויש לה רקורד טוב של מעשים ולא רק של ניסוחים. ואילו ליריביה מבית ולאויביה מחוץ יש הנהגה בלחץ. הנהגה שלא עמדה בכל מבחני העבר וההווה שלה. אש"ף לא חרג עד כה ממסלול ההתפתלויות שלו. זו עובדה. הליכוד שבוי במבוי הסתום שאין ממנו דרך למשא-ומתן על שלום ובטחון. גם זו עובדה. צריך לקוות שהבחירות יאפשרו למפלגת העבודה לחלץ את מדינת ישראל מן המבוי הסתום הזה ולהתחיל סוף סוף במשא-ומתן, שהיה יכול להתחיל שנתיים קודם לכן.

עשינו עסק. דרור שרביט

מכת הברקת

כמה בקבוקי ויסקי מוברחים שיתקו במשך יותר מחודש ענף שלם של יבוא-ייצוא במוצרים רבים אחרים. בסוף השבוע הבטיח מנהל המכס, כי הפעילות תחזור לסדרה

שיטת הענישה הקולקטיבית אינה מופעלת רק בשטחים. מתברר, כי גם המכס נוקט בשיטה זו, כאשר מדובר במאבק למניעת הברחות, גם אם הדבר מביא לפגיעה בענף יצוא חשוב למשק.

לפני כשישה שבועות פנה אחד מהיבואנים הוותיקים בענף המשקאות החריפים למנהל המכס מרדכי ברקת, וכישר לו על הפסקת פעילותו. השווקים, קבל אותו יבואן, מוצפים במשקאות חריפים זולים, שלא שולם עליהם כל מכס. מחירם של המשקאות שהוברחו היה נמוך ביותר מ־30 אחוז מהמחירים השגרתיים של המשקאות החריפים. בדיקה מהירה שערכו חוקרי המכס בשווקים גילתה להפתעתם, כי מדובר בבקבוקי משקה הנושאים תווית מקורית המודפסת בעברית.

הכיצד, תמהו חוקרי המכס? הנחת הבדיל שלהם עד כה היתה, שאין כל אפשרות להתחמק מתשלום המכס, כאשר מדובר במוצרים, המסומנים בעברית כבר בארץ ייצורם. מוצרים אלה מיועדים לצריכה בשוק המקומי ונוהלי המכס היו אמורים למנוע כל אפשרות לנזילתם לשוק האפור מקולף המכסים. החשד למקור ההברחות נפל מיד על הקהילייה הדיפלומטית השוהה בארץ וכוחות האו"ם. אלה הצרכנים העיקריים של של המוצרים פטורי המכס, גם אם הם נושאים תווית עברית. ברקת מודע לכושר ההמצאה של המבריח הישראלי, אך המטבע הדיפלומטי היה הפתעה גדולה בשבילו.

ההוראה שיצאה מיד לכל בתי-המכס היתה להפסיק לאשר את כל עסקות המכירה פטורות המכס ממחסני הערובה בארץ. הוראה זו שיתקה ענף שלם של ה„יבואנים לשם יצוא", לא רק של משקאות חריפים הנמכרים לדיפלומטים וכוחות האו"ם השוהים בארץ, אלא של מוצרים רבים אחרים, גם כאלה שאינם מסומנים בעברית, מתכלים וברי-קיימא הנמכרים לכוחות האו"ם מעבר לגבולות, בלבנון ובסיני, ולמדינות נוספות.

דוגמה לענף יצוא מכניס שנפגע בשל כך: אף שישראל עדיין לא פיתחה אזורי נמל חופשיים, התפתחה בה פעילות יבוא לשם יצוא מעניינת במיוחד. המכס הגבוה, המוטל על מוצרים שונים כאן, בעיקר על מוצרים אלקטרוניים ומוצרי צילום גורם לכך שספקים במדינות שונות בעולם, קובעים לסוכניהם בישראל רמת מחירים נמוכה מזו שהם זוקפים ליבואניהם בארצות אחרות. המכס הגבוה, המיועד למנוע הוצאות גדולות במטבע חוץ גורם לכך שישראל דווקא נהנית מהכנסות במטבע חוץ. חברות, המכונות בענף „בפרים", הרוכשות את המוצרים המוזלים בנמלים או במחסני הערובה, לפני ששולם עליהם מכס, ומייצאות אותם לחו"ל ברווח נאה עתיר ערך-מוסף, כולו במטבע חוץ, מתקשרות עם הסוכנים המורשים בארץ. אם מגיעות תלונות מהיצרנים או מסוכניהם בארצות הסחר, על שימוש לא הוגן במוצרים שיועדו לשימוש במשק הישראלי, יש לסוכנים המורשים בארץ כיסוי בדמות אותם "בפרים". בקבוקי הוויסקי המוברחים שהתגלו כאן שיתקו את הענף הזה.

פעילות יצוא ענפה נוספת שנפגעה, בשל הוראות המכס, היתה המכירות לכוחות האו"ם. ישראל נהנית כידוע מתקציבי ההוצאה הגדולים של כוחות האו"ם המוצבים באיזור. נוהלי המכס הקיימים אמורים למנוע דליפת מוצרים פטורי מכס, הנמכרים לכוחות אלה, לשוק המקומי. למשל, משאית הספקה של האו"ם, שיצאה ביום מסויים ממחסן ערובה בארץ, עוברת כבר באותו יום את הגבול בלבנון. שם בודק איש המכס, אם כל הפריטים הכלולים בשטר המטען אכן חוצים את הגבול, או שחלקם גולו בארץ. יחידות האו"ם עצמן מקיימות פיקוח קפדני

ברקת. סגירה חוקית?

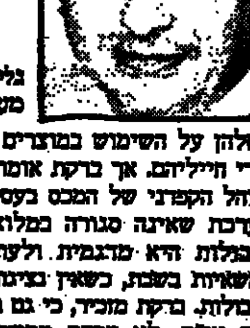
גליל. שינוי מעמד?

משלהן על השימוש במוצרים פטורי מכס בידי חייליהם. אך ברקת אומר, כי למרות הנוהל הקפדני של המכס בעסקות אלה, זו מערכת שאינה סגורה במלואה: הבדיקה בגבולות היא מדגמית. ולעתים עוברות המשאיות בשבת, כשאין נציגות של המכס בגבולות. ברקת מזכיר, כי גם בארץ ממוקם כוח או"ם, לא הרחק ממשרדו, בארמון הנציב, וגם הוא יכול להיות מקור דליפה למוצרים פטורי מכס לשוק המקומי.

מסקנת חוקרי המכס היתה, ככל הנראה, שמקור הדליפה של המשקאות החריפים לשוק היתה מהקהילייה הדיפלומטית השוהה בארץ. אלה רוכשים כאן את מוצריהם בהליך המכונה „פטור מותנה". משרדי המכס, עליהם מוטל לאשר את מתן הפטור, אמורים גם לקיים כרטסת מעקב אחר רכישותיהם של הדיפלומטים. כאשר דיפלומט מבקש לרכוש 30 קרטונים של משקאות חריפים, לרגל חגיגת העצמאות של מדינתו, אפשר להבין את הבקשה ולאשרה. אבל, אם יבקש אותה כמות גם כעבור שבועיים, צריכים אנשי המכס לבדוק את פשר החגיגה המתמדת. לטענת היבואנים הפועלים בענף, מקור הדליפה של המשקאות החריפים היה באשמת המכס. אילו היו פקידיו עוקבים אחר הבקשות ומנהלים כרטסת מסודרת לגבי כל הרכישות ב„פטור מותנה", אפשר היה למנוע את דליפת המשקאות החריפים המוזלים לשווקים, דבר שגרם כאמור לשיתוק של ענף יצוא גדול.

לקראת סוף השבוע הבטיח מנהל המכס להפשיר מחדש את כל הפעילות בתחומים אלה, לאחר שנקבעו כללים חדשים, מחמירים יותר, המיועדים לצמצם את אפשרויות ההברחה. יחד עם זאת נשאלת השאלה: האם סגירת היבוא נעשתה באופן חוקי. היבואנים טוענים שלא. אולי עוד נשמע על כך בבג"ץ.

„אלרון" הנכדה „אלביט" האם

בקבוצת „אלרון" משלימים בימים אלה מהלך דרמטי. כמה הערכות ראשוניות על המהלך הצפוי והשלכותיו והאפשרות שהוא ילווה גם בצירוף גוף חיצוני לקבוצה

אחד הצעדים הכלכליים-עסקיים הבולטים ביותר בתקופה האחרונה מושלם בימים אלה בקבוצת האלקטרוניקה של „אלרון", הרחק מהתקשורת המרותקת כולה לתיאור מפעלים בקשיים ולשכר הבכירים. מדובר במהלך דרמטי במגמות התפתחותה של קבוצת האלקטרוניקה המובילה בארץ, שמכירותיה השנתיות מסתכמות בכ־450 מיליון דולר, וכשינוי חריף בקונספציה העסקית, שהיתה בבסיס התפתחותה המואצת של הקבוצה.

אף שרמזים שונים, על המהלך המתגבש, כבר דלפו לשוק ההון, דבר שחייב גם הבהרה קצרה מצד הקבוצה על אופי התוכנית המתגבשת, נמנעים ראשיה מכל התייחסות מוקדמת למהלך, בשל רגישותו ומורכבותו. כאשר ייחשף במלואו, והדבר צפוי כבר בימים הקרובים, הוא עשוי לספק חומר רב לתקשורת, לאחר שתעמוד על המשמעות המהפכנית של המהלך המתגבש בתחומי העסקים, הניהול והמבנה של קבוצת „אלרון".

מאחר וראשי הקבוצה נמנעים מלהתייחס לתוכנית, גם שלא לייחוס, ועוטפים את עצמם בשתיקה, כל מה שייאמר כאן הוא בגדר הערכות, על הסיבות למהלך המתגבש והשלכותיו. אבל יוקדם וייאמר, כי התוכנית להספגת „אלרון", חברת-האם בקבוצה, בתוך חברת „אלביט", בדרך של החלפת מניות בין „אלביט" ל„אלרון", היא רק אופציה אחת מתוך חמש, הנבחנות בימים אלה, על-ידי ראשי הקבוצה ובעליה. יתכן גם, שהמהלך הדרמטי הזה יכלול גם שילוב של גוף עסקי חיצוני גדול.

הקצאת מניות „אלביט" לבעלי מניות „אלרון" מיועדת להפוך את מבנה השליטה בקבוצה, באופן ש„אלרון" תיעשה מסבתא לנכדה ו„אלביט" מבת לאם. מהפך ביולוגי כזה הוא בלתי אפשרי בטבע, אך בהתפתחותן של חברות הפועלות בקבוצה אחת זהו מהלך צפוי, אם הנסיבות מצדיקות זאת. מאחר ש„אלרון" מחזיקה ביותר ממחצית מניות „אלביט", הרי שהחלפת המניות פירושה, ש„אלביט" תמחק חלק מהונה במהלך בליעתה של חברת-האם. כיצד תיעשה בדיוק החלפת המניות: האם דרך הנפקת מניות חדשות של „אלביט" או על-ידי חלוקת מניות „אלביט", המצויות בידי „אלרון", לבעלי „אלרון" – זו כבר שאלה שפתרונה תלוי בעדיפויות המס בכל אחת מהדרכים. מכיוון שמדובר במחיקת הון ולא בהנפקת הון נוסף של „אלביט", תהיה לכך משמעות מיוחדת מבחינת המיעוט ב„אלביט", גם כלפי המשקיעים מעבר לים המחזיקים במניותיה.

חילופי המקומות בין „אלביט" ו„אלרון", בראשות קבוצת האלקטרוניקה הגדולה בארץ, משקפת התפתחות שנמשכת כבר כמה שנים, שעיקרה התחזקות מתגברת של „אלביט", בצד החלשות נמשכת של „אלרון". תהליך זה נבע בעיקר מהסתבכותה בהפסדי „אלסינט". השינוי במקומות נועד ליצור יתרונות סינרגטיים (באופן שאחד ועוד אחד יהיו יותר משניים) בתחומי העסקים, הניהול, הכספים, המיסוי וההוצאות.

היתרונות בפעילות העסקית, שיצמחו לקבוצה, כתוצאה מחילופי המקומות, הם די ברורים: „אלביט" מנסה מזה תקופה ארוכה לפתח מוצרים לשוק האזרחי, לאחר שהגיעה למסקנה שהשוק הבטחוני בארץ ובחו"ל נמצא בהתכווצות מתמדת. בליעת „אלרון" תעביר לשליטתה החלקית חברות כמו „פיברוניקס" ו„אופטרוטק". אבל זו אינה המטרה העיקרית של המהלך, כי חברות אלה כבר עומדות בפני עצמן. התוכנית מיועדת לפרוס את חסותה של „אלביט" על כל מערך האינקובציה של החברות המצויות בתוך „אלרון" בשלבי פיתוח התחלתיים. הטיפול הניהולי, הצפוי לחברות אלה על-ידי „אלביט", יהיה טוב יותר מזה שהן זוכות לקבל כיום ב„אלרון". בנקודה זאת ברור גם היתרון הנוסף של המהלך: כל שכבת הניהול והאחזקה של „אלרון" תיעלם ותיבלע בתוך „אלביט". הדבר יאפשר חיסכון שנתי לא מבוטל של כמה מיליוני דולר לקבוצה.

לנוכח מצבן העסקי של שתי החברות, היותה של אחת מהן („אלביט") קרדיטורית והשניה („אלרון") דביטורית, צפוי יתרון נוסף גם בתחום הפיננסי. החלפת המקומות תאפשר גישור פנימי בין עודפי המזומנים ב„אלביט" להלוואות ב„אלרון", תוך השגת חיסכון בתיווך הבנקאי הקיים כיום. יתרון דומה צפוי גם בתחום המס: חלק מרווחי „אלביט" אפשר יהיה לקזז מהפסדי „אלרון".

צריך להמתין ולראות מה יהיו יחסי הכוחות החדשים בהנהלת הקבוצה לאחר המהפך הצפוי. עוזיה גליל כבר מכהן כיום כיו"ר מועצת המנהלים של „אלביט", בעוד עמנואל גיל מכהן כנשיא החברה. האם צפוי שינוי במעמדם, והאם בני פלד, יו"ר „אלסינט", יסכים לתנאי הכפיפות הצפויים בחברה? אגב, המפתח לכל המהלך המתגבש מצוי בידי דב תדמור, מנכ"ל „השקעות דיסקונט", שהיא בעלת המניות העיקרית ב„אלרון".

שולחן עורך / חנה זמר

יותר ירדני מירדני

אמרו כי המסר של ה„ליכוד" ברור ובהיר. אולי פשטני, אפילו מסוכן, אבל אחיד ומובן לכל. איפה? השבוע הם נשמעו מבולבלים וסותרים זה את זה. הכל, כנראה, בגלל חוסיין

המסר של „הליכוד", כך אמרו האומרים וכתבו הכותבים, הוא מסר ברור ובהיר. אולי פשטני, אפילו מסוכן, אבל אחיד ומובן לכל. לעומת זאת, הוסיפו האומרים והכותבים בשמץ לעג, המסר של מפלגת העבודה מבולבל אם לא מבולבל, ובמקרה הטוב מורכב וקשה להבנה.

חיפשתי השבוע את המסר הברור של „הליכוד". ומה מצאתי? מצאתי את השר משה ארנס אומר, בהקלטת רדיו, כי אחרי הבחירות תנהל מפלגתו משא-ומתן עם הפלשתינאים תושבי השטחים על הסדר ביניים של האוטונומיה. עם אש"ף לא נדבר, אמר, מצרים לא רוצה לשחק במגרש הזה, וירדן יצאה מן המשחק. ומי לנו יותר מוסמך לגבי מדיניות ה„ליכוד" מאשר ראש מטה הבחירות שלו? אבל מצאתי גם את השר אריאל שרון דורש במסיבת עיתונאים להחיל את החוק הישראלי על השטחים שבהם דיברה תכנית אלון – וגם על משהו מעבר להם – כאילו אלון דיבר על סיפוח ולא על הסכם. שרון מדבר על סיפוח ובוודאי שהוא איננו קוטל קנים ב„ליכוד". לבסוף מצאתי גם את ראש הממשלה עצמו, בהופעה בראשון לציון, מסביר, כי חוסיין עדיין לא אמר את המלה האחרונה שלו, ועוד נשוב לדבר איתו. האוזניים שמעו והשכל סירב לקלוט: שמיר מודה את האופציה הירדנית? הוא נשמע לא רק יותר ירדני משמעון פרס לפני נאום חוסיין. הוא ממש יותר ירדני מירדני. והרי גם הוא, כמדומה, אמון על עמדת ה„ליכוד".

כמה ברור, בהיר ואחיד. האם יתכן שהשלטון או האינתיפאדה הפכו את ה„ליכוד" למפלגה פראגמטית ופלורליסטית? אמריקאים רמי-מעלה מאוד שמעו מפי שליחים של שמיר, כי ראש הממשלה שלהם הוא למעשה יונה מוסווית. בכל אופן פשרן וגמיש. הוא רק לא יוכל להראות זאת לפני הבחירות, הסבירו שליחיו בוואשינגטון. אבל אחרי הבחירות – זה דבר אחר. אני מרשה לעצמי לפקפק בכך. נראה לי כי המלך חוסיין בתפנית הדרמטית שלו הצליח לבלבל גם את ה„ליכוד". הוא טרף את הקלפים של כולם, ולא אתפלא אם גם הירדנים מבולבלים.

ודאי שאש"ף מבולבל. אינני יודעת אם יכריזו או לא יכריזו על הקמת ממשלה זמנית. זה גם לא מה שקובע. מה שקובע הוא שהפלשתינאים נעשו לעם, ולעם הזה תהיה מדינה. ביום מן הימים היא תחיה בשלום עם ישראל. אולי זה יתפתח בשלבים, אולי זה יתחיל בגדה זו או בגדה השניה. אולי זה יקרה בקרוב, ואולי זה יקח עוד שנים רבות. ככל שהם סובלים – והם סובלים קשה בארבעה העשורים האחרונים, בכל מקום שבו הם נמצאים – יש להם יותר זמן משיש לנו. לנו הפתרון דחוף יותר מאשר להם. אנחנו לא יכולים לחיות עם הדמוגרפיה הזאת ועם האינתיפאדה הזאת מבלי שנהפוך למפלצת, מבלי שהחברה הישראלית תתפלג, והקרעים יהיו עמוקים בהרבה ממה שישתקפו בקלפי.

רוב הציבור בארץ עדיין אינו נותן דעתו על הנעשה בשטחים. ככל שהם קרובים בקילומטרים, הם רחוקים בתודעה. הציבור עסוק בעצמו, נע בין הפגנות לפסטיבלים וחוזר חלילה, וכולם חושבים על כסף, אלה מפני שאין להם ואלה מפני שיש להם.

השבוע קראתי ב„דבר" כותרת שכישרה, כי המק"ם היכה את הג'מבו. חשבתי שמטוס 747 ניסה להתחמק מרדאר, ולא הצליח. אבל זה היה במדור הכלכלה, והרדאר הוא מכ"ם ולא מק"ם. אז התחלתי לקרוא, והיו אנשים במק"ם, הסבירו לי, שזה מלווה קצר מועד, שזה סוג אג"ח, טוב למי שלא רוצה להחזיק כסף בעו"ש, ולא רוצה לסגור אותו בפת"ם ואין לו קרובים בשביל פת"ח. ומייד גם התחילו להתווכח אם פר"י טוב מפק"מ, או אולי פק"ל יותר משתלם, אם כבר מדובר בפז"ם. ואני נשבעת לכם שכל אלה ראשי-תיבות אמיתיים, בשביל בני תמותה רגילים שאינם מחזיקים מט"ח, וזה לא קטע מן ה„גשש", וגם לא משקף את כל האפשרויות להשקיע לזמן קצר בלי להזדקק לבורסה.

כשחלק מן האנשים עסוקים בברירות הפז"ק ואחרים בתמרוני ה„אובר", כפי שכולם קוראים כאן למשיכת-יתר, למי יש ראש להתעניין כמה עיניים הוצאו בכדורי גומי המוחלפים עכשיו בכדורי פלסטיק, כי הם לא מספיק קשים, וכמה עצורים מינהליים יש, ומה כל זה עושה לבחור בן תשע-עשרה ומה זה יעשה לנו, ומה ההבדל בין המצעים. אלא אם כן זה טרנספר דה-לוקס, נוסח גנדי, בהסכמה מלאה במסגרת שלום.

החיפוש אחר מנהיגות / דני רובינשטיין

הניתוק רק מאשר את המציאות

הבעיה מתחילה כאשר העובדות אינן מאפשרות את ניתוק הגדה המערבית מהמזרחית. בשתיהן יושב עם אחד. המשיכה וההדדיות בין ירדן לשטחים יוצרים עתה התרוצצות מסביב לחלל השלטוני שנוצר בהם

למדנו לחיות עם האינתיפאדה. פה ושם מהומות, הרוגים, עוצר, פצועים, מאסרים, גירושים. הסיפורים חוזרים על עצמם. עברתי על גזרי עתונים מתחילת השנה (ינואר, פברואר 1988), שבהם יש עוד נסיונות של דוברים ישראלים להעריך כמה זמן יימשכו המהומות. והנה כמות הדיווחים והכתבות על הגדה ועזה היו אז אדירות – פי שלושה ויותר מאשר כיום. גם הסבל יכול כידוע להכנס לשגרה משעממת וכך כנראה קרה.

אלא שהמשמעות הפוליטית של האירועים בשטחים מתחילה רק עתה לתת את אותותיה. דוברים ישראלים הפסיקו להתנבא על רגיעה, כאילו מודים שאי-אפשר להחזיר את הסדר הישן ולכן נדרש עכשיו סדר חדש. המלך חוסיין התחיל לעצב אותו בצעדי הניתוק הדרמטיים שעשה. ממשיכים אותו ראשי אש"ף שקשה עדיין לראות בבירור את מגמת פניהם. הדברים יתבהרו יותר בשבועות הקרובים עם כינוס החירום של המועצה הפלשתינאית באלג'יר.

די ברור עתה שמדיניות ההינתקות הירדנית איננה בדיוק מהפך קיצוני ובמידה רבה היא מגיבה על המצב הקיים. וזהו, ליתר דיוק, תגובה לתהליך שמורגש בשטחים כבר שנים ארוכות. עומד על כך פרופסור פלשתינאי בשם אמיל סחלייה, שלימד בעבר במכללת ביר-זית ומתגורר עתה בארה"ב בספר חדש, „בחיפוש אחר מנהיגות". הספר יצא זה עתה לאור בהוצאת מכון ברוקינגס בוושינגטון. פרופ' סחלייה קובע, כי תהליכים חברתיים מהירים בגדה המערבית יצרו בה מבנה חברתי שונה למדי מזה שהיה ב־1967. בגדה (ובמידה פחותה בעזה) היתה הרחבה עצומה של החינוך הגבוה. במקום כמה סמינרים למורים ושתי כיתות אוניברסיטאיות בביר-זית, בראשית ימי השלטון הישראלי, יש היום בשטחים כ־20 מוסדות אקדמיים וסמי-אקדמיים עם 15,000 סטודנטים בערך. הגדה (ושוב, פחות בעזה) חשופה בשנים הללו לתקשורת המונית.

העבודה בישראל הביאה למוביליות גדולה של כוח העבודה. אם בעבר יצאו לעבוד במזרח הירדן בעיקר גברים מהכפרים וממחנות הפליטים, הרי שבמשך 20 השנים האחרונות הצטרפו אליהם גם המוני נשים וילדים שיצאו לסירוגין ממקומות מגוריהם, כדי לעבוד במשק הישראלי. על כך נוספה גם הדינמיות של ההתארגנויות החברתיות: הקמת איגודים, ועדים, ארגוני נוער וכדומה. כל אלה הכניסו למעגל הפעילות הפוליטית קבוצות ושכבות חברתיות שבעבר כמעט ולא-עסקו בכך. בחברה המסורתית (בירדן אפשר עדיין לראות זאת) העיסוק הפוליטי מסור בידי עילית צרה, מיוחסת ועשירה. בגדה המערבית כבר מזמן השתנה הדפוס הזה.

ניתוחו של פרופ' סחלייה מאשר את ההשערות, שלא רק האהדה ללאומיות הפלשתינאית (קרי אש"ף) יצרה חייץ גבוה בין הגדה המערבית לממלכת ירדן, אלא שבגדה התפתח מבנה חברתי חדש: פתוח יותר, מודרני ונמרץ, שיש בו מוביליות גבוהה ומודעות וחשיפה לתקשורת המונים. לא במקרה מכנים בשטחים בכל השנים האחרונות את נאמני ירדן בשם חוגים מסורתיים, או מנהיגות מסורתית ומונים בה בעיקר מח'תרים ושייח'ים של ימים עברו.

מבחינות רבות הביאה האינטגרציה החלקית, שהיתה בין מדינת ישראל לשטחים, לכך שהחברה הערבית נעשתה במידת מה דומה יותר לחברה הישראלית. (יהיו ישראלים שיגידו, שגם החברה הישראלית הפכה קצת דומה לחברה בשטחים). אולי כאילוסטרציה כדאי להביא דברים ששמעתי לפני זמן מה מהמהנדס ואיש השמאל אברהים דקאק ממזרח ירושלים. הוא אמר ששם לב שהאינטליגנציה בשטחים שינתה מאז 1967 את אופנת הלבוש שלה. בעבר נהגו אנשיה להופיע בפומבי כמעט תמיד בחליפות ועניבות. בשנים האחרונות הם חדלו מכך ומתלבשים באורח פחות פורמלי, כמו בישראל.

כך או כך, אם המלך חוסיין קם ומכריז עתה שהגדה המערבית איננה חלק מירדן, יכולים תושבי הגדה לענות לו. שכבר שנים ארוכות

(סוף בעמ' 14)

صكدا من الاهل

هكذا من الاصل

בפעם הי12 (ה') / יורם פרי

מי יהיה ראש הממשלה

במערכת הבחירות כבר עוסקים בכל מיני דברים אבל רק לא בעניין חשוב אחד: מי ראוי לעמוד בראש. בתנאים של פתיחות ושינויים מהירים אין צורך במי שאומר רק „לא". את זה יכול לעשות גם השומר בבניין ראש הממשלה

להט הוויכוח הפוליטי, עוצמתן של המפלגות ושיטת בחירות בלתי אישית לכנסת גורמים לכך שי71 יום לפני הבחירות טרם נשאלת ברצינות השאלה מי ראוי יותר להיות ראש ממשלה: שמעון פרס או יצחק שמיר. על מה לא מדברים? על האופציה הירדנית ועל ממשלה פלשתינאית, על הגורם למשבר בקופת־חולים ועל מסמך חוסייני. אבל השאלה הפשוטה הזו, מי יהיה הנהג, הטייס, מורה־הדרך או הקברניט של מדינת ישראל בארבע השנים הקרובות כמעט ואינה נשאלת. איזה הבדל לעומת מה שקורה אצל ידידתנו הקטנה והלא חשובה מעבר לאוקיינוס. שם, חוץ משאלה זו כמעט ושום דבר אחר אינו נשאל.

נו טוב, תהיה התשובה. זה מובן מאליו. שם יש בחירות אישיות לנשיאות. ואילו אצלנו מדובר במשטר פרלמנטרי וממשלה קבינטית. וראש הממשלה אינו אלא „פרימוס אינטר פרס", ראשון בין שווים. משום כך משקל אישיותו הרבה פחות חשוב. מה שחשוב הוא איזו מפלגה תהיה בשלטון ולא מי יעמוד בראשה.

הנה עוד מיתוס רווח בפוליטיקה הישראלית. מיתוס, מכיוון שהשיטה הפוליטית הישראלית אינה שיטה קבינטית אלא אחרת, זו המכונה „ממשלת ראש ממשלה". למען האמת אין אנו יחידים בשיטה זו. את המושג עצמו טבע מי שהיה השר בממשלת הלייבור בבריטניה, ריצ'ארד קרוסמן המנוח, בספרו „הקונסטיטוציה האנגלית", שהתפרסם ב־1963. נכון שאי־אפשר להשוות את מוסד הנשיאות האמריקאי למשרת ראש הממשלה בשיטה הבריטית, כתב קרוסמן, אבל למעשה השפעתו של האחרון על ממשלתו מכרעת. הוא האיש שעל פיו מתנהלת הממשלה. וכדאי לזכור שקרוסמן כתב את מה שכתב לפני 25 שנה. אילו היה חי היום היה מכתיר את הממשלה בכותרת „ממשלה של ראש ממשלה מלכותית".

אבל האמנם רק מרגארט תאצ'ר נוהגת כמלכה. וכי בק'אהרון לא כינה את גולדה מאיר בשם הצארינה יקטרינה? והאם שריו של מנחם בגין — לפני שמלכותו החלה להתפורר — לא התייחסו אליו בהדרת קודש השמורה רק לבני אלים? ואם מבקשים ללכת רחוק יותר, גם בן־גוריון אינו זכור כמי שישב בירושלים על תקן של יו"ר מועצת מנהלים.

מלחמת סיני נפתחה כזכור, כשרוב חברי הממשלה יודעים על כך רק ברגע האחרון, כשגלגלי המלחמה כבר נעו. וסיפוח רמת־הגולן הוחלט על־ידי מנחם בגין, כשהכנסת והממשלה נוהגים כחותמת גומי משומשת. היתה זו גולדה מאיר, שבגללה הסיר משה דיין את הצעתו להסדר ביניים בתעלת סואץ ב־1971 והיא שקיבלה את ההחלטות האסטרטגיות הגורליות במלחמת יום הכיפורים: לגייס את המילואים, לא לפתוח במכת מנע מקדימה ועוד. וזאת אף־על־פי שהיה לה שר בטחון מהולל כדיין.

נכון איפוא שאין לנו ראש ממשלה בעל סמכויות דיקטטוריות. אבל גם עם סמכויותיו המוגבלות, וכזכור הוא יכול זה כמה שנים לפטר שרים כרצונו, הוא בהחלט קברניט שיכול להוביל את המדינה לפסגות או לתהומות. השאלה מיהו ראש הממשלה המיועד חשובה קצת יותר מאשר השאלה, האם המועמד התשיעי ברשימה לכנסת הוא סימפטי ואם המועמד הי24 הוא אותנטי.

לכתוב על התכונות הדרושות לראש ממשלה זה כמו להשיב על השאלה, איזה חתן אתה מבקש לבתך. עדיף כמובן שיהיה טוב וחכם ויפה ועשיר ובעל חוש הומור. גד יעקבי בספרו „הממשלה" כותב כמה שורות של תכונות כאלה ומסכם ב„יכולת חשיבה שיטתית, חזון יוצר, שיקול דעת מספיק, (מה פירוש מספיק ולמה לא יותר מזה) חריצות וכושר הולשה".

נו, טוב. נניח שזה מספיק. אבל יש גם עניין אחר ששוכחים להזכיר אותו. והוא הצורך שתכונותיו של האיש יתאימו לסיטואציה ההיסטורית המסויימת שבה נתונה המדינה. הבוחרים הבריטיים, שאינם כל כל טפשים, ידעו לבחור בווינסטון צ'רצ'יל לראש ממשלה בזמן המלחמה, אבל למרות הצלחתו האדירה ולמרות הכרת התודה העמוקה, שחבו כלפיו, אמרו לו לאחר הבחירות: עכשיו תחזור לחווילה הכפרית שלך, לצייר ציורי נוף בשמן. אנחנו צריכים בממשלה מישהו אחר, ורצוי מהמפלגה היריבה.

מבחינה זו יש לנו יתרון גדול על פני הבוחרים האמריקאים. אלה צריכים להצביע בעד מועמדים שאינם מוכרים להם כלל. ספק אם יותר מחמישה אחוזים מאלה שיילכו לקלפי שם ידעו משהו על דוקאקיס עד לפני חודשיים. אנחנו, שהפוליטיקאים שלנו מכהנים בתפקידים כמו רבנים, כמעט כל ימי חייהם, מכירים אותם לפני ולפנים. זה אולי עושה את הפוליטיקה לקצת משעממת, אבל מאידך עושה אותנו למבינים יותר.

למה ללכת סחור־סחור. קשה למכור לנו היום את שמיר כמהפכן רדיקאלי, חדשן ובעל יוזמה ומחשבה מקורית. כמו שקשה למכור לנו את פרס כבטלן כבד תנועה, האוהב לישון ושונא להיות מוקף אקדמאים צעירים. העניין האחרון מתאים דווקא לעמיתו שר הבטחון ואילו עניין המנוחה אחר־הצהריים היתה שייכת למחלקה של בגין.

וזה מביא אותי ל־1989, ול־1990. אם מישהו חשב לפני שנה, כי מה שהיה הוא שיהיה, באה האינתיפאדה וסטרה על פניו. כמו ערב מלחמת יום הכיפורים — האמונה שהסטטוס־קוו יכול להימשך זמן רב הופרכה. ההתפתחויות המדיניות של השבועות האחרונים, יוזמת חוסיין, תכנית חוסייני, הפעילות המואצת של אש"ף בנושא הממשלה הגולה, כל אלה מעידים כי נכנסנו לעונה פוליטית חדשה. ומה שמאפיין אותה היא הפשרה, הערכות מחדש, פתיחות ותנועה מהירה. רעיונות שאסור היה לדבר עליהם אתמול מוצגים היום בלי התרגשות. הערכויות שלא נראו אפשריות בעבר נראות היום אופציות לא בלתי סבירות.

תקופה כזו, מצב מדיני כזה מחייבים קברניט שהוא טייס־קרב ולא עגלון של עגלת־משא. אדם בעל מחשבה זריזה, יכולת תגובה מהירה, טקטיקן קל תנועה. המזרח־התיכון נכנס לתקופה נזילה, ורק מי שמסוגל להבחין באופציות החדשות, ואפילו ליצור אותן, יכול להפיק מהמצב החדש תועלת, אלף מונים לעומת המנהיג הפסיבי, החשדן, האיטי, זה שלעולם הוא מגיב ולעולם אינו יוזם, השמרן, שלהערכתו מה שהיה הוא תמיד טוב יותר יותר ממה שצפוי.

גמישותו הפוליטית, יכולת היזמות הפוליטית, התאווה שלו לאמץ רעיונות חדשים, למצוא פתרונות למצבים קשים, עושים את שמעון פרס לראש־ממשלה אופטימלי בתנאים שאליהם נכנסנו. להגיד „לא" יכול כל אחד, אבל פסיביות בעונה כזו עלולה להוביל להחמצת הזדמנויות שלא ישובו. ואולי, מה שמסוכן יותר, לנסיגה, להידרדרות למבוי סתום. מצב ממנו יש רק מוצא אחד: המלחמה.

מי שראה את כושר עבודתו של פרס בשנתיים שהיה בהם ראש ממשלה, אינו יכול שלא להעדיף את האיש הזה על פני מתחרהו. מה קרה, האם עבר כל־כך הרבה זמן מאז הודו רבים, גם חברי הליכוד ומצביעיו, כי הוא ראש ממשלה טוב? אם היה כזה לפני שנתיים — היום על אחת כמה וכמה. כדי לא לעשות דבר ולהגיד על כל דבר „לא", או לכל היותר „יהיה בסדר", אין צורך לבחור בשמיר. אפשר למנות לראשות הממשלה את השומר של בניין ראש הממשלה.

מורה, תלמיד ושיעור בפוליטיקה / שמעון וייס

ההצגה הטובה בטבריה

על פגישה בארבע עיניים בין ראש העיריה ביבי (מפד"ל) לממלא־מקומו פרץ (כיום ליכוד) אין מדברים. הם מחליפים כעת מהלומות מילוליות. הבוחר הטבריני נדרש להכריע

הם בטבריה ולא רק בגלל יולי־אוגוסט. הם ברחובות, הם בחופי הרחצה והם גם בסניפי המפלגות ומסדרונות העיריה. בעיקר הם בחדריהם של ראש עיריית טבריה, יגאל ביבי וסגנו וממלא מקומו, יוסי פרץ, קומה אחת למטה. זה התחיל, כמו תמיד, באווירת החשדנות ודיה של ערב בחירות מקומיות וכלליות. או עוד לא ידעו שהבחירות תופרדנה. לפרץ, בן 34 יליד שיכון ד' הגדול והבעייתי בעיר, נודע שביבי, מי שהביאו לכסא ממלא המקום והעבירו למפלגתו, המפד"ל, מנהל מגעים עם גורמים שונים בעיר כדי להושיבם בקדנציה הבאה שלו על כסאות הסגנים וממלאי המקום בתמורה לתמיכה שלהם בבחירתו לקדנציה שלישית. פרץ לא נשאר חייב וראה עצמו חופשי לנהל מגעים עם סניפי מפלגות אחרות בעיר. כך הגיע אל סניף המערך ותיאר עצמו, כפי שיש הטוענים, כסוציאליסט ומערבניק יותר מרבים מראשי הסניף בטבריה. משעלו המגעים על שירטון, נענה פרץ לחיזורי סניף הליכוד. אלה הזכירו לו שהוא ליכודניק בנשמתו ופעל עבורם במערכות הבחירות הארציות בשנים עברו. חוץ מזה, אמרו לו, שיכון ד' שהוא כור מחצבתו, נחשב למעוז של הליכוד. שיקום שכונות, יוצאי מרוקו וצפון אפריקה. אתה בשר מבשרנו, אמרו לו.

ביבי נשבע שפרץ נשבע

פרץ המכחיש

גם ביבי וגם פרץ הם חובשי כיפות סרוגות ואנשים נעימים ונוחים, זה לזה ולבריות, בדרך כלל. באחד ממוצאי השבת לפני כמה שבועות נפגשו השניים בביתו של ביבי. ביבי נשבע שפרץ נשבע לו שהוא אינו מקיים מגעים עם איש ובכל מקרה, אם יחליט דבר מה באשר לעתידו הפוליטי, יהיה ביבי הראשון לדעת. נאמנות עד הסוף. גירסתו של פרץ קצת שונה. מעולם, כך טען, לא הסתיר בפני הבוס שלו בעיריה את כוונתו לרוץ בבחירות המקומיות הקרובות לראשות העיר. הוא חש עצמו בשל ונהנה מתמיכה של טבריינים רבים. ביבי, טוען פרץ, ניסה לפני כמה שבועות להניאו מצעדו זה. הגם שתמך בהפרדת הבחירות הכלליות מהמקומיות, מאמין ביבי, כי יעלה בידו ובידי חבריו לתקן את החוק בדבר עיסוקים צדדים ואז יוכל לשרת את טבריה עירו, ממעלה כמושבותיו בבנין הכנסת ובקומה הרביעית של בנין עיריית טבריה. פרץ טוען, כי ביבי נימק את החלטתו בעובדה שרק הוא יכול לנהל ולהוליך את טבריה כיום. מן הסתם, הערה שפגעה בממלא המקום, שחש משך ארבע השנים האחרונות בתמיכה גדולה שהוא מקבל מראש העיר, תוך האצלת סמכויות והעברת מחלקות שלמות לטיפולו. הכל, אומר פרץ, כדי שביבי יוכל להתפנות לבחירות הפנימיות במפלגתו בהן זכה, כזכור, ביבי במקום הרביעי והבטוח ברשימה לכנסת.

אתם מבולבלים? לא נורא, תזכרו שמדובר בראש עיר וממלא־מקומו שיצאו ברשימה משותפת ושהיו בעבר מורה להתעמלות (ביבי) ותלמידו (פרץ) ובשני חברים שכיבדו והוקירו זה את זה. היום טוען פרץ, שביבי הביאו לשמש כמספר שתיים ברשימתו לראשות העיר תוך שהוא מנצל את אישפוזו בבית החולים וקובע עובדה מוגמרת. משחזר פרץ מהדסה ירושלים לאחר טיפול ברגליו, לפני כארבע שנים, הודיע לו ביבי שזהו, אתה בפנים. גם אם רצה, לא יכול היה פרץ להתנגד וחוץ מזה הוא לא כל־כך התנגד.

חמתו של ביבי בערה בו עד כדי כך שלא שלט במלותיו, כפי שקרה לו לפעמים, וכינה את ממלא־מקומו לפני כמה שבועות בתואר הלא מקובל „זונה פוליטית". אפילו מכריו ואוהדיו של ביבי בעיר הרימו גבה של פליאה למשמע הדברים. זה לא מתאים ליגאל, אמרו. פרץ לא נשאר חייב ובשבוע שלאחר מכן חתם על הסכם עם סניף הליכוד, לפיו יוביל את הרשימה לראשות העיר. עכשיו הוא נזכר שתמיד היתה לו פינה חמה בלב לבנין הליכוד. הם שהעלו את כבודם של יוצאי עדות המזרח והוא, פרץ, תמך בהם במערכות הבחירות האחרונות לכנסת. מלבד זאת, טען, מעולם לא היה לו כרטיס חבר כחול של הפועל המזרחי ופנקס ההסתדרות שלו היה ונשאר אדום. על זה לא יוותר. בעבר עבד ככלכלן וחשב במפעלים האזוריים של עמק הירדן וגם הקיבוצניקים יודעים להעריך את יכולת הפשרנות, התיווך והמתינות שלו. לאנשי סניף חרות בטבריה המפולגים ומשוסעים בתוך עצמם, זה לא מפריע. העיקר שסוף־סוף יש להם פיגורה מקומית בראש הרשימה והם לא נזקקים עוד להצנחות של קצינים בכירים במיל' שמתגוררים בנצרת־עילית ובמושב אביחיל.

עכשיו מתחילה מערכה חדשה, שבה לא נחסכים השמצות, גידופים ושליפות הדדיות וזה, להזכירכם, רק היומן. שהרי ההצגה המרכזית נועדה לסוף חודש פברואר 1989. ביבי, טוענים בטבריה, כבר מחזר במרץ רב אחרי סניף המערך וביקורו של שמעון פרס בעיר לפני ימים אחדים, שימש הזדמנות טובה לביבי לבחון מקרוב אפשרויות ועיסקאות. השניים הסתגרו במהלך הביקור בחדרו של ביבי. על מה דיברו? קשה לדעת. ביבי טוען, שעל הקרנת הבחירות ובעיותיה של טבריה. יש הטוענים ששם נחתכו עניינים. תמיכה של המערך בביבי תמורת קואליציה משותפת וכסאות סגנים וממלאי־מקום. ביבי ואנשי המערך טוענים: להד"ם. העובדה שביבי נחשב פוליטיקאי למתון בהשקפותיו, משוקעת על־ידי אלה הטוענים למגעים והשאים בין הצדדים.

[illegible] את השמועות שהוא, בעצם, ישמש כמנוף בידי „אבי" סניף הליכוד בעיר, המאייש בפעילים שתרבות הפוליטיקה וניהול עיר, טוענים מקורבי ביבי, הם מהם והלאה. ביבי אינו מסתיר את חששו לגורל העיר אם תיפול הראשות בידי פרץ והסובבים אותו. פרץ משיב, שאם היה טוב לביבי כממלא־מקום וסגן ויד ימין, יהיה טוב גם בראשות העיר וברשות עצמו. עכשיו כל אחד מנסה למשוך את ההישגים שהושגו בעיר בשנים האחרונות לצידו. זה טבעי וברור. פרץ אומר ששיקום השכונות, טיפוח המתנ"ס, ניהול תקציב העיריה והמיסוי, כמו גם קשרי החוץ שלה עם קהילות בארה"ב ואירופה, הכל־הכל הם יוזמה והצלחה שלו. ואיפה היה יגאל ביבי, שאלנו את פרץ. „אני לא יודע אם הוא יודע אנגלית", השיב לא בלי זלזול. „תשאל אותו". אחר־כך אמר שעד הבחירות לרשימת המפד"ל נהנה מתמיכה ומהמאות אין־ספור מצד ראש העיר. אתה ראש העיר בשיכון ד', אמר לו ביבי, כך טוען פרץ.

למשמע גירסתו של פרץ, שואל גם ביבי, איפה היה ארבע שנים ואחר־כך, שלא לציטוט, מכנה את ממלא־מקומו בתוארי גנאי שאפילו מקומונים תאבי שערוריות ימנעו מפירסומם. „הכל שטויות", אומר ביבי, „בלעדי, פרץ לא היה זז בעיר הזאת". עכשיו הם כמעט לא מדברים ביניהם. יחסים קורקטים, הנטענים על הצורך לשתף פעולה בעבודת העיריה. על פגישה בארבע עיניים בין המורה לתלמידו בעבר וראש העיר וממלא־מקומו בהווה, אין מדברים עדיין. כנראה שכל אחד מהם מחכה ליוזמה של הצד השני, אבל יוזמה כזו תתפרש כהודאה בכשלון. מן הסתם, יכריע הבוחר הטבריני בסוגיה זו, אבל קודם לכן צריך הלב ביבי לריזום עם חבריו את השינוי בחוק עיסוקים צדדים של חברי הכנסת, אחרת תיפול עיריית טבריה כפרי בשל בידיו של פרץ. או שמא, ישלוף המערך איזה שפן בלתי מצוי? בכל מקרה גם חודש פברואר יהיה חודש חם בטבריה.

הדיבור של פני האמירה / שלמה גינוסר

הַמֶסֶר הוא הַמֶסֶר הוא הַמֶסֶר

מערכת הבחירות שלנו היא ארוכה. ארוכה מדי: בכל מפלגה עדיין דנים וחושבים איך לנהל את מערכת הבחירות. הדיבור הישיר אל הבוחר הוא בשלב עוברי. ובסוף לא יאמרו שום דבר חדש

יותר מאי־פעם, ישראל צריכה לכלכל את עניניה בזריזות. יותר מאי־פעם, ישראל עושה זאת בעצלתיים כאילו האירועים בשטח מנותקים ממה שקרוי זמן־אמת. זאת, כנראה, גם הסיבה שמדינה זאת מרשה לעצמה

מרמינר 84. „המלצרית" של הליכוד

אבל יש רק דרך אחת לו(ת)שלום

ריבלין. להתפקע מצחוק הליכוד

רונן 84. „המלצרית" של המערך

פולי. מכונית מגויסת למערך

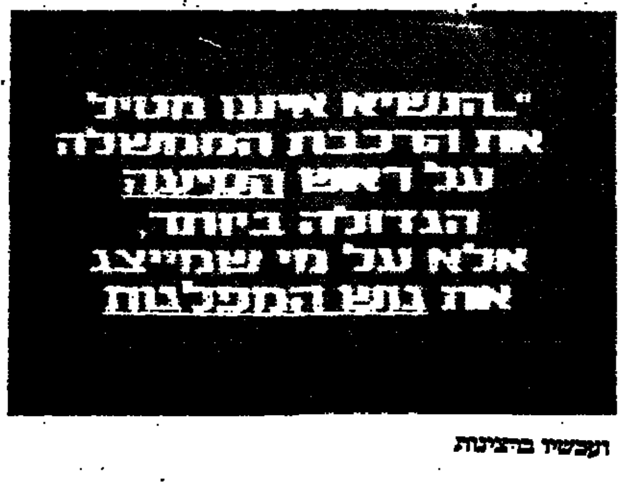

ועכשיו ברצינות

מעדן־מותרות בצורת מערכת בחירות ארוכה כל־כך. מדינות, שבעיותיהן הבוערות יכולות להיפתר על־ידי רשות מקומית יעילה של עיר ישראלית בגודל בינוני, מגבילות את מערכות הבחירות שלהן לשבועות ספורים בלבד. ישראל, שצריכה להתמודד עם עומס בעיות, שמדינות גדולות ממנה פי כמה היו קורסות תחתיו כבר מזמן, יוצאת למסע בחירות של חודשים ארוכים. בינתיים, היא מאכסנת את הפתרונות המרומים באפסנאות של ממשלת האחדות הלאומית, ששיתוקה גדל והולך בהכרת בתקופת טרום־בחירות. יש זמן. כל יום הוא רק עמוד מצויר בלוח־קיר אומנותי. הבעיה מסביב אינה אלא אולם תצוגה במוזיאון ממוזג, השמיים יכולים לחכות והאדמה ממילא כבר די חרוכה.

ארוכה של מערכת הבחירות מוליד גם כמה תופעות־לוואי שמוזרותן עומדת ביחס הפוך לרלוונטיות שלהן לנושאים שעל סדר־היום הלאומי. למשל: השלב הנוכחי של מערכת הבחירות, השואף לאיבחון של הריון מדומה. אנחנו חיים, כידוע, במדינה עניה בכסף, עניה בבטחון ועניה מרודה בידיעת עתידה. מה נשאר לנו חוץ משמש וים, שגם אותם אנחנו לא יודעים להפוך לדולרים כמו כל יווני או ספרדי הגון? זמן. לפעמים נדמה שהזמן הזה מורים לעורקינו תחושה סוף־מידברית, שהזמן הוא התופעה הכי פחות רלוונטית לקיום האנושי. החיים קצרים אבל, לעומת זאת — הזמן הוא אוקיינוס. תמיד יש ממנו המון. ועוד משהו: הוא לא זורם, רק עושה גלים. לך תחפש הגיון במזרח התיכון.

ומכיוון שיש זמן למכביר ולא צריך לשאול אותו מהעתיד או ללוות עכשיו ולשלם אחר־כך (לפחות בריבית דולרית, אם לא בריבית קיומית), אז יש גם המון זמן לנהל מערכת בחירות. ניגשים, אם כן, לפרוייקט הזה, לבילבה של הדמוקרטיה, כמו צדיקים לארוחה של לוייתן בגן עדן חמישה כוכבים. שם, אומרת השמועה, יש קצת צדיקים על הרבה לוייתן ועל הרבה מאוד זמן.

לא מתחילים, כמובן, ישר עם הגועל־נפש ואומרים לך, הבוחר, מה המפלגות חושבות בנושאים שעל סדר היום. זה לא. זה יבוא בשלב הרבה יותר מאוחר. אולי בחודש הבא. בינתיים מדברים על הדיבור שלפני האמירה. סיסמה אינה מבטאת מהות. הסיסמה היא הסיסמה. מגששים. בזהירות. בכפפות סטריליות. אומרים לך: מחר יגידו מה שחושבים על מה שצריך לקחת בחשבון כאשר ניגשים לתכנן פרוייקט גימיקי מסויים. ככה זה נראה בימים אלה. וזה נמשך כבר שבועות, כי יש המון זמן עד הבחירות.

הדיבור הישיר אל הבוחר הוא עדיין בשלב עוברי מאוד. לכן כל המפלגות נראות עכשיו כאילו הן בשמירת הריון. בשלב זה, הבוחר האינטליגנטי ישכח מציפיה למסרים ברורים. בשלב זה, המסר הוא המסר הוא המסר. הסימן המשכנע ביותר לעודף זמן הוא כשמרבים לדבר בזמן עתיד. קחו את מדורי הבחירות בעתונות היומית בשבוע האחרון. משטחי־נייר עצומים מוקדשים למחשבות של המחשבות על ניהול מערכת הבחירות. רעיונות על הרעיונות. מסרים על המסרים. אפילו סיסמאות על הסיסמאות.

כשמקדישים כל־כך הרבה זמן לרעיונות על הרעיונות יש גם תוצרת. קחו, למשל, את הצעתו של יו"ר מועצת סניף תל־אביב של המפלגה הליברלית, אלי ציפר, לשנות את מצע הליכוד כך, שבכל מקום שם מוזכרים „פלשתינאים" ייכתב מעתה „גרים". אמור מעתה: „גר". וכל התמה ילך אצל השוקת הליברלית־הומנית של הציונים־כלליים ז"ל. עודף זמן במערכת־בחירות הוא כר פורה ללוהכי־יתעלולים. תנו להם רק ימים ולילות. אצלנו כבר לא צריך מוח קודח במיוחד כדי להציע לקרוא לפלשתינאים, למשל, „ציפורי נדד". גם זה פתרון.

אם נחזור לרגע לצדיקים בגן העדן, אנחנו, האלקטוראט, נדונים עכשיו לשבת בפינת האוכל בלי תפריט מודפס ולהסתפק בניחושים, באיזה נזיד הולכים להלעיט אותנו. את ה„שפים" ואת הטבחים אנחנו מכירים, פחות או יותר. גם רשימות התבשילים העיקריים לא חדשים. אבל, מי מדבר בכלל על התבשילים כאשר הכל מתעסקים בהגשה. ואני מתכוון באמת להגשה. למשל, מי יגיש לנו את תשדירי־הבחירות: ציפי פינקאי יזוקת־העין או מיקי תותי שחורת־הצמה. אפילו מפ"ם בחרה, כך קראנו השבוע, בנערה בשם רונית מילוא (זה לא יכול להיות אמיתי, אבל זה כן) כמועמדת להגיש את תשדירי הבחירות של מפלגה זו „בשל יופיה הייחודי". זהו, איפוא, השלב שבו מדובר לא בתפריט אלא במלצריות. אין לכם הרגשה מוזרה שתוקפת כל מי שנקלע למסעדה ופתאום מקיפים את שולחנו שבעה מלצרים מהודרים? זה בדיוק הזמן להתחיל לחשוב על המחיר. הוכרנו מחיר — איבדנו את התיאבון.

ובכל זאת, מכיוון שאת הבחירות האלה נצטרך לאכול כדי לחיות, רצוי שנראה כבר את התפריט. בקצב הזה, הנשמה תצא לנו עד שנראה מנה אחת של מתאבנים, לפחות.

וולטר ליפמן, מגדולי אבותינו העיתונאים, כתב פעם שפוליטיקאים הם טיפוסים חסרי־בטחון ומאויימים. הם מתקדמים בקריירה הפוליטית שלהם רק כשהם מטייחים, מפייסים, משחדים ומפתים את הבוחר. אם הוא צודק, זהו גועל־נפש הכרוך, כנראה, בכל דמוקרטיה. האלטרנטיבות, כמו שאמר צ'רצ'יל, הן הרבה יותר גרועות. אבל, שיתחילו וניגמור כבר. כמה זמן אפשר לערוך שולחן כשברקע נשמעות צפירות של באיזה?

הניתוק רק מאשר

(המשך מעמ' 13)

קמה בשטחים מציאות חברתית ופוליטית אחרת, שאיננה ולא תוכל לעולם לחזור לחסותה של המונארכיה המסורתית ההאשמית.

הבעיה מתחילה כמובן כאשר שורה של עובדות בהרבה תחומים, אינן מאפשרות את ניתוק הגדה המערבית מהמזרחית. העובדה הראשונה היא דמוגרפית: מאות אלפים עוברים את גשרי הירדן מדי שנה. כמעט מדי יום אני פוגש אנשים משכם ומרמאללה, שיצאו לרבת־עמון וחזרו ממנה, מעולם לא שמעתי על מישהו שהתגורר שם בבית־מלון. לכולם, ממש לכולם, יש במזרח הירדן בנים, אחים, דודים, קרובים מדרגה ראשונה. ברבת־עמון ובזרקה, כמו בחברון. ובבית־לחם גרים אותם אנשים, אותן משפחות — אותו עם. אי־אפשר לנתק איש מאחיו. נוספת לכך העובדות הגיאוגרפיות: הקשר לעולם הערבי, שהפלשתינאים בשטחים הם חלק בלתי נפרד ממנו. ולכן נכונה ההגדרה שגשרי הירדן הם סם חיים לשטחים וכל הניתוק הממשי איננו בר־ביצוע.

המשיכה והרווחה בין ירדן לשטחים, מגמות הניתוק מצד אחד והצורך בקשר, אפילו באחורה, מצד שני, יוצרים עתה את ההתרגשות הירדנית והפלשתינאית. וכל זאת היא תוצאה של החלל השלטוני שנוצר בשטחים. לא החלל שיצרה ההתנתקות של המלך חוסיין, אלא החלל שיצרה האינתיפאדה המתמשכת. בכל שעלפים הימים, אנחנו בישראל (ומן הסתם גם מדינות העולם) מתרגלים לעובדה, שאין בכוחנו להשליט חוק וסדר בשטחים. לא רק לסבל מתרגלים, אלא גם לעובדה שקשה, שלא נוח לממשל הישראלי בכלל להיות שם. תנאים כאלה הם כר פורה להתעצמות כל אותן יוזמות ליצירת מציאות אחרת בשטחים ובאזור.

„המסר הכי ברור בעולם". ראיון / חגי אשד ועליזה ולך

„אם יתנו בידינו המנדט, אני משוכנע שנפתח במשא־ומתן"

למפלגת העבודה יש בעיה במערכת בחירות זו: היא קוראת לשנות המצב. הליכוד קורא להקפיא אותו

– האם הגמשת המצע המדיני של מפלגת העבודה היא מגמת יום־הבחירות יפה?

אני לא יודע מדוע מגדירים זאת הגמשה. כל הזמן אמרנו שהדבר הנכון, העדיף, למען פתרון שמאפשר שלום הוא משא־ומתן עם משלחת ירדנית־פלשתינאית, פתרון במסגרת ירדנית־פלשתינאית. בכל מהלך מדיני צריך לראות שניים־שלושה צעדים קדימה, לא רק את הצעד הראשון. לכן הפתרון המועדף ביותר נותר עדיין מסגרת ירדנית־פלשתינאית, אבל אם תבוא משלחת פלשתינאית מהשטחים ותגיד „אני רוצה להתחיל לדבר על פתרון הבעיה הפלשתינאית", נאמר: מדוע לא? נשב ונדבר אתה.

– ועדת הניסוח עשתה השבוע את מלאכתה אחרי צעדי חוסיין, ולכן היא התאימה את המצע למצב החדש. מדוע אינך חושב שיש כאן אמירה חד־משמעית עקרונית?

גם במצעים קודמים נמצא שהובעה נכונות לדבר עם משלחת פלשתינאית לחוד ועם משלחת ירדנית לחוד בקשר להסדרי־ביניים. אנחנו לא יכולים לקבל אולטימטום מחוסיין ולא מאף אחד אחר. המטרה שלנו לא מתחילה במי אלא מתחילה במה, וה„במה" זה השלום. אנחנו חותרים לשלום.

– אם כך, ראוי לשים לב שהפרק „מדיניות ישראל לשלום עם ירדן והפלשתינאים", בנוסח החדש, מתחיל בהיבט הבטחוני. במצעים הקודמים שאתה מצביע עליהם הגיעו לסעיף הבטחוני רק אחרי הסעיפים על ההתחייבות למו״מ, על השלום. מדוע, אם כן, הקדמת הביטחון השנה?

נדמה לי שהיום השלום קרוב יותר מאשר היה אי־פעם, והוא קרבת השלום מחייבת הדגשת עניין הביטחון, מפני שיש לנו כאן בעיה אמיתית. הבעיה של מפלגת העבודה בבחירות האלה היא, שהיא זו שקוראת לשינוי המצב, והליכוד קורא לאותו במצב, כאילו על־ידי האחיזה במצב המצב נשאר כפי שהוא. זאת אשליה. כיוון שאנחנו מציעים שינויים חיוביים, חיוניים, עלינו להגיד שהם לא ייעשו על חשבון הביטחון. אנחנו משיבים לבוחר הישראלי: אנחנו מחפשים את השלום, אבל לא כאנשים נאיביים, לא אנשים ששכחו שבלי ביטחון אין שלום ושאין שלום על חשבון הביטחון.

– אתה אינך חושב, אם כן, שמפלגת העבודה הגמישה את מצעה?

מפלגת העבודה מתייחסת למטרה המרכזית: לצאת ממעגל המלחמות ולהבטיח את היות ישראל מדינה יהודית. כל היתר הם אמצעים. היא לא הגמישה את מטרותיה. היא אומרת, שכדי להיות מדינה יהודית צריך רוב יהודי. כדי שיהיה רוב יהודי עדיף שיהיה רוב יהודי ברוב הארץ מאשר כל הארץ ואבדן הרוב. המטרות הן שתיים: למנוע מלחמה ולהגיע לשלום ולהבטיח את אופיה היהודי של מדינת ישראל. כשאני מסתכל אחורה, 106 שנים לציונות, איזה מאמץ אדיר עשה העם היהודי כדי להגיע למה שהגענו אליו היום. אם, חס ושלום, זה ילך לנו לאיבוד, נוכל לעשות זאת עוד פעם? אני מסתכל על המפה כל בוקר. לפני שאני קורא את העיתון אני לוקח מפה ביד ואני מסתכל: חוסיין עוד שם? כן. הפלשתינאים עוד שם? כן. הם לא בורחו לשום מקום. גם אנחנו לא בורחים לשום מקום.

– האם בשיניים או בהרגשות עכשיו היתה איזו הגבלה על משלחת פלשתינאית לשיחות על הסדרי־ביניים, או שהיא רשאית להעלות כל נושא? יש איזו התניות, איזה סייג?

בדרך כלל כשאתה מזמין מישהו לשיחה אתה לא יכול להגביל אותו לגבי היקף השיחה. ההגבלה היא זו שאנחנו מגבילים את עצמנו. כלומר, בשיחות האלה אנחנו נשאף להגיע להסדרי־ביניים, שכן הסדר הקבע המועדף בעינינו הוא במסגרת ירדנית־פלשתינאית ואין ברעתנו לוותר על הדבר המועדף והנכון. בינתיים נתחיל בשיחות עם הפלשתינאים, אם הם יהיו מוכנים. אנשים רבים מאוד חיים באשליה, שהיות וחוסיין יצא, אז נדמה להם שהוא יצא, נותר אש״ף. אבל הבעיה היא לא רק מי נותר אלא גם מה נותר. לאו אפשר ללכת עם אש״ף בכלל, התברר שכמה שהיה קשה עם חוסיין, עם חוסיין הגענו למסמך לונדון, הגענו לפתיחה. זאת היתה פריצת־דרך. מה שקורה היום הוא לא מן העולם הזה, הוא קפקאי. איך ישראל יכולה ללכת לשאול את כל העולם, כאשר היא לא נתנה תשובה לעצמה. היום אנחנו נטולי יוזמה. אנחנו לא יכולים ללכת לשאול את חוסיין „מה אתה חושב" ואת ערפאת „מה אתה חושב" פלשתינאים „מה אתם חושבים" שעה שלנו אין מנדט להגיד מה אנחנו חושבים.

– אתה מתכוון לממשלת ישראל?

„אלא מה. משא־ומתן אין מנהלים על־ידי מפלגות אלא רק על־ידי ממשלות. בהתחלה אמרו „אין חוסיין, אין ירדן". פתאום יש מסמך לונדון. הוא ירד מהשמיים ומדוע מישהו חושב, שאם היה פעם מסמך לונדון לא יכול להיות עוד פעם מסמך לונדון? כרגע אין מה לעשות עד הבחירות.

– נראה שבמרגע הליכוד מאמץ את האופציה הירדנית יותר מאשר מפלגת העבודה?

שמיר הבין סוף־סוף מה המפעל הפוליטי הגדול שהוא עשה. מי שפעל לסלק את חוסיין מביא את ערפאת. את הדבר הפשוט הזה אנחנו כבר יודעים הרבה זמן. מה הליכוד יכול להגיד היום? קודם הוא גמגם, עכשיו הוא ילך.

– חלק מהליכוד מדבר על סיפוח. שרון מציע להגיע להסכמה עם מפלגת העבודה על סיפוח תכנית אלון המורחבת.

איזה מין תכנית אלון? אלון הציע תכנית שתנבע ממשא־ומתן. שרון מציע סיפוח חד־צדדי. שרון לא רק שאינו מציע מה שאלון הציע, הוא גם לא מציע מה שדיין הציע, אוטונומיה חד־צדדית. דיין הציע לתת לערבים, שרון מציע לקחת לעצמנו. חוץ מזה, סיפוח חד־צדדי כזה יחסל את ההסכם עם מצרים ויסתום את הגולל לנצח על כל משא־ומתן לשלום. איך אפשר בכלל להתייחס להצעה כזאת ברצינות?

– אתה רוצה לומר משהו על הוויכוח הפרשני בין יונים לניצים במפלגת העבודה? היה צורך להסכם עכשיו לנוסחת יריב־שם־טוב?

אין שום התייחסות לנוסחת יריב־שם־טוב. זאת תלמודיסטיקה. הבעיה היא איך להזיז „בלוקים" ולא איך לבלבל את שלנו.

– איך להזיז „בלוקים"?

יש שני „בלוקים": יש „הבלוק" הירדני ויש „הבלוק" הפלשתינאי. שניהם ניתנים לתזוזה, אם היוזמה תהיה בידינו. אם היוזמה תהיה בידי זולתנו אף „בלוק" לא יזוז. ישראל מוכרחה לשמור על היוזמה. אף אחד לא יעשה את זה במקומנו.

– איך מקבלים מהעם גיבוי ליוזמה כזאת?

בכך שאנחנו נפסיק להפיץ על עצמנו כל הזמן דברים שאין להם שחר ונפיץ על הליכוד שאין לעמדותיו שחר. מה אנחנו מפיצים על עצמנו, שלנו אין מסר? לנו יש מסר הכי ברור בעולם. לליכוד אין מסר בשום נושא. לא פשוט ולא מסובך, אין לו. האנשים במבוכה איומה, הם לא יודעים מה לעשות, לאן לזוז – לא מבחינת השלום, לא מבחינה דמוגרפית ולא מבחינה כלכלית. מי מפיץ כל הזמן שלליכוד יש מסר חזק? הליכוד וקצת חברים אצלנו. הרי שרון אומר דבר אחד ומודעי אומר דבר שני. הקושי של מפלגת העבודה איננו במסר אלא במסירתו, ואם אנחנו נמסור באותה מידת שכנוע שהמסר הזה מצדיק, אנחנו נרוויח את הבחירות האלה כפי שעוד לא הרווחנו אף פעם.

– איך אתה, שמעון פרס, משכנע אדם שמתלבט בין ליכוד למערך?

קודם כל שכנעתי לא מעט, אפילו ליכודניקים. אני שואל אותו את השאלות הפשוטות: תגיד לי, אם נפסיד את הרוב יהיה לך ביטחון? אם נפסיד את הרוב תהיה לך מדינה יהודית? הוא לא יודע מה להשיב. אם אנחנו נשאיר את כל היוזמה לערבים ותהיה מלחמה, את מי תאשים? השאלות הן נורא בסיסיות, מה שצריך זה להגיע לשיחה.

– בשיחות הרחוב שלך, במסגרת הסיורים, אתה שומע הרבה טענות על עמדותיה של מפלגת העבודה?

מאוד בקצוות, נדירות מאוד. שאלות מהסוג „מדוע אתם רוצים לוותר?" ואני אומר: אדם שיש לו מחלה והוא מתפטר ממנה הוא ותרן? המחלה היא הסכנה של היותנו כפופים ומעטים, ועל כך אני לא מאשים את הערבים. אני לא מצאתי איש שיכול היה להסביר לי, מדוע עזה היא חלק בלתי נפרד מארץ־ישראל.

– אגב, היא נעלמה מרשימת האזורים שישראל תתבע את השארתם תחת ריבונות ישראל לעת שלום.

תודה לאל. אנחנו צריכים להיות רציונאליים. צריך להבין שכל צד יבוא עם עמדות הפתיחה שלו ולפי דעתי הבעיה המרכזית היא להגיע לעמדות פתיחה. לא איכפת לי שאנשים יבואו עם עמדות הפתיחה, מה שאיכפת לי הוא שיגיעו לעמדות הפתיחה. בפגישה עם ערבים נשאלתי מדוע אינני מדבר על תכנית הקבע ואמרתי להם: תארו לכם שיבוא אליכם שדכן ויגיד „בואו נסכים על התסרוקת של הנכדים", הרי תגידו לו: „רגע אחד, איפה הכלה, איפה החתן, איפה התנאים, איפה הנדוניה?" איך העסק מתחיל? מה אתם רוצים לדון על הנכדים, על ילדים, בואו נתחיל קודם כל במשא־ומתן עצמו.

אם נמסור את המסר באותה מידת שכנוע שהמסר הזה מצדיק, אנחנו נרוויח את הבחירות האלה, כפי שלא הרווחנו מעולם

אני רוצה להגיד משהו יומרני מאוד: אני אומר, שאם יתנו בידינו את המנדט, אני משוכנע שנפתח במשא־ומתן, והמפלגה, ובתוכה אני, מתחייבת שאת תוצאות המשא־ומתן נביא למשאל־עם. אי־אפשר לדון כל היום על הטכניקה – איפה אני אכנס קודם, למי אני אגיד בוקר טוב ולמי אחרי־צהריים טובים. אני אומר: תנו מנדט ליוזמה.

– אתה מוכן להרחיב את הדיבור על תוצאות הקריאה „תנו מנדט ליוזמה". איך אתה מתאר לעצמך את זה, על איזה פרק־זמן אתה מדבר?

לפי דעתי, תוך חודשים אחדים אפשר לפתוח במשא־ומתן. עיניים לנו ולא יראו. היו שבעה סכסוכים עולמיים גדולים, שישה עומדים להיפתר או שנפתרו. באפגניסטן חצי הצבא הסובייטי כבר בחוץ. על מלחמת איראן־עיראק אמרו, „זה לא נגמר, זה לא נגמר", וזה נגמר. אגב, בשניהם היה אלמנט של ועידה בינ־לאומית: באפגניסטן היתה ועידה אמריקאית־סובייטית בז'נבה ואת הפסקת־האש בין איראן לעיראק עשה מזכיר האו״ם בהשתתפות חברות מועצת הביטחון. גם באנגולה הסכסוך הולך ומסתיים. שם מתקיים משא־ומתן בלתי אפשרי לכאורה: הדרום־אפריקאים, הקובנים, והאנגולים נושאים ונותנים, רוסיה ואמריקה מוחאות כפיים. הרביעי הוא קמפוצ'יה, החמישי הוא הסכסוך בניקרגואה, שגם הוא הולך ומסתיים. והששי הוא אתיופיה־אריתריאה, שם לוחצים הרוסים, ככל הנראה, על האתיופים לשים קץ למלחמת דמים. בכל המקרים האלה היה שיתוף־פעולה אמריקה־רוסיה, ואמריקה בשלטון שהוא בדרך החוצה. איך אמר על עצמו רייגן: „בשעת דמדומים בחיי השמש זורחת". ובאיזור שלנו נמשך הסכסוך.

אני רוצה לנתח את עניין המעצמות. מה כל הבלוף הזה שקשורים לוועידה הבינ־לאומית? קודם כל, במקרים רבים שבהם היה שיתוף־פעולה סובייטי־אמריקאי בענייני ישראל, זה עזר לנו. כמו בהקמת המדינה, כמו במתן נשק בתקופה הצ'כית. לעומת זאת, כאשר כל מעצמה פעלה לחוד זה יצר עלינו לחץ עצום. הלחץ הסובייטי הוא בוועידה בינ־לאומית? הלחץ הסובייטי הוא בהספקת נשק למדינות ערב. אילולא היו הסובייטים מספקים נשק למדינות ערב היו נמנעות שלוש מלחמות, ב־1956, ב־1967 וב־1973. זה לא לחץ? שמיר לא יכול להבין את זה? על כל סיני ויתרנו בלי ועידה בינ־לאומית. בוועידה הבינ־לאומית שהיינו בה לא ויתרנו על שום דבר. אני אומר עוד: במשא־ומתן על הוועידה הבינ־לאומית, מי מתחייב יותר? ישראל מתחייבת למשהו? לכל היותר על 242 ו־338. המעצמות גם הן מתחייבות: לא לכפות פתרון. זו פעם ראשונה שהרוסים יחתמו על דוקמנט: לא נכפה פתרון. ולא רק רוסיה. סין תחתום על זה, צרפת תחתום על זה, אמריקה תחתום על זה, אנגליה תחתום על זה.

תניח שלא יקרה שום דבר ונשב בחיבוק־ידיים, נוסח הליכוד. עולה ממשל חדש בארצות־הברית – הוא יתן יותר כסף? הוא יוכל לתת יותר כסף אם יהיה מירוץ חימוש חדש? יש אנשים שלא רואים שום דבר, שהם אחוזים פחד ואימה ומטיחים „מצב גמיש". העולם נהיה גמיש, לא המצב נהיה גמיש. העולם ירקוד לפי יונים וניצים בישראל? מה פתאום! גורבצ'וב ורייגן יקראו על הוויכוח בישראל ויתנהגו על־פיו? המדיניות הסובייטית או האמריקאית נוצרת בירושלים? או מה שנוצר בוואשינגטון ובמוסקווה משפיע גם על ירושלים?

– את זה אתה מוכן לומר גם לניצים ויונים במפלגתך, שבכל רגע מחרישים את הוויכוח ביניהם?

יש שני עיתוני „דבר", אחד לניצים ואחד ליונים? אני מאמין שבעולם כזה, שיש בו אפשרויות עצומות, אפשר לטייל בו. ואני מבקש ויזה לסיור בעולם החדש הזה.

– אתה אמרת קודם ששיכנעת אנשי ליכוד. אילו תגובות אתה שומע מאנשי ליכוד?

יש ויש. גם שם יש המון אי־ביטחון והמון אי־ודאות. יש גם משימה גדולה למערך, כי הליכוד טיפח במשך הרבה שנים שנאה לא רציונאלית כלפיו. הבעיה שלנו בבחירות האלה היא להגיע אל האנשים. אמצעי־התקשורת הקיימים לא מגיעים אל האנשים האלה. לא אסיפות, לא חוגי־בית, לא העיתונות ואני חושש שגם לא הטלוויזיה. הארץ מלאה טלוויזיה בכבלים. זו תקשורת כבולה ואני בכלל לא בטוח שאנשים יודעים מה שקורה. אני עובר עכשיו לפעמים בערבים בשפת הים, במקומות הנופש, והאנשים שואלים מה־מי־מו.

– אולי את העם הזה לא מעניין לעשות שלום, אלא הוא רוצה רק לבלות ולאכול אבטיח בטיילת ולראות סרטי וידיאו?

אין דבר כזה. אנחנו נלחמים לא על העם. אנחנו לוחמים על חלק ממנו. בכל ארץ דמוקרטית ההפרש בין רוב למיעוט הוא מזערי בלבד, והבעיה היא לזהות אותו ולפנות אליו. מה היה ההבדל בין מיטראן לשיראק? מה היה ההבדל בין הגברת תאצ'ר לניל קינוק? ניל קינוק קיבל למעשה יותר קולות ממנה. ואמרו שלקוהל יהיה ניצחון סוחף והוא בקושי יצא בשן ועין. צריך להבין את אופי מערכת הבחירות. היא לא על העם. אנחנו לוחמים על מנה קשה מאוד להגיע אליה, אולי בגלל זה היא גם מנוכרת וגם מנותקת. צריך ללכת אל האנשים, לא דרך ממסדים. יש אצלנו הרבה מאוד אנשים, שחושבים שרשימה בעיתון או מאמר בעיתון או הופעה בטלוויזיה הם הקובעים. לאו רק פנים אל פנים, רק מעורבות ישירה. תגיד לי כמה היית בשטח ואומר לך מה מצבך בשטח. אני יכול לשאול כל פוליטיקאי, בבת־צחוק: אל תגיד לי רק בכמה אסיפות היית, אלא בכמה בר־מצוות היית, בכמה חתונות היית, בכמה אירועים משפחתיים השתתפת, כמה שמות של אנשים אתה מכיר. הטענה היא: „היה אדם כמוני, האזרח".

מי שאומר שהוא מוריד גשם, שישלם קודם כל בעד נזקי הבצורת בשבע השנים הרעות

– אם כך, מדוע פעילים הקשורים במטה הבחירות של מפלגת העבודה מדגישים נושאים הקשורים בהסברה ומדליפים מי נבהל ולמי יש טענות, ואינם מבליטים את המבצע הארגוני המוצלח, שבאמצעותו באמת מגיעים הפעילים אל כל אזרח ואזרח?

זה הצד היפה שלנו. אנחנו תנועה סקפטית. אחד ממרר את החיים לזולתו כחלק מהאידיאולוגיה שלנו. אני אומר את זה ברוח טובה. זה טבע כזה. אני מרגיש את עצמי, בגאווה מסוימת, חבר במפלגה שיש בה הרבה מאוד סקפטיות, או במחנה שמדרך הטבע הוא יותר מפקפק, יותר שואל ובודק את עצמו כל בוקר וכל ערב.

– איך אתה רואה את המאבק ההסברתי למנוע איבוד קולות לשמאל?

קודם כל, יש שמאל עקר. הקומוניסטים והמתקדמת, שתיהן לשמחת לבו של הליכוד. חלק גדול מהשמאל הקיצוני הזה יונק את המנדטים שלו מהמיגזר הערבי. לערבים יש היום פוטנציאל של 15 מנדטים, תלוי כמה ישתתפו בהצבעה. בגלל זה אני קורא בגיחוך את כל סקרי דעת הקהל המלומדים, שאחוזים מהם נהפכו לרפרזנטטיבים של מפלגות. אפשר בכלל להתייחס לזה ברצינות? זה עלבון למקצוע. כל ההבדל שבעולם ייווצר אם שיעור ההצבעה בקרב הערבים יהיה 70 אחוז או 80 אחוז. איך מעזים לפרסם סקר שתוצאותיו 61:59 כאשר לא יודעים, כמה יצביעו במיגזר הערבי. שיעור ההצבעה יכריע את הכף. לכן במערכת הבחירות נגד השמאל אנחנו נסביר, שהמפלגה הגדולה תרכיב את הממשלה, ושמפלגות השמאל גוזלות מאתנו את הסיכוי־החיוני להיות מרכיבי הממשלה. המקצוענים אומרים, שיש 10 אחוזים של מתלבטים: שישה אחוזים בין המערך לליכוד וארבעה אחוזים בין המערך לשמאל. צריך להיאבק גם נגד הימין וגם נגד השמאל, תמיד עשינו את זה.

– יהיה מסר כלכלי שיבדיל בין המערך לליכוד?

כמו בענייני ביטחון כך גם בענייני כלכלה – הליכוד בנוי בעצם על אידיאולוגיה בת סעיף אחד. סיני היתה טריטוריה, יהודה ושומרון זה אידיאולוגיה. אין פחות מזה, אין מעבר לזה. כל היותר זה מהומת אלוהים. זאת המפלגה היחידה בעולם במאה ה־20, שכל האידיאולוגיה שלה היא טריטוריאלית, וגם בשיקול הטריטוריאלי לא רואים את מה שמתרחש על פני השטח. רואים רק את השטח, לא מתחתיו ולא מעליו. הכלכלה היא או שמרנית מאוד או בלתי אחראית מאוד. בנוסח הקודם של חוסר אחריות או בנוסח הנוכחי של קיפאון. גם כלכלה זקוקה לתנופה, ואנחנו מצדדים במעבר משלב של בלימה לשלב של צמיחה. אני בטוח שנעשה את זה.

ברור לי שיש להשתלב בכלכלה העולמית. אנחנו חיים בעידן שבו השוק קובע את הכלכלה יותר מהממשלה. ממשלה יכולה לעמוד על ראשה ורגליה ולא יעזור לה, אם שקונים או שאין קונים. אתה מוכרח להתאים את עצמך לשוק, לעשות שינויי מבנה רבים מאוד ושינויי היערכות. אני לא רואה שיש מישהו שיעשה את זה או שיש מישהו שזה מעניין אותו. יש גם דבר נוסף בכלכלה – היא פרי המצב המדיני. לפני שנתיים זכו כל ישראלי וכל מוצר ישראלי למאור־פנים. היום, לאט־לאט, האנשים שלנו והמוצרים שלנו נתקלים בזעם גם בשוק המשותף. ואם אתה תלך להשקיע, כפי שאתה מוכרח, באינתיפאדה ובמירוץ החימוש – לא תוכל לפתח את הכלכלה ואת החברה. יש גם סתירה בין ההתנחלויות ובין עיר־הפיתוח. במה להשקיע? אנחנו אומרים נגב וגליל, הם אומרים יו״ש ועזה.

בכל התחומים יש איפוא הבדלים עצומים. כאשר אנחנו באים לדון איך להגדיל את הכנסות המדינה, נתארגן לפי השוק העולמי. כאשר אנחנו באים לדון איך להוציא את כספי המדינה, נעשה זאת לפי עקרונות החברה הצודקת. כלומר, להכניס כסף לפי היגיון כלכלי, להוציא כספי לפי היגיון חברתי.

– הליכוד מתכוון לכוון אש חזקה בתחום הכלכלי, כי להערכתו יהיה לו יותר נוח. אחת התזות שלו היא, שכל התיקים הכלכליים היו בידי שרי הליכוד ומכיוון שהכל מודים שיש לממשלת האחדות הצלחה בתחום הכלכלי, מירושו של דבר ששרי הליכוד הצליחו מאוד.

יפה מאוד. אם זה נכון, עליהם לשלם בעד האסון שהמיטו עלינו עד שבאה ממשלת האחדות הלאומית. עד היום אנחנו משלמים את פרי הכישלון הזה. 50 אחוז מתקציב המדינה הולך לתשלום חובות. החקלאות, התעשייה והתיירות נאנקות תחת העול של הריבית והאינפלציה. מי שאומר שהוא מוריד גשם, שישלם קודם כל בעד נזקי הבצורת בשבע השנים הקודמות.

אני מאמין בעולם כזה, בעל אפשרויות עצומות, ואני מבקש ויזה לסיור בעולם החדש הזה

– תוכל לסיים בנימה אופטימית?

אני מאמין שבבחירות האלה יש לנו כל הסיכוי שבעולם לצאת מחוזקים. אין לי שום ספק. אני גם מאמין, באמת ובתמים, בעולם שלתוכו נקלענו, עולם שבו המעצמות עושות דה־מיליטאריזציה של יחסי החוץ שלהן, כי זה עולה יותר מדי ביוקר ונותן פחות מדי תוצאות, עולם שבו כל משק לאומי מוצא את עצמו חלש מדי לשאת במחיר הנשק המודרני. זה העולם העידן לנסות ולצאת ממעגל המלחמות. דבר אחד בטוח: מי שלא ינסה בוודאי לא יצליח, מי שינסה יש לו כל הסיכויים להשיג היעדים, בתנאי שלא יהיה מצוברח, בתנאי שלא יבדוק כל בוקר את הדופק, שלא יתרגז אם הוא נתקל בקושי או באכזבה. המלחמה היא דבר חוזק. השלום הוא תהליך קשה, וזה מה שאנחנו רוצים לעשות. מעולם לא הייתי משוכנע יותר, שיש לנו מסר יותר צלול ויותר אמיתי מבחינת ההיסטוריה היהודית. זו קריאה לכל יהודי: „אל תתפתה ליצרים ואל תעמוד על עקרונות שבהם נרוויח שטח ונפסיד את המדינה". אנחנו יכולים לשמור על המדינה, יכולים להגיע לשלום וישראל יכולה לשגשג ממש לשיאים שלא ידענו כמותם, ואנחנו נעשה את זה.

הפח והפחת / שמשון ארד

כל עוד אין שם בן־גוריון פלשתינאי

צעדיו האחרונים של המלך חוסיין יצרו מצב פוליטי חדש. ועם מצב חדש אין מתמודדים בטקסי קבורה, אבל גם לא בהפרחת יונים שאין להן כנפיים. מי שראה בירדן שכן עדיף, אל יחפז לחפש תחליפי־שווא

קשה להאמין איזה מידה של אובססיביות היתה משוקעת בכל סבך היחסים שלנו עם ירדן. אנשים נבונים אמורים לדון בכל במצב בקור־רוח ובדעה שקולה. גם אז אין ערובה שראייתם תהיה זהה. הרי כל אדם, ומטענו השכלי והרגשי, על משפטיו הקדומים ועל חשבונותיו. לפוליטיקאים התשושים מן הימין, כמו לשאפתנים הצעירים שלהם – ובגיל בלבד – שימשה ירדן איום פרטי על עולמם האידיאולוגי. האיום הסורי הוא איום שכל ישראל שותפה לו. הצל המודקר, או שיודקר, מגרות הפרת והחידקל – הוא האגנת הכל. אבל ממלכת ירדן שלאחר מלחמת ששת הימים, או יותר נכון לומר – החשש שמא, במסגרת הסדר כלשהו, ישובו ריכוזי האוכלוסיה הפלשתינאית ממערב לירדן וישתלבו בממלכתו של חוסיין – היה ועודנו סיוט בלהות מיוחד למה שקרוי „המחנה הלאומי".

לביעותים מפני ירדן היו שותפים מוזרים ביותר. ההנהגה הטראגית של התנועה הלאומית הפלשתינאית, שבכל שנותיה לא היה לה בן־גוריון אחד – אבל שמירים רבים, שהובילה לכל מבוי סתום אפשרי – ראתה גם היא בירדן איום למעמדה. בקואליציה האנטי־ירדנית המוזרה הזאת בקעו בעבר ובוקעים גם בימים אלה קולות נרגנים משמאל לשפיות הדעת ואין גבול למכמני לשנום.

נגיד אולי כמה דברים על הנסיון לבחון את העבר בלי היסטריה. המאמץ להידבר עם הערבים כדי להשיג את הבנתם למפעל הציוני, ימיו כימי העליה וההתיישבות המאורגנת. צדק עמוס עוז באוקטובר 1967 כשאמר: „לא משום שלא הבינו את הציונות התנגדו לה הערבים, אלא דווקא משום שהבינוה היטב־היטב". בן־גוריון, ואחרים מהבאים אחריו, ביקשו תמיד דיאלוג עם מנהיגים פלשתינאים ועם קברניטיהן של ממלכות ערביות. כשלון המאמץ לא בא בשל העדר כשרון ההסברה או בגלל רפיון לבם של אלה שעשו במלאכה. וההידברות עם מושליה של הממלכה הירדנית, מן הסב אל הנכד, לא נבעה ממעמים רומנטיים; „מפני שעבר הירדן הצטיירה כמין מעט של כבוד בדווי ונימוסים יפים". אלה הם דברי הבל של שנת 1988.

בשנים הראשונות למדינה נחשבה ירדן בעיני מפ״ם – כבעיני מנהיגיה הרומנטיים של „חרות" – כשלוחה של האימפריאליזם הבריטי ובעור־השליח של שר החוץ בווין. לדמוניזציה של ירדן ושליטיה היה, במידה רבה, רקע פסיכולוגי־היסטורי. אבל מיהו פתי שיאמין, שהיחס של שוחרי ההסדר עם ירדן, מסוף שנות הארבעים ועד היום הזה, נבע, כגירסתו האחרונה של עמוס עוז, מפני ש„ירדן היא אויב נחמד, ידידותי ותרבותי ואילו הפלשתינאים הם אויב גס, לא מגולח וקיצוני" עמוס עוז וחבריו בר״צ ובמפ״ם מצטרפים אל בנימין נתניהו, שמיר וחבריהם, במאמץ ליצור תרמית – במקרה האחד שלילית, של נטישה גמורה, במקרה השני של ירדן מפלצתית, כדי להשיג בעצם שני יעדים שתהום רובצת ביניהם.

נתניהו ועמיתיו לנשק מבקשים לקבור את „האופציה הירדנית", אבל אז הם נקלעים לפרדוקס ההגיוני הפשוט האומר, שאין קוברים יצור שלגרסתם מעולם לא היה חי. על פרדוקס זה, כמו על פרדוקסים אחרים בחייהם, יודעים נתניהו, שמיר ושות' להתגבר בשיטת השסית. לכל מה שלא נוח יש להמציא שסית והוא יכסה את הכל. לעמוס עוז וחבריו בר״צ ובמפ״ם אין, וחלילה, מקסם ירדני. הם מניפים את דגל הפניה אל ה„מציאותיים" הפלשתינאי והדרך הברוקה להגיע אל יעד נכסף זה היא נוסחת הקסם המכונה „יריב־שם־טוב". איך כתב השבוע תומס פרידמן, לשעבר סופר ה„ניו־יורק טיימס" בישראל והיום נציג העתון בוושינגטון: „אש״ף היא תנועה ללא כתובת למשלוח חוזרה". ירדן הסכימה למשא־ומתן עם ישראל, בתנאי שמו״מ זה יתנהל במסגרת ועידה בינ־לאומית. עדיף היה מו״מ ישיר, אבל זה אמור היה לבוא במסגרת הוועידה – במודל הישראלי־אמריקאי שלה.

לעומת זאת, גם הדוברים המתונים יותר של הפלשתינאים בשטחים מוכנים רק לפלרטט עם ישראלים, אבל לחופה לא ילכו בלי מנהיגות אש״ף.

אבו־שריף מנסח ומפיץ נייר, אבל ראש המבצעים של הארגון ומי שנחשב כשר החוץ שלו פוסלים אותו. אילו ערפאת היה בן־גוריון, היה מאמץ מזמן את תורת אבו־שריף, ומשתיק את אבו־איאד ואת פארוק קדומי. אילו עשה זאת, היה זוכה בדרישה עם ארצות־הברית ואולי מניע גלגלים גם בישראל.

אבל ערפאת נוהג כשמיר, מפני שהוא דבק בחזון המקסימליסטי, מתוך אמונה או מתוך פחד ונחיות של הישרדות. התוצאה היא אותה. כמובן שצריך לומר שמוכנים לדבר עם פלשתינאים, אבל, אנא, בלי מקסם פלשתינאי. כל זמן שלא יקום שם בן־גוריון פלשתינאי שיתגבר על ארגוני הפורשים שלו מחוץ ל„פתח" ובתוכו, עשויים אנו לשפץ את נוסחת יריב־שם־טוב עד סוף הדורות.

אלה שטענו בעבר וטוענים היום, שמבחינת האינטרס הישראלי – הבטחוני, הדמוגרפי והמוסרי – עדיפה קונסטרוקציה ירדנית־פלשתינאית על פני סיפוח או הקמת מדינה פלשתינאית נפרדת, לא גרסו כך בעבר ואינם טוענים כך כיום מתוך יחס רומנטי לשושלת ההאשמית. במזרח התיכון שבע התהפוכות ידעה אמנם ממלכת ירדן יותר יציבות משידעו מרבית שכנותיה האחרות של ישראל. אבל מה שחשוב יותר, לפחות בדור הזה, הוא השיקול האסטרטגי. התנועה הלאומית הפלשתינאית ראתה תמיד בישראל ובירדן את אויביה. היא הסכימה מעת לעת, באופן טאקטי, להראות כאילו היא מוכנה לשיתוף פעולה עם ירדן, אך אף פעם לא עם ישראל.

לעומת זאת – על רקע זה של אויב־אויביך הוא מועמד לבן־ברית – חיפשו ישראל וירדן במשך יותר מעשרים שנה הסדרים שונים, שהם אמנם נמוכים מחוזה שלום גלוי, אבל יש בהם כמה מסימני הדבר של יחסי שכנות טובה. אלה שגורסים, כי לישראל עדיף שמרכזה הישות הירדנית־פלשתינית יהיה ברבת עמון ולא בירושלים לא עשו זאת מפני שהם מתעבים את הפנים הלא־מגולחות של הפלשתינאים. ועוד – היה אולי סיכוי להגיע להסדר שחלקים של הממלכה הירדנית־פלשתינאית (הגדה המערבית ורצועת עזה) יפורזו מנשק כבד. הרבה יותר קשה יהיה להכתיב למדינה ריבונית שלמה שתהיה מפורזת.

עמוס עוז רשאי להתל במסורת המתמשכת של זיקה ירדנית למערב – לבריטניה לארה״ב ואולי שוב, בעיקר לבריטניה. אבל לעומת תלות פוליטית מתמשכת של הנהגת אש״ף בברית־המועצות וזיקה הדוקה לרודנויותיה של המדינות הסובייטיות – היש ספק היכן מצוי האינטרס הישראלי? גם בעידן גורבצ'וב. ישראל חייבת להעדיף ששכנתה ממזרח – כשכנתה בדרום – תהיה בעלת ממשל יציב ומקיימת זיקה למערב. מכאן העדפת האופציה הירדנית על פני הפלשתינאית – בעבר כבעתיד. ובל נשכח, לאינטרס ישראלי זה יש בן־ברית אמריקאי. אם נפנה עורף לשותפות ישראלית־אמריקאית זאת, עלולים נחשולים פרו־אש״פיים לפרוץ בכל עבר. אם לנו מותר, מי יעצור בהם?

צודק יהושפט הרכבי, כשהוא דן בשלב המתפתח של הסכסוך הערבי־ישראלי, ובבחינו בצורך להפריד בין חלום למציאות. בציונות, עד עידן בן־גוריון, היה החלום חלק מהמציאות, אבל גם תחליפה. אבל בתנועה הפלשתינאית הרומנטית, הריאליזם הוא עדיין מלה גסה.

כל זמן שאש״ף הוא „תנועה ללא כתובת חזרה", אין תרופת פלא – לא אלקטוראלית ולא במישור המדיני, בנוסחת יריב־שם־טוב הזאת שאין – ולא מזור בהנאה של „האוטונומיה". צעדיו האחרונים של המלך חוסיין יצרו ללא ספק מצב פוליטי חדש. ועם מצב חדש אין מתמודדים בטקסי קבורה, אבל גם לא בהפרחת יונים שאין להן כנפיים. גם בבחירות אין זוכים בסיסמאות פלא. למי שירדן היתה עבורו פח – טבעי שימצא עצמו קופץ אל הפחת. אבל מי שראה בה שכן עדיף, אל יחפזו לחפש תחליפי־שווא. הם אינם קיימים.

هكذا من الأصل

שבוע צרפתי / גדעון קוץ, פאריס

יריב יהודי בגדה השניה

בתהלוכת החשמנים, יריבי הוותיקן ברובע הלטיני, הזכירו שאת התפילה המרכזית בנוטר־דאם מנהל הקרדינל אהרן לוסטיגר. „והרי היהודים והמוסלמים זיהמו את הדת האמיתית"

שתי תהלוכות ציינו בחמישה עשר באוגוסט בפאריס את יום עליית נשמתה של מריה הקדושה, שקיבל השנה נופך מיוחד במלאת שלוש מאות וחמישים שנה להקדשתה של צרפת למריה על ידי לואי השלושה עשר. ליד כנסיית הנוטר־דאם ערך הארכיבישוף של פאריס, הקרדינל לוסטיגר, את הטקס הרשמי בפני כעשרת אלפים מאמינים וסקרנים. ומעברה השני של הסינה, ברובע הלטיני שבגדה השמאלית, צעדו כארבעת אלפים נאמני הזרם האינטגריסטי „המסורתי", מכנסייתם סנט־ניקולא־דה־שרדונה אל כבר הפנתיאון.

היתה זו הפגנת הכוח הראשונה של המאמינים מבית מדרשו של הקרדינל לפבר, אשר אינם מקבלים את תיקוני פאולוס הששי וממשיכים להתפלל בלטינית, מאז הטיל בחודש שעבר האפיפיור יוחנן פאולוס השני חרם על החשמנים שמינה לפבר על דעת עצמו והקרע המחודש בכנסיה הקתולית היה לעובדה קיימת. לאינטגריסטים בצרפת יש גוון פוליטי ברור. רובם אנשי הימין הקיצוני והכמרים שלהם עורכים דרך קבע את המיסות החגיגיות בעצרותיו של ז'אן מרי לה פן. גם הפעם דיברו הכמרים על הצלת גדולתה של צרפת וילדים בבגדי מלחים חילקו כרוזים התובעים למחות נגד „הברבריות של המהפכה הצרפתית" במלאת לה מאתיים שנה.

פיליפ ססיה דה מארה, אחד מארבעת החשמנים הסוררים, שהוצאו מחוץ לגדר הקונסנסוס של הוותיקן, מסביר ברמקול לנאמניו, כי „לא מדובר בשעשועים, אלא אנו מזכירים את שנים עשר מיליוני הקדושים הנוצרים שהושלכו לאריות. במה האשימו אנשים אלה? במה שמאשימים היום אותנו. באמונה בישו הצלוב.

„היום יש כמרים שמוכנים לפתוח את הכלוב", קורא האב לגרי, הממונה על כנסיית סן־ניקולא. „הוא מתכוון לוותיקן", מסבירים יודעי דבר בקהל ומוחאים כפיים. „יש להזכיר כי לנו יש יותר קדושים מעונים מכל אחד אחר אבל איש לא מדבר עליהם", ממשיך הדובר. ובהמון מפרשים: „הוא מתכוון ליהודים – להם היו רק כמה מיליונים".

ההערה מזכירה לנוכחים את היריב מעברה השני של הסינה, אהרן לוסטיגר, הקרדינל שנולד כיהודי והערות אנטישמיות מתחילות להתעופף בחופשיות. „הדת האמיתית היא זו של מונסניור לפבר", אומרת אשה צעירה, „האחרים זיהמו אותה בתפילות מוסלמיות ויהודיות". גברתן קשיש מסלק צוות טלוויזיה ממלכתית: „אתם מהשמאל ואני דווקא מהימין הקיצוני. אתם לא תרוויחו שעות נוספות על גבי".

ליד הנוטרדאם פתח לוסטיגר את הארוע בתפילה בלטינית כדי לפייס את הפורשים. אבל אחר כך אירח שם משלחות של נוצרים לבנונים ואפריקאים כדי להפגין אחווה בינלאומית. את אנשי הגדה השמאלית זה לא הפתיע. הם, כאמור, יודעים בדיוק מיהו ומהו ומדוע הוא לא צרפתי אמיתי.

סוחרי הנשק מחפשים לקוחות

סיומה של המלחמה הארוכה והעקובה מדם בין איראן ועיראק מדאיג, כמובן, מאד את סוחרי הנשק. מיטב התוצרת המתוחכמת של תעשיית הנשק העולמית בשווי של כשבעים מיליארד דולר זרם במשך שמונה שנים לשני הניצים. לא פחות מחמישים ושלוש מדינות נחלקו ברווחים ולפחות מחציתן סיפקו בעת ובעונה אחת נשק לאיראן ולעיראק.

צרפת היתה, יחד עם ברית המועצות, ספק עיקרי של עיראק (אם כי לא נמנעה גם ממשלוחים „לא רשמיים" לאיראן, שהוגדרו, כאשר נתגלו, כ„יוזמה פרטית" של חברות). יותר מכך: יצרני הנשק הצרפתים הפכו, למעשה, תלויים בהזמנות העיראקיות. במהלך השנים האחרונות היוו הזמנות אלה כארבעים אחוזים מן הייצור הצרפתי.

איומו של השלום במפרץ מצטרף למצבן הרעוע של כמה חברות בכירות – כמו יצרן המטוסים דאסו וחברת תומסון שנאלצו לבצע קיצוצים בכוח אדם ובהיקף הייצור בגלל ירידה כללית בהזמנות. תקוותם היחידה של יצרנים אלה תלויה באיראן, החסרה נשק מודרני ושגם אם יפרוץ השלום תהיה מעוניינת, כך הם מקווים, במודרניזציה של צבאה.

כבר עכשיו חוככים במערב ידיים ומתכוננים לקרב ענקים על השוק על רקע כוונתה של איראן להוציא כמיליארד דולר על ציוד מכ"ם.

אבל כשהתותחים שותקים – מתחיל גם הקרב על השוק האזרחי. שתי המדינות יזדקקו לעבודות שיקום נרחבות וסוחרי הנשק מוכנים, תמורת כמה מיליארדים פעוטים, להחליף את המסכה ולהפוך בלי בעיות לסוחרי השיקום. לצרפת יתרון על פני המתחרים בעיראק, שבה העיר בצרה הרוסה כמעט לחלוטין וכמוה מתקני נפט רבים. חברות בנייה כמו בואיג וסכביפ וחברת הטלפונים אלקטל ביצעו שם בעבר עבודות נרחבות. אבל עיראק חייבת כבר כארבעה מיליארד דולר לצרפת ועניין זה היה נושא לדיונים וללחצים. הצרפתים לא ידעו איך לצאת מן הבוץ של מעורבותם בעיראק. עכשיו הם יוכלו לעלות לעליית תפוקת הנפט העיראקי.

האיראנים דווקא מוכנים לשלם את חובותיהם – כשבעה מיליארד דולר – בנפט. בינתיים הצרפתים הם שמחזירים להם כספים על ביטול עסקאות הכורים הגרעיניים של השה. חברות מזון ומכוניות צרפתיות עוקבות מקרוב אחר המצב בהנחה שהשוק האירופי יסיר את האמברגו שהוטל על הסחר עם איראן והצרפתים הודיעו השבוע בגאווה שישתתפו ביריד המסחרי הבא של טהרן.

מעל גגות פאריס

שר הפנים הצרפתי, פייר ז'וקס, הוכס עד כה במלחמה הנואשת שהוא מנהל נגד טחנות הרוח, וליתר דיוק נגד רוח שהיא מטוס קטן אבל אמיתי – „נראה, כמה מטוסים קטנים ואמיתיים שעושים זה כחודש צחוק מאמצעי ההגנה האוירית של פאריס. טיסת לילה גבוהה נמוך מעל גגות פאריס, בלי להיתפס, היא הספורט הצרפתי המטורף של הקיץ. בשבוע שעבר לא עבר כמעט לילה בלי שטייס כזה הפגין את יכולתו באזור זה או אחר של פאריס, ואני חייב לציין בגאווה שאחד מהם כיכב בביקור חטוף גם את סביבות דירת הגג שלנו.

מול השובבים האלמונים העמיד שר הפנים בכוננות מתמדת טייסת מסוקים, שהושאלה על ידי הצבא, מטוס מיראז' אף־1 ומאתיים וחמישים מפקחים, המוצבים בכל הנקודות הגבוהות – כמו על גג מגדלי אייפל ומונפרנס.

לפני ימים אחדים איתרו ציידי הרוחות מטוס „ססנה" דו מנועי קטן מעל בניין הפקולטה למדעים ברובע הלטיני. אבל ה„ססנה" שהוא מטוס הרבה יותר מהיר מהמסוקים, הוביל אותם לעבר שדה התעופה של אורלי – שם הם לא העיזו להרוס כמוהו לנתיב תנועת המטוסים. המיראז' שהוזעק לא הספיק להגיע בזמן.

השר ז'וקס מאיים לחקור את האליבי של כל בעלי המטוסים הקטנים במדינה, עד שיתגלו העבריינים, הצפויים לקנס של עשרת אלפים דולר או שלושה חודשי מאסר תמורתם ושלילת רשיון הטיס, ומתכוון להעביר חוק, שיחמיר עוד יותר עם עבריני התנועה בשחקים. ובינתיים משחק מטוס ה„פנטום של פאריס" נמשך, ואת עיקר הרעש בלילות עושים מסוקי ה„גאזל" התרים לשווא אחרי החצוף. השבוע הפנו אורחים נזעמים את תלונותיהם בעיקר נגד ה„תאראקות" של המסוקים „ציידי השדים".

ממשלה בחופשה

ממשלת צרפת קיימה השבוע ישיבה ראשונה אחרי חופשה של שלושה שבועות. עד כה הסתפקו, בדרך כלל, ממשלות צרפת בביטול סמלי של ישיבה אחת כדי לכבד את מסורת ה„ואקאנס". הפעם כאשר הציע הנשיא מיטראן לראש הממשלה החדש מישל רוקאר לבטל את הפגרה ענה רוקאר, כי „רק מי שלא עובד אינו יוצא לחופשה", רוצה לומר: צרפתי אמיתי לא יכבד ראש ממשלה שאינו יוצא לוואקאנס – אמר ויצא לשלושה שבועות הפלגה במפרשית בשוודיה.

כממלא מקומו מונה האיש מספר שניים בממשלה, שר החינוך ליונל ז'וספן. ז'וספן בחר לנהל את ענייני הממשלה ממקום חופשתו באי קורסיקה, שם, כך הבטיחו מקורביו, הוא נמצא, בדרך כלל, ליד טלפון. הבא בתור בהירארכיה הממשלתית, שר האוצר פייר ברגובואה יצא לחופשה בתוניסיה.

הנשיא מיטראן לעומתם, כך הודיעו מלשכתו, לא לקח השנה „חופש אמיתי" והוא מסתפק בסופי שבוע ארוכים (האחרון בהם באירלנד) ומופיע לפחות פעם בשבוע בארמון.

אנשי לשכתו של רוקאר הפריחו מצידם שמועת שוא כאילו „קפץ" ראש הממשלה ליום אחד לפאריס כדי לחתום על כמה מסמכים. אבל התברר כי ראש לשכתו הוא שקפץ לשוודיה עם המסמכים. המסורת המקודשת לא הופרה.

ד"ר רן כוהן. תנו לו ילד בן שבע / יעל פישביין

להסיר את הכפפות

על ההסתדרות להחליף את הקו המתנצל ולנקוט קו הסברה מיליטנטי שיבהיר, כי המשבר הנוכחי נובע ממדיניות ממשלתית כושלת, טוען ראש המרכז לחינוך ולתרבות בהסתדרות, קיבוצניק שהתחנך בימין

כוהן. הוא יהיה שם כשתבוא התפנית

הוא נראה כמו קיבוצניק לדוגמה: מבנה גוף מוצק, כפות ידיים מחוספסות, זרועות שריריות, לבוש בפשטות קיצונית, מעשן סיגריות „נובלס" ומדבר לאט. ד"ר רן כוהן, בן 47, שהתמנה לא מכבר כראש המרכז לתרבות ולחינוך בהסתדרות, הוא חבר קיבוץ צרעה, ואף־על־פי שהוא נראה כמו קיבוצניק קלאסי הוא אינו כזה כלל.

הוא נולד בנתניה, מעוז התנועה הבית"רית, במשפחה שהוא מגדיר אותה כ„פולנית טיפוסית": מתעניינת במה שאתה אוכל וחושבת על מה שיגידו השכנים. הסביבה הטבעית שלו היתה ימנית, והוא התחנך בתנועת „מכבי הצעיר", הרחק מערכי הקיבוץ ותנועת העבודה.

כשבא שירת בגולני וכשהשתחרר בדרגת סגן הלך ללמוד באוניברסיטה העברית בחוגים להיסטוריה ולמדעי המדינה. באוניברסיטה היה מעורב בסאון הסטודנטים „פי האתון" והתוודע לרעיונות ולאנשים המזוהים עם הצד השמאלי של המפה הפוליטית כמו עוזי ברעם, יחיאל לקס, גדעון שגיא. כוהן הסטודנט השפיע מהם, אבל לא שינה את זהותו בגללם. רעיונות הימין היו עדיין טבועים בנפשו.

את התואר השני ואת הדוקטוראט עשה ב„לונדון סקול אוף אקונומיקס". במלחמת ששת הימים שב ארצה, כמו כולם, כדי להשתתף במלחמה ההירואית, וכשסיים את לימודיו חזר להימנות עם הסגל האקדמי של האוניברסיטה העברית.

המשבר שהביא אותו לקיבוץ צרעה התחולל במלחמת יום כיפור. ב־300 ימי המילואים שעברו עליו כסמג"ד ומאוחר יותר כמג"ד בפיקודו של אריק שרון, היה לו די זמן לחשוב על הסכסוך עם העם הפלשתינאי ועל ההשלכות שיש למצב זה על חייו וחיי חבריו. התחדדה אצלו המודעות בצורך בפשרה מדינית ובצדקת „הצד השפוי של הציונות" ובד בבד עם המודעות הזאת חש שאינו רוצה ואינו יכול לשוב אל אורח חייו הקודם. לא לאינטריגות ולמאבקי הכוח הבלתי פוסקים של העולם האקדמי, לא לניתוק המופגן של אנשי האקדמיה מהחיים הפוליטיים ולא לאורח החיים שניהל עד אז. הוא חיפש מסגרת חיים אינטימית ומעורבת יותר ומצא אותה בקיבוץ. את שנת השבתון הראשונה שלו עשה בצרעה. כשהגיע לקיבוץ עם אשתו האנגליה לבי התייחסו אליהם בחשדנות, זה נראה בהחלט משונה שאדם מחליט להמיר קריירה אקדמית בעבודה עם תרנגולי הודו. היו ריננים כאילו הוא עושה ניסוי אקדמי על הקיבוץ. אחרי שהוכרים ראו שהעניין רציני הוא התקבל בזרועות פתוחות. הרצינות שבה התייחס לקיבוץ כדרך חיים [illegible]

מתנך „מכבי" נעשה כוהן לסוכן „שיווק אגרסיבי" של חיי הקיבוץ, לא כמקום שאפשר לחיות בו בנוחיות של „קאנטרי קלאב", אלא כמקום שאנשיו מתמודדים עם עצמם ועם זולתם במציאות חיים קשה אבל מאתגרת. „אני לא בא לפסוק שדרך החיים הקיבוצית היא טובה או יפה יותר, אבל במצבי משבר שונים שאדם עובר בחיים, המחוייבות של חברי הקיבוץ והסיוע שהם נותנים זה לזה הם אופטימליים. בזה אני בכוח", אומר כוהן.

בעבר היה הקיבוץ פולשני בהתייחסו לחיי הפרט, היום זה נעלם. „אנשי הקיבוץ התבגרו לא רק ביחסים שבינם לבין עצמם אלא גם במפגש בינם לעיירות הפיתוח", אומר ד"ר כוהן. כדוגמה הוא מביא את היחסים שבין בית שמש לצרעה. הפער ברמת החיים, שיצר קיטוב וניכור בין שני המקומות, קטן. בחוג לריקודי־עם בצרעה משתתפים רבים מבני בית שמש ולמימונה בבית שמש מוזמנים רבים מחברי הקיבוץ. עם זאת מערכות החינוך עדיין נבדלות: ילדי צרעה נוסעים מדי יום 45 קילומטרים ללמוד בבית־הספר בגבעת ברנר ואינם לומדים עם ילדי בית שמש הסמוכה.

„לא טוב לבני הקיבוץ. הם היו יכולים להרוויח ממפגש עם בני עיירות הפיתוח. אני מבין את הפחד של בני הקיבוצים מפני היטמעות במסגרת הגדולה של עיירת פיתוח ואינני שותף לו", מצהיר כוהן.

חינוך בשבילו היא מלת מפתח ובכל שיחה על הנושא הוא מזכיר את מטרת הישועים: „תן לי ילד בן שבע ואהפוך אותו לקתולי לכל ימי חייו". הוא כואב על הזנחת הנושא בתנועת העבודה ומשווה בינה לבין המפלגות הדתיות המוכנות לעשות הכל רק כדי שילדי בוחריהן יוסעו לבתי־הספר ה„כשרים".

לאט לאט, בקול שלו, הוא קורא לראשי העבודה: „יש להסיר את הכפפות! נגמר עידן הצמחונות. יש להפסיק לנהל קרבות מגננה מול תופעות המאיימות להביא אותנו למצרה רעיונית, תרבותית וקיומית. תרבות הציונות השפויה, הדוגלת בפשרה, המאמינה שאנשים ועמים יכולים לחיות זה לצד זה, צריכה לצאת למאבק הישרדות". מאבק ההישרדות של כוהן כולל טיפוח מיסיונרים לבתי־ספר שינחילו ברוח ערכי תנועת העבודה ויחנכו את בני תרבות הציונות השפויה. הוא כולל [illegible] בתרבות ובפוליטיקה הישראלית וחינוך פוליטי שיטתי של כל מגזרי הגיל. עמם להסתדרות יש מגע בו־ביום, פעילים במקומות עבודה ומבוגרים.

סדר העדיפויות המוצהר שלו הוא הומניסטי: האדם עומד במרכז ולא המדינה. במובן זה ההשכלה והחינוך הם מכשיר לשיפור רמת החיים של הפרט. בארשת של עונג חינוכי הוא מספר על „כלניות" – תכנית הסתדרותית להשלמת השכלת מבוגרים שמאפשרת לעקרת בית אנאלפביתית לעשות את כל הדרך עד לקבלת 12 נקודות לתואר בי.איי. אקדמי. „העובדה שהיום, כשהמדינה חוגגת את שנת ה־40, יש עדיין כ־200,000 אנאלפביתים ולא במגזר הערבי, אומרת משהו על מדינת ישראל כולה. על אף המסעות לביעור הבערות, אף־על־פי שיש אגף מיוחד העוסק בכך במשרד החינוך ולמרות הצהרות ריקות על חשיבות ההשכלה – הבערות לא בוערה. אזרחים אלה, כיתר אזרחי המדינה, בוחרים לכנסת, והיכולת שלהם לשקול בהגיון את האלטרנטיבות לקויה ולו רק מפני שאינם יודעים לקרוא ולהבין היטב את מצעי המפלגות. החינוך הפוליטי של אנשים אלה, אומר כוהן, הוא משימה לאומית ממדרגה ראשונה. ומכיוון שההסתדרות עוסקת בהפצת השכלה בכלל, עליה לעסוק גם בהפצת השכלה פוליטית.

אם ההסתדרות מכשירה פעילי ועדי עובדים, כדי שיוכלו לעמוד מול מניפולציות של מעבידים, עליה להכשירם גם להבין לעומק את המציאות הפוליטית הסבוכה. הוא אינו חושש שהשכלה כזאת תפעל כבומרנג נגד ההסתדרות, להיפך, לדעתו ההסברה ההסתדרותית כמו המדיניות ההסתדרותית, לוקה בכך שהיא ממלכתית מדי. אפילו היום אחרי כל המפולות, אם יציעו להסתדרות להקים מפעל בדימונה למשל רק כדי ליצור מקומות תעסוקה למובטלים, היא תשקול את העניין ברצינות מפני שהעומדים בראשה אינם מונעים על־ידי שיקולי רווחיות קרים אלא גם על־ידי שיקולים חברתיים כוללים. במקום הקו המתנצל של היום, לדבריו, על ההסתדרות לנקוט בקו הסברה מיליטנטי שיבהיר לעובדים, כי המשבר הנוכחי במפעליה נבע לא במעט ממדיניות ממשלתית כוללת. השכלה איננה רק לימודים פורמליים ותעודות, אלא מתן כלים לניתוח מציאות ופוליטיקה, טוען כוהן.

[illegible] לכל מלה היוצאת מפיה. הציניקנים אומרים שהעסקנות תשתוק אותו, שיקרה לו מה שקרה להרבה אנשים טובים שבאו עם רעיונות טובים ויצאו בפחי נפש. רן כוהן מודע, כשאומרים לו את זה. הוא מאמין בכוחו. לא שהתחזיות שלו למה שעתיד לקרות במדינת שאקר־שרון היא אופטימית במיוחד – מה שנותן לו כוח להייר זה דווקא המשבר שעובר על ההסתדרות. אחרי המשבר מוכרחה לבוא תפנית, לא עוד מה שהיה. וכשתבוא התפנית הזאת הוא יהיה שותף בלתי שותק, הוא מבטיח.

העיקר הבריאות / יוסף מיכלסקי

חזרה בתשובה למאה ה־13

לפני 700 שנה הגיעה אירופה לשיא פריחתה הכלכלית, תוחלת החיים עלתה והמדע פרח. הכנסיה עברה לסדר היום. רק הצדקנים — אז כמו היום — חזרו בתשובה

מה הם הגורמים הקובעים את דרכי ההתנהגות של בני אדם הן בתקופה רגילה והן בתקופה של שליטה כמעט בלעדית של מימסדים דתיים – היסודות הדתיים או המציאות החומרית־הכלכלית? כיצד משפיעים הגורמים האלה זה על זה, וידו של איזה גורם מהשניים היא על העליונה בקביעת אורח חיים? שאלות אלה העסיקו זה שנים את פרופ' מיכאל גודיך', כיום דיקן הפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטת חיפה, מומחה לחקר תולדות הכנסיה. ומבלי לזלזל או להקל ראש בהשפעת הכנסיה פוסק גודיך': התנאים החומריים הם הגורם המכריע בקביעת התנהגות בני אדם: הכנסיה נאלצה והשכילה כאחד להתאים עצמה למציאות החומרית המשתנה, אם כי לפעמים באיחור ותוך אחיזה עקשנית ומפוכחת בעמדותיה. שיטות פעולתו של האפיפיור הנוכחי, המוגדר גם כ„אב הקדוש המעופף" אשר בניגוד לקודמיו יוצא תכופות מהוותיקן למקומות המרוחקים בעולם ומנצל בחוכמה ובאמנות מירבית את אמצעי התקשורת להפצה ולהשרשת הדת הקתולית, יכולות לשמש דוגמא מאלפת לחוש המציאות והפרגמאטיקה של הכנסיה הקתולית. וכך היה גם בעבר הרחוק, בימי הביניים בטרם הופעת המגפה השחורה.

בהתחשב בעוצמתה של הכנסיה, השפעתה על התרבות המערבית, ובזרועות הביצוע שלה כגון: מסדר היזואיטים ובמיוחד האינקוויזיציה עשויה הערכה זו להפתיע. למרות הכל, טוען פרופ' מיכאל גודיך', שהתיזות שלו מבוססות על הוכחות מוצקות במיוחד מתקופת המחצית השניה של המאה ה־13 ותחילת המאה ה־14. לדבריו יש הקבלות רבות בין אורח החיים והזרמים הרוחניים של אותה התקופה ושל תקופתנו. לדוגמה: השימוש הנפוץ בריאטה, הקפדה על שעות שינה, התנהגות בתנאים אקלימיים שונים, אמנות, אופנת הלבוש ואפילו חזרה בתשובה – כל אלה היו אז ותופסים כיום והבסיס המשותף להם הוא השפע החומרי.

המדען מדגיש שבמאה ה־13 הגיעה אירופה לשיא פריחתה הכלכלית, שעלתה על זו של המאות הבאות – לפחות עד המאה ה־17. תוחלת החיים במאה ה־13 היתה 37 שנים כולל ילדים שמתו בעת לידה, ובלי ילדים מתים כמעט עד 60 שנים, כלומר ארוכה מאשר באירופה עד סוף המאה ה־19 ואפריקה של היום. העליה הדימוגרפית והפריחה הכלכלית והתרבותית השפיעו איפוא על התנהגות היום יומית של תושבי ערים כסוחרים, ובעלי מקצועות חפשיים כמו גם על בעלי עמדות מדעיות פילוסופיות־דתיות. אגב, עוצמת הבנקים במאה ה־13 עלתה על זו של הבנקים בתקופת שליטתה עליה של משפחת מדיצי האיטלקית, במאות הבאות. אנשים אכלו, שתו, נהנו מהחיים, הפקרות מינית על כל צורותיה, לרבות הומוסקסואליות וגילוי עריות, היו על סדר היום. כל אלה גרמו גם לתגובות נגדיות בתוך הכנסיה ובקרב העם, התרחבות והתבססות של מסדר הפרנציסקנים שקראו ל„שיבה לעם" וחיים צנועים, חזרה בתשובה.

עד המאה ה־13 חי הנזיר ההולך בדרכו של ישו, חיי פרישות והתמסרות לדת היתה האידיאל. בהשפעת השינויים הדמוגרפיים, ריבוי ילדים ונטיה לחיי משפחה, התאימה הכנסיה את עצמה למציאות החדשה. בשוק הופיעו ספרים על קדושים נשואים, ניכר שינוי ביחס הכנסיה כלפי נשים והכל מגוז לאידיאל חדש של „טוהר המשפחה הנוצרית".

פרופ' מיכאל גודיך', אשר כתב שלושה ספרים על אותה תקופה, בספרו „החטא הבלתי מתבטא – ההומוסקסואליות בימי הביניים המאוחרים", סיפור חקירת האינקוויזיציה בשנת 1329 בכפר מבוסס כלכלית בדרום צרפת אשר נודע בחיי כפירה, בייחוד בתחום המיני. רוב המבוגרים מקרב אלפי תושבים נחקרו ביסודיות ע"י האינקוויזיטורים, אשר תיעדו את החקירות בקפדנות יתרה. הנחקרים כלל לא התכחשו לעובדות. אדרבא – חזרו והדגישו שכוונתם להנות מהחיים העלו סיפורים על משכב זכרים ועוד. רק אחדים מהם הועלו על מוקד, מעטים הושלכו לכלא לכמה שנים ובכך הסתיימה הפרשה. האינקוויזיציה ידעה להיות מציאותית בשעת הצורך.

לדעתו של פרופ' מיכאל גודיך' הכנסיה הלכה גם לקראת המדע, כל עוד מימצאיו לא פגעו בדוגמה של הדת הקתולית. לא יהיה מוגזם לטעון שהכנסיה ניסתה לתפוס „טרמפ" על המדע – אומר פרופ' מיכאל גודיך'. „התיזות הבסיסיות של הנצרות לפיהן עולם הטבע משקף את האדם – הגוף משקף את העולם הארצי ואילו הנפש את העולם השמימי – שהאדם הוא המיקרוקוסמוס, יש בו האלוהות והגשמיות, ראשו כלפי מעלה לעולם האלוהות, ורגליו עומדות על הקרקע הגשמית – כל אלה הן הוכחות ברורות לנסיונות הכנסיה ללכת עם הזרם, להתאים עצמה למדע המתפתח. כמובן שלקונצנזוס בין הכנסיה לבין המדע היו גבולות ברורים והצרות שפקדו מאוחר יותר את גליליאו אומרות דרשני" – מדגיש המדען.

לפי התפיסה המודרנית מחזור חיינו מורכב משבע תקופות – וזו החלוקה שנקבעה גם ע"י אנשי המדע במאה ה־13. בהתאם לכך הופיעו כבר אז מדריכים רפואיים בתפוצה מדהימה, בהתחשב בעובדה שטרם המציאו את הדפוס. מדובר בהם על הצורך באיזון גופני ונפשי, על עצות מפורטות לבני הנעורים למתן את חיי המין שלהם כאמצעי לשמירת האונות בגיל מבוגר יותר, מדריכים איך לחנך ולגדל ילדים. בצד בתי ספר של הנזירים צצים בתי ספר פרטיים־חילוניים. תושבי ערים מבוגרים למדו לקרוא ולכתוב. מופיעים גם ספרים נוסח מדריכים לבחירת מקצועות. בעוד שבעבר המחליטים בקהילות היו קומץ זקנים, הרי במאה ה־13 נותנים את הטון בקהילות אנשים צעירים יחסית. פורחת גם הספרות המקצועית המטפלת בשיטות ואורח החיים להארכת תוחלת החיים: מה לאכול ומתי לנוח בשעות היממה.

רוב רובם של הספרים נכתבו ע"י המקצוענים (אנשי מדע, רופאים) לפי הזמנה. האבירים, שיצאו למסעות הצלב, נהגו להזמין ספרי הדרכה מה אורח החיים הרצוי בתנאים הגיאוגרפיים והאקלימיים של המזרח התיכון ובייחוד ארץ הקודש. נשי האצולה היו ללקוחות העיקריות של מוציאים לאור, שכתבו כיצד לשמור על יופי הגוף והפנים, על עור חלק.

הספרות המקצועית הזאת התבססה במידה רבה על ידע העולם העתיק והישגי המדע הערבי, שהתפשט לעבר אירופה הנוצרית והשפיע עליה. עד כה אותרו 500 עותקים של ספרים מהמאה ה־13 בנושא בריאות. כן אותרו מהדורות ספריו של הרמב"ם מתורגמות לשפות שונות בהן שני תרגומים בשפה הלטינית. ספרו המפורסם של המדען סר רוג'ר באקון מהמאה ה־13 התבסס על ספרו של אריסטו שנתגלה במאה. כבר בשנת 1250 כתב המדען וינצנט בובייה, במימון הנדיב של המלך הצרפתי לואי ה־9, את האנציקלופדיה הגדולה שלו על 9000 עמודים. בשנת 1240 הוצאו לאור אנציקלופדיות כיס מתורגמות לכל השפות האירופאיות.

כאמור, בצד השפע, ההפקרות במידה רבה, התפתחה התנועה של המחשבה הרוחנית־הפנימית על רקע דתי, חזרה בתשובה. כבר אז הופיעו גם הניצנים של הרפורמיזם, שהובילו בסופו של דבר לפילוג בכנסיה הקאתולית והולדת הדת הפרוטסטנטית על צורותיה השונות, לותרנים, אוונגלים ועוד. תופעה זו של חזרה בתשובה בולטת כיום בארץ השפע כארה"ב, במידה רבה כאירופה ואצלנו – אם כי תנועה זו בארץ קשורה במסר פוליטי ברור. אולם גם אז במאה ה־13 היו אלה ניצנים של מרד חברתי.

שבוע ים תיכוני / יוני להב

מפ"ם עושה גוף

ויקטור שם־טוב אמר שמפ"ם היא האוייב העיקרי של הימין.

בחיי הוא אמר את זה. אתם לא רוצים להאמין – אל תאמינו. אבל זה פורסם ב„חדשות" ב־16.8. (כמה מתאים ל„חדשות", העיתון הגיבורי, הצהוב, האנטי־פועלי הזה, לפרסם דבר כזה על מפ"ם).

אז עכשיו, ברוח החזון השם־טובי של מפ"ם כאוייב העיקרי של הימין, ברצוני להציע כמה ג'ינגלים אפקטיביים לתשדירי הבחירות של מפ"ם.

1. אלעזר גרנות – אימת המתנחלות.
2. פיני גרוב – הגורילה של הרחוב!
3. עדנה סולודר – את הביצים של אריק תשבור!

אני כבר רואה בעיני רוחי כיצד יושבים קברניטי הליכוד במצודת זאב, רועדים מפחד ואובדי עצות, זיעה קרה נוזלת להם על הגב השידרה ועושה להם צמרמורות של חום וקור; עם המערך הם כבר יסתדרו, ר"צ־שמ"ק לא מזיזה להם, אבל מה לעשות עם המפ"ם האיומה הזאת, עם המתחבטים הרצחניים הללו, עם המפלגה הכוחנית, האלימה, הבריונית הזאת, מפ"ם?!?

אני יודע שזה לא יפה לצחוק על מפ"ם. אבל זה כל כך מפתה שפשוט לא הצלחתי להתאפק.

סליחה.

ימיניאדה

עד היום לכל מתנחל היתה פלוגה שליוותה אותו לכל מקום אליו הלך האיש. ועכשיו לכל מתנחל יש גם מפלגה פרטית משלו והולכת אחריו לכל מקום.

יש שמונה עשר מפלגות הדורשות להקים את בית המקדש כבר הבית, תשעים ושש מפלגות חרדיות קיצוניות־ימניות אשר פרשו בכ"ס הצטרפו לפלג הימני של מצ"ד ספרש מהמפד"ל, קש כמפלגות חקלאיות שפרשו ממפלגתו של רפול, ארבע מפלגות כראנבספר ועוד אלף עשרים ושתיים מפלגות ימניות בלתי־מזוהות, ובסוף מרוב פלוגות, מפלגות, וחברי כנסת המהווים קבוצת לחץ מסביב לכל מתנחל בודד, כבר לא יבחינו בכלל במתנחלים, והמתנחלים פשוט ייעלמו להם מתוך הציבורי, ולמפלגות הימניות לא יהיה את מי לייצג, והלובי למען המתנחלות יתפרק כי כבר לא יהיה לו בפני מי להשוויץ, ושמעון פרס ישוב לשלטון ומדינה פלשתינאית תקום והכל יהיה בסדר בעזרת השם.

מדליה מפלסטיק

הוועד האולימפי הישראלי שולח לאולימפיאדה בסיאול 19 ספורטאים ו־41 מלווים.

לא, הבעיה איננה עם המלווים. המלווים אינם מסוגלים להזיק. הם גם אינם מסוגלים להועיל, כמובן, אבל זאת כבר אופרה אחרת. הספורטאים, לעומת זאת, לא יביאו לנו אף מדליה, ולמעשה, אף אחד מהם לא יעפיל מהמוקדמות לשום דבר. אז למה שולחים אותם?

שולחים אותם כי זה חשוב. שלא יחשבו לעצמם הגויים ימ"ש שאנחנו הפריירים של מישהו. מה ישו לקניה ולאלג'יריה מותר לשלוח ספורטאים ולנו אסור?

אמת נכון הדבר, כי קופצי המוט שלנו מסתבכים עם מוט הפיברגלס ותוקעים אותו בטעות בין צלעותיהם לפני שהם מגיעים לרף, וזה נכון ששחיינו טובעים בס"כ אחרי הבריכה השניה ואז ארבעים מתוך המלווים צריכים לבצע בהם הנשמה מפה לפה, ואמנם נכון הדבר שלמרימי המשקלות שלנו יש קילה ולג'ודאים יש בעיות אישיות והמתעמלות שלנו מתחלקות כשהן מנסות לשמור על שיווי משקלן על המוט, אבל כל זה עדיין לא מצדיק את העובדה שלרוסים ואנטישמים תהיה נציגות בסיאול ולנו לא יהיה שם אף ישראלי גאה שישמור על האינטרסים שלנו.

חוץ מזה הכל קטניה. זה לא הגיוני שמדינה כמו פינלנד הקטנטנה זכתה כבר בתשעים וחמש מדליות זהב ואנחנו לא זכינו בינתיים אפילו במדליה מפלסטיק; אין ספק כי אש"ף והקומוניסטים בחושים פה בקירוה. ואם יטען הטוען, כי היהודים פשוט חסרי כישרון בכל מה שקשור לאמנויות הגוף, נטען בפניו בחורה שלהיות ד"ר יהודי הרבה יותר מכובד מאשר להיות איזה כושי המתרוצץ כמשוגע על המסלול המשובח והמטופש באיזו סיאול־שמיאול.

ובכל זאת נשלח אותם לאולימפיאדה. אולי ברגע האחרון ימותו הספורטאים מחולה מסתורית הפוגעת בגויים בלבד ואז נקטוף את כל המדליות ונשוב הביתה עטורי ניצחון ושיכורי תהילה. ורק בשביל הסיכוי הזה כדאי לנסות.

אז להתראות בסיאול.

תינוקת קשוחה

אתם יודעים למה התינוקת של קריסטאל וכליק קיינגמן נמצאת באינקובטור במצב קשה מאוד ונאבקת על חייה?

ממקורות יודעי דבר ב„ריינסקי" נמסר לי, כי הפגית דרשה חמישים אלף דולאר לכל פרק בהשתתפותה. המפיקים ניסו לפנות אל ההגיון הבריא של הצעירה בת היומיים ברם היא לא נאותה להקשיב, ועל כן החליטו המפיקים בתור שלב ראשון ליצור אי אלה סיבוכים נשימתיים ובשלב הבא, מאחר שהמו"מ עלה על שרטון, הרעילו התסריטאים את ומה של הקקטנית וכרגע לא ברור אם היא תישרד עד סוף האפיזודה הבאה. זה תלוי בעיקר בה. כמה זה בשאר ביונס, בייבי.

מילואים בכלא פרעה / יוסף ריב

אולי אתה בכלל אוהב ערבים

בנוכחות כלואים אחרים השכבתי את הבחור, סטודנט להנדסה מביר־זית. רכנתי לרגליו ורחצתי אותן במים קרים. אחר־כך ליפפתי תחבושות סביב קרסוליו והרטבתי אותן. חשבתי על הסמליות המשותפת לתרבות של שנינו

ביום שהתגייסתי, על דרך העפר המובילה אל משרד הקישור, נמסרה לי פיסת מידע על־ידי חובש מילואים מזיע ומדוכא שזה עתה השתחרר. "בדהריה", אמר, "מתקנים החובשים את האסירים השבורים". בהתחלה חשב שישתגע ובכל זאת שרד. חשוב לדעת שיכול להיות גרוע יותר ולכן אני מכיר לו תודה.

בפרעה רק מענים, בלי לשבור את האיברים, ורק במהלך החקירה, אך יש שם עצורים הנחקרים במשך שבועות. ואיך מענים בלי לשבור את הגוף? מפשיטים את כולם לבדיקה רפואית כשהם מגיעים. החובשים והרופא משפילים אותם מעט, ואחר־כך מעמידים אותם ימים ולילות אל הקיר, דוחסים אותם לתוך תאים מחניקים – הראש כואב, הגרון כואב, קשה לנשום ונותנים מעט אוכל – השוטר, ברצונו מוציא לשירותים וברצונו מתעלם מבקשותיהם. אין להם, לעצורים, בגדים להחלפה והם מסריחים ומטונפים. ובתנאי החקירה – מי יודע? אין משאירים סימנים, אבל הקולות הנשמעים שם הם איומים, סיפר אחד המילואימניקים. יש שיטות להכות בלי להשאיר סימנים ויש גם שיטות אחרות: מאיימים על המוסלמים שישקו אותם יין – כאילו איימו על יהודי להאכילו בשר חזיר. יש תחבולות מרושעות אחרות: מכניסים מישהו לתא ומעבירים אותו משם כעבור זמן קצר. כך מחשידים אותו בעיני חבריו לתא, לעתים שכניו או בני הכפר שלו, כמלשין. ובכלל, מי יודע? הרי הכלואים מוחזקים כשקרנים, את השוטרים לא נעים לשאול והחוקרים מוקצים בעיני ולא אוכל להחליף איתם מלה.

הנוף מסביב נפלא. נוף תנכ"י. מעיינות מבעבעים, טרסות מתוחזקות היטב, מטעים מטופחים, ערוץ מרשים וכביש פסטורלי מתפתל. אין אפשרות לטייל בו כבטיול משפחתי. המטייל כאן חייב להיות דרוך תמיד. אם ייפגע, הוא טיפש ואם יפגע – הוא פושע. הכיבוש זר לי, אבל האוויר באביב צלול ומרגיע.

ובתוך הכלא פורחת גינה יפהפיה, בבת עינו של הרס"ר. אין איש מהלך בה והיא מנותקת זרה למקום.

תאים 9 ו־10

כבר ביומי הראשון בכלא, כשנלוויתי אל החובש הסדיר, יחזקאל, בסיבוב שלו באגף החקירות, הוא אמר לי: "צריך לעשות פה מבצע חפיפה", "בתא 9 יש לכולם כינים". מימי לא ראיתי כינה, ובתא 9 צפוף, מסריח ומחניק. לאחר משא־ומתן עם השוטר האחראי על המשמרת באגף סוכם על מקלחת וחפיפה בחומר המתאים לדיירי תא 9. השוטר הוציא את הכלואים למקלחת והפקיד אותם בידינו. מהר מאוד התבררו לי הקשיים המעשיים. הכלואים סירבו להתפשט מטעמי צניעות ואחד מהם, דתי, נשאר עומד בדלת, מביט החוצה, כי "אסור לראות מישהו ערום". ייתכן מאוד שהחשש מפני ההומוסקסואליות היה מניע נכבד (לא ראיתי, אבל את השמועות שמעתי). המים היו קרים ואילו בהוראות על אריזת חומר החפיפה נאמר במפורש, שחייבים להוריד במים חמים. מטעמי בטיחות ודין וצניעות לא דתית נשארתי מחוץ למקלחות. ממילא אינני רואה את עצמי כמי שכופה על אנשים מבוגרים היגיינה אישית. בגדים להחלפה, סבון ומגבות לא היו שם. בסופו של דבר יצאו, פחות או יותר לא מקולחים, ונבלעו שוב בתאם המצחין.

כמה ימים לאחר מכן התגלתה אצל כלוא, חוקר וחיילת, סקביאס. זו מחלה מגעילה ומידבקת במגע עור, מיני ואחר, ודרך מצעים. המחלה הזו עוברת דרך זחל זעיר החופר מנהרות תת־עוריות והחולה בה נתקף בגירודים עזים. וזהי מתנה שאינך רוצה להביא לאשתך ולילדים. הכלואים בתא 9 התלוננו על מגיפת חיפושיות הזוחלות עליהם בלילה. אחד מהם הגיש לי שקית מלאה. הנה, החיפושיות הללו זוהו על־ידי הרופא כסקביאס. באותם ימים נעשתה במקום ביקורת של הצלב האדום ונמסרה תלונה על כינמת.

כונסה מועצת מלחמה זוטא. הרס"ר צייד בקרונות לכל הכלואים. אני הצעתי פתרון מערכתי מתוחכם: שילוב של מקלחות, החלפת בגדים וחפיפת ראש – וכל זאת ייעשה בכל אגף במשך יום אחד, בגלל חשש ההדבקה במעבר מתא לתא. הרופא חיבר מיזכר אבל לא הגיש אותו. בנוסח הפשרה שהתקבל פה אחד קבענו שאם יהיה צורך – גילוח ראשים. מפקד הבסיס הבטיח שיתוף פעולה מלא.

למחרת ניגשנו, הרופא ואני, לבדוק האם העצורים אכן חולים בסקביאס. שאלתי בתא 10, האם יש למישהו פצעים על העור. לא היו. לא בדקנו כינים, כי ממילא לא יכולנו להשתמש ב"מלטיקו" בלי מים חמים. לא הייתי בטוח אפילו שאדע לזהות כינה אם אראה אותה. נוסף על כך לא היה שום שוטר פנוי, שיוציא את הכלואים אחד־אחד לבדיקה. לא ריססנו, כי המרסס היה מקולקל. לא יכולנו גם לשפוך את החומר על רצפת התא, כי לא היתה אפשרות להוציא את הכלואים בחוץ עד שהאדים ייעלמו – [illegible]. הסתפקתי בהוצאת דיירי 10 למקלחות, [illegible] שמיכות.

נסעתי הביתה. כשחזרתי בישר לי הרופא, כי אין כינים ואין סקביאס. "איזה מין רעיון היה לך לגלח את הכלואים?", גער בי ואמר שהיתה אי נעימות גדולה, כשחזר בו אחרי שבהשפעתי עורר מהומה.

אגף החקירות

כשביקרתי באגף החקירות טען אחד האסירים, שהוא משתין דם. הזמנתי אותו לבדיקה אצל הרופא. יום קודם שוחחנו, הרופא ואני, על תפקידו בלשכת הגיוס והוא תיאר שיטה ידועה להורדת פרופיל: למסור בדיקת שתן מעורבת בדם על־ידי הטלת שתן בשירותים והוספת מעט דם מהאצבע. המהלך הנגדי האפשרי הוא לצפות במתחלה כשהוא משתין. הייתי אם כן סקרן לראות מה תהיה תגובת הרופא לנוכח התלונה. אילו הייתי פחות סקרן ויותר בטוח בעצמי יכולתי למנוע מחזה דווה.

בחוסר סבלנות מופגן הורה לי הרופא לתת לאסיר "2345" כוס להשתין בה. האסיר שאל במבוכה, אם יוכל להשתין בבית השימוש שבמרפאה, אלא שאפשרות זו לא באה כמובן בחשבון, קודם כל משום שבית השימוש שמור לסגל המרפאה, שלא לדבר על כך שהנ"ל ערבי ומסריח. שנית, צריך לפקח עליו. "תשתין בחוץ", פקד עליו הרופא, והצביע על הרחבה המוארת היטב שבה עמדו בתור לרופא כמה כלואים, שומריהם ושוטרים אחרים. "2345" ניסה ולא הצליח. הסקרנים התאספו סביבו. "תן לו כוס מים", אמר מישהו. נתתי. הוא עמד בחוץ, הכוס בידו ופניו אל הקהל. ניסה, אולי לא. מקשקש, פסק הרופא – "תחזיר אותו".

אקאמול

האקאמול, אותה תרופה בלתי מזיקה למראית עין המשמשת בעיקר להורדת חום ונגד כאבי ראש, היא לאמיתו של דבר מלכודת לחובש הפשוט, שכן, כאשר באים להשתמש בה מיד מתעוררת השאלה: למה יש למתלונן כאב ראש או חום? מה שמחייב מדידת לחץ דם, דופק וחום. אלה הן ההוראות המחייבות התלויות על הקיר בכל מרפאה בצה"ל. לגבי כלואים ראוי להוסיף שיש להם מד חום מיוחד וכי חובה לרשום את המדדים. צריכת הכדורים משקולת לרישומים וחריגה מהם מצריכה חקירה ובדיקה.

בהזיותי עמדתי לדין בפני רשויות חיל רפואה. האם אתה מודה בהפרת ההוראות, בזיוף רישומים, ובסיכון חמור של בריאות חולים? ואני, בדום מרושל, ומורא הצבא עלי, עומד ושותק.

– "ובכן, מה יש לך לומר להגנתך?"

מדוע אינני נושא נאום נרגש, לא כדי להגן אלא כדי לתקוף? יכולתי לצאת חוצץ כנגד העוולה ולומר, "האינכם מבינים שהעמדתם אותי במצב בלתי אפשרי? את התקנות יש לכבד, אבל גם לבני־אדם סובלים צריך לדאוג ולא היתה אפשרות מעשית להביא למרפאה את הכלואים הרבים שכאב להם הראש".

מדוע אינני נושא בהזיותי נאום זה?

כי אני אשם יותר משאתם יכולים להעלות על הדעת, אף כי אולי לא בדיוק כפי שכתב האישום מוסר. לא יכולתי להביא כל כלוא לבדיקה. ביום הראשון עשיתי זאת. אחר־כך כבר לא נתנו לי להכנס לאגף הכללי. הרופא הלך לישון ואמר שזה מפריע לו. שלא נביא אליו יותר חולים. החובש הסדיר, לפני שיצא לחופש, אמר שבהתחלה הוא נהג לחלק אקאמול באופן חופשי, אבל הפסיק. כך למדתי מפי בעל נסיון. חוץ מזה יודעי דבר, כולל שוטרי המאהל, אמרו לי שהעצירים מפוררים את האקאמול ומעשנים אותו, כסם, בתוך סיגריה. חוץ מזה, אמרו לי, אם נותנים להם את האצבע הם לוקחים את כל היד. הייתי צריך להיזהר שלא להופיע כהומאני מדי, כמו שאמר לי הרופא: "אולי אתה מין אוהב ערבים כזה" וכמו שאמר לי סדירניק אחד: "אולי אתה בכלל מאש"ף". אז אפשר להאשים אותי שהתקפלתי, אבל יש לי נסיבות מקלות.

תא 21

באחד מביקורי היומיים הגעתי לתא 21. שוכנו שם כמה עשרות כלואים שהיו בתחילת החקירה ומשום כך היה בו צפוף ומחניק יותר מבתאים האחרים. כלוא אחד התלונן שרגליו נפוחות ואדומות. דיווחתי לרופא וקבענו שיבדוק אותו למחרת. אלא שלמחרת לא רצה לראות אותו. יום לאחר מכן, כשבא לבדוק, האם אכן יש כינמת בתאים, עמד מספר "4567" מול הקיר ואחד השוטרים הסב את תשומת לבנו לרגליו. הרופא העיף מבט והחזיר. מאוחר יותר, במרפאה, פסק לחבוש את הרגליים הנפוחות בתחבושות רטובות וקרות ולתת במשך ארבעה ימים אנטיביוטיקה. בנוכחות כלואים אחרים שהיו ברחבת אגף החקירות השכבתי את הבחור, סטודנט להנדסה מביר־זית. רכנתי לרגליו ושטפתי אותן במים קרים. אחר־כך ליפפתי תחבושות סביב קרסוליו והרטבתי את התחבושות. הוא הודה לי בקול: "You Are a Human Being" דבריו הכנים אכן גרמו לי להרגיש כבן־אדם. רגש חם עלה בי והכרתי לו תודה על כך. ידעתי שכל מה שעשיתי היה למלא הוראה מגבוה שמטרתה להמנע מהסתבכות. ובכל זאת, פעלתי באורח שתאם את הסמליות המשותפת למורשת התרבותית של שנינו. אבל כשהאריך בתיאור נסיבות הדימום באפו (שנגרם כאשר החוקר העיף אותו אל הקיר, לאחר שאיים להשקותו יין והוא התחנן שלא יעשה זאת), אמרתי לו באנגלית – בוא נפסיק את השיחה הזאת.

למחרת, שוב בתא 21, הראה לי כלוא נוסף את רגליו הנפוחות והציע לי לחבוש אותן ולהרטיב במים חמים. אמרתי לעצמי – הזהר, עוד מעט הם יעמדו בתור לחבישת רגליים ואולי גם ילעגו, והרי טבעי שמי שעומד מול הקיר במשך יומיים, רגליו יתנפחו. בכל זאת נעמה לי מאוד הכרת התודה של הסטודנט, כאשר הבאתי לו יום־יום את התרופות לתאו החדש המשופר.

עצירים בכלא פרעה מוכנים למסדר בתאים (תמונת ארכיון)

מוחות וסכינים / יונה שמשי

השב"כ בעקבות הג'יהאד האיסלאמי

הסכינאי שהצליח במחצית השניה של 1986 לפגוע בחמישה ישראלים שהגיעו לעזה המריץ את החקירה. הקושי לחשוף את זהותו נבע מהמידור הקפדני של הקנאים המוסלמים

חשיפת חוליות או יחידים המתארגנים או עוסקים בפעולות חבלה עויינות היא לחם חוקו של שירות הבטחון הכללי. ב־20 השנים האחרונות צברו אנשי שב"כ נסיון אדיר באיסוף נתונים, חקירת חשודים וחשיפת התארגנויות, עוד לפני מימוש המזימה, כמו בפענוח שלאחר מעשה. יש לזכור, כי לא רק אנשי שירות הבטחון צוברים נסיון, ידע ומידע. גם המחבלים ושולחיהם משתכללים, מפיקים לקחים ומשנים שיטות פעולה. משחק החתול והעכבר יימשך כל עוד תהיה פעילות עויינת של חוליות או יחידים במלחמת היהודים והערבים.

אם קשה המלחמה בחוליות הטרור של ארגוני המחבלים, קשה שבעתיים וכמעט בלתי אפשרית המלחמה באנשים המבצעים את מעשי הרצח הנתעבים ביותר ממניעים דתיים פנאטיים כצידוק לנימוקים לאומניים. כאלה היו אנשי ה"ג'יהאד האיסלאמי" ברצועת עזה. מי הם אנשי החוליה, כיצד הם פעלו, מה הצליחו לבצע ואיך נתפסו.

לפני כמה שנים ברצועת עזה החל לפעול זרם דתי־קנאי הקורא לעצמו "סלפיון". אנשיו דוגלים בחזרה למקורות ומטיפים לנהל אורח־חיים דתי קיצוני על־פי הפשט של הקוראן, בלי סטייה ימינה או שמאלה. מדובר למעשה בכת שלא זו בלבד שיש לה אורח חיים סגפני כמעט, אלא שאף יש לאנשיה לבוש המאפיין את המשתייכים ל"סלפיון" בלבד.

מנהיג הכת ברצועה, פאיז אל אסואר, שיח' צעיר (כבן 30) וכריזמאטי ניהל פעילות נמרצת מתוך המסגד שבו כיהן. הוא ריכז סביבו קבוצה קנאית קיצונית שפעלה נגד תושבי הרצועה עצמם. אנשי הקבוצה התחלקו לקבוצות עבודה שכל אחת מהן פעלה נגד בעלי חנויות ובתי־קפה באיזור מסויים. הם כיוונו את פעילותם האלימה במיוחד כנגד מוכרי משקאות חריפים העוברים על חוקי האיסלאם. במסווה של מנהיג רוחני ב"סלפיון" החל פאיז אל אסואר לארגן קבוצת פעולה של "הג'יהאד האיסלאמי". ארגון זה חותר, באופן אידיאולוגי ומעשי, לחסל את היהודים – כאן, עכשיו ומיד. אנשי הקבוצה מבקשים להשליט על המזרח־התיכון ובכללו גם על ישראל משטר דתי מוסלמי קנאי־קיצוני.

ב־1983 נתפס פאיז אל אסואר על־ידי זרועות הבטחון באיזור הר חברון דווקא, שם היה חבר בקבוצה שרצחה את תלמיד הישיבה אהרון גרוס. אל אסואר עצמו לא השתתף במעשה הרצח ומשום כך נגזר עליו עונש מאסר של שנה וחצי בלבד. ב־1984, לאחר שהשתחרר, חזר לרצועה וחידש את פעילותו ב"סלפיון" שהיתה בעצם כר פעולה וגיוס נוח ל"ג'יהאד האיסלאמי". ב־1985 כבר עמד השיח' בראש ארגון המונה עשרות אנשים בכמה תאי־פעולה. כל חבר בתא הכיר רק את מפקדו הישיר.

במאי 1985 שוחרר בעיסקת ג'יבריל מחבל חברוני ידוע איברהים סרבל, גם הוא מהמעורבים ברצח גרוס. סרבל חשש להישאר כאן והעדיף לצאת לירדן. ממקום מושבו החדש יצר קשר עם השיח' מעזה.

באוגוסט 1986 סיכלו אנשי השב"כ התארגנות דתית קיצונית שפעלה ברצועת עזה והותירה אחריה עקבות אופייניים ל"ג'יהאד האיסלאמי". באותו שלב לא ידעו עדיין החוקרים על מלוא היקף הפעילות של הקבוצה. המידור הקפדני שהנהיג השיח' הקשה על איסוף המידע. אנשי הארגון הצליחו לרכוש נשק ואמצעי חבלה מאנשי העולם התחתון, ובהם גם יהודים. תוך כדי המעקב נתפס חמד ארג'מל, עמו נעצר גם ערבי תושב ישראל, פנים מוכרות במשטרה. בחקירת עצורים נוספים התברר לשב"כ, כי פאיז אל אסואר, המכונה בפי הכפופים לו "אמיר אל־עם" הוא מפקד הארגון. מרגע שנודע על מעצרו של חמד ארג'מל הבין אל אסואר, כי השב"כ בעקבותיו. בעזרת דייגים מהרצועה הצליח לברוח למצרים, משם גורש והגיע לסוריה.

שורה של מעשי רצח בעזה הטרידו מאוד את השלטונות. הרצח הראשון היה ב־3 במאי 1986. תושב אבן גוש, שהגיע לרצועה ברכבו בעל לוחיות זיהוי ישראליות, נרצח בדקירת סכין בצוואר. בספטמבר 1986 נרצח בשיטה דומה חיים עוזן ז"ל. שבועיים לאחר מכן שוב נרצח בשיטה דומה נהג המונית ישראל קיטרו מאשקלון. בנובמבר אותה שנה נדקר בשיטה דומה שבתאי שוילי מאשקלון. אלא שהפעם ניצל הנדקר ממוות בזכות שכבת הבגדים העבה שלבש. זו מנעה חדירה עמוקה ופגיעה קטלנית של הסכין. ניתוח של ארבעת הפיגועים העלה, כי בכולן מדובר באדם אחד הנעזר באדם נוסף או שניים המחפים עליו ומסייעים לו להחליף את בגדיו, להסתיר את הסכין סמוך לזירת הפשע ולהעלם מהשטח.

כל אותו זמן המשיך שירות הבטחון הכללי במאמציו לפעול נגד "הג'יהאד האיסלאמי". אך גם כאשר המידע התחיל לזרום לא ידעו החוקרים על קשר כלשהו בין הארגון לבין מעשי הרצח ברצועה. בשלב זה נודע לאנשי שב"כ על יורשו של פאיז אל אסואר, עבד אל־רחמן מאהל אל־קיק, קנאי דתי כבן 30. בהמשך החקירה התברר, כי אל־קיק קיים קשר ישיר ושוטף עם איברהים סרבל שישב בירדן. הקשר התקיים באמצעות איגרות שהוכנסו לשקיות ניילון ונבלעו בקיבותיהם של אנשים שחצו את הגשרים לירדן. איברהים סרבל הזרים לרצועה כסף, אמצעים והוראות פעולה. אל־קיק, כך התברר, נהג לעתים לדווח למפעילו בירדן לפני יציאה לפיגועים.

החקירה התנדנדה בין תקווה לייאוש. גם כאשר הצטברו פירורי המידע שהושגו בעבודת נמלים, תוך סיכון חיים של אנשי השירות, היה קשה לצייר תמונה שלמה. גם כאשר נעצרו החשודים, חלקם "בוגרי" חקירות קודמות של השב"כ ובעלי "עבר" עשיר בבתי הכלא הישראליים, היה קשה לדובב אותם ולהשיג מידע חיוני. בסוף 1986 היו בידי השלטונות 64 החשודים בהשתייכות לחוליות "הג'יהאד האיסלאמי" ברצועת עזה ובחברון. מעצר אנשי החוליות מנע מבעוד מועד פיגוע ראוותני באוטובוס של חיילים שעמד להעשות יומיים לאחר מעצרם.

בין העצורים היה גם עמאד א־צפתאווי, שהחוקרים סברו כי הוא איש המפתח לפענוח חלק נכבד ממעשי הרצח. לאחר חקירה ממושכת הודה א־צפתאווי, כי היה אחד מהמסייעים בפיגועים. הוא גם נקב בשמו של הסכינאי – חאלד ג'עידי. ג'עידי גילה עד מהרה, כי הוא נעשה יעד למרדף של כוחות הבטחון. הוא החל להחליף מקומות מסתור אחת לכמה שעות ונעזר לשם כך בקבוצה מצומצמת של מסייעים, שסיפקו לו בגדים, מזון ומידע. במרדף המאומץ אחרי הרוצח השתתפו אנשים רבים. ג'עידי נתפס כשחיפש דרך מילוט מאחד ממקומות המחבוא. בחקירה שנמשכה לילה שלם הודה בכל הפיגועים, שלושה מהם הסתיימו במות קרבנותיו. בחקירה סיפר ג'עידי, כי הוא ועוזריו קמו מדי בוקר וחיפשו יהודי, קרבן מזדמן.

עם מעצרם של 64 החשודים היה לחוקרים יסוד להניח, כי חיסלו את פעילות הקבוצה. במאי 1987 ברחו מכלא עזה שישה אסירים מאנשי ה"ג'יהאד האיסלאמי". שניים מהם הצליחו להמלט מהרצועה, אחד נתפס ואילו שלושת האחרים התארגנו לפעילות מחודשת וריכזו סביבם כ־50 קנאים דתיים בחוליות טרור קטנות. אלה הצליחו לרצוח את קצין המשטרה הצבאית רון טל ואת גליל ג'רוסי.

שלושת המנהיגים החדשים של "הג'יהאד האיסלאמי" ברצועת עזה נהרגו בסופו של דבר בהיתקלות עם כוחות הבטחון באוקטובר '87. בפעולה זו נהרג גם איש שירות הבטחון הכללי ויקטור רג'ואן. מחיר יקר להצלחה. אך מאז ועד לכתיבת שורות אלה לא ידוע על הקמת תשתית דומה ברצועה ולא היו פיגועים בשיטות המקובלות על אנשי הארגון.

עדות רחוקה / אבירמה גולן

רוחלק'ה, עדיין שמאלנית ופמיניסטית

כשפרצה המהפכה ברוסיה היתה בת 14 בערך, הבת הבכורה במשפחה חסידית אדוקה. עם חבריה וחברותיה ב"צעירי ציון" גילתה את הציונות. 13 שנים התגלגלה בגירוש ובבתי־הסוהר עד שהגיעה לארץ

לפני ימים אחדים התקשרה אלי ידידה וביקשה למסור לי, לעיון, פרקי עדות שרשמה מפי אמה. האם, אשה מבוגרת מאוד ולמודת סבל, עלתה ארצה בשנת 1948, לאחר שנים ארוכות וקשות של פעילות ציונית סוציאליסטית בברית־המועצות שלאחר המהפכה. היום, בגיל 82, היא עדיין שמאלנית ופמיניסטית פעילה, המפגינה בזעם נגד תופעות של גזענות, לאומנות ואפליה. היא מבקשת למסור עדות, לספר כל מה שהיא יודעת וזוכרת, מפני שהמסר – ציונות סוציאליסטית – נראית לה עדיין מאוד חשובה, כאז כן היום, ומפני שעוד מעט יהיה מאוחר, היא אומרת, מאוחר לה ומאוחר גם לנו.

מקטעי העדות שקראתי עולה תמונה דרמטית, אינטנסיבית, קשה ומורכבת, שנשים אחרות משחקות בה תפקיד ראשי: נושאות הלפיד. נשים אשר העזו למרוד בבית הדתי, באב הכל־יכול וברב הנערץ, הרהיבו עוז להתנגד למשטר ולהצטרף לתנועה הציונית האסורה על־פי החוק, ושילמו מחיר יקר וכבד בעד פעילותן. נשים צעירות, שגדלו בבתים דתיים ולכן נאלצו לרכוש השכלה חילונית, השכלה בכלל, בתנאים של מחתרת ממש. נשים שנשלחו לכלא ולגלות ו[illegible] ההורים על־ידי משפחותיהן, משום שנדבקו במחלה המשוקצת, "ציונות". שהעדיפו להישאר ברוסיה עוד שנים רבות, ולא לעלות לארץ (אף־על־פי שהשלטונות איפשרו להן בחירה בין הגליה לגירוש לארץ־ישראל), מפני שהאמינו, כי חובה עליהן להישאר ולהכין את ההמונים לעליה הגדולה. נאמר כבר, כי הגיעה השעה לבדוק את מקומה המיוחד והמרתק של האשה, אשר שברה את כל הכלים בבתי אבות והגשימה את הציונות על בשרה, בתקופות שונות של מאבק ועליה. לא פחות כדאי גם להתבונן בנשים העומדות מולנו, לא רחוק מכאן, בלב המאבק הפלשתינאי, ולראות מה דומה ומה שונה.

מובאים כאן קטעים אחדים מתוך העדות, כפי שנמסרה לי, ללא כחל ושרק וללא פירושים מיותרים, והקורא יעשה בהם כרצונו.

– ...כשפרצה המהפכה היינו כל־כך עניים עד כי לא היה לחם... החלטנו למכור סיגריות תוצרת־בית. אני הייתי בת 14, ואחי הקטנים בני שש ושמונה. הם היו מגלגלים את הסיגריות, וכדי להשיג חומרי גלם היו נוסעים על גגות של קרונות משא צבאיים. רק הנשים והילדים עסקו אז בפרנסה. הגברים חששו שיעצרו אותם בתור עריקים. אחי הקטנים סידרו להם מטעמים לייעול העבודה – זה הכין טבק, השני גילגל, ושניהם הוסיפו ליקוק והדביקו.

אבל מי ימכור? רוחלקה תמכור, מפני שהיא הכי גדולה וגם יודעת רוסית... הלא הבנים למדו ב"חדר" ואחר־כך בישיבות, ולא ידעו רוסית, אבל הבנות הכינו את עצמן כבר מגיל צעיר להתמודדות עם המציאות – הפרנסה, ההתנגשות עם השלטונות, הרעב, הרדיפות וכו'... הייתי לוקחת בסל קופסאות שבכל אחת מהן 250 סיגריות, ומוכרת בסיטונות... לבשתי שמלה עשויה משק טבק ונעלתי נעליים קרועות. מעיל לא היה לי, והקור חדר לעצמות... הכסף לא הספיק, וריח הלחם מן המאפיה שלמטה היה צורב לנו בגרונות וחונק אותנו. אחי הקטן, שהיה אז בן ארבע, ישב על המדרגות ובכה, וגוי אחד נתן לו חצי כיכר לחם. "לך מיד ותחזיר", אמרתי לו. "אנחנו לא פושטי־יד". והוא חיבק את הלחם ולא זז. לבסוף יצא אבא מהחצר ואמר: "היכנס, הרשלה, וחלק לילדים פרוסות לחם". ובי הוא הביט ואמר: "הילד לא רוצה למות מרעב, ואת מוכנה למות מגאווה".

כשהייתי בת 17, בלנינגרד, עברו עלי ימים ארוכים ומשעממים. כנערה למשפחה חסידית אדוקה אסור היה לי לצאת החוצה ולפגוש אנשים. רוב הזמן קראתי – בגניבה – ספרות רוסית וספרים חיצוניים ששאלתי בספריה. (וכשאבא גילה את זה פרץ סקנדל נורא), אבל הייתי צמאה לחברה. יום־יום הייתי עולה על החלון ומשקיפה החוצה. יום־יום ראיתי נערה קטנת־קומה וארוכת צמה, שנכנסה אל החצר...

– קראו לה צ. והיא היתה דתיה כמוני, אבל גם ציונית פעילה ומשכילה מאוד.

השנה היתה 1924, והציונות כבר נאסרה באופן רשמי. הייתי נוסעת לבקר את צ. בביתה, ושם ניהלתי ויכוחים סוערים ושיחות בענייני דת ויהדות. הדברים ריתקו אותי, ועד מהרה נמשכתי אליהם וראיתי עצמי ציונית לכל דבר. ערב־ערב נסעתי למקום המפגש, ובלילות, בשעה מאוחרת מאד, התגנבתי בשקט הביתה, שלא יראו ולא ידעו.

– היינו קבוצה של "צעירי ציון", אחות הסיעות של ה"חלוץ". לא היינו מרקסיסטים כמו הצ.ס., ולא תמכנו במשטר. היינו ציונים סוציאליסטים...

– לבסוף נודעו לאבי קשריי עם התנועה הציונית. הדבר השפיע עליו באופן קשה מאד. לילה אחד איחרתי לשוב, ואבא הרגיש רע ולבסוף, כשהוזעק הרופא, התברר שלקה בהתקף־לב. אחי הבכור פתח לי את הדלת וגידף אותי. "פושעת", הוא צעק, "את הרגת את אבא"...

באחד החגים התארח אצלנו רב מה"מזרחי" שהתכונן לעלות לארץ. "רוחלקה", הוא אמר לי, "שמעתי שנעשית ציונית". עניתי בחיוב. "אם את רוצה", הוסיף, "נסדר לך שתעלי איתנו לפלסטינה". אני סירבתי, כמובן. אז כבר הייתי פעילה נלהבת: נתתי הרצאות, ארגנתי פגישות וחוגי בית, וניהלתי את ישיבות הפעילים. אנחנו, הפעילים, ראינו לנו למטרה את הכנת ההמונים הגדולות לעליה...

– "החלוץ שמאל" היה, אם כן, בלתי לגאלי, ובשנת 1926 נערכו בלנינגרד מעצרים נרחבים, ואנחנו נאלצנו להסתתר ולחפש פרנסות מתחת לאדמה. לא הפסקנו לקיים פגישות והרצאות. אבל ידענו שעוקבים אחרינו כל הזמן. ידענו גם שלכל אסיפה מסתננים אנשי "הפועל־ציון" שהיו קומוניסטים, ומוסרים שמות לג.פ.או...

– הייתי עייפה, סחוטה ומפוחדת. לא היה עוד טעם לחמוק מחשמלית לחשמלית ומחצר לחצר. ראיתי אותם עוקבים אחרי ומחפשים אותי בכל מקום. נסעתי לבית אבי ושכבתי לישון.

– בלילה הם באו, ואסרו אותי ואת ג. את אחותי הצעירה אסרו בביתה של צ. כולנו נפגשנו בבית־הסוהר, מאחורי הסורגים...

– החוקרים היו מתחלפים ביניהם. רובם היו יהודים וחלקם מבאי־ביתו של הרבי, שידעו, למעשה, הכל. הלחץ היה בעיקר נפשי – איימו שיוציאו את ג. לתא מלא עבריינים. האשימו את ש. וסיפרו לה שגם אבינו נעצר, בגללה. ולבסוף הכניסו את שתינו לתאים מבודדים. הן ידענו, כי משם יוצאים רק לחקירה או להוצאה להורג.

– גזר־הדין נראה לנו די קל, למרות הפחד מן הלא־ידוע: שלוש שנות גירוש. עדיין לא ידענו אז שהגירוש מתחדש אוטומאטית בתום שלוש השנים... האמנו שנשוב לפעילות ציונית אחרי הגירוש, ולכן לא ביקשנו "חליפין" – החלפת הגירוש בנסיעה לארץ־ישראל. השלטונות נטו לתת לרבים מן האסירים הסוציאליסטיים נסיעה לארץ: התכנית שלהם היתה, הקמת ישוב סוציאליסטי אנטי־בריטי.

נסענו ברכבת חודשיים, ובדרך אספנו עוד ועוד אסירים... בספטמבר 1927 הגענו לטרביה, בירת אוזבקיסטן. הג.פ.או. הורידו אותנו בלילה, בלווית שומרים חמושים. גיששנו באפלה, והשומרים העייפים צעקו ובעטו – "זוזו כבר, נבלות [illegible]"... צריך לזכור שהיינו צעירים מאוד. והיו בינינו נערות יפות, מלאות חיים... אולי חלק מהמאבק נגד הניכור, נגד האופל, נגד העתיד הנורא שלא היה ברור (שהרי רוב חברינו נרצחו שם, ניספו ונעלמו במאסרים ובגירושים) התבטא באהבות הרבות שפרחו שם, שהרי האהבה משנה את המציאות הפנימית ואז הכל נראה פחות נורא... אולי הידידות והאהבה שמרו עלינו מפני מה שהם ניסו לעשות לנו: הם רצו להרחיק אותנו ממוקדי ההשפעה ולבודד אותנו מהתנועה; הם רצו למוטט את הציונות בכוח...

רוחלקה ואחותה, בנות לרב חסידי מלובביץ', שבחרו במאבק הציוני כדרך חיים, התגלגלו במשך 13 שנים בגירוש ובבתי־סוהר, ולבסוף, בדרך־לא־דרך, נמלטו מרוסיה ועלו למדינת ישראל שהיתה אז בחיתוליה. כפי שכבר אמרתי, מדובר בקטעי־קטעים של עדות. אין זה אלא קצה מן הקרחון הגדול של נוער יהודי שהוכה והושמד בברית־המועצות בשנות העשרים, השלושים והארבעים. נוער אשר הקריב את חייו במודע למען הרעיון הציוני. היום, במדינת ישראל הבוגרת, רוחלקה, הציונית הסוציאליסטית הקנאית בת ה־82, נזעקת נגד מה שהיא מכנה "התפתחות המשטר בארץ למשטר דיכוי" וגם משום כך היא מבקשת להזכיר שוב ושוב את הסיפור שלה.

هكذا من الأصل

מפגש
לספרות, אמנות ועיון

זרבבל גלעד

שירים אחרונים

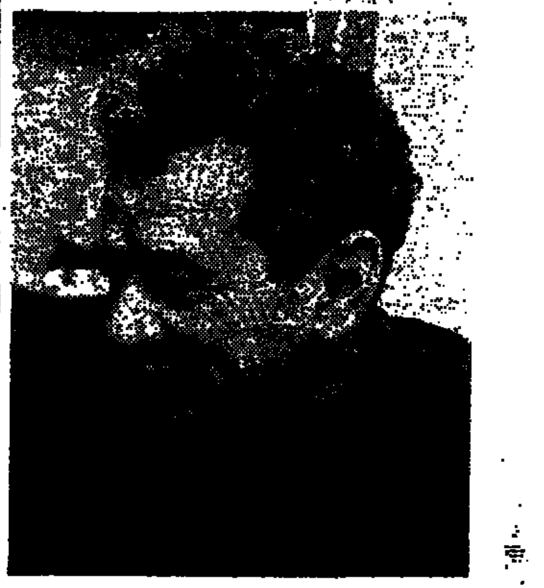

ליל

היתה לי דמעתי לחם
יומם וליל
וליל הברזן ילבנה.
חשכת השדה מכאבי
תעצף
והברזן אל לבו
יאמצנו.

ואולי, אפלו, קל לי יותר
מאשר לצפרני המרדה
סביב קנו בעצר
השדה.

קסם

א

בשעת הרהורים מרירה בטרם בקר,
בהיאות המגשמת של גביחת כלבים
הנבאת לב רעה,
אתה מבקש אחרית בזכרון רקמה אשר אתה:
נכבדה, קרדשמש בין ענפי השקמה, גבה,
פורש ידים וקורא "קסם, קסם"
ונוגע אל בין זרועותי.

ב

עוד הפעם השעה ההיא בגלות השחר שכלה חשך:
הכוכבים נכבו והירח
והמזלות הלכו,
ורק העץ ליד החלון עוצר נשימתו
להקשיב לנשימתי ומשיר פתאם
עלה אחד גוען כדמעת עינה, אהובתי,
שלא יבשה.

כאור הגנוז

חשך בולע חשך.
הרוח כזאבה רעבה.
וצמרות מעונות.
רק בלבי שלהבת
כאור הגנוז.

יולי 1988

מתוך מבחר שירים

הנהר

הנהר שעבר בעבורה של העיר
בה נולדתי מעבר לים
לא בא אלי בחלום ולא היער
שנהר לחופו.
אבל את קול הנהר אני שומע בלילה
כשאני נעור בחשכה: העיר מתמלא
רעש בעבועים ונביחות חרטומים
נמהר.
ילד קטן, ידו ביד אמו, עומד על החוף
בין יהודים שפניהם חורות כאור הלבנה
וסביבם אור־ים.
פתאם געתה פרה באפר.
אמא מהרה לכסות את עיני בכירה.
היא אמרה: בכהה־עין ראיתי
אדם תלוי על עץ נע כענף
ובעיני, מתחת כירה של אמא,
אדם, אדם.
דם, דם, דם אני צועק בתוכי
בקול צרוד אל הנהר,
אך קולו מגביה, לא ידם.

הצפרים הפשוטות

עדין אוהב אני את הצפרים
הפשוטות ופריחת גנגן
בחלל החצר:
הדרור והחוחית והעפרוני
שבנה את קנו בעפר
מעבר לחלוני.
אל תחשבי שאינני שומע
שתיקת האמהות ואינני
רואה על אמת־ידו
של שכני
את הספרות הנועדות.
אבל בבקר, בהקיצי לקול
ריבי הדרורים,
אני יודע כי אינני
יחיד במצוקות, וביני
לביני מהרהר:

שלושה שירים על השיר

א

מזמר בתוכי
אם עד ראם
ישן:
ישן ולוהט חליפות
מר ומרפרף
ועגם
מעשש בחיקי
ומלחש: יחידי.

ב

השפה תמתקנו
כעלה בשלכת
רעמים כראמים
אפפוהו
והוא בשלו
מזמר.

ג

בכל ערב ובקר וצהרים
נפשי כצפור לך תהיה
אתה ממית ומחיה
ומצמיח ישועה,
שתצילני היום וכל יום
מדין קשה –
ברוך ומברך בפי כל נשמה.

השכלה ושבתאות – המשך או מהפכה

מאת מנוחה גלבוע

שמואל ורסס, „השכלה ושבתאות, תולדותיו של מאבק", מרכז זלמן שזר, ירושלים, תשמ"ח, 276 עמ'.

שתי נקודות מוצא קיימות בחקר מערכת הזיקות בין תנועת ההשכלה לשבתאות ולפראנקיזם. אחת, מנקודת מוצא היסטורית־תרבותית, היא של גרשם שלום, שחקר, העמיק וחקר את השבתאות, הפראנקיזם וספיחיהם במסגרת המיסטיקה היהודית. נקודת מוצא שנייה היא חקר תנועת ההשכלה וסיבותיה.

לשתי מערכות מחקרים אלה היתה נקודת מפגש: הזמן ההיסטורי של תוצאות השבתאות וסיבות ההשכלה בראשיתה, והן באו לידי ביטוי, במאמרו הידוע של גרשם שלום „מצווה הבאה בעבירה". במאמר זה אומר שלום: „רצוני להראות כאן, שיש התפתחות דיאלקטית ברורה המובילה מהאמונה בשבתאי צבי לניהיליזמוס הדתי של השבתאות והפראנקאות, לתורה המזעזעת את נפש היהדות עד היסוד, ש„ביטולה של תורה זו קיומה", ומהניהיליזמוס כעמדה דתית המיוסדת על מקורות הדת עצמם אל עולמה החדש של ההשכלה".

היסטוריוגראפים אחרים, שעסקו בנושא של ראשית ההשכלה וסיבותיה, נטו לקבל את דעתו של שלום. החשובים שבהם הם ישראל צינברג ושמעון הלקין ובעקבותיהם הלכו רבים אחרים. נקודת המוצא של שמואל ורסס בספרו המרתק „השכלה והשבתאות" היא השאיפה להבהרת דיוקנה הרוחני של תנועת ההשכלה וספרותה, וכן גם גילויי התייחסות אל תנועות אלה במאות השמונה עשרה והתשע עשרה.

ההתייחסויות לתנועות אלה נבחנות אצל ורסס במיגוון ז'אנרי רחב, מביטויים פובליציסטיים, היסטוריוגראפיים ועד ביטויים ספרותיים. לעיתים ההתייחסויות של תקופת ההשכלה הן שקופות וגלויות, לעיתים „חבויות ומשוקעות" בטקסטים שעניינם רחוק מן הנושא הנדון ויש לאתרם ולפענחם. ורסס חושף זאת בטקסטים שונים זה מזה, אם היסטוריוגראפיים ופובליציסטיים של שלהי המאה הי"ח וראשית הכ', אם בספרי הגות ופובליציסטיקה של המשכילים הראשונים במאה הי"ח ומאוחר יותר של משכילי גאליציה ורוסיה. בספר נדונה השפעת הריב בין עמדין לאייבשיץ מראשיתו והשפעותיו המאוחרות של עמדין על משכילים רבים. כמו כן מוקדש פרק מיוחד לדיון על „שבתאותו של ר' משה חיים לוצאטו (רמח"ל)", שגורש מאיטליה ועבר להולנד בגלל החשדות בו. אבל לעניינו של רמח"ל קשר נוסף ומרכזי לחקר ראשיתה של ההשכלה העברית. היסטוריוגראפים אחרים, לחובר, הלקין וי"ח שפירא רואים ברמח"ל את הפותח של תקופת ההשכלה, בעוד שאחרים כמו קלוזנר וקורצוויל אינם רואים בו משכיל, אלא מי ששייך לעולם הישן.

עוד בספר פרק מעניין על ההתייחסות לשבתאות ולפראנקיזם ביצירות בלטריסטיות במאה הי"ט בגרמנית, יידיש ועברית. הפרק המרתק ביותר, לעניות דעתי, הוא על הגילויים של שינוי היחס לשבתאות (משלילה לחיוב) בתקופה הציונית, ועל הזיקה המשיחית בין שבתאי צבי לתיאודור הרצל (עוד אחזור לכך).

כבר ש"י איש הורוויץ, בשלהי ההשכלה גילה (1909) זיקה מעניינת בין השבתאות וההשכלה. הוא מציין ש„היא שפנתה הדרך גם לפני תנועת ההשכלה שבאה אחריה", וברמח"ל ראה אישיות המקשרת בין שתי התנועות. עוד מגלה ורסס, שבמאמר ביידיש (1924) של יוסף קליימן, שלא היה כל כך מוכר לקוראי עברית אבל היה מוכר להיסטוריוגראף צינברג, עומד קליימן על הזיקה, בדומה להורוויץ בין הפראנקיזם להשכלה. שני מאמרים אלה קרובים בתפישתם הבסיסית לתפישתו של גרשם שלום ב„מצווה הבאה בעבירה" (1937) והם למעשה הקדימו את שלום, אלא שהנחותיו של שלום, כמובן, מבוססות יותר.

הקושי המרכזי בזיקה, הכאילו המשכית, שבין השבתאות והפראנקיזם היא בהיותן תנועות משיחיות המתבססות על הרגש ולא על הרציו, בעוד שתנועת ההשכלה היתה רציונאלית ביסודה. על כן אין פלא שכבר למשכילים הראשונים במאה הי"ח היתה התנגדות חריפה לעיסוק בקבלה ובמיוחד לשבתאות. ומצד שני היו קרובים להשקפת עולמו של הרב עמדין (יעב"ץ). ורסס מראה שגם משכילים מאוחרים, ואפילו כמאה שנה אחרי עמדין, עדיין מושפעים מנימוקיו ועמדותיו נגד השבתאות.

מבין מתנגדי הקבלה, השבתאות והפראנקיזם אולי המשכיל המוכר ביותר הוא ההיסטוריון גרץ שבספר ההיסטוריה שלו התבטאויותיו נגד תנועות אלה הן בוטות ביותר. קדם לגרץ גם שלמה דובנא, משכיל מתון ומקורב לחבורתו של מנדלסון שעבד עמו על „הביאור". הוא היה מתנגד חריף של השבתאות והפראנקיזם (לא נזכרו כאן בשמותיהם עוד משכילים רבים, מראשוני המתנגדים לתנועות אלה). לעיתים הצטמצמו הויכוחים לדיונים על דמותו של יונתן אייבשיץ ועל הריב עמדין־אייבשיץ יותר מאשר על התנועה כולה.

נקודה נוספת הראויה לציון בהקשר זה והנדונה הרבה בספר היא, אולי, הסיבה המרכזית לדחיית הפראנקיזם. המשכילים, שהמרכז הגאליצאי שלהם היה עסוק במלחמתו בחסידות, ראו בה תנועה מיסטית הממשיכה את החסידות הקדומה, חסידות אשכנז, את הקבלה ואת השבתאות. כך נהגו גם משכילי העיר פראג. ודרכם של המשכילים היתה השיטה האנאלוגית. הם פסלו את השבתאות ומכאן גם את המקבילה לה – את החסידות. זאת ועוד, בפראג התרבתה „כת מאמינים", שהעלו על נס את אישיותו של אייבשיץ (או שנתלו בו) והיו למעשה פראנקיסטים. הדים רבים לכך ניתן למצוא ב„כרם חמד", כתב־עת משכילי שהחל בשנתו השלישית יצא לאור בפראג. כתבי־עת רבים שעניינם היה בחכמת ישראל ועיינו במהות היהדות הגיעו לפסילתן של חטיבות שלמות ביהדות, וביניהם הקבלה, השבתאות, הפראנקיזם ומאוחר יותר – החסידות. רק פה ושם ניתן למצוא יחס מתון יותר לתנועות אלה.

ורסס מגלה, שבתחומי הסיפורת של סופרים גרמניים לא־יהודים מסתמנת הערכה לדמויותיהם של שבתי צבי ויעקב פראנק. לעומת זאת בחיבורים בלטריסטיים שנכתבו בידי יהודים, בין בגרמנית, יידיש או עברית, „חותם הרתיעה וההסתייגות הרעיונית ניכר בהם". לשון אחר, אצל מחברים יהודים קיימת גם בבלטריסטיקה רתיעה מפני התנועות הנזכרות כמו בהגות, בעיון ובהיסטוריוגראפיה.

בולט הרומן (4 כרכים) של יוליוס שטורק, סופר גרמני שספרו „כוכב יעקב" הופיע בשנת 1838. יחסו של שטורק לשבתי צבי הוא יחס אוהד, ואת עקבות הרומן שלו חושף ורסס אפילו אצל הרצל. על פי שטורק מזדהה שבתי צבי עם דמותו של בר־כוכבא המכונה בר־כוזיבא. זהו רומן אפולוגטי, שיצא בתקופה של התנגדות חריפה ביותר במחנה הסופרים היהודים לתופעת שבתי צבי. אהדתו של שטורק אינה רק לשבתי צבי, אלא גם לכיסופים המשיחיים של העם היהודי (גורמים שונים בגרמניה עשויים היו להשפיע על שטורק כמו זרמים וכתות פרוטסטנטיות שונות שרצו בעליית היהודים לארץ הקודש ועוד. ולא אפרט כאן).

גם ליאופולד זאכר־מזוך (על שמו המושג מזוכיזם) כתב (1874) סיפור על שבתי צבי ובו הוא מתארו כ„יפה־תואר", דמותו היא כדמות מלאך אלוהים, בעל תלתלים שחורים ושפתיים אדומות, ועוד שבחים כהנה וכהנה. עוד סופרים לא־יהודים כתבו סיפורים היסטוריים, שגיבוריהם היו שבתי צבי ויעקב פראנק ואת עמדותיהם מנתח ורסס, ואף עומד על דרכי עיבוד של יצירות שנכתבו בידי גרמנים ועובדו בידי יהודים ומשווה אותם זה לזה.

אחד הספרים הבלטריסטיים הראשונים בעברית בנושא זה הוא „מאורעות צבי". יוסף מבוד הזה, שחרף התוספות הבדיוניות המרובות בספר זה, הוא „המקור הטוב ביותר" לתולדות השבתאות, בעוד שגרץ מצא בחיבור זה „דברי גוזמא והבאי בנוסח רומאנטיסטי", ומכאן שפסל אותו כמקור היסטורי. כמו גרץ גם דוד כהנא ראה בספר „שקרים והבלים". לעומת גרץ וכהנא ראה גרשם שלום בספר מקור היסטורי אמין. זהו ספר פולמוסי

שבתי צבי

ביותר, אם כי לעיתים משתה ההעצמה הפאתטית של הכתיבה גולש הפולמוס.

אזכיר עוד שתי יצירות, שבהן יש הד חזק למדי לתנועות השבתאית והפראנקיסטית. האחד – האוטוביוגראפיה של מרדכי אהרן גינצבורג (רמא"ג) – „אביעזר" (1864). הרופא הזקן המתואר (באופן חיובי בספר) הוא לפי רמא"ג, כנראה, פילוסוף ואסטרונום הבקי בספרי קבלה. יתרה מזו, נרמזה לו (למספר) שהוא מכת שבתי צבי.

ואחרון אחרון, אולי הספר הבולט ביותר בנושא זה הוא הרומן של אברהם מאפו „חוזי חזיונות" (שרק חלקים ממנו נשתמרו). כאן מתגלים עקבות דעותיו של עמדין על התנועה השבתאית. בספר זה מצויה הראייה של הרציפות שבין תנועת יהודה החסיד והתנועה השבתאית ובדרך אנאלוגית לא רק בלבד נפסלות אלא כמובן גם החסידות. האנטי־חסידות הקיצונית של מאפו ידועה לנו עד כ„עיט צבוע". עם זאת יש בעברית יצירות אחרות בנות התקופה, שבהן מידת מה של פייסנות לתנועה השבתאית, כמו „הדת והחיים" של ראובן אשר ברודס, אך גם בו נשמר החיץ בין ההשכלה לחסידות.

הפרק המרכזי על שינוי־ערכין ביחס לשבתאות בזרם הלאומיות והציונות (ו"א) הוא מעניין בשתי נקודות. ורסס מביא (על־פי זכריה פישמן) תגובות על הרצל: „רבים הביטו על מחבר „מדינת היהודים" כעל אחד ממשיחי השקר שקמו לישראל בדורות החושך והדיכאות והנוראות, מעין שבתי צבי". לעומת אמירה זאת, אומר שמואל אלמוג כי „התייחסותו של הרצל לשבתי צבי היא רומנטית וחיובית מעיקרה". מה שמעניין כאן הוא הקישור בין הדמויות.

ביומנו של הרצל מיום 9.7.1895 הוא רושם לעצמו, כי „ישנו רומאן כתוב בידי לודויג שטורק בשם „כוכב יעקב", העוסק בשבתי צבי". ניתן איפוא להניח, שהרצל קיבל את גישתו החיובית של שטורק לשבתי צבי. לפי אלכס ביין הרהר הרצל לא אחת בגורלו של שבתי צבי בביקורו בירושלים (1898), משום שהיו משווים אותו אליו. אך הרצל גם התגונן מפני השוואות אלה „שבתי צבי גידל עצמו כדי להידמות לגדולי ארץ. ואולם אני מוצא את גדולי הארץ קטנים כמוני" (מובא אצל אלמוג, „ציונות והיסטוריה", ירושלים, תשמ"ב).

יתירה מזאת, גיבורי „אלטנוילנד" (1902) צופים באופירה, שהוקדשה לשבתי צבי, והיא מתקיימת בעיר חיפה. מצויות שם אבחנות ביקורתיות מפוכחות, אך גם גילויי אהדה והבנה מסוייגת כלפי מניעיו של שבתי צבי. אור אוהד על דמותו של שבתי צבי שופך של"ד־רובשוב (1920) ודומה נשאר של"ד כל ימיו בהשקפה זו. מובן, שגם אם מצויים שינויים לחיוב ביחס לשבתי צבי ולשבתאות בתקופה הלאומית, אין להקיש מכאן סמיכות בין התנועות הללו.

הספר כולו מלא וגדוש בתחום עיסוקו בידע מפורט, ויש בו כדי להדריך את הקורא וללוותו בעיוניו בספרות ובעיתונות של המאה התשע־עשרה בנושא השבתאות. זהו ספר מרתק על נושא מרתק. למעשה יש בספר משום הרהורים על השקפותיו של שלום בבירור המשכיות בין השבתאות והפראנקיזם לבין ההשכלה.

וילות, עיירות וגלגל המזלות

מאת יוסף פרוינד

„ארץ ישראל – מחקרים בידיעת הארץ ועתיקותיה" – כרך י"ט: ספר מיכאל אבי־יונה; עורכים: דן בריג, אברהם נגב, גדעון פרסטר; הוצאת החברה לחקירת ארץ ישראל ועתיקותיה בשיתוף המכון לארכיאולוגיה, האוניברסיטה העברית ירושלים, תשמ"ז, 421 עמ'.

קובץ „ארץ ישראל" י"ט מוקדש לזכרו של פרופ' מ. אבי־יונה (1904־1974), היסטוריון וארכיאולוג אשר מיקד את מחקריו במפגש בין ארץ־ישראל לתרבות ההלניסטית ושלוחיה המאוחרים בתקופה הרומית והביזנטית. „בכל חייו היה אבי־יונה איש הסינתזה והגישור בין ההיסטוריון לארכיאולוג... מפעל חייו מאופיין על־ידי הפגישה של הבנה מפוקחת את המקורות הספרותיים, יהודיים ולא יהודיים כאחת, תוך רגישות ערכית להיסטוריה ולגיאוגרפיה עם ידע מובהק בכל סוגי הנתונים הארכיאולוגיים והאמנותיים". כך פרופ' אריק ל. מאיירס במאמרו „מדעי היהדות והארכיאולוגיה" (ע' 26 בחלק האנגלי). בהמשך דבריו הגדיר מאיירס מהי צוואתו של אבי־יונה לדורנו: „כתיבתו הפוריה והדגמתו האישית הן תזכורות לכל, כי בהתמחות בתחום צר אין מגיעים רחוק. מוקדם או מאוחר חייבים לשלב נתחים רבים אשר הרכבם יחד בונים את התמונה ההיסטורית".

כיצד הבין אבי־יונה את ערך „פירוש הפרסים" ויישומם בידיעה? כל ימיו ניתן בעדות לכל נתון חדש ובכנות לתקן ולא להיצמד לאינטרפרטציה „משרשת". למשל, הוראתו להרוס את „גשר רובינסון" המרשים בדגם הבית השני שלו במלון הולילנד, כפי שנתחייב ממימצאי חפירותיו של בנימין מזר. בין דבריו המרגשים של ראובן אבי־יונה על דרכו של אביו אל המדע, אל ציון ואל מעמדו כמורה אהוב באוניברסיטה העברית אנו קוראים: „מעל לכל התמיד עם עצמו; אחת השאלות בבחינת המ.א. האחרונה שחיבר היתה: „מה היו טעויותיו של פרופ' אבי־יונה בדגם ירושלים שבהולילנד לאור החפירות החדשות".

*

חלק גדול ממ"ט המחקרים המובאים בספר הוא משום המשך לשני חיבורי יסוד של אבי־יונה: „בימי רומא וביזנטיון" (תש"ו) ו„גיאוגרפיה היסטורית של ארץ ישראל" (תש"ט). נוכל רק להזכיר אחדים ממחקרים אלה.

קבוצת מאמרים חשובים עוסקת בהבהרה ובהארת נושאים ומושגים בארכיאולוגיה ארצישראלית בעקבות הידע המתחדש שהצטבר בסקרים ובחפירות ברחבי הארץ: תיאטרון, וילה, „עיר בינונית", קסטלום.

הווילה הרומאית היא נושא מאמרו של שמעון אפלבאום: „הווילה הרומאית נחשבת סמל התרבות הרומאית בארצות שהיו חלק מן האימפריה הרומאית. במה שנוגע לארץ ישראל, הזניח המחקר הארכיאולוגי את התופעה הזאת, אם כי כל ארכיאולוג המתמודד בתקופות הרומאית והביזנטית רשם לפניו, במודע או שלא במודע, את היעדרה של הווילה לפני התקופה הביזנטית". אפלבאום מגדיר את הווילה כבית בנוי לתלפיות העומד במרכז נחלה חקלאית. התרגלנו לחשוב שמרכזה פה בארצות בחובה. לא תמיד, אומר אפלבאום, מדובר „בבית שנבנה כדי לשמש מרכז של משק חקלאי". כאמור, חיפשו את הווילה בין שרידי התקופה הביזנטית. והנה, הידע שרים אפלבאום מראה שבין שבט, קלקיליה, בית שמש וירושלים התגלו וילות מהמאה הראשונה לספירה (כלומר – שלהי הבית השני). תכנון הווילה, שכלל מבני מגורים ומבני משק צמודים לחומה המקיפה את חצר המכלול, שורשיו בתקופה הישראלית, בימי הממלכה המפולגת. זאת ועוד: „השם העברי הנפוץ ביותר המתייחס למשק הבודד בתקופת המשנה הוא עיר... במסכת בבא בתרא ד' אנו קוראים: 'המוכר את העיר מכר בתים: בורות, שיחין ומערות, מרחצאות ושובכות, בית הבדין ובית השלחין... אפילו היו בה כמה אגרים, הרי כולן מכורין...' השימוש במלה 'עיר' במשמעות של משק [illegible] לוקס י"ט 17–20". על פי המקובל נראה שהווילות התקיימו בצורה העיקרי אחרי שתי המרידות הגדולות, וביחוד בשלהי המאה השנייה ובאמצע המאה השלישית לספירה, תקופת השגשוג הכלכלי של איזור זה.

לסאמר מאלף ופותח אופקים זה מצטרף דיונו של זאב ייבין על „עיירות בינוניות", העוסק אף הוא בסוגיה הגיאוגרפית הישובית אחרי מרד בר־כוכבא. „שלוש עיירות הללו אין בונין אותן, לא כרכין גדולים ולא סירים קטנים אלא עיירות בינוניות". סיר – כלשון חכמים מוסברת על־ידי אבן־שושן: „ישוב ארעי, ישוב אוהלים". מהמובאה לעיל ברורה אבחנה: סיר ישוב ועיר לעומת כרך – ישוב מרכזי גדול, מוקף חומה. עיקר אוכלוסייתו נכרים; אם כי גם יהודים יושבים בו. לא כן בעיירות הבינוניות. לדעת ייבין „עיירות" היא ריבוי של עיר, שכן במקורות הנוגעים לתקופה הנלה „עיירה" ביחיד אינה מופיעה כלל. אודות „עיר בינונית" לומדים אנו מהמשנה והתוספתא: היא אינה מבוצרת בחומה, כבאמור בערכין ט': „עיר שגגותיה חומתה". והעיירה בה מוסיא בהר חברון הראתה כיצד „הריודין", יהודית [illegible] לכדי לרכוב, ובכל מראה, לישוב כולה. מצלומי אוויר ומחקירה מפורטת בשטח, בגליל העליון ואף בדרום הר חברון אפשר לברר את עקרונות מבנה העיר, אשר הוכתב בראש וראשונה על־ידי המצב הטופוגרפי. יש שוני בין עיר בינונית במישור לזו הממוקמת על שלוחה. כן נבדקה מערכת דרכים בתוך עיר זו. מקומו של „הרחוב", הוא רחבה מרכזית בעיר וכמובן, מקומו של בית הכנסת. המימצא מראה, „שהעיירות הבינוניות הקדומות או נוסדו מחדש בעיקר בסוף המאה השלישית או בראשית המאה הרביעית לספירה. במאות החמישית והששית אנו נתקלים בתיקונים ובשינויים רבים בתוך העיירות. במחצית השנייה של המאה השביעית ובמאה השמינית אנו עדים לפריחתן המחודשת... שנמשכה כמעט עד סוף המאה השמינית... במאה התשיעית והעשירית נידלדלה האוכלוסיה ברבות מן העיירות האלה".

חוקר הלימס הארצישראלי מרדכי גיחון בוחב על אופי „מצודות החצר הקטנה הרומית בארץ ישראל" במסגרת חקירותיו חצר גיחון במבצר תמר ובעין בוקק. הוא מבחין בין ביצור הספר הרומי בגבול המערבי של האימפריה לבין מצודות הלימס הארצישראלי: את המצודה המערבית CASTRUM דימה יוספוס ב„עיר ארעית", „שיש בה כיכרות, רובעי מגורים ומלאכה, בנייני רשות ומבנה קודש, לשכות לתפקידים שונים ועוד".

המצודה בלימס הארצישראלי שתחילתה בימי הקיסרים הפלאוויים כונתה „קאסטלום", היא „בורגין" או „בורגין" בדברי חז"ל. מצודה זו היא קטנה בשטחה אך עם זאת היא מעוז איתן במרחב הלימס שבו חיים בודדים חודרים למחנה. אחת מ„נקודות המפתח" שקובעות את מיקום בנייתה היא זמינות מקור מים (ראה תצבה), שכן השליטה עליו מעניקה עוצמה ומשמשת מנוף לקיום שלטון יציב במרחב שעליו חולשת המצודה. לדעת גיחון למדו הרומאים מהמאה השלישית לספירה ואילך מנסיון מצודת החצר הקטנה באי"י והנהיגו צורת בנייה זו גם בגבולות האימפריה המערביים.

למבקשים להתעמק בקורות הלימס והמצודות במרחב מוצעים בספר זה מאמריהם של זאב משל וישראל רול על „מצודות ותעודות מימי דיוקלטיאנוס בטבטה", ושל משה קלונר ויהודה הירשפלד על „חורבת אל קצר – מצודה ובית בד מהתקופה הביזנטית במרחב יהודה".

ועוד נזכיר בכלל המחקרים העומדים על מהותם של שרידים חבריים אופייניים את מאמרו של אהרון קמפינסקי על „תיאטראות באי"י בתקופה הרומית־ביזנטית". התיאטראות הם מן הטיפוסים הבולטים בארכיאולוגיה של אי"י במידת השתמרותם. רבים מהם נחשפו כליל, ויש ששוחזרו עד כדי אפשרות לקיים בהם מופעים גם בימינו: כך בקיסרי, ברבת עמון ובגרסה בעבר הירדן, לא כל שכן בבית שאן (שם מתקיימים מופעים לציבור במסגרת חגיגת הארבעים למדינת ישראל). ידועים באי"י המערבית י"א תיאטראות, ועוד י"ח ממזרח לירדן. על ראשוני התיאטראות באי"י אנו יודעים מהמקורות הכתובים אודות הורדוס. יוספוס מזכיר תיאטראות בקיסרי, ירושלים ויריחו. מאלה רק בקיסרי הושקף המבנה בתיאטרון. האין זה מקרה – קובע סג"ל. התיאטראות שידתו בעיר אוכלוסיה מתייוונת, לא יהודית, אשר נתנה אחרי צורת בידור זו והאותה בו, בין היתר, גם בשרי לקשר תרבות עם „העולם הגדול". קהל זה לא ביקש להתעסק בבעיות הפוליטיות שתשלו בטרגדיות, הקטמיריות היהודיות הקלאסיות, גם שהיהדותם ביוונות לא איפשרה להם להשיג את הצגה המלאה מדברי סופוקלס או אריסטופנס. כמו אחיהם הרומיים הורישו יושבי מבסכיה, ע"י המוף באי"י, ע"י היקטלים וששכימם בעגמן את הגימום, הבגות שבהן משולבות פנטומימה, הערות באולתורות של השחקנים על מגובים האורחים מקומיים, בקצור „בידור קל" שבו שולבו לפעמים ואבקיות ואיתוקי. כך מוסברת גם הפיכת חלק מרחבות ה„אורקסטרה" לבריכות מים להצגות שעשועים. חלק גדול מהתיאטראות נבנה במאה השנייה ובמאה השלישית לספירה והם פעלו גם במאה השישית.

*

מיכאל אבי־יונה היה כאותם מורקנים שלא המתמקד

(המשך בעמוד הבא)

רמי דיצני

משירי מדור גבעת רוח

לא אלה אלא אלה מתעללת בארץ־אובות אמללה

כותנינו שבו לבמים.
הארץ המקומי ספל תם ותשלם:
מערבלת באצות מתבצריתצציות נשים שחורות בוכות צורחות
אל גיחותות עשן עולה קרבן מסתחררים במשרפות צמינים בניתנם
של גן מרמיץ אש מנמי רצש רשע טרטרי פקידות של בלע
טלטלת בפות־הקלע...
עד שברים.
והנה אחד משלנו נפגע גם:
דמוי ג׳ימבויסט עוד, עלם דבש חלב ודם.
ובאו לאסף את חפציו להעלותם:
זוג משקפי „גוזן לנוף" והבים (משקף שמאל מיתם),
וקסדתו כל פק"לו ומקלעו ותרמילו,
ובתוכו קריכו וכרמלו,
וספר משירי ארצו אהבתו, משל רחל המשוררת המיסרת,
דודדי ברמעות מכתב:
ואלתו הנאמנה המיסרת, מרבבת בעקבות שער ודם.

לסקוב

מאת איל כפכפי

מרדכי נאור, „לסקוב – לוחם, אזרח, חבר", משרד־הבטחון, ההוצאה לאור, בית הוצאה „כתר", 1988; 416 עמ'.

פתיחתו הנרגשת של יצחק רבין על לסקוב, שהכיר אותו עצמו ועמו כמה מחבריו הפלמ"חאים ממעמד של פליטים בצה"ל שלאחר פירוק הפלמ"ח ובתוך הבריגדה, זורקת אור מעניין על דמותו של חיים לסקוב. שכן הקונפליקט שעליו מרמז רבין בהערת הפתיחה שלו היה קונפליקט בתוככי תנועת העבודה, שמשפחתו של לסקוב היתה עצם מעצמיה, אף שמתחילה נסתה לעצמאות כלכלית, אפילו בעוני, ולא השתייכה לא להתיישבות העובדת וגם לא לשכירים בעיר. מכל מקום הקונפליקט הלאומי ולא הקונפליקט ה„מעמדי" הוא שהיה חשוב ביותר לחיים לסקוב, שאביו נהרג ואולי נרצח ע"י ערבים, או לפחות כך האמין לסקוב מאז האסון הנורא שפקדו בהיותו בן 11 שנים.

החינוך שקיבל לסקוב בביתו העני מעיד, שיש אנשים היודעים להתגבר גם על תנאים כלכליים קשים ולהימנע מתסכול ונזיזות, רגשות העלולים להרוס נפשו של ילד. למרות הקשיים האובייקטיביים הצליח להתקדם בבית הספר הריאלי והפנים את האופי הכמעט־צבאי שאפיין בית אולפנא קפדני ובעל רמה זו. חיים לסקוב היה בעצם איש צבא כבר כחבר בצופים וכמדריך ראשי בתנועה יהודה זו שהורשתה להיכנס לריאלי. „אידיאולוגיה מכל צבע וכיוון לא עניינה אותו" (עמ' 42). אבל בעצם אידיאולוגיה מסויימת, כלל־לאומית שכרבות הימים כונתה „ממלכתיות" כן עניינה אותו. בעקבות מורו ורבו, ד"ר בירם, היה לסקוב לאחד מנושאי האידיאולוגיה ה„ממלכתית": בית ספר קפדני, צופיות, גדנ"ע וצבא, כמרכיבי יסוד בחינוך הנוער לעתיד.

הספר סוקר את פעולת לסקוב בעודו נער בהג"ם ובהגנה. הוא מספר על פעילותו בתקופת המרד הערבי ומשחזר את יחסו המסוייג מאוד להבלגה שהתלבטה בה „ההגנה" באותם זמנים ואת פעולותיו במסגרת הצבא הבריטי בארץ. לסקוב היה מראשוני המתגייסים לצבא הבריטי בארץ, מיד עם תחילת המלחמה. לסקוב הקפיד מאוד על קלה כחמורה בצבא, אף כשבמרחב היה בקילוף תפוחי אדמה, אולם הוא גם מצא שהטירונות בצבא הבריטי היא כבחינת בזבוז זמן (עמ' 66). כלומר, הוא לא היה מעריץ עיוור של הצבא הבריטי. עובדה זו חשובה מאוד ורומזת לקורא על תחילת המפרה לסקוב ידע להעריך את בוגרי הפלמ"ח גם משום שהיה פתוח לביקורת על הצדדים השליליים של הצבא הבריטי.

פרשה מעניינת המתוארת בספר באריכות יחסית היא הגניבות של הציוד והנשק מהצבא הבריטי לצרכי „ההגנה". לסקוב התגלה בעניין זה כמי שמעריך ביותר את הבריטים אך נאמנותו הראשונה נתונה ל„הגנה" היהודית (ראה במיוחד עמ' 100). גם כאן לא היתה זו צייתנות עיוורת או תורת ביקורת. לסקוב טען שעל ה„הגנה" היה להמעיט גם בנשק כבר, אם כי הספר אינו מספר על ויכוחים שהיו ללסקוב כיצד לאחסן נשק כבר כהמתר מקיני הבריטים (עמ' 85). נאמנות יהודית זו לא הפריעה לחיים לסקוב ללמוד כל קורס צבאי שאיפשר לו הצבא וכך העמיק מאוד את השכלתו הצבאית. הוא היה מוכן לוותר לעיתים על סממנים חיצוניים חשובים, כמו הנפת הדגל היהודי, אם הדבר היה יכול לסכן עניינים ממשיים כמו רכישת נשק. אולם נאמנותו ל„הגנה" ולהתארגנות העצמית של חבריו בקרב הפלוגה שאליה השתייך הביאה אותו ביחד עם כמה מחבריו לידי התנגשות עם אנשים בריאותי, במקרה (עמ' 105). הספר מביא לידיעת הקוראים את הניגודים הפנימיים בקרב חברי התנגה ששירתו בצבא הבריטי, ניגודים הקשורים שוב אל התייחסות בעתיד לאותה נקודה שהעלה רבין, כאמור, בהערת המבוא לספר.

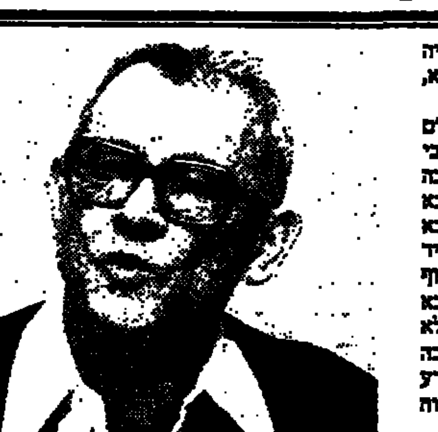

חיים לסקוב

לאחר התסכול הנורא של צבאיות שלא בחזית בתקופת מלחמת העולם השנייה, באה הבריגדה לעולם ולסקוב הגיע עמה לאיטליה ולהולנד. התיאור של הלוחמה היהודית נגד הגרמנים בכלל ושל השתתפות חיים לסקוב בפרט הוא מרתק. אך לא פחות מכך מעניין את הקורא השילוב בין תיאור המאורעות של הפרק בן החודשיים של הלוחמה באיטליה לבין ההשלכות שלו על תרומתו של „בוגרי" הבריגדה לצה"ל בעתיד. „מיתוס הפלמ"ח" נהרס בספרו של מרדכי נאור כמו בספריו של גלבר. על כל פנים הוא שותף לנסיון ההרס.

ואמנם לאחר שהספר סוקר את העקבות שיצרו אנשי הבריגדה ולסקוב בתוכם לערוך באנשי ש.מ., את הרכש לשובת „ההגנה" ואת הסיוע שהגישו לבריחה ולמעפילים, הוא מגיע לפירוק הבריגדה בתקופת המאבק נגד הבריטים ולמלחמת העצמאות. ערב המלחמה היה לסקוב מאותם מפקדים מהצבא הבריטי שבן־גוריון נועץ עמם ושמע מהם ביקורת על „ההגנה" והפלמ"ח. לסקוב סבור היה לאחר המלחמה, שאילו הוא ושכמותו היו מנהלים אותה מתחילתה לא היו קורים אסונות כמו זה של הל"ה. לא היו משתמשים בבחורים יקרים כסבלים של חומר נפץ והיו מגיעים לכל מקום שצריך עם כוח אדם רב יותר וכלי מלחמה רבים. התיאור של הכניסה הקשה של חיים לסקוב לפיקוד „ההגנה" וצה"ל בעת מלחמת העצמאות והוויכוח על „תרגולת הקרב" מעניין מאוד. הוא מראה, שהנסיון של אנשי הבריגדה חלחל לאט מדי לתוך „ההגנה", הן משום התנגדות והסתרנות של אלה שלא היו בצבא הבריטי והן עקב הנוקשות וחוסר ההסתגלות לתנאי המחסור הקשים ביותר, במחסורת, בנשק וכד' מצד יוצאי הצבא הבריטי. הקורא אינו בטוח אם הוכפף לסקוב לאלוף בקיצור בפיקוד ההדרכה משום שלא רצו בנסיונו הצבאי, או הוכפף כדי שבקיצור ישיג במכוך המינהלי של הצבא כדרך את המבצעים הדרושים להפעלת הפיקוד הזה (עמ' 180). המחבר מראה, שלסקוב ניצח את אסכולת „ההגנה" והצליח להחדיר את תרגולת הקרב שלו וכשאר האפיונים של אימון חיילים באמצעות קורס המ"מים, שעליו פיקד בראשית מלחמת העצמאות.

הויכוחים על לטרון מתוארים גם בספר הזה מתוך הבדיקה של פקודות בן־גוריון והחכמה שלאחר מעשה המתארות את הכשלון כמהלך צבאי כושל. לסקוב סבר, שכשלונו של הפלמ"ח באותו הנסיונות לכבוש את לטרון, מבצע „יורם", מעיד שלוחמי הפלמ"ח לא עלו במעלותיהם הקרביות על לוחמי קרבות לטרון – הראשון והשני – אנשים שלא ידעו עברית ושאומנו במשך יומיים לפני הקרב (עמ' 201). ההתחשבות של לסקוב בקרבות מלחמת העצמאות לאחר לטרון היתה במבצע „דקל" לכיבוש הגליל התחתון. הניגוד בין יוצאי הצבא הבריטי לפלמ"ח מתואר בספר זה כשלסקוב במרכזו, כיאה לביוגרפיה, אולם התיאור נותן תמונה כוללת, לכן ועדת גריגבים ביולי 1948 ועד לפירוק מטה הפלמ"ח בנובמבר, כשלסקוב כבר נבנה מחדש למטכ"ל כמפקד ההדרכה. המעניין הוא שהערכתו של לסקוב לפלמ"ח לא היתה כולה שלילית כבר בעת פירוק החיל הזה, והוא לא הגיע לעמדה חד־משמעית שלילית על המוצק בפסח פיקודו להכשות אימונים מיוחדים. ואילו כאשר פולקו אנשי הפלמ"ח מהצבא ראה חיים לסקוב להפוך את פיקוד ההדרכה שבראשו עמד ל„מקלט" עבורם. בחיבורו על הפלמ"ח ופירוקו עובדה זו היא רבת משמעות ובצדק היא מודגשת בספר על לסקוב. לסקוב אמר לדבריו שיביא אליו את מפקדי הפלמ"ח כדי ש„יותר נגבש את תורת המלחמה החדשה של צה"ל" (עמ' 215). ואת אף שהמרות התחוררות בין יוצאי הפלמ"ח לאנשי הבריגדה לא פסקה וביקורתו של לסקוב על רוח הפלמ"ח המשיכה לנשב גם בשנים הבאות (עמ' 239–240).

פנחס לבון הוא שרצה להביא את לסקוב כרמטכ"ל במקום דיין. עובדה זו המובאת בספר מכניסה את הקורא לסבך המציאות הצבאית־פוליטית, שהכללות על אסכולת „ההגנה" לעומת יוצאי הצבא הבריטי אינן ממצות אותה. בן־גוריון הוא שהעלה את משה דיין, שרחוק היה מאוד מלהיות קצין בריטי, ואילו לבון רצה בלסקוב. גם שרת ראה בלסקוב תחליף הכרחי למשה דיין. אמנם גם בן־גוריון אהב את לסקוב, אולם מעניין שלתקופת פעולות הגמול רצה בדיוקו – דיין.

שיאו של הספר ואולי גם שיאו של חיים לסקוב מתבטא בעימות עם משה דיין ערב מבצע סיני. לסקוב בנה את הלוחמה על השריון שהוא היה מפקדו ואילו דיין רצה להמשיך ולבנות את צה"ל כשבמרכזו חיל הרגלים ולשריון הקצה רק תפקיד משני. במבצע סיני רכש השריון את הדומיננטיות שלו אשר הגיעה למלוא תנופתה במלחמת ששת הימים ובמידה רבה היתה זו תרומתו של לסקוב (עמ' 264).

ספר מעניין, קריא ומסודר.

„מישל, הציפורים, אני והאור"

מאת אוריאל זוהר

אמנון שמוש, „מן המעיין" (שיחות ומסאמים); הוצאת „ברמאי", תשמ"ח 1988; 167 עמ'.

אמנון שמוש יוצא הפעם למסע מרתק מאין כמוהו, מסע וגם שיחות אישיות ואף אינטימיות מאד. אחרי מסע רב פעמים אחר „הכתר" (ראה ספרו בהוצאת מכון בן־צבי, 1987), מגלה לנו שמוש את צפונות כתיבתו. שמוש, הנשמע לי לפעמים כבן קיבוץ, כמובן, לעיתים כאבא וותיק החברים בקבוצה, איננו מאבד לרגע את הנושא העיקרי העובר כחוט השני בכל פרקי הספר. לעיתים נדמה לו, עם קריאת הפרקים הראשונים כי מדובר רק במישל, כי מדובר אך ורק בבית־אבא שמוש, כי מדובר רק בתרבות המזרח, אך שמוש יוצר מבנה מאוזן ביותר, שממנו ניתן יהיה ללמוד, אולי, גם על כתיבתו בתחום הסיפורים הקצרים והרומן.

שמוש כותב, כפי שאביו היה רוקם („בית־אבא" עמ' 35), הוא רוקם בחוטי כסף וזהב את רעיונותיו, המתחברים למלאכת מחשבת, מקושטים בסמלים יהודיים, כקישוטי הפרוכת בבית הכנסת. זו תפארת היצירה שלו גם בתחום המאמרים, אשר, אם־אם הופכים לקול קורא ומגשר אנטי־מלחמתי.

מישל הוא אם כן, העבר, אך העבר שהוא הווה ועתיד בכתיבתו של שמוש. אלו הם אורחות החיים, המחשבה וסולם הערכים של היהודי הספרדי־מזרחי. מישל הוא הרומן בהווה שהפך לסידרת הטלוויזיה בביצוע נסים דיין וזו לו כבר הקרנה שניה. מישל בהווה הוא חלק משמוש ואף אם יאמר שהערכים „רחוקים היום מפני כרחוק מזרח ממערב" (מישל ואני עמ' 15), מישל שהוא כסמל, מישל הוא גם העתיד של שמוש במובן הזה שהוא המעין שלו. משחק המלים הזה עם השם מעין, שהוא גם מקום מגוריו של שמוש, קיבוץ מעין־ברוך, איננו מתערבב כלל וכלל בתודעתו. הקיבוץ מביא את האבריזציה הרשמים שלו הם, אך מישל יביא את היסודות שאי־אפשר להתעלם מהם. („מעין־ברוך" עמ' 10), („שני מכס עבאריי" עמ' 89־94).

ובכל זאת, כיצד היה אפשר לתקן את המעוות הזה של האשכנזים, הממשיכים להביט על תרבות המזרח מלמעלה למטה? ושמוש מביא הרבה־הרבה חומר המוכיח ללא כל צל של ספק שכך הוא. תרבות המערב מתבוננת לעיתים גם מתוך התנשאות על תרבות המזרח, ללא פתיחות, ללא לימוד מבפנים. התבוננות בצבע עורו של אדם, מתוך דעה קדומה, נחשלות בגלל מוצא, חוסר שוויון באפשרויות. אך באותה עת עצמה, אני שואל את עצמי: האם שלטון מוחלט של תרבות המזרח, אשר עומדת בימים אלה, בחודשים ובשנים הבאות, להחליף את מקומה של תרבות המערב בארץ, האם היא הפתרון? לא, אין זה פתרונו של שמוש, פתרונו איננו פאנאטי. הפאנאטיות היא ממחלות האשכנזים. ואני, כאשכנזי קטן שנולד בקיבוץ אשכנזי, מסיר כובע, אני מודה לשמוש על שהאיר לי את הנושא, אנו האשכנזים קיצוניים יותר מן הספרדים, למורת ההכללה. שמוש מביא פרטי־פרטים ונמק, „רבים וטובים עדים לסכנות ההרסניות שבפאנאטיות. אם כן, מדוע אין מצליחים להציב סכר בפניה? אולי משום שפאנאטיות מולידה פאנאטיות וכל הנוגע בה לתרבידה נדבק ממנה (ההדגשה שלי, א.ז.). דוגמאות בערבות על הצעירים שלנו – כמו נתן זך, א.ב. יהושע, פרופ' ליבוביץ – נסחפות אל אותה אמירה פאנאטית (מתוך להט אנטי־פאנאטי) המאבדת באוזת את אמינותן ואת השפעתן". (עמ' 96) ושמוש איננו נופל במלכודת האבססיבית של פאנאטיות לכיוון זה או אחר ונותן פתרונות מעניינים, הבאים לו גם מן הסמל הזה, מישל, תרבות המזרח.

אומרים שהבבא־סאלי, בגלל המיסטיקה שלו והתקולות סביב, יש בו מן הקיצוניות, יותר מאד. אך מי מארגן את המפלגות הקיצוניות בארץ? כהנא מצד אחד ומצבן מצד שני. אשכנזים האגודים מי קיבל אותם תורה לחזק היהדות, מתוך פתיחות ומתינות, אם לא הספרדים? שמוש איננו נוגע בשני הנושאים האחרונים שהעליתי כאן, רק כדי לחזק את ידיו. אך האם אני עושה טוב בכך שאני מחזק את ידיו של מי שלכאורה לוחם נגדיו?

בפרק „על קהילת ארם־צובה" (עמ' 49 – 52) מביא שמוש ששה מאפיינים מרוזקים לקהילתו. על הערכים האלה בונה שמוש את יסודות תפיסתו החברתית־הפוליטית, ואף הקוסמופוליטית. אצל שמוש אין מרחק בין מזרח ומערב.

„פאריס יודעת לנצל את הפלא שבמפגש תרבויות. הרבה, מגדולי האמנים של פאריס, בכל שטחי האמנות, וביניהם הרבה יהודים, עושים זאת בהכרה ובהצלחה. מלחינים כמו גי בער, ביטאים כמו רובר חוסין. המפגש בין תרבויות שונות, זרות ומרוחקות, הוא פורה ומפרה. תרבויות גדולות נולדות בעקבות מפגש, עידים מפגש המלווה במוכמים חריפות" (עמ' 44). האם יש יפה מן הפתרון הזה המוצע בספרו „מן המעין"? ושמוש יונק מבית־אבא, „בבית אבא ואמא היה מפגש אמיתי של תרבויות של מזרח ומערב: של תרבות עברית ערבית וצרפתית". (עמ' 44). וכן הלאה, שמוש מביא אין סוף דוגמאות הגיוניות וספרותיות, המציות הרגשיות לצורך הזה ולדרך הזאת. רק שזי שהוא אינו, כי אין הוא שונא נגד האשכנזים, כי אחדות איננה יכולה להיות נגד (עמ' 75). לכן גם יוצא המזרח־הדרוע נגד תנועת „תמ"י" באמונה: „היא גורם שלילי בפוליטיקה הישראלית. היא אסון להיות המוכה" (עמ' 75 וכן עמ' 85). המזרח־הדרוע יצא להילחם ישיר עם ברגותין, כאשר היה בן 22 שנה (עמ' 74), וכמובן שלא נוכל ברשימה כה קצרה להכיל ספר עשיר זה, על כל נושאיו ותשובותיו. (ראה שני ראיונות, עמ' 70 – 88).

הציפורים. יש ציפורים שהם גם חברי קיבוץ ויש ציפורים שהם סופרים: מה עושה הקיבוץ? „המקום היהודי בחברה הישראלית, שספרדי איננו מרגיש את עצמו ספרדי, ושאיש איננו מסתכל על מוצאו של אדם כשהוא עומד לבחור אותו, לתת לו תפקיד, או לתת לו אחריות, הוא הקיבוץ. כמו כן, המקום היחידי שבו אשכנזים בני

אמנון שמוש

אשכנזים, בני טובים, עושים את עבודות הצוארון השחור באנאה, זה שוב הקיבוץ" (עמ' 74). דברי המזרח־הדרוע מנהל בית הספר הקיבוצי – הסופר שמוש. ומה נותן לו לשמוש הקיבוץ? קודם כל מקור עצום ליצירותיות השראה. „אחת הטעויות הגדולות הנפוצות ברבים היא, שקיבוץ אינו מקום לאינדיווידואליסטים", טוען שמוש (עמ' 12) הקיבוצניק האינדיבידואליסט וכמובן שהכריע יקשר עליו ולא תמיד יבינו את המסר. אך עובדה היא שקיבוץ מעין־ברוך הוציא כמה אמנים גדולים, מוכיחה את דבריו. „אחרי הכל, הרי כולנו ציפורים ודבורים – אם קל למצוא את הדבש שלנו האם קשה לאתר ולהבין את התועלת שבנו. כולנו ציפורים הכמהות לשורשים, או צמחים המשועים לכנפיים. כל אחד מאיתנו הוא יצור יחיד במינו. (הדגשה שלי א.ז.) יבורך היום בו נכיר בכך ונתחיל לפעול בהתאם", (שמוש עמ' 14). בנושא הציפורים מדבר שמוש גם בפרק „על ציפורים ואנשים" (עמ' 60 – 62) ושם מביא נקודת מבט מקורית האורת על מעוף הציפור, והמבריאה מעלה־מעלה ולפתע השה באוש היה „ציפורים אינן תהליך למטוסי ריסוס או לחיל האוויר; כשם שחיל אויר אין בו תהליך לציפורים. האנושות היה אלפי שנים בלי חילות אויר, אך מעולם לא היה ולעולם לא תוכל להיות בלי ציפורים סביבה (מעליה: בלי בעל כנף ובעלי מעוף" הברי שמוש המשורר־סופר־ציפור (עמ' הנ"ל).

ה„אני" של שמוש בא לידי ביטוי במישל המה שהוא מסמל, במלחמתו להזהרת הכתר לראשה של תרבות המשלבת בתוכה כבוד הדדי לכל אדם באשר הוא אדם.

תרבות של אחדות המזרח עם המערב. אם כן, נשאלת השאלה: היכן עלולה להופיע כאן האש הזרה עליה מדבר שמוש? האם יתכן שבתרבות אוניברסאלית זו, בתרבות עולמית זו יש אש זרה? הרי יש כאן ניגוד, לא ייתכן אך כמי שכולל את הכל. אז הרי חייבת לבוא תרבות של אחדות בין עמים ודתות. ואולי אני חוטא בפאנאטיות? אבל גם שמוש אומר (עמ' 71) „ייתכן שבלי הפאנאטיות הזו לא היה קם בארץ מה שקם"... זאת אומרת האידיאולוגיה שדאגה בזכות קיצוניותה להקים קיבוץ ומדינה. אילו היתה משכילה לפתח תרבות אוניברסאלית אמיתית, לא היה קורה בארץ מה שקרה לספרדים או ומה שקרה, אולי, היום לאשכנזים. אז, אולי, מה שיקרה לעולם כאשר הנשים תחלטנה לתפוס את השלטון. הסכנה תהיה אם הן תחלטנה לנהוג בקפה דוגמת תמ"י.

ה„אני" של שמוש בא לידי ביטוי בתקופה הנרצחת, בנאומו בהפגנה נגד ממשלת הליכוד, בכיכר דיזנגוף ב־20 בינואר 1984, בדברים שאמר ב„פורום ג'ין קירקפטריק" באוניברסיטת ת"א בשנת 1987, „על ממשלת אחדות והשלכותיה" ובדעמו על „הפרודוקטור הגדול" הוא השר אריק שרון. ה„אני" של שמוש עובר טרנספורמציה אמיתית בשנות השמונים של המאה, כאשר רוב מאמרי הספר נאמרו או נכתבו בתקופה זו. שמוש הסופר חוזר להיות מזרח־דרוע, אך עתה הוא עוטה גלימת מרצה בכנסים בינלאומיים ועל במות בהפגנות־ענק פוליטיות. ה„אני" העדין של המזמר בשרות הקיבוץ, מקבל את עוצמת המזרח־דרוע, והיכן הארץ?

האור הוא בסוף המנהרה, אחרי התקופת הזעם, שמוש הוא אופטימי (עמ' 86). אך אין זה האור היחידי, האור העדתי. כי מאחורי האור העדתי מסתתר האור שבא מארץ היאור (עמ' 67) הקריאה לשלום עם המצרים, בעיקר עם הסופרים, עם הציפורים המצריות (עמ' 69 „אל הסופרים במצרים" (עמ' 57). האור הוא הגם כאן, כי „במזרח יש קול הודש" (עמ' 58־59), דומה שהשלום הבין־עדתי יביא גם להבנה עם שכנינו (שמוש מבחין בדקות כשרונית בין קירוב לבבות להבנה עמ' 61). הוא אומר: „די לי בדדיקום בשלום. בשכנות טובה". (61). האור הוא גם בהתעוררות הפוקרת את יהדות המזרח, בספרות, בתיאטרון, במוסיקה ובכל האמנויות העיקר: מעתה והלאה לא עוד ועדות מינויים וקליקות, אלא הכשרון קובע. יהיה קשה, אך לכשרונות האמיתיים איש לא יוכל להתעלל. הם יפרצו ויתגברו בסופו של התהליך. (86). האור הוא גם ביכולתו של שמוש להעמיד באור שלילי את מישל (עמ' 87 ועמ' 78־79). האור הוא גם בידע הבינלאומי של שמוש במסעותיו: „ארבעים שנה: ארבעים יום בעקבות הכתר" (עמ' 107 – 129, אגב, בציוני המקור לא מופיע מקורו של המאמר־סיפור), מילאנו, פאריס, לונדון, ברוקלין, מקסיקו, פנמה, ברזיל, ארגנטינה... וחלב כמובן. אך האור הגדול ביותר בוקע: מדיעונו של שמוש בכל הנוגע לפתרונות של אושר החבויים בהשבת עטרת המשפחה כמתנבת לערכים! (עמ' 97).

משירת ספרד לשירת תימן

מאת משה צדוק

דיואן „אמלל שירי", מבחר שירי תימן; פירוש הר' ריבה: יוסף טובי, שלום סרי, יעוך: בלולה הרב יוסף קאפח; הוצאת עמותת „עולה בתמרי" תשמ"ח; 268 עמ'.

הסגנון הפיוטי העברי שכתב־ינעלם לאחר חורבן בית שני. שני הפייטנים ינאי הקליר הם שהחזירו לשפת עבר את השירה, כפי שנתגלה לפני הגניזה הקאהירית ולאחריה. על כך כותב חיים שירמן: „שני הפייטנים הללו מוכיחים לעתים קרובות את אויביו של עם ישראל, אך מתכוונים לנוצרים ולא למוסלמים". מכאן לומדים כי תלונותיהם מכוונים לביזנטים בארץ־ישראל, שקדמו לכיבוש ארץ הקודש בידי הערבים בסוף המאה השביעית. על כן ניתן לקבוע, כי פייטנים אלה חיו מסוף השביעית ואילך. המלה „פיוט" הפכה בהשפעת לשון יוון תחליף למלה שיר. היא נמצאת במדרשים והיא גזורה מן השורש „פוס או פוטפס". כאן החל הפיוט העברי להתפתח ורבנו סעדיה גאון המוכיח את ינאי הקליר מביא בסידורו גם פיוטים מאותה תקופה שאינם משלו.

בסוף תקופת הגאונים עם בריחתם של רבים מיהודי בבל לספרד בלט ביניהם המשורר דונש בן לברט שנתחנך בפס שבמרוקו, עבר לספרד, היה משורר שהרים את הפיוט לדרגת שיר הניח את היסוד לצורתה של שירת ימי הבינים. אחריו קמו משוררי ספרד הידועים שהושפעו מסגנון השירה הערבית שבספרד והעלו את השירה העברית לדרגה גבוהה כפי שהיא ידועה לכל. לפני הופעת הדפוס נהגו יהודי ספרד „לאסוף את שירי משורריהם הפורים ביותר כדרך הערבים באוספים מיוחדים לכך והנקראים „דיואנים". מקור המלה דיואן, לפי דב ירדן, הוא פרסי ומכוון לקובץ שירים של איש אחד בלבד.

בזמן גלות ספרד נדדו ספרי השירים של משוררי ספרד לאירופה ולצפון אפריקה וגם לתימן הגיעו, שם נשמרו, נלמדו ומהם נערכו לדיואנים שתים. יהודי בשם ישועה הלוי, שחי בתימן העתיק שני דיואנים משירי ספרד, אחד מהם נמצא כיום באוקספורד והשני הוא משירי אברהם אבן עזרא שאבד ליהדות והעתקתו היחידה נמצאת רק בתימן. יהודי תימן עסקו בשירת ספרד תמיד. חוקר השירה העברית אברהם צבי אידלסון כותב באנתולוגיה שלו „שירי תימן", כי סמלים משירתם של משוררי ספרד שימשו לשלום שבזי בשירתו הקדושה. רבים משיריו של שבזי מושפעים מסגנונם, מלשונם ומסליצותיהם של: ר' שלמה אבן גבירול, ר' יהודה הלוי, אברהם אבן עזרא, ר' יהודה אלחריזי ובמידה ידועה גם ר' ישראל נג'ארה. „גם במשקל הולך הוא בעקבות הספרדים, אף על פי שניכרת (בהם) השפעת המשקל שהיה נהוג בתימן".

עתה לפנינו דיואן חדש בשם „אמלל שירי", מבחר שירי תימן בהוצאה אלבומית ובנייר דמוי קלף, ערוך ומפורש בידי יוסף טובי ושלום סרי. עריכת השירים היא לפי נושאים: שבת, פסח, שבועות, סוכות, חנוכה ופורים, מילה, חתונה ואחרי כן שירים המושרים בימי החול המתחלקים לסוגים שונים ובעיקר ל„נשואד ולשירות". הנשיד (ברבים נשוואד) היא מלה ערבית עתיקה שפירושה בקשה שהיהודי מבקש מהשם למילוי רצונו. הנשיד הוא שיר פתיחה בעת מסיבת שמחה, מנגינתו פשוטה, איננה מתחלפת ואין רוקדים לצליליו. השירה היא שיר ארוך הבנוי „תרוזות תרוזות בדיוק משתנה, במבנה הידוע משירת ספרד בשם שירי אזור", מנגינותיה מגוונות ובליווי ריקוד. משוררי תימן שרו בשלוש לשונות: עברית, ארמית וגם ערבית. פעמים השיר הוא דו־לשוני ואף תלת־לשוני ושירי תימן קלטו לתוכם גם מלשון חז"ל וספרות הקבלה.

על התפתחות השירה בדיואן שלפנינו אנו קוראים כי בתחילה היו יהודי תימן מעתיקים שירים הדרושים להם בתוך התכלאלים הם מחזורי התפילה, ורק באמצע המאה השבע־עשרה רשמו של שבזי היא שעיצבה את הדיואן התימני בגלל שיריו הרבים.

עורכי הדיואן מסבירים כי מטרת מהדורתם זו היא להביא בפני המעוניינים „דיואן במתכונת מקורית ככל האפשר", שנקבעה ע"י דיואנים, כתבי יד מוגהים ומנוקדים משובשים. כן ניתנו הסברים על תעתיק הערבית לאותיות העבריות כפי שהוא מקובל במבטאם של יהודי תימן. הפירוש והתרגום של המלות העבריות הערביות קצר ונאמן למקור ככל האפשר: „בתוך אותה תפישה לא הבאנו הטורים, התרוזות והשירים השלמים המתורגמים בנפרד", אלא שולבו בתוך הפירוש לכלים הערביות.

ובהזדמנות זו נזכיר כי הגיע הזמן להוציא בנפרד את „כל שירי שבזי".

וילות, עיירות

(המשך מהעמוד הקודם)

בעבודות לעולם המחקר. הרבה מעבודותיו פנו לשכבות רחבות של משכילים בארץ ובחו"ל: „אטלס כרטא לתקופת הבית השני, המשנה והתלמוד" (תשכ"ט) הוא ציוד סטנדרטי בכל חדר עיון בבית ספר תיכון ורבבות נוהרים מדי שנה ל„ירושלים בימי הבית השני", הדגם שליד מלון הולילנד מבלי שחלק גדול מהמבקרים המתפעלים יודע כי תוכנית הדגם רבת ההשראה היא פרי רוחו של אבי־יונה.

אכן, היטיבו העורכים עם זכרו של אבי־יונה בהקדישם אחד מארבעת מדורי הספר לירושלים. מה היה תוואי חומותיה של העיר? יוסף בן מתתיהו דיבר על שלוש חומות של ירושלים בימיו. מאלה ידוע מועד בניית החומה השלישית – בשנת 42/3 לספירה. לא כן הדבר בקשר לחומה הראשונה והשניה. פרט לקטע בחומה מזרחית, מעל לנחל קדרון, שזיהויו כחומה מהתקופה החשמונאית נתקבל במחקר, אין הסכמה על תוואי החומות ויצירתן.

נתון יסוד שני כשחוזר תוכנית העיר בתקופה החשמונאית היא קביעת היקפו של מיתחם הר הבית בהשוואה למיתחם ההרודיאני המורחב. שני הנתונים האלה משמשים נקודת זינוק למאמרו של אורי צבי מעוז „עוד על תבנית העיר של ירושלים בימי החשמונאים". מידות מיתחם המקדש, כפי שנמסרו במשנה, הן לדעתו, מידות המיתחם החשמונאי. זאת ועוד: מעוז מניח שחומות מיתחם הר הבית, כיתר קוי החומה הראשונה, בוצרו על־ידי שורה של מגדלים בולטים מקו החומה, במרחקים של 250 מ' בערך זה מזה. שיטת ביצור זו מוכרת מנוקף הישר של חומות הר הבית ההרודיאני(ת), מעוז אף דן במקומה של החקרה, המבצר הסלבקי שהוקם לרועץ למקבים עד שנכבש בימי שמעון ב־141 לפנה"ס. על מקומה של החקרה זו נחלקו הדעות (כ"ח דעות חוקרים פורסו ב„קתדרה" מס' 14 ו־18), יש שמיקמו אותה מדרום להר הבית, ויש שמיקמו אותה מצפון לו. חוקרים אחרים סברו שהיא היתה אחת מפינות חצר המקדש ממש. מעוז מאתר את החקרה מצפון להר הבית ומחוץ לחומותיו, ומזהה אותה עם „באריס", היא „הבירה" המוזכרת באגרת אריסטיאס.

בעוד ששיקוליו של מעוז על מיקומה של החקרה נראים סבירים ומבוססים, אין הדבר כן בקשר לקביעת מיתחם הר הבית. המקתו לוקה בנקודת תורפה מהותית: על סמך המידות שבמשנה הוא קובע את היקפו של מיתחם הר הבית. „התאמה במגדים ובאיתור המקדש מוסיפים חיזוק אהדדי להיקף המיתחם המשוער ולקדמותה של המשנה לתקופת הורדוס" (ע' 326). איש עוד לא הוכיח ש„מסכת מדות", כפי שהיא בידינו, אכן נכתבה בימי החשמונאים. ב„חיזוק אהדדי" השערה א' מתבססת על השערה ב' וחוזר חלילה. לא ניתן אלא לומר: רעיון יפה, היסטוריה אין כאן. מבחינה זו חורג אופן הסקת המסקנות במאמר זה מהסטנדרטים המדעיים הגבוהים המאפיינים את „ספר אבי־יונה".

„מדור בתי הכנסת" משקף יפה שלבים שונים של חקירה ארכיאולוגית: סקר, חפירה ובירור המשמעות ההיסטורית. במאמר מקיף סוקר צבי אילן את שרידי בתי הכנסת הגליליים, מהם בריכה ניכר בגליל העליון המזרחי בין פקיעין במערב לעמק הירדן במזרח, כאשר הגבול הצפוני של האיזור הוא נחל דישון ההרזכי – בקעת בית־הכרם. בין האתרים הוא דן גם במבנה גדול שנתגלה בחורבת קציון. קיים ויכוח בקשר למבנה הזה: האם זהו בית כנסת או בנין ציבורי בעל ייעוד אחר. נתונים ארכיטקטוניים הנראים לעין הכתובת היוונית שנמצאה שם משאירים שאלה זו פתוחה. אילן נוטה לזהות אתר זה כבית כנסת, כאשר הנימוק העיקרי – אך לא היחיד – הוא הימצאות קציון מדרום לנחל דישון, הגבול בין תחום הישובים היהודיים. מקדש הליוס בקדש, שמצפון לנחל עמוק זה, מסמל את תחום הישובים של עכו"ם.

על החפירות בבית הכנסת ביסוד המעלה ובבתקון לייצור סכר הסמוך לו מוסרים אברהם בירן ויאיר שהם. הממצאים מבית הכנסת במעון (ליד קיבוץ נירים) נדונים במאמריהם של אורה יוגב וג'ודי מגנס. ביכב"ס זה נתפרסם בארץ בזכות רצפת הפסיפס היפה שלו. על רצפה זו ועל אלמנטים דקוראטיביים בה דנה רחל חכלילי בדבריה על „אסכולה של עושי פסיפס בעזה". כאלמנט דקוראטיבי אחד דן גדעון פרסטר: „גלגל המזלות בעת העתיקה ומקומו במחשבה ובליטורגיה היהודית". עצם הכנסת תמונות לבית כנסת יהודי מראה על השפעת העולם היוונו־רומי: גלגל המזלות, לעומת זה, מבטא את המפגש עם האסטרולוגיה, שם ניכרת השפעה מסופוטמית חזקה. שילוב אלמנטים אלה באורנמנטיקה בבתי הכנסת חייב „פיוס" בינם לבין דעת התורה.

חידוש מועיל הוסיפו עורכי הספר לעומת הכרכים הקודמים של מאספי „ארץ ישראל". התצלומים לא רוכזו בסוף הספר או באמצעיתו אלא הודפסו בגוף המאמרים, בסמיכות בלתי אמצעית לגביות ולשרטוטים.

לפנינו ספר שהוא סכינר של ממש. הבידע המוסבך והמעודכן נוצל לגיבוש חידושים חשובים באינטרפרטציה היסטורית, אשר בלעדי „עבודת הנמלים" של הסוקרים והחופרים היו בלתי אפשריים.

דומיית תפילה

מאת שמואל שתל

שלום רצבי, „הברה חולי" (שירים); הוצאת „עקד", 1987; 48 עמ'

„הברה חולי" הוא שם תמוה האם זה חול כנגד הקודש, האם זו „הברה" הנופלת בשוק, או אולי „הברה סגורה" ונפתחת בטעות של דקדוק המלה. העטיפה המודפסת של הספר מציגה לפני משורר מיסטי־דתי המחפש משמעות חדשה „לעולם האמונה הבלתי תמימה". ואני בתמימותי חשבתי, כי יסוד האמונה הוא התום, רק איש תמים כנוח האמין לעבור בשלום את מבול העולם. כשאני פותח את הספר המיוחד הזה, נגלים לי שירים, חסרי כל שם ובתוכם, שירים ומצטמצמים למשפט אחד שאין נקודת „סוף־פסוק" בשורה האחרונה שלו. וכך אני קורא בעיון [illegible] לילות שאינם במלאים", וקולם, כי רק הלילות שאינם במלאים (כמו „לא תמלא אוזן משמוע") יכולים להכיל עוד ועוד. כאן בסוף הספר אני „אוסף הברות של חולות נודדים" בלי הפסק וסוף פסוק, כדי להגיע אל „הברה חולי" שבראשית הספר. כנגד הפאתוס ב„מתי מדבר" של ביאליק, שבו „ישימון בולע לנצח כל הד" ו„מסביב אין קול, אין הברה, אין קשב", מקשיב שלום רצבי אל „חולות נודדים" וב„כובד־ראש וביד רגישה" „אוסף הברות" „מעומקי הגרון".

מסוף הספר אני מגיע אל ראשיתו, מעיין בשורה אחר שורה, ומגלה בכל שיר כמעט את „העין", שהוא כידוע ראי הנשמה. מכל שיר יש „נשימה" של הנשמה החבויה ב„גוף המשקר באלף־עיניים" (46) ... שלום רצבי „מוליך עיניים בעיניים פנימיות יותר" ומגלה „את העיניים האפלות שבתוכך" מוליך את ה„ידים, בידים אחדיריות יותר" (6) ומרגיש ב„אברים הפנימיים שאינם האברים התנתבים, שאותם מצייר", וכך הוא מנתח את אבריו כמעלה קרבן את עצמה. „פנים להודו, ידים להודו הגוף בבדידות חי־עולמים" (חיפשתי בכל הספר את שם האלוהים וגיליתי, אולי, כאן את תוארו היחיד, „חי־עולמים").

מתוך נופי הפנים, הגוף, המסתורפה שלו, כשהוא „הולך לבדו על חומות מים (31) יוצר שלום רצבי את [illegible] „עשר ספירות" של [illegible] „גבורה" היא זרוע „שמאל" ו„יסוד" הוא סיום הגוף ואת ברית קודש. שלום רצבי מוצא את ידיו ורגליו ב„רוח נושבת אל מעבר לטבע, לראייה או לשמע" ה„עצמותו רוחפת ללא מקום או זמן" (28). „מישהו מצליב אל תוכך שתי עיניים ורק מה שהן רואות אתה נושם, שומע ומדבר". מיהו אותו „מישהו" אם לא זה, שהנביא מרמה לדבר אתו פנים אל פנים: „אוסף אך לתוך תיקי/ עפר ואפר/ אני בע סביב עיניים רחוקות/ במסלולים/ שמביאים ומוציאים אותי/ מוקסם בן לעולם/ איני יכול לראות/ איך – – –" (33) ה„עפר ואפר" בשירו של רצבי, מעלה את „ואנוכי עפר ואפר" של אברהם אבינו מול האלוהים ואת „על עפר ואפר" של איוב, (פרק מ"ב, 6) שבו מבין איוב (לפי פרופ' ליבוביץ) כי האלוהים, אינו זה ששמענו עליו, אלא אלוהים הוא זה שאין אנו מסוגלים להבינו. יש בי הכרת תודה לשלום רצבי שהעלה בשירו הרגשת הבנה זאת.

„הרגשת הבנה" נשמעת כ„תרתי דסתרי". הרגשת האלוהים שבקבלה היא שירה אנטרופומורפית. „הבנת" אלוהים כמי שאינו גוף „ולא ישיגוהו משיגי הגוף", (בניסוחו של הרמב"ם) היא תיזה פילוסופית. שלום רצבי מרגיש ושר את ההבנה הזאת, ולכן לא אתפלא אם לא ישיגו משיגי השירה ברוממות הגוף שבה, את „ההברה" של שלום רצבי.

שלום רצבי קרוב בתפישתו זאת למשורר הצרפתי פייר עמנואל: „אלי, שבמקום אשר אתה עד אין סוף, בעיניים ללא מבט, בידים לא הושטו..." אלא שפייר עמנואל [illegible]

עצמים שקטים, בעלי נשמה, בונים את הספר: „שירים המעתיקים את גופם", „ציפורים עפות מפה", חולות נודדים, עץ בצל, חלום הבית המושך האבנים מידרדרות. האבנים הן הקרובות לי ביותר, וכל אבן היא כמעט עצם מעצמי. זאת איננה „אבן עיזים ועירית, אבן כמות קדה" (ש.ש.), אלא אבן קינטית, „אבן בהעפילה למעלה/ נושאת אתה את כוחה של היד" ה„פותחת בלי משים, צוהר לגבהים" (12). האבן של שלום רצבי, „פני אדם כלואים" בפניה (35), והוא „מתיישב מול חזון עצמות שלא תחיינה" (47) ו„נשען בכל כוחו על אבנים מידרדרות" (37). שלום רצבי רואה „אבן, עליה נפתחות ונסגרות עינים, שרואות רק את הזמן הופך לחול ומכסה אותי", כנגד „אבן שוחקת עם רוח" (ש.ש.), באה הרוח השוחקת את האבן עד חול והפכת את צורתה הנוקשה ל„אמורפית". שלום רצבי „מעטין את כובד מבטי על עצמות מתפשטות בחרוזה מבשרך" (36) אכן זאת היא התפשטות הגשמיות בקבלה ובחסידות. „כמיהה לתענוגות רוחניים, להתפשטות הגשמיות ולהתאצלות" („רבדים", יעקב קלצקין), כדי „לשמוע שירה רחוקה לאור הלבנה" (36). שלום רצבי מציץ מעבר לפרגוד" (37).

בספר הנזירי הזה אין עם גבור וארץ מובטחת, לא התורה הקדושה ואף לא קודשא בריך הוא, אך יש בו הרבה מסידור התפילה. „השמים מתכופפים על האדיות עמוקים ברחמים" כאילו עלו באור „המאיר לארץ ברחמים" מתפילת שחרית, והשורה „מוליך לי בתעלומות יום ולילה" (89) נולדה בשעת „מוליך את המגנים, מעביר יום ומביא לילה" שבתפילת מעריב. [illegible] „העצור/ הרחוק מבאק". (ש.ש.) אך התפילה של שלום רצבי היא משאת־נפש: „איני יכול לראות/ איך גם תפילתי, מלבינה" (33) ואולי כל הספר איננו אלא תפילה זכה „אני אוסף את כותלי, כמו שאוספים מלים מסידור תפילה", או „תפילה, שחיים שלמים הרסתי לבוא לתוכה".

הרביתי מלים. נעים זמירות ישראל היה מצמצמן לפסוק אחד: „לך דומיה תהילה". שלום רצבי היה מפסיק את הפסוק מהתיחוסות ומן הפאתוס והיה אומר: הדממה־תפילה.

דפוס ראשון — ספרים חדשים

סיפורת

אוקספורד וביירות

אלי ואליזבת/ מאת גרשון תלפז/ מודן/ 240 ע'.

„מה שהאומנת ומרקוטיו עשו למען רומיאו ויוליה עשיתי אני למען אלי ואליזבת, מלווה את אהבתם, דואג למימושה, מגיב עליה, מציע את תמיכתי". הדובר, אליוס פורסיים, צעיר מבריק, בעל סוד בשבועון חדשות בארצות־הברית, שהתגלגל בימי לימודיו באוקספורד לידידות אחת עם המלומד הישראלי אלי זוהר ועם הרופאה הלבנונית אליזבת בוסתני. שני האחרונים מתאהבים, כמסתבר, אבל צרות המזרח התיכון מפרידות ביניהם. ואז, בימי מלחמת לבנון, מגיע אליוס לביירות האומר לדבק טוב. גם אחר־כך נספך דם אבל נראה שסוף האהבה לנצח. תלפז נודע עד כה לקורא העברי בקובצי סיפורים וברומן „לאן עפות הציפורים".

אבי, בנו

באמצע הרומן/ מאת חנוך ברטוב/ מועדון קוראי מעריב/ 356 ע'.

באמצע כתיבתו של רומן קם הסופר בלפור שר"ב משולחן הכתיבה שלו, יצא לאמריקה למסע הרצאות, לא חזר משם למועד, לא נתן אות חיים וסופו שהגיע ארצה בארון מתים הישר אל בית הקברות בגבול בתיים חולון. בנו נמרוד, פרי הילולת אהבים של ערב מלחמת השחרור, היסטוריון שחזר בתשובה והחליט לבסוף לפרוש מן האקדמיה לעסקי העזרות, מנסה לשחזר מכתבי־יד לא גמור, מקלטות שהותקנו בסתר בדירת אהובת אביו בניו יורק ומשיחות עם בני המשפחה את דמות הריוקן שאבד ואת שברה. ברקע, מצוקותינו משכבר הימים וגלגוליהן דרך ארבעה דורות של משפחה. יש אומרים שמתחת לפני הדברים מסתתרות גם דמויות אמיתיות. כבר ראה אור לפני כמה שנים ב„עם עובד".

הגאון המופקר

פרנסואה ויון/ מאת צבי הרמן/ ספרית מקלים/ 212 ע'.

„יליד צרפת אני, רב סבל/ עידי פאריז בה איך־לי נחת/ עתה תלוי על עץ וחבל/ גרוני ישא בעול התחת"– כך שר פרנסואה ויון, מי שהיה כומר, נווד, זנאי, שחקן תיאטרון, ליצן, שיכור, שודד ורוצח וגם משורר גאון. 32 שנים (1431 – 1463) עשה עלי אדמות והדיעה ניתנת שפעל בקצב מסחרר. צבי הרמן, מי שעסק שנים רבות בספנות וגם כתב ספרים על הים ועל יורדיו, מעלה את פרשת חייו על רקע העשורים האחרונים למלחמת מאה השנים ועד עלייתו לגדולה המכונה „שרכי". בין הדפים, משירי ויון, רובם בתרגומה של רחל שבים.

בשלג־אימים

המצילים/ מאת עידו נתניהו/ ספרית מעריב/ 138 ע'.

שמונה סיפורים קצרים מפרי עטו של צעיר הפורח לבית נתניהו, מי שלמד רפואה ועבר להקדיש את רוב זמנו לכתיבה. הספר קרוי על שם הסיפור האחרון שבו, שהוא גם הגדול מכולם. עניינו בחילוץ פלוגת חי"ר ש„נתקעה על אחת מפסגות החר בשלג־אימים" ובמותו של אחד המחלצים במהלך הפעולה. בסיפורים האחרים מתגלה ברשוף ראשון מה שמגודר בגב הספר כ„ראייה אירונית של החיים והגורל". לא יחסרו בין הדפים גם אזכורים רפואיים, כיאה לרקעו של המחבר.

שירה

יפה כתמיד

מבריק/ מאת שלמה טנאי/ ביתאו/ 82 ע'.

שירים חדשים, נאמר בשער הספר. בתוכו פנימה שלושה מדורים: „הנהר", „להרים", „ולא יישמע". בנוכל מבניהם את „שיר אהבה לאירופה": „את יפה, יפה כתמיד./ אשת חשק, לנוף ועידון./ כבר היו לפניך אירופות/ ולכל אחת גורלה וסופה./ ואת, לפני שהתעללו בך/ בדבצה ואש ועשן – / נשאת בארגנקיקסיפה הרזו/ אקדח־דשים מקשט תצור./ עכשיו כשאני נוגע בך – / בבקיקי התום נפלאים – כנמר קרה/ רימבדרסט בבית השחי/ אצבע דינמיט בין שדיים לחים/ ובבואי אל קרבת מסתרי עיטיך – / מקפיא את רקתי משתיקל./ את נשארת יפה. ואני מכור./ גוף משגע, הלב עכור./ ואני במזרח./ אך אחד הם מזמן מזרח ומערב/ וקצת אהבה כזאת/ כבר מוכר הכרור".

תרגום

עם בוא השיטפון

הנמר/ מאת ז'ין גורדימר/ בלי שם המתרגם/ שוקן/ 243 ע'.

איל המתכת מהריגג היושב ביוהנסבורג – גרוש, אב לבן מתבגר, מאוהב למחצה באשה מורדת במוסכמות ובממשל – רוכש חווה במרחק לא רב מן העיר. מלכתחילה אין זו אלא עיסקת־אגב או דרך לסידורי השבונאות נוחים. אבל במהרה מתעוררות באיש גימים חבויות שגורדימר שתרת בהן כאורח מזה ויחסי לבבים שחורים מזה ופועלים נאמנות תפלות מזה ההרוזרים על טבע האדם מזה. סוף דבר בשיטפון שחושף גופת אדם שחור. בתוכה הנקמה בבן בלישם, אבל כבי שקנה לו בעלות על האדמה.

ביקורת הספרות

דיון חוזר

אשר ברש – מבחר מאמרי ביקורת על יצירתו/ ליקטה נורית גוברין/ תמיר־ספרית־פעלים/ הקיבוץ המאוחד/ 189 ע'.

אשר ברש, מן הראוי להזכיר ולצטט את דברי המלקטת במבואה, היה מראשית עלייתו ארצה (1914) ועד פטירתו (1952) „דמות מרכזית בעולמה הספרותי של ארץ ישראל. ... בזירות מוסר בחייה: סופר משורר, מבקר, עורך, מורה, מתרגם – דמות מופת לסופרים מתחילים וידיד ליוצרים עמיתים. ... הדיון במספר יצירות (שלו) לא רק שלא נתמעט מאז נדפסו, אלא שבשנים האחרונות חוקרים ומבקרים חוזרים לעסוק בהן". כאן נאספו י"ז מאמרים שכאלה שנכתבו במשך יובל שנים בקירוב. בין הכותבים יוסף קלוזנר, יעקב רבינוביץ האהרון ראובני משה ונורית גוברין, המוטל בר־יוסף ואבינועם ברשאי מזה, ובתוכו שמעון הלקין ורב סרן. בין הנספחים רשימות ביוגרפיות, ספרי עטו של ברש עצמו. הילקוט הוא שני לסידרת „פני הספרות" בעריכתו של ק.א. ברתיני.

היסטוריה

חושף הסוד

הפרת השתיקה/ מאת זאב לקויר וריצ'רד בריימן/ תרגם מאנגלית אריה הסביה/ שוקן/ 256 ע'.

הידיעה המוסמכת הראשונה על תכניותיהם של הנאצים להשמיד את יהודי אירופה בשל יהדותם הועברה לנציגי הקונגרס היהודי העולמי בז'נבה על ידי תעשיין גרמני ושמו ארהארד שולטה. מי היה האיש הזה? מה הניע אותו להסתכן בהעברת הידיעה הזאת ובקשרים אחרים עם המודיעין של בעלות הברית? מה עלתה לידיעות החשובות שהביא ואיך לא עוררו תמיד את האמון הדרוש? איך הצליח להימלט לשווייץ כמעט ברגע האחרון? שאלות אלו ודומיהן עומדות במרכזו הספר הזה. זהותו של שולטה נשארה עלומה במשך שנים רבות ושני מחברי הספר הזה הצליחו לחשוף אותה. אחד מהם, לקויר, שכבר נודע לעצם הנהגיה בספרו „הסוד הנורא", שהופיע בעברית לפני שנים אחדות, אף גילה להפתעתו שהכיר את שולטה ואת משפחתו בימי נעוריו.

תרומה להיסטוריוגרפיה

הגליל המערבי במלחמת העצמאות/ מאת דוד קורן/ משרד הביטחון – ההוצאה לאור/ 188 ע'.

מלחמת העצמאות עברה על דוד קורן בבית הערבה, בצפון ים המלח. אל קיבוץ גשר הזיו בגליל המערבי הגיע רק לאחר מכן, כאחד המייסדים. לימים מילא תפקידים שונים בזירה הארצית האזורית ובשנים האחרונות עשה במסגרת מכון ישראל גלילי לחקר כוח המגן העברי (במסגרת „יד טבנקין") בחקר הפרק ששמו כשם הספר. הוא פותח בתיאור המצב והתחושות בגליל המערבי עם החלטת החלוקה (שהועידה את האיזור, כזכור, למדינה הערבית), ודן אחר־כך בשלבים השונים של המערכה – תקופת הניתוק המצור ועד הסכם שביתת־הנשק עם לבנון במארס 1949. ביסוד הדברים סידרה ענפה של ראיונות אישיים ועיון מקיף בארכיונים. כלשון ההקדמה: „תרומה נוספת להיסטוריוגרפיה של ההגנה".

אסופות

בלשונו המלוטשת

מחקרים בספרות התלמוד ובלשונות השמיות (חלק ב')/ מאת יעקב נחום אפשטיין/ בעריכת עזרא ציון מלמד/ מאגנס/ 2 כרכים, 1011 ע' + לוחות.

להזכירנו כי פרופ' אפשטיין המנוח ביקש בחייו להוציא שני קבצים של מחקריו וכי הראשון מביניהם, קובץ המחקרים שנדפסו בלועזית, ראה אור לפני ארבע שנים בתרגומה של אלמנתו ציפורה, שגם היא כבר הלכה בינתיים לעולמה. עתה באה שעתו של הקובץ כפול הכרכים הכולל את כל המחקרים שנכתבו במקורם עברית, „בסגנונו המיוחד ובלשונו המלוטשת של מו"ר זצ"ל – אבן הלשון העברית". בפתח הקובץ „מעין מבוא – המדע התלמודי והרבני" (הלקוח מתוך הרצאת הפתיחה של החוג לתלמוד באוניברסיטה העברית, בהר הצופים). בעקבותיו שבעים ושמונה חיבורים שיש בהם כ„מ' ששנה זו" דרך „תלמיד רבנו נסים גירונדי וחידושיו לשבת ולביצה" ועד „על התנועה המשיחית בסיקיליה". בסוף הכרך השני מפתחות מפורטים.

ארץ ישראל

אתרים מורחבים

סיפורי בתים/ ערך זאב ענר/ אורבך וההוצאה לאור של משרד הביטחון/ 256 ע'.

הארץ הזאת לא מרבה כידוע לשמור את בתיה, אבל פה ושם נמצא מה ששרד ויהי לעדות חיה על ההיסטוריה ההתיישבותית. שבעים בתים כאלה אותרו וכנו שסיפוריהם יעלו על הכתב יחד עם צילומיהם. בכלל בתים כאלה גם אתרים מרוחבים יותר כמו אחוזת הברוכין ביסוד המעלה, חצר כינרת, מחנה הפליטים בעתלית הפורדים ראשון ברחובות. ה־70 ערוכים אזורים אזורים: ירושלים והסובב, הגליל והעמקים, מחיפה עד חדרה, תל־אביב־יפו, מכפר ויתקין עד רביבים. עשרים וארבעה המחברים הם ברובם אנשי השכה, חלקם מן הלוחמים לשימור ומיסדי המוזיאונים המקומיים. מחצית התמונות צבעוניות. לקחת ולטייל.

גם חיזוקים

דפים לחקר תקופת השואה (ו')/ בעריכת יהודה בוכבי, יואב גלבר, אשר כהן/ אוניברסיטת חיפה/ 254 + 16 ע'.

מאסף מטעם המכון לחקר השואה של אוניברסיטת חיפה ובית לוחמי הגיטאות ובו עשרה מחקרים על נושאים שונים הקשורים בשואה. בכלל זה על מאבקים פנימיים בקהילת ברלין ערב עליית הנאצים לשלטון, על תגובתה של ההנהגה הציונית לחוקי נירנברג, על דור שני לניצולי השואה בהתבגרותם (מחקר שהראה כי מורשת השואה יכולה גם לחזק), ועל ויכוח ההיסטוריונים הגרמנים עם ההיסטוריה שלהם. במאסף גם מדור „תעודות" (ובו, בין השאר, על קשרים בין אוסקר שינדלר ובין משלחת הישוב בקושטא) וביקורת ספרים. בסופו תקצירים באנגלית.

יהדות

קוויאטיזם ואקטיביזם

החסידות כמיסטיקה/ מאת רבקה שץ אופנהיימר/ מאגנס/ 223 + 6 ע'.

מהדורה שלישית לספר שלידתו בעבודת דוקטור בהדרכתו של גרשם שלום ועניינו „ביטוי של התבוננות ועיון בכמה מבעיותיה הרוחניות של התנועה החסידית בבאה השמונה־עשרה". ביתר פירוט, זה ניסיון לנתח את היסודות הקויאטיסטיים (אלה הקשורים בדרך אל אלוהים תוך נטישת האני) של החסידות בראשיתה ולהקרים ולחשוף את היסודות הללו. בין שאר דברים נבדקות המקבילות בין הקויאטיזם הנוצרי וזה החסידי. עד בין הנושאים הנדונים: מעמדן של הבעיות הקיומיות, מעמדן של המצוות ומעמד ההיסטוריה והגאולה הלאומית. סוף דבר: „ביקשתי רק להצביע על בעיית הגבול: של הקויאטיזם החסידי". במהדורה זו נדפס בנספח פירושו של הבעש"ט לפרק ק"ז בתהילים, כמסד להבנת המפגש בין קויאטיזם ואקטיביזם בחסידות.

כלכלה

פרשת „מישורים"

ארגון קניות של מושבים ומפעלי/ מאת יואב בפלל ואריה כרמי/ מאגנס/ 148 ע'.

„בסקירה זו אנו מתארים את פעולת ארגון הקניות „מישורים" ושני מפעלים אזוריים שקשורים בו. הבקיאים בתולדות הישראלית יזהו בוודאי את הארגון ומפעליו. בהענקת שמות בדויים, אין מטרתנו לגנוע כל אפשרות זיהוי, אלא להעביר את הדיון ... לבעיות הכלליות של ארגוני קניות", המוסד הוקם בראשית שנות השמונים, הרבה לפני הפורעניות שירדו על ההתיישבות העובדת, ונועד מלכתחילה לנתח את היתרונות הגלומים בגוף כלכלי מן הסוג הזה. הנתונים שנבדקו העלו כי דווקא היתרונות הללו, יחד עם הרצון העז לפתח ועם הסיוע הממשלתי הנדיב, הם שגרמו להתפשטות־יתר על כל הצרות שבעקבו מצבה לימים.

זכרונות

גם תע"ש ושי"

ברוך לא סלולה/ מאת ישראל עמיר/ משרד הביטחון – ההוצאה לאור/ 288 ע'.

דרכו של ישראל עמיר אכן לא היתה סלולה. בחור צעיר היה בבואו לארץ וכאן עשה שנים רבות בתפקידים בטחוניים בצורה מיוחדת במינה. הוא מונה למפקד „ההגנה" בהרצליה אף שלא סיים קורס קצינים, לראש התע"ש על אף שלא היה מהנדס, לראש השי"י תוך אי־נסיונו בריגול, למפקד חזית ירושלים ערב מלחמת העצמאות, הגם שלא קיבל שום השכלה צבאית פורמאלית, ולמפקדו הראשון של חיל האוויר – כמובן, בלי שום ידע בטיס. שרשרת חוויותיו האישיות מן השנים הללו מוצגת בדפי הספר הזה ותוספת הרבה פכים קטנים שמאחורי הסיפור הגדול.

עדות ראייה

ספינה חמה בלב/ מאת מתתיהו קליר/ הקיבוץ המאוחד/ 182 ע'.

„הקורא רשאי לשאול עצמו, מה ראה המחבר לנכון להעלות על הנייר פרקים אוטוביוגרפיים? — אמנם כמה פרקים ... חשיבותם בעיקר למשפחתי, אך חלק האחר של הספר בא לתאר, לעניות דעתי, התרחשויות ואירועים בעלי חשיבות ציבורית, אשר הייתי עד להם, או שנטל בחלקי לתרום להתרחשותם". רוב האירועים הללו קשורים בפעילותו של המחבר כפקיד בכיר בעיריית תל־אביב, מקצתם בשליחותו בחוף המערבי של ארצות־הברית, וסופם בפעילותו כמנהל קרן תל־אביב לספרות ולאמנות. הספר נחתם במכתבי תשבחות שקיבל עם פרישתו לגמלאות.

כתב־עת

יצלח לכהונה?

סידרה (ו')/ בעריכת צבי אריה שטיינפלד/ אוניברסיטת בר־אילן/ 164 + 6 ע'.

כתב־עת לחקר ספרות התורה שבעל־פה היוצא מטעם המחלקה לתלמוד של אוניברסיטת בר־אילן בסיועם של מצאצאים שונים. גליונו זה כולל שמונה מאמרים. ביניהם, על „האתנגעות של הסקלא ההוריא במחלוקת בית שמאי ובית הלל" ועל „מעמד הנולדים בנישואי תערובת במקורות חז"ל". המאמר האחרון מלמדנו שמזמנו של רב יהודה ואילך בקבל בבבל שהנולד לישראלית ולנוכרי כשר הגם שלא ברור אם יצלח לכהונה. בסוף החוברת תקצירים באנגלית.

מדע בדיוני

החיים כקברים

המה של אמבר/ מאת רוג'ר זילאזני/ תרגמה מאנגלית רזית לבים/ עם עובד/ 225 ע'.

ידענו את המיסית אמבר המקורית שכבר הורקה לעברית. עתה הנה לפנינו מעשה בגורל קורי, בנו של קורווין נסיך אמבר, שנעלם ולא נודע לאיש מה עלה בגורלו. גורל זה כבר גילה טרם אמבר זורם בעורקיו ושיש כי סבכבקס את הרס הזה ואת חיי בעליו. כקוטב בן הצוזר הוא מעז להסתכן ויוצא לפענח את התעלומה, ומגלה, בין השאר, ש„החיים הם קברים". שהורים יוכלו בקרוב לקרוא את המשך עלילותיו ב„בסימן התוהו". זילאזני, נזכיר, זכה פעמים רבות בפרסי „הוגו" ו„נבולה".

מכתוב من الأصل

הלוח הכללי · ידיעות אחרונות · הלוח הנפוץ ביותר · דבר ראשון בבוקר

סוף מעמ' 11

הערה: רוב המודעות הקטנות בדף לא הוקלדו; הן לא קריאות בסריקה הזו.

לצעירים/ות אחרי צבא עד גיל 25 עבודת שטח בפרויקט שיווק מיוחד. עניין אתגר. אפשרויות קידום שכר גבוה, תנאים מלאים 03-621587 (16310)

"DENTEMP", כח אדם למרפאות שיניים, מציע עבודה קבועה וזמנית לסייעות ושיננית 03-232202 (10056)

להשכרה בבית-מרכזים תל-אביב יפו אולמות כמו גישה נוחה לרכב כמו כן משרדים 03-810977 (18771)

להשכרה/ למכירה חולון, לוד, רמלה" עד 1700 מ"ר. "נ.ת.מ נכסים" 03-372169 (18711)

עסקים

התמחות ובניית חוזות וצ'קים בכל המגזרים +חו"ל בצורה במעט 03-656141 מיידית (9699)

עורות ומטפלות

דרושות מטפלות למעון יום ויצ"ו בתל-אביב למנות שדרות דוד-המלך 38 ב' 21.8.88 בין 8.00-12.00 חדר 417 לדליה. (20416)

מזכירות מנוסות ידע בעיבוד תמלילים למשרות מעניינות באזור המרכז "קודקוד" 03-286111 03-9659733 (18102) 052-953272

עוזר למנהל חברת שיווק בשרון לעבודה במשרד ומכירות בחוץ נא להתקשר לטל' 03-5440693 החל מיום א' (16063)

לסוכנות ביטוח בת"א פקיד/ה מנוסה בביטוח אלמנטרי+ ידע במחשב 03-286111 "קודקוד" (18026)

דרוש גנן מקצועי +רשיון נהיגה באזור המרכז 052-449960 (18758)

ל"גוטקס" דרוש/ה מבקר/ת טיב בעל/ת נסיון רב למפעל הלבשה, רשיון נהיגה הכרחי 03-337725 (24136)

פקידים/ות

למפעל בקרית-אריה פ"ת 1. מזכירה בכירה למנכ"ל 8.00—17.00 ללא יום שישי. 2. קדנית מנוסה למערכות אינטגרציה וחצי משרה ללא יום שישי 052-554513 (17045)

לחברה בפתח-תקוה פקידת מבצעים, לתפעול מערך שירות. שעות העבודה: 18.00-13.00. להתקשר מיום א' לתמר (17091) 03-5448351-2

לקסטרומודל דרוש/ה נהג/ת לעבודה קבועה להתקשר 811260 מיום א' (22047)

לטיפוס בבנין פקידה בת"א בעלת יוזמה דחוף ונסיון בהשמה ואיש עובדים משרה מלאה "רגע" בהשמה "בעבודה" 03-295020 (20028)

אחראי מחלקת יקוט/ פיצות לסופרמרקט בהרצליה "א.ב.א." (20448) 03-451729

דרושה מנהלת למעון ויצ"ו בדרום תל-אביב בעלת רקע חינוכי ומנהלי לפנות בכתב עם פרטים אישיים+ קודות חיים לשדרות דוד-המלך 38 תל-אביב (20404)

קופאים/ות עובדים/ות כלליים לרשתות שיווק באיזור המרכז "קודקוד" 03-286111 03-9659733 (18122) 052-953272

עובדי ייצור והרכבות גיל 30 - 25, רצוי רקע טכני למפעלים ברמת"ש, חולון וראשל"צ "קודקוד" 03-286111 03-9659733 (18073) 052-953272

גננים - קונדיטורים

אופים לנאפיה חדשה לילה, תנאים משתלמים למתאימים (16366) 03-5576578

גזירה תפירה

למפעלי "גוטקס" דרושות תופרות מקצועיות. כל התנאים הסוציאליים, הסעות מאזורים: בני ברק, 03-706158, רמלה 08-246290, קרית מלאכי 085-81666 (24460)

לגוטקס דרושים/ות: גזרן בעל נסיון, תופרות מקצועיות. כל התנאים הסוציאליים. הסעות מאזורים. 03-337725 (24485)

לקסטרומודל דרושות תופרות מקצועיות לזוגג תנאים טובים להתקשר 811260 מיום א' (22360)

לשריפי הלן דרוש גזרן בעל נסיון בלבוד תנאים עובדים 03-835154 לנסיון (19921)

עובדי מחשב

מפעיל/ת מחשב, נסיון הכרחי על מחשב 4341 I.B.M והכרת M.V.S וציוד נרפי. נבונות למשמרות לעבודה באזור חולון "ממטאר" חולון, שנקר 47, א'- ה' 14.00 - 08.00 (20020) 03-5030680

קלדנים/ות הנהה"ש, מנופים/ות, להקלדות קצרות וממושכות, לעבודה מגוונת, אפשרויות קידום מקצועי, כדאי לבוא "ממאגאר" בן-יהודה 12 ת"א א'- ה' 14.00 - 8.00 03-298877 (18916)

מזכיר/ה בכיר/ה עברית/ אנגלית +עבד תמלילים להרצליה 03-5449848 "קריירה" (18977)

מורים ואגנות

מלגזן מנוסה ותורן למשמרות בדימת-החייל תנאים טובים "א.ו.ת" (20131) 03-371465

עובד/ת ייצור, לאחר שרות צבאי רקע במכניקה עדינה להרכבות עדינות בחולון 03-5101420 "זהבי" (20099)

מרכזן/ית מנוסה למשרה חלקית (20.00-14.00) בת"א "קריירה" (16515) 03-5449848

מנהל עבודה ומפעיל עגורן באזור רמת-גן 03-730521 03-723184 (16484)

למפעל בטון מובא בחולון דרוש מטעין הומרים 03-804171-2 (19933)

משרדים

בכ"ס במרכז מסחרי חנויות משרדים אולמות וחניון 03-5400064-5 (26318) 03-485932

להשכרה בהרצליה 3000 מ"ר ק"ק +חצר. "רשף נכסים" (26690) 03-5742777

מגרשים

להשכרה בגבול ת"א 400 מ"ר משרדים 8 דולר "רשף נכסים" (22798) 03-5742777

להשכרה בגבול ת"א 400 מ"ר משרדים 8 דולר "רשף נכסים" (22785) 03-5742777

בהזדמנות! למכירה בגשר-ההלכה 150 350 מ"ר "רשף נכסים" (22778) 03-5742777

למכירה מגרש לבנית משרדים בצומת מציינת רשף 03-5742777 נכסים (21324)

הגדל רווחיך בעסק חדש חוברת היום! (30058) 03-453590

ליד פינקסר למכירה 33 מ"ר+ רשיון ק"ק נמוך (18981) 03-651664

בפתח-תקוה 2' 5 דונם להעשיה 80,000 לדונם "רשף נכסים" (29803) 03-5742777

בקרית-אריה 2 דונם +תוכניות "רשף נכסים" (28210) 03-5742777

ליד איילון, למכירה/ להשכרה: 1050 מ"ר, ניתן לחלוקה "נ.ת.מ. נכסים" 03-372169 (18700)

למכירה לקבלנים מגרש ובנין להריסה בהרצל 138, תל-אביב. 02-225951 (17402) 02-226987

להשכרה ליד הבימה: בית 7 חדרים +חניה "נ.ת.מ.-נכסים" (27964) 03-372169

למכירה משרדים בבניה ליד בניין אבגד בר"ג (26356) 03-746933

מבני תעשיה

להשכרה במרכז ת"א 350 מ"ר מפואר "רשף נכסים" 03-5742777 (22315)

בדיזנגוף הסואן בשכ"ח חנות 80 מ"ר לכל מטרה "בני את צ'יזינג" "מלדין" (20495) 03-245048

בפ"ת צמוד לתחנה המרכזית למכירה חנויות ומשרדים "אינטר-ישראל" 03-5103030 (19554) 03-9342663

בכפר-סבא בויצמן חנויות למכירה "הצומת" ויצמן 40 (14142) 052-440793

בתי מלאכה

מחסנים

אולמות

חנויות

הצעות עבודה

תוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מעמדו האישי או הורות, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על-פי החוק.

למעבדת אופסט משוכללת שותף לצורך העברתה מת"א לחיפה או 03-380988 (בערב) 03-318731 (20077)

בהזדמנות שותפות בזיכיון לטלוויזיה בכבלים מ-$300,000 (17893) 02-812042

הצטרף לרשת מזון מהיר "ציף-בורגר" 9 סניפים קיימים לזכיונות למנות לעמוס מנכ"ל הרשת (17664) 03-767920

מ.ש. בע"מ מציע: *שני מקומות עובדים /מזון מהיר עד $130,000 *מפעל לשטיחים עבודת יד $20,000 *זכיונות למזון מהיר *סטודיו לכלי קרמיקה למכירה +סודות מקצועיים *מבנה 130 מ"ר בתל-מונד למכירה *מבנה 500 מ"ר בקסטינה אפשרות לאחסנה או תעשיה קלה. 03-889022, (16847) 03-845094

דירות מרוהטות

להשכרה 150 או 300 מ"ר בקרית-אריה ק"ב (18493) .382638

דירות בדמי-מפתח

בהרצליה בנוה-אמירים דירות 4 חדרים חדשות ברמה גבוהה. 140 מ"ר +טלפון+ תוספות- מיידי- לטווח ארוך "קוראל" 03-292616 (18259) 03-288943

חדרים מרוהטים

ג'יפים

ווקסהול

טלבוט

טנדרים

אנ.ס.יו

ב.מ.וו

דייהטסו

דלתא

הילמן

וולבו

שברולט קפריס ברוהם 1988 חדשה +כל התוספות 03-788845 (17870)

אוטוביאנקי

אינוצנטי

אלפא רומיאו

אמריקאיות

אוסטין

אופל

ירושלים

חיפה

דירות

אשדוד

באר שבע והדרום

הצעות שונות

אילת

דירות

מכוניות

אאודי

פועלים ות

עובדי ייצור לאזור רמלה 5 ימים בשבוע. תנאים סוציאלים "א.כ.א." (20444) 03-451729

עובדי נקיון

עובדי מתכת

חרט/ כרסם מנוסה בעבודות תעופתיות ומדוייקות בעיבוד שבבים, קריאה והבנה בשירטוט לחולון תנאים מצויינים "א.ת.נ." (20117) 03-371465

מכונאי אחזקה נסיון בפקטיקה / הידראוליקה ופנאומטיקה לבני-ברק וחולון "א.ת.נ." (20022) 03-371465

לחדרה מסגר/ת וחרט/ת מומחה ועצמאי/ת לבנית מכונות "חבר" (19941) 04-663966

לחדרה חרט/ת מנוסה, קריאת שירטוט תנאים מעולים "חבר" (19919) 04-663966

מסגרים רתכים למפעל מסורה. הסעות מחניה "תנופה" 03-734288-9 03-842409 053-335564 (17542) 052-547777

חלונות - כהים - לרכב להתקנה עצמית, ע"י מומחים, 052-70738 (19444)

עובדי מוסך

שומרים

דרושים לעבודה בחו"ל רוקים, בוני מערכת האבטחה הממלכתית. עדיפות לדוברי ספרדית (שפת אם) "קלע" (18677) 622487-8-9

פנסיונרים

שרותי אחיות

עובדי סעד

שליחים

מוכרים ות

לקוסמטיקה מודל דרושה מוכרת אחראית בעלת נסיון של לפחות שנה באומנה 03-614424-5 לישראל (22443)

סוכנים – מקדמי מכירות

איש מכירות לאזור הצפון במשרה מלאה בעל רכב רצוי נסיון קודם בענף הפרפומריה (16439) 03-823953

מפעילי ציוד מכני

ספרים/יות

נגרים

ל"מרכז הרדיאטור" דרוש נהג עם ידע במכונאות 03-747785, 03-775295, בערב 03-348755 לאיגאל (26423)

נהגים

מחסנאים

מחסנאי/ת. טכני/ת. בוגר/ת ביה"ס מקצועי לאחזקה, ארגון וטיפול שוטף במלאי של מחסן כולל קשר עם ספקים לעבודה במושבת באזור פתח תקווה "ממגאר" תל-אביב ברחוב יהודה 12, א'-ה' 08.00-14.00 (19844) 03-298877

מהנדסים הנדסאים

שרטוט וגרפיקה

עובדי דפוס

ל"אופטיקולור" ק"ת דרושים מדפיסי המדה מעולים בלבד G.T.O (16549) 03-9304841

חשמל ואלקטרוניקה

מבקרי איכות ויזואלי לעבודה במיקרוסקופ לחברה אלקטרוניקה גדולה בת"א תנאים מצויינים "א.ת.נ." (20007) 03-371470

חשמלאים/ עוזרים מוסמכים ניסיון בבנית לוחות/ אחזקה/ התקנות באזור המרכז "קודקוד" 03-286111 03-9659733 (18040) 052-953272

מלחימות/ מחווטות למעגלים מודפסים+ נסיון לפחות שנתיים למשמרת ראשונה/ שניה הסעות+ אזורי ת. "תיגנובר" 08-461095, 052-917318, 08-563990 (16920) 03-296846

ליגאנון לאמנה נשים בת"א דרושים: מודדי מעצב/ות, תדמניות, תופרות בעלי נסיון של מספר שנים 03-262139 03-254812, א' לפנות לאורנה. (19175)

ל"מיני בייקר" מנופה חדשה דרושות צוות תופרות מקצועיות בתנאים טובים (18622) 03-828129

הנהלת חשבונות

ל"המדביק" דרוש חלקי רכב, מנהל חשבונות, משרה חלקית, נסיון שנים לפנות מיום א' 03-377744 לרונל. (26686)

למשרדו בת"א דרוש/ה מנה"ח מנוסה, סוג 3, 2, (18233) 03-381953

לחברה מסחרית בתל-אביב מנהל/ת חשבונות למחלקת ספקים +נסיון משרה מלאה לאיגוד 03-611921 (17628)

עובדי יהלומים

● מרצדס 1981 (18415) 03-865491

● די 280 1969 מיד ראשונה +כסס לשנה (18382) 052-441298

● סלגס 1982 ארגז אוקירל מצויינים כסס רדיוטייפ (18386) 08-575113

● סלגס 1983 504 +כסס מיכני מעולה +מגן אד"ם (18375) 03-739867

● פג'ו טנדר 1979 +ליפוף כיווני שמורה ומטופלת (18353) 03-597996

● טנדר סובארו 1984 מתנרו (לאסטבר משתמש) למכס (18146) 03-5126655

● פולקסוגן זוג קבינה 1972 כסס שלמות גבוהה (18027) 03-584969

● בהזדמנות פג'ו טנדר 1975 מכני מדבני כרושים (18010) 03-729111

● פג'ו 404, 75, במצב מעולה (17875) 03-882380

● 5000 1979 404 פיג'ו ש"ח (17685) 03-9242807 03-910245

● ב.אמ.ג'י, פיירה 16 1987 קבינה כפולה +תוספות (17708) 051-24094

● סובארו 1985 ארגז 75,800 ק"מ (17486) 454293 בערב 17,500

● טנדר 504 1982 +ארגז לטנספים 15,500 ש"ח (17290) 052-543940 בעבודה

● טנדר 1600+ 1982 ארגז ראשונה מעולה (17386) 03-7510889 03-494427

● טיפקה 1982 +ארגז לטנספים 2,000 שקל (17258) 052-543940 בעבודה

● בהזדמנות פיאט פיורינו 1988 +חלונות וספסלים (17145) 052-557555 052-545305

● פיג'ו 504, 1987 +מגן, שמורה (16775) 15.00 בשעה 03-231156

● טנדר 1600 1988 חדישה (16289) 06-377589 ביום

● פיג'ו 404 1983 ראשונה +ארגז +תוספת שמורה (15906) 05-776370

● 77, 78, 404 ייבוא הול מ- 03-885635 5,000

(14640)

● לאספקה: ב. רח 1988/9 פיורינו 100% כספי... (12162) 03-5440799 03-5440104

● סוזוקי 78, כנוע 85, ארגז טנדר (17900) 03-5406629

● טנדרים +1977 +תוספות +ארגזים +חלונות (10098) 03-623905 מזס כאר בעבודה

● טנדר פיג'ו טנדר 1974 אחרי אוברול (26941) 053-616248, 053-343772

● סיפקה 1100 1978 +כסה כסס טנדר מדוין (26580) 03-767044

● פג'ו 79 במצב כמעט בשביל (16100) 053-688885

לנציה

● פולניה נוסע 1972 כרושה מחמצת ביופיה וכבישיכיה (24821) 053-341358

● מיצובישי טנדר 1600 1979 +גג נמצא יופקפים (14060) 03-5052619

● למכירה לנציה 1600 79 פרטית (23617) 774388

● 79 B אוטומטית (20176) 5561016

● פרימה, 1500, 1984 אוטומטית+ (18780) 03-798571

● דלתא 1986 1300 יד ראשונה (18445) 03-378317 22,000

● דלתא 1982 1300 פרטית (17535) 03-5322462

● פרימה יד ראשונה 1984 1500 5 (16475) 03-5744099

● למכירים "לנציה" 1600, 1979 (15896) 03-725837

● בטה 75, במצב טוב, טנדר 3200 (10715) 03-909334 ,03-919668

● H.P.E 1600 1977 +חלונות +מגן (7019) 03-909236

מוריס

● מוריס 1977 1300 מכני מצוין (22793) 03-9300426 ש"ח 3800

מיני-מינור

● מיני-מינור 1976 יד ראשונה במצב מצויין (21346) 03-7511516 03-346345

● 1976 אוסטין +כסס לשנה +רדיו (26068) 03-9666982 03-7511493

● 77 במצב טוב יד שלישית +רדיו (26504) 03-5741905

● מיני-מינור 1976 אוטומטית+ כסס שמורה במצב מצויין (5643) 03-394274

● מיני 1973 אוטומטית מכני תקינה (22907) 052-82027 052-542402

● מיני-מינור 1977 במצב מעולה יד (22400) 03-729754

● מיני קלאבמן סטיישן 1975 3200 (19486) 053-59676

● מיני-מינור 1979 במצב מכני מצויין (18588) 08-261010

● מיני-מינור 79 במצב מעולה 80,000 ק"מ (17933) 03-241714

● מיני-מינור 73 76 במצב מצויין (15824) 06-866164

● מיני-מינור 1979 +כסס +רדיו (10572) 03-291778

● מיני 1975 1000 שמורה במצב טוב (3987) 03-5403495

● מיני קלאבמן 72+ כסס לשנה (3860) 03-479399 $1,750

● 131.000 מיני 78 1000 יד ראשונה (25921) 052-546588 ש"ח 5.200

מסחריות

● טרנספורטר 77 2000 כסס לשנה (14741) 03-910981

● פורד P-700 טנדר סינגל 1979 (2724) 08-558214 ,057-37988 ,08-525297

● לילנד 410, 1974 +אוברול (4553) 06-937858

● סיפקה 79 טנדרית מתוחזקת היטב (30216) 03-5465465

● פיג'ו G-ת 1975 מכני מצוין (59164) 9664677 9659330

● טרנזיט 1979 +כסס +אוברול (28610) 300651

● בהזדמנות ב.אמ.סי 35, 1979 (27470) 03-829512

● קאר ב.אמ.סי 79 (27479) 03-666959 03-392087

● טרנזיט 2800 דיזל 1978 (27283) 06-365335

● טרנזיט 1977 מכני כעולה (26419) 03-830189 03-848741

● מספרי עגלה 6.5 עד (26562) 08-456525

● ד-ש 300 1979 קיר ראשונה כרושה (26284) 052-952061 052-36621

● חלבר א.ב-88 טרנזיט 70 (25786) 03-9243245

● טרנספורטר 1976 כנוע 2000 (24755) 03-5513728

● פולקסוגן 79 שמורה +חלונות +כסס (20636) 03-5051142 03-955367

● טרנזיט די 208 1978 ארוכה (29730) 02-916183 02-917162

● פולקסוגן קבינה 1 1971 (27232) 03-5085968

● 2 גוררים, 800-DM 79 (26756) 057-34101 057-32126

● לילנד 410, 75 ארגז 8 מטר (26413) 057-924249

● פיאט סינגל 1974 (25654) 03-716119

● לילנד כיבוי היבר 1973 +כסס (25565) 03-5592830

● משאית פורד 1979 ארגז בגוד (16858) 03-5592576

● בהזדמנות פיג'ו G-ת לגלילדיה 74 (10497) 03-5569926

● D-300 1971 במצב טוב (8594) 03-884251

● טנדר מרצדס 1979 במצב טוב (15340) 08-454922

● מרצדס 1979 (15028) 08-431031-2-3

● לילנד היבר 75 (14998) 08-586230 08-586229 08-586221

● מרצדס 1978 מכני מעולה (13942) 03-739867

סימקה-קרייזלר

פולקסוואגן

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

סיטרואן

סאאב

סובארו

פורד

פיאט

מיצובישי

מרצדס

ביאנקי

מערכות קול

מכונות כתיבה

חיות בית

כלי נגינה

הלוואות

וידיאו טייפ

מי מצא?

דיפוי והדיה

תקלאות

טרקטורים

סירות

מזגני אויר

מכונות תפירה

מלגזות ושינוע

רוצים לקנות

רהיטים

מקררים

אופנועים וקטנועים

בתי"ס ושיעורים

חלפי רכב משומשים

דן

פוליש וניקיון

שיפוצים

אסטרולוגיה

ציוד תקשורת

ציפוי אמבטיות

צילום

קיט ונופש

אותיות דביקות

שרברב

בת זוג

בן זוג

הכרויות

שוק המציאות

שעונים

תנורי אפיה

דרוש קלינר להקה במרכז הארץ לעבודה יומיומית 051-37595 (18152) 08-554240

לקיבוץ ליד הכנרת דרושה **גננת** מנוסה לשנה"ל הקרובה. נא לפנות אל: הדה, בטלפון 06-764272

למסעדה בבני-ברק דרושים
- ★ **מבשלת** – 6 שעות
- ★ **עובדת מטבח וחדר אוכל** – 6 שעות
- ★ **אחראית מטבח לערב** – 4 שעות

טלפונים: 03-782578, 03-791504

לחברת ייבוא מכוניות דרוש **מומחה להתקנת מזגנים** בעל הכשרה הסכבה בהתמלאות רכב (03-627110)

דרוש/ה **מנב/נהג/ת מיני** לעיתון יומי. להגשת מועמדות נא לפנות בכתב לת.ד. 199, עבור "בתב מלכלי"

לחברה לשילוח בינלאומי בת"א דרושה **פקידה** – לאגף שרות מענה בגוף, לעבודה מעניינת. ידע באנגלית – הכרחי. בעדית תיכון. טל. 335871 למנהל בית

דרוש **בוחן** רישוי רכב פרטים בטל. 053-57950 ובערב 053-345298

לחברת שיווק אמריקאית דרושים/ות **מקדמי מכירות** דרך הטלפון בשעות הערב, ימים גמישים. טלפון: 03-7521915/3

למשרד אדריכלי נוף (סגל דקל מילו) דרושים:
- * **אדריכלי נוף**
- * **טכנאים**

בעלי נסיון בהבנון וניהול עדיפים 03-269464, 03-256033

BIG STAR ביג סטאר – יבואני בגדי אופנה
סוכן לצפון, עצמאי + נסיון + רכב
גזרן עם נסיון
03-5102606, 053-2838

לחברת מחשבים גדולה בת"א דרושה **פקידה/כתבנית** אנגלית ועברית, אנסלמטית ובעלת יוזמה (משרה מלאה). נא לפנות בכתב לת.ד. 20294 ת"א משרה 100

מועצה מקומית "אלפי מנשה" דרוש: **איש אחזקה** להטיבת בינים, תושב אזור השרון. 052-725262

דרוש **חשב שכר** לחברה ארצית (400 עובדים) שמרכזה בצפון

דרישות:
- – ידע במערכות השכר הנהוגות
- – ידע ונסיון בהכנה וניתוח דו"חות שכר
- – ידע ונסיון בשימושי מחשב לצרכי שכר
- – מגורים בחיפה או סביבתה הקרובה
- – המלצות
- – המועמד יעמוד במבחן התאמה.

נא לפנות בכתב עם פרוט תולדות חיים ונסיון קודם לת.ד. 7409, עבור "חשב", חיפה – מיקוד 31073
– סודיות מובטחת –

קופת חולים מאוחדת

לסניפנו בנתניה דרוש/ה **רופא/ת שיניים לילדים**
- * בעלת נסיון
- * למשרה חלקית

המעונינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף רח' הרב קוק 13 טל. 053-344655

כדאי לעבוד בקופת חולים מאוחדת

למרכז ללימודי הפלסטיקה במדרשת רופין דרוש **מנהל**

הכישורים הדרושים:
- * הכרות רבת שנים עם הנושאים הקשורים לתעשית הפלסטיקה ובמיוחד טכנולוגית הייצור וחומרי הגלם
- * נסיון בהוראה, ובהכנת תכניות לימוד
- * נסיון ניהולי
- * יועדף מועמד בעל רקע אקדמאי רלוונטי

תנאים טובים למועמד המתאים. נא לפנות בכתב יד, תוך פירוט קורות חיים, השכלה ונסיון קודם לת.ד. 50022 ת"א 61500, עבור "מנהל".
– סודיות מובטחת –

לארגון ציבורי גדול דרוש **בירושלים** **עוזר/ת בכיר/ה למנהל סניף**

יפעל/תפעל בכפיפות למנהל הסניף ויהיה אחראי לתיאום ובקרת הפעולות המינהליות בסניף. תינתן עדיפות לאקדמאית בעלת נסיון מינהלי ואחריות לניהול לצוות עובדים.

הצעות בכתב-יד בצירוף קורות חיים תשכר מבוקש יש להפנות אל ת.ד. 50493 תל-אביב אל מחלקת כח-אדם עד 31.8.88

קופת חולים מכבי
דרושה
מזכירה רפואית לטיפולי בית
מקום העבודה: רמת-גן
לעבודה בחצי משרה
לפנות אל גב' חוה לוי טל. 7524142
מעבדת תמלילים
לעבודה במערכת IBM/PC38 תוכנת 4.18 WORDMILL
המועמדת תהיה מסוגלת להפיק גם דוחות ונתונים אחרים במסגרת המשרד הממוחשב.
מקום העבודה: תל-אביב
לפנות אל מחלקת כח אדם החל מיום 21.8.88 לטל. 5103768

דרוש **בוגר הפקולטה לחקלאות או יוצא קיבוץ** לעבודה בתחנת הניסיונות לירקות במושב עין-תמר מגורים במקום טלפון: 057-53254

לעבודה בחו"ל ל 6-3 חודשים **קצין ביטחון** רקע ונסיון בהקמת מערכי אבטחה במפעלים תעשייתיים, דובר ספרדית, נסיון של 5 שנים לפחות. לפנות מיידית בצירוף קורות חיים לת.ד. 3629410 ת"א מיקוד 61362

לחברת יבוא בר"ג דרושה **מזכירת מכירות**
- בעלת יוזמה, והרצה
- רצויה – בעלת תואר במדעי הטבע משהאה, בגיל 35-25, לצורך –
- 1. נהול משרד 2. תאום בין לקוחות וספקים
- 3. קידום מכירות.

למתאימה – תנאים טובים טל. 03-723949 החל מיום א'

אירגון בתי חולים פרטיים לחולים כרוניים בישראל דרושה למשרדנו בתל-אביב **פקידה**
לניהול המשרד כולל הדפסה
5 ימי עבודה בשבוע, בין השעות 09.00-14.00
נא לפנות בכתב-יד כולל קורות-חיים ונסיון קודם, ת.ד. 1896 ת"א 61016, עבור "פקידה"

לשבועון "העיר אילת" דרושים
- • **עורך** – עם נסיון
- • **עורך גראפי** בעל ידע בהפעלת מקינטוש
- • **גרפיקאי מבצע**

059-76439 "העיר אילת"

דרוש למשרד ביטוח דרוש **אחראי למשרד** מעל גיל 40 רצוי נסיון בניהול משרד וידע בבטוח
– סודיות מובטחת –
טלפון 03-290205

דרוש **איש אירגון ושיווק** מעלה אפשרות לשותפות לפנות לת.ד 31868 תל-אביב

למשרד אדריכלים דרוש **אדריכל/ית** מוסמך במבני צבור 03-238853, 03-234226, 03-225768

לחברה גדולה לשרותי כ"א דרוש רכז כח-אדם למחלקה הטכנית
- * בעל יכולת עבודה בשעות דבות ומאומצות
- * יכולת התקשרות עם לקוחות וניהול משא ומתן
- * רקע פיקודי בצה"ל, בדרגת סגן-סרן, רצוי במקצועות הטכניים.

קורות-חיים בכתב-יד נא להפנות לת.ד. 6333 ת"א מיקוד 61062 לידי יורם
– סודיות מובטחת –

תשלובת כיתן בע"מ לחנויות התשלובת באזור ת"א דרושים/ות
מנהל חנות
סגן מנהל חנות
בעלי נסיון במכירות רצוי בענף ההלבשה, כושר אירגוני כולל ניהול צוות עובדים. כושר ניהול משא ומתן עם לקוחות ומוסדות. לפנות בכתב יד למנה"ל השת החנויות ת.ד. 2147 ת"א 61020
* סודיות מובטחת *

למשרד עו"ד בת"א העוסק בנזיקין דרוש **עורך-דין** רצוי עם נסיון
נא לפנות לת.ד. 16310/62 ת"א
עבור עו"ד

הורוביץ ושות' מכון לאיבחון מידע בע"מ
עבור
דיקה מפעלי אלקטרוניקה בע"מ – במפרץ חיפה
מנהל ייצור/תפעול
מהנדס תעשיה ונהול בכיר בעל נסיון רב בתפקידים דומים
מועמדים מתאימים הגרים באיזור הצפון, יפנו בכתב יד בפירוט קורות חיים ונסיון תעסוקתי לת.ד. 1500 מיקוד 61014.
המודעה מיועדת לנשים וגברים כאחד

לפרסם מודעה? דחף סניפים
3 דחף תקבל יותר ובמהירי העיתון
- ת"א דחף מרכז – בית האופרה 5, 622547
- ת"א דחף דיזנגוף – רח' דיזנגוף 113 (מול בסיה) פתוח 24 שעות טל. 239752
- ת"א דחף בן יהודה – רח' בן יהודה 9 (מול קולנוע מוגרבי) טל. 656120
- ת"א דחף אלנבי – רח' אלנבי 123 (מכר הפושטה) טל. 624433
- חיפה דחף – רח' הרצל 5 (הדר) טל. 645333/4
- ירושלים דחף – רח' יפו 43 (כיכר ציון) טל. 226335
- דחפון – שרות מודעות טלפוני טלפון 03-611001
- ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

صكنا من الاحل

אנטנה / יאיר גרבוז

עד הצוואר... אם לא למעלה מזה

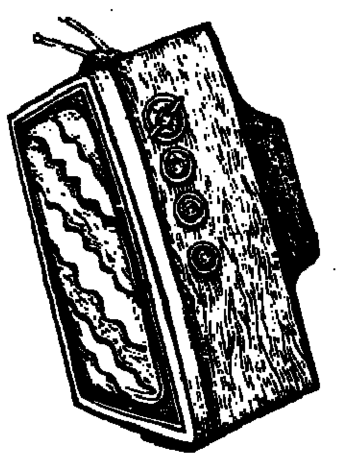

לכותבי המדור „אנטנה", יום שלישי הוא סוף השבוע. זו אולי הסיבה שהטלוויזיה העניקה לנו לכבוד סוף השבוע הפרטי שלנו, מעט בידור בצורת לקט מתכניות „סיבה למסיבה". ביום שלישי, בין שירים מתיישנים שלא נס עשנם, פגשנו שלוש פעמים את שלמה ניצן. שמחתי לראות אותו בקטע השקספירי שואל בפאתוס את השאלה הנצחית: ינשק או לא ינשק? למען האמת לא בדיוק כך נשאלה השאלה. תוך כדי שכיבה ונישוק רצפת האולפן הרים שלמה המנשק את ראשו, פנה לצופים ושאל אותם: דרוקמן נישק או לא נישק? את הקטע הפרימיטיבי, המגוחך והמפחיד הזה, שבו נראים אנשי „גוש אמונים" המנשקים את אדמת המולדת, ראוי להקרין לילה לילה לפני החדשות במקום פסוקו של יום או במקום פסוק של מקום, תחת הכותרת „ואולי לא היו הדברים מעולם"... אולי אין מקום כזה כמו המקום שעל אדמתו המנושקת אנחנו חיים.

החיים בזבל. זה מפליא להיווכח עד כמה המציאות ממשיכה להתאים את עצמה לבדיחות. באחת מתכניות „סיבה למסיבה" סיפר שלמה ניצן סיפור שהוקדש לנסיעת ראש הממשלה לארצות־הברית. הסיפור לקוח מתוך הספר: „יידישע חוכמה" הובא בצדק רב בלקט הקטעים ששודרו ביום ג': שר הפנים הפולני נתן פעם הוראה לנקות, לצחצח ולהבריק את כל הערים והעיירות בכל המדינה, בכל פולין כולה. יצאו כולם, גם היהודים, והתחילו לסלק את הזבל, לאסוף את האשפה, לטאטא, לרחוץ, לשטוף, לקרצף ולתלוש עשבים. עמדו שם שני יהודים כפופים והעמיסו על העגלה צואה של סוסים. ניגש אליהם יהודי שלישי ואמר להם: יהודים תנקו, יהודים תנקו, יהודים: עכשיו אין לנו ברירה. אנחנו בגלות. אם הפריץ אומר לנקות, מוכרחים לנקות. אבל! בגלל זה אחים יקרים, כשבעזרת השם נעלה כולנו לארץ, ותהיה לנו מדינה משלנו ושרים משלנו ומשטרה משלנו – אנחנו נוכל לשבת בסינופת עד הצוואר, ואף גוי לא יעיז להגיד לנו מתי לנקות ואיך לנקות ואיפה לנקות!" זהו סופו של הסיפור. והנמשל הרי ברור, אך נשאלת השאלה, אם יהודי שיושב בתוך זבל חייב במצוות נישוק אדמת המולדת. איך שלא יהיה, לגבי עומק הזבל צדק היהודי ונכונה היתה תחזיתו – שאיש לא יגיד לנו מה לעשות עם עצמנו ועם הריח.

אם כבר נסחפתי לאוהדה של ציטוטים, הרי בגליון השבוע של „דבר אחר", המוסף הרציני לחדשות הסאטיריות, יכול כל יהודי היושב בזבל עד צוואר לקרוא את הידיעה הבאה: שמיר ל„ידיעות אחרונות" (15.8.88), „אש"ף רוצה להשיג היום בתרגילים של להטוטי מלים, את מה שלא הצליח להשיג במעשי טרור ורצח". מקור בכיר, המקורב לרה"מ, ל„דבר אחר" (16.8.88): בין שתי הברירות שאש"ף מציג לנו – אנו מעדיפים טרור ורצח, ורק לא להטוטי־מלים חס ושלום!

משאית של ויסקי. המתחיל בציטוט אומרים לו המשך. הרי קטע ממכתבה של מירי הר"ץ מתל־אביב, שהתפרסם במדור מכתבי קוראים של העתון „ידיעות אחרונות", תחת הכותרת „שבחי 'שושלת'". „היום יש לי הרגשה, שכותבי העלילה מתכנסים אחת לשבוע, ותוך כדי לגימת משקאות חריפים זורקים רעיונות אבסורדיים באוויר. הרעיון המטורף ביותר משמש גרעין לעלילה של הפרק הבא. בשביל שלקרינגסטון למשל תהיה אחות כושית או שלאליקסיס תהיה בת נוספת הם לבטח גמרו משאית של ויסקי. צריך ללמוד ליהנות גם משטויות, בעיקר כאשר יודעים שאחרי 50 דקות זה נגמר עד לשבוע הבא. העובדה שהאירועים כאן במדינה נראים כאילו נכתבו בידי אותם תסריטאים מחרידה אותי הרבה יותר. לפעמים הייתי דווקא שמחה, אילו יכולנו להעלם כמו סטיבן ולחזור עם פרצוף חדש". אשר ל„שושלת" גופא, הרי סכנת מוות מאיימת על בתה של קריסטל. יתכן שאמה הביולוגית של הפג מבקשת יותר מדי כסף והמפיקים מחפשים פג ברזילאי לאימוץ או שייאלצו לגרום לנו ולקרינגסטונים להרבה מאוד דמעות בשבוע הבא.

באותו יום שלישי עצמו פעמים כי טוב. הערב הסתיים ב„מסך אישי" עם הצייר רפי לביא, שהביא קטעים מצויינים ומצחיקים שהשאירו טעם של עוד. הוא בנה תוכנית אישית ומשעשעת בלי אווירה מנופחת ומתנשאת, אך גם בלי זלזול והתבדחויות. רפי לביא נתן לשלמה בר־אבא ולדודו גבע את הכבוד המגיע להם והם כידוע לא נותנים לנו את הכבוד שלא מגיע לנו. למרות שהמדור שלי מאפשר לי לעסוק רק בתוכניות של השבוע החולף, אינני יכול שלא לחרוג ממנו ולהוסיף שבח נלהב גם למסך האישי המרגש, שהביאה אלונה פרנקל בתוכנית הקודמת. כמו שאתם רואים, יכול להיות, שאני מפלה חברים לטובה, אבל אף פעם אני לא מפלה בין חברים. והרי שלמה ניצן, רפי לביא, אלונה פרנקל, ובעיקר שני היהודים שהעמיסו זבל על העגלה, כולם חברים שלי.

לביא. הכבוד המגיע לבר־אבא ולגבע

ניצן. שמיר, שר הפנים הפולני והפריץ

תמונה מקולקלת. מקרה יוצא דופן קרה השבוע במסגרת התכנית „בין הכסאות", המשמשת בדרך כלל מוסיקת רקע לרוחצת כלים וסיום עניין ארוחת הערב. במקרה מצאה אותי התכנית הלא אהודה פנוי ועייף ומוכן. אל האולפן הובא גבראג, צלם מקצועי ומוכר מאוד, כדי להסביר לצלמים חובבים איך לצלם תמונות „טובות" ו„נכונות", ואיך להמנע מטעויות הנפוצות. הוא סיפר גם על המצלמות החדשות, הקלות, הפשוטות והמשוכללות, שכמעט אינן מסוגלות לטעות. נדמה לי שזה צריך להיות מובן מאליו שאני התלהבתי דווקא מהקלקולים, אך גם שאר בני הבית, שהם בעלי טעם תקני יותר ואינם חובבי טעויות מובהקים כמוני, התעניינו והתעודדו הרבה יותר בראותם את הראשים הקטועים, הצלליות השחורות המצולמות מול האור ואת רצועת המצלמה, הנתקעת מול העדשה ומסתירה חלק חשוב מהתמונה. העין נמשכה דווקא אל הצילומים הגרועים, כאילו בכוונה, הכמעט הומוריסטיים, שבהם צולמה דמות מרחוק רב מדי או מזווית לא נכונה ומעוותת.

איכשהו נדמה לי, שהתמונות ש„לא יצאו" וש„התפספסו" מספרות לנו על עצמן משהו יותר אמיתי ומעניין, מאשר התמונות המנסות להיות מקצועיות ומצליחות להיות משעממות וסטנדרטיות לחלוטין. כמקובל במגאזינים לכל המשפחה הקטע היה קצר מאוד ובוודאי לא הצליח ללמד הרבה. נעים להרגיש סוג של קשר מוזר אל המוני החובבים וצלמי המשפחה, המתעדים את טיוליהם וימי ההולדה ושאר הארועים המשפחתיים ומקווים שהתמונות תצאנה טובות וחדות וכמו מקצועיות. אני בדרך כלל מקווה, שאיפה שאני לא טעיתי המצלמה תטעה, ואם לא המצלמה – אז איש המעבדה. עד היום אף פעם לא שכחתי היכן ובאילו נסיבות ומצב רוח צולמה תמונה מקולקלת, שכמעט לא רואים בה דבר.

הקול הבא. אני מציע להשתמש במכשיר הטלוויזיה לצורך מבחנים עצמיים, כמו, למשל, להקשיב לטקסט בלי לראות את התמונות ותוך הסוואת סימני הזיהוי, ואז לנחש מי הדובר ואם לנו הוא או לצרינו. במלים אחרות, לעצום עיניים, להקשיב ולתת לדעות הקדומות להדריך אתכם בשאלה, מי אמר למי, מתי ולמה רצוי לעשות את התרגיל הזה בזמן מבט לחדשות השבוע יומן ארועים. לי יוצא לתרגל אותו גם שלא ברצוני, כאשר אני נקרא לבירור או לפישור בחדר הילדים ונאלץ לפענח את הקולות הרחוקים המגיעים מהטלוויזיה שבסלון. אם תעשו את הניסיון הזה מובטח לכם שתגלו, שכבר די מזמן התהפך הגלגל ואנחנו נמצאים היום כמעט איפה שהיו פעם אויבינו, ולהיפך. כאשר האוזן קולטת דברי שלום וקריאה למשא־ומתן – לא אנחנו הדוברים, וכאשר נשמעים דברי סרבנות עיקשים וקיצוניים, או, לצערי, כן אנחנו הדוברים.

שיחקתי במשחק הזה פעמים אחדות ובכל פעם היתה התוצאה זהה. על־פי הרגלי החינוך שקיבלתי ומה שידעתי והיכרתי, האמנתי ורציתי להאמין, הרי אם מנהיגים מבקשים משא־ומתן ופשרה, ומצפים לתזוזה אצל היריב, וקצת גמישות ונסיונות כנים להידברות, הרי הם באים מהצד שלנו. ואם התגובה היא התעלמות, לגלוג, איומי מלחמה, פקפוק בכנות כוונות היריב, קשיחות – זו התגובה שהיתה אופיינית לאויבינו. והנה, שוב ושוב, אני עוצם עיניים, ומבחין שדיבורים המעוררים את אהדתי והסכמתי נאמרים מצד האויב, והדיבורים המקוממים אותי נאמרים מביתי.

אפשר גם לתרגל את המשחק „היום לפני 25 שנה". האם אפשר להאמין, שלא היינו קופצים משמחה לנוכח התזוזות העצומות בעולם הערבי בכלל ואצל הפלשתינאים בפרט: הצעה להכיר בישראל ולנהל עמה משא־ומתן לשלום על בסיס גבולות 67'. בשורה כזו היתה נחשבת אז – כך היא צריכה להחשב גם היום – כהתגשמות של חלום. והנה אנחנו מתחמקים בטפשות, מסרבים בגסות, ומקדישים את זמננו למיקוחים קטנוניים על עניין טאבה, שכבר איננה שלנו, אך כסוחרים זעירים מנסים להציל משהו מהכשלון. הכל מסביב בוער ובבערה הזו אנחנו, מבלי לתת לעצמנו דין־וחשבון, נעשינו לאנשי הסירוב. אפשר לשחק עם הטלוויזיה גם בצורה הפוכה, כלומר להפעיל רק את התמונה ולבטל את הסאונד, ואז, כאשר נראה חיילים רצים בסמטאות, מכים ילדים, זורקים רימוני עשן, טורדים נשים וזקנים, נוכל לשאול: מה זה מזכיר לנו? האם אנחנו מזהים את החיילים האלה? האם, על־פי התמונות, בלי קולות התעמולה, ההסבר שברקע, אנחנו מזהים את המצב? את עצמנו? מה הם עושים שם בסמטאות? האם יש מוצא מהבוץ הזה?

מיתון בארון. המפלגות עוסקות בשאלה הגורלית מה צריך להרגיש בתעמולה ומה עדיף להצניע? שאלה שאין לה קשר למה שצריך לעשות ומה שאסור לעשות. שתי המפלגות הגדולות מנסות להרגיע את הציבור שמודאג מאוד מבחינה כלכלית. למפלגות יש בעיה טאקטית: איך להסביר לציבור, שהמצב גרוע, בגלל היריב, ובו בזמן – להוכיח לו, שהמצב מצויין בגלל המפלגה האחרת, זו שבשבילה כדאי להצביע. שהרי בממשלת אחדות לאומית האשם והנאשם הם תאומים סיאמיים. ביומן הארועים ראינו כתבה על המיתון הזוחל והכבוש המתקדם לאט, ומבקש לצאת מהארון, ועל הפוליטיקאים המקדמים את פניו בעיקר כגורם אקטואלי. מפעלים קורסים. מצב המשק בכי רע, התעשיה בצרות, ומנגד נמכרות בתל־אביב דירות במחירים המתקרבים למליון דולר.

ב„זה הזמן" התוכחה: האם להוציא בעברית בהוצאה מסחרית את „מיין קאמף", ספרו המשוקץ של אדולף היטלר? הנימוקים כנגד הפרסום היו צפויים, וקשורים ברצון להגן על עצמנו מפני אפשרות להזדהות עם מסרים גזעניים. יש לי הרושם, שאנחנו רק מעמידים פנים, כאילו אנחנו עסוקים בלהגן על עצמנו ולחסון את עצמנו ולהכיר את עצמנו. על־פי התוצאות הפוטנציאלים כלל לא עוצרים, החינוך לא נקלט ואנו ממהרים להוליך לכל השעה רעה. בסוף סוף נהיה ראויים לעצמנו ולמצבנו.

ט.ס אליוט והיהודים / דליה שרון, לונדון

חשבון שלא נגמר

ההיסטוריה של השירה הרצה מכבר את משפטה על אחד מגדולי המשוררים במאה ה־20. בימים אלה שופטת דעת־הקהל של לונדון וניו־יורק את אליוט האנטישמי. ארץ ישימון או ארץ גזירה

לכבוד שנת המאה להולדת המשורר ט.ס. אליוט החליטה הספריה הלונדונית לקיים מגבית על שמו, במטרה להקים קרן של 100,000 ליש"ט, שתאפשר לסופרים ולחוקרים צעירים להשתמש בספריה. השימוש בספריית לונדון מותר רק לחברים המשלמים דמי־חבר גבוהים. אליוט היה נשיא הספריה בשנות החמישים (הוא מת בלונדון ב־1965), והוא גם שיסד את הספריה, הפתוחה לקהל הרחב, במוזיאון הבריטי. שני יהודים נכבדים, סיר ישעיה ברלין ולואיס גולדן, אוצר הספריה הלונדונית, נענו ותרמו. דוד נתן, סופר, חבר הספריה, כותב ועורך ב„ג'ואיש כרוניקל", טען ברשימה שכתב, כי הוא מופתע, הכיצד יהודים נכבדים תורמים לקרן הנושאת את שמו של ט.ס. אליוט, שביטא בכתביו ובהערותיו מידה כה רבה של אנטיפתיה ליהודים.

נתן אף טרח וטילפן לגולדן, יהודי דתי, נשיא בית־כנסת, והביע את תמיהתו: מדוע יש לתמוך בקרן הנושאת שמו של אדם שבז ליהודים. גולדן טען בתחילה, כי לא שמע על התבטאויותיו המשפילות של אליוט כלפי היהודים (באחד משיריו מתייחס אליוט ל„יהודים המלוכלכים, הנחותים אף מהעכברים", ובשיר אחר הוא מדבר על היהודים ה„חלקלקים"), אך מאוחר יותר הצטרף לאלה שטענו, כי בשנות העשרים היתה האנטישמיות נחלת הכלל וכי איש לא חשב אז על תוצאות הפאשיזם ועל אפשרות של שואה. דוד נתן אינו מוכן לקבל שום נימוקים, המצדדים במפעל שחוגג את הולדתו של ט.ס. אליוט, אף־על־פי שהוא מסכים, כי אליוט הוא משורר דגול, אולי הגדול והמעמיק במשוררים שכתבו אנגלית בזמן החדש: „אליוט היה קשור כל ימיו לפאשיזם ולאנטישמיות. לא רק בשנות העשרים", הוא אומר לי. „ב־1952 הספיד את שרל מורה בהלווייתו. מורה היה פאשיסט ואנטישמי ידוע. שאמר בפומבי, כי הוא מברך על השואה אשר תשחרר את אירופה מיהודיה".

הפולמוס עורר תגובות מכיוונים שונים בעתונות – „סנדיי טיימס", „טיימס", „סנדיי טלגרף", „ניו־יורק טיימס", „בוסטון טלגרף" – ובראיונות ברדיו. חלק מהכותבים מצאו צידוקים באשר למטרת הקרן והמעיטו מחשיבות ההתבטאויות הגזעניות של אליוט. היו גם כאלה אשר ניסו להוכיח, כי אליוט לא יכול היה להיות אנטישמי. ואילו דוד נתן קיבל כמה מכתבי תמיכה, בעיקר מאמריקה. אחד המכתבים נכתב בידי מייקל הסטינגס, המחזאי שכתב מחזה על חיי נישואיו של ט.ס. אליוט „טום אנד ויויאן". הסטינגס, אשר הקדיש זמן רב למחקר על אליוט, כתב, כי אליוט היה גזען באופיו. הוא סיפר על השירים, שלא ראו אור, אותם כתב המשורר לחבריו ב־1960. בשירים אלה נוקט אליוט ביטויים כגון "Kike" (ביטוי גנאי ליהודים באמריקה) ו־"Niger" (ביטוי גנאי לשחורים). הסטינגס סיפר גם, כי באוניברסיטת קמברידג' שמור אוסף גדול של כתבי אליוט,

אליוט. סר ישעיהו ברלין תרם

שעל פרסומם הוטל אמברגו עד סוף המאה הזאת. הכתבים פוגעים ככל הנראה בקבוצות אנשים, ויורשיו של אליוט חוששים מתביעות משפטיות. מעניינות במיוחד התגובות שהתייחסו לשאלה, האם הערות אנטישמיות הביאו, באופן ישיר או בעקיפין, לשואה.

ברשימה של לורד נואל אנאן, נשיא הספריה הלונדונית, שאינו יהודי, שהתפרסמה ב„סנדיי טלגרף", מודה אנאן, שאליוט, בכתיבתו, פגע ביהודים. בהתייחסו לדבריו של אליוט, כי אין זה רצוי לסבול מספר גדול כזה של יהודים בעלי מחשבה חפשית, אומר אנאן: „הדור של אליוט ראה כניסת יהודים מצליחים לכל שטחי החיים – בחצר אדוארד השביעי, ב'סיטי', בבתי־המשפט, בעסקים ובאמנות. היהודים נמלטו מאימת הפוגרומים לבריטניה, משום שראו בה ארץ ליברלית, המתקדמת בארצות אירופה, והפחות אנטישמית שבהן. אך ההצלחה וההשתלבות של היהודים בחברה עוררו קנאה, ואף גרוע מכך. אליוט לא היה האינטלקטואל היחיד שהעיר הערות כאלה. (וירג'יניה וולף לא חסכה בהערות מפלות ביחס ליהודים).

„אליוט", כותב אנאן, „חלם על עילית שתהיה מושתתת על האמונה האנגליקנית, וחש, כי יהודים בעלי מחשבה עצמאית מאיימים על התגשמות החלום. אילו היתה הספריה מנציחה את עזרא פאונד, שהיה אנטישמי מובהק, בזמן השואה, הייתי מקבל את החרם על המגבית ומצדיק את המתרימים גם אם אינם יהודים, אך ט.ס. אליוט היה המשורר הגדול ביותר בדורו. הוא הנציח נסיונות רוחניים עמוקים, במקום הייאוש שהוא עצמו הרגיש כאשר הרהר בסבל, בשקר ובבוגדנות של זמנו. הוא היה אדם עדין, נדיב ורגיש כלפי האנשים שבחייו – יהודים ושאינם יהודים. בכולנו יש צדדים שפלים. חלק בלתי נפרד מהחיים בציוויליזציה שלנו (אף שיש הקוראים לזאת צביעות) הוא להשתדל ולהמנע מלהביט בחסרונותיהם של אחרים, במיוחד כאשר המטרה היא לעזור לצעירים חסרי האמצעים להשתמש בספריה".

היהודי ברנרד לוין מרגיש במאמרו ב„טיימס", כי אליוט היה אנטישמי, אך טוען, כי המטרה שלשמה נאספים הכספים חשובה מכדי שתינזק בגלל זיהויה עם שמו של אליוט. לוין, שעוד לפני 30 שנה קיבל מכתב הוקרה מאליוט, מעלה כמה נקודות: האם רק יהודים צריכים לגנות אנטישמיות? יש לגנות אנטישמיות, הוא אומר, בין אם היא באה מצד אליוט, דוסטויבסקי או ריכרד וגנר.

בתחילת המאה הזאת, טוען לוין, סבלו היהודים מאפליה ואיבה, אך לא היו תחת חששות לחייהם. בתקופה זו – השקט שלפני הסערה – אליוט ושכמותו היו יכולים לבטא בחפשיות את רגשותיהם כלפי היהודים, אף בנוכחות יהודים, והחברה לא כיהתה בהם. בין סוף מלחמת העולם הראשונה ותחילת השניה כתבו גם אנשים שלא נחשבו לאנטישמים מובהקים דברים שיהודים כיום היו חושבים אותם לבלתי נסבלים. אליוט וחבריו חשבו, כי הם מצויים על קרקע בטוחה. היום אנו יודעים, כי כאשר מדובר באנטישמיות אין קרקע בטוחה.

הוויכוח על האנטישמיות ממשיך להתנהל כאן בימים אלה, כאשר כל המעורבים מסכימים על אשמתו של אליוט באנטישמיות. מן העבר האחד ניצבים אלה המוכנים להסכים עם קיומן של אמות־מידה כפולות – „למען המטרה" – ומן העבר השני אלה הגורסים, כי אנטישמיות היא אנטישמיות וכי גם המטרה, ככל שהיא חשובה, אינה מקדשת את האמצעים.

חממ־פתח / ורדה צימרמן

התקציב שמאחורי הקלעים

משרד החינוך והתרבות מחלק את ההקצבות לעונת התיאטרון הבאה. „הבימה", התיאטרון הלאומי, מציג חור מתמיד בתקציבו. „אם רוצים להזיק אותנו לכל הרוחות, שיגידו" – עמרי ניצן ושמואל עומר

ניצן. האיפה התיאטרון הנסיוני

עומר. סכנה לחירות האמנותית

ב„הבימה" מתבוננים עכשיו אחורה בנוסטלגיה, לעבר הימים הטובים של „ועדת לירנכוף" – נגד מסקנותיה יצאו עם פרסומן – שהציעה חלוקת הכנסות והקצבות שווה, פחות או יותר. היום, כאשר ההכנסה העצמית של התיאטרון מגיעה לשבעים אחוז, הם מתגעגעים לימים הטובים של פעם. לכאורה, שיעור כה גבוה של מכירת כרטיסים אמור להיות מקור לגאווה, אבל ההצלחה, מסתבר, יכולה להיות גם עצובה. חשבון פשוט: 70 אחוז הכנסה עצמית ו־20 אחוז הקצבה משאירים גרעון של 10 אחוזים, כלומר, 1.2 מיליון ש"ח.

שלושת אולמות „הבימה" מלאים כמעט מדי ערב. עתה הוסיפו לאלה גם את „היכל התרבות", ביתו הזמני של „סלאח שבתי". בעונה החולפת צפו ביותר מ־400 הצגות „הבימה" בתל־אביב יותר מ־400,000 צופים. מספר המנויים הרשומים לעונה הבאה עומד עכשיו על 28,500. ובכן, אומרים עמרי ניצן, המנהל האמנותי, ושמואל עומר, המנכ"ל, חידשו את כרטיסי המנוי שלהם. וזהו „הבעת אמון של הקהל בתיאטרון", אומרים המנהלים. „בתיאטרון הלאומי", מן הראוי להדגיש. המינוח הזה הוא חלק מן הטענות של אנשי „הבימה" כלפי משרד החינוך והתרבות. אלינו באים בתביעות לאומיות, הם אומרים. „אצלנו מקבלים על הראש על מה שזוכה לתשבחות בתיאטרון אחר". איך, הם אומרים, מקציבים לתיאטרון רפרטוארי לאומי הקצבה ששיעורה דומה לזה של התיאטרון החיפאי או גבוה ב־700,000 אלף ש"ח בלבד מזו של תיאטרון באר־שבע.

„ההכנסה", אומר שמואל עומר, „לא יכולה לגדול יותר. הקצבה של 20 אחוז בלבד מחייבת אותנו לדאוג כל הזמן ל־70 האחוז, וכך אנחנו מאבדים את החירות האמנותית". ועמרי ניצן מוסיף: „הופכים אותנו לשלומיאלים. אנחנו ממלאים אולמות אך מפסידים כסף. אנחנו עומדים על סף טשטוש היעדים האמנותיים שלנו, כי השרידות נעשתה לאידיאל".

ומה הם מבקשים? שני מליון ש"ח יאזנו את תקציבם. במשרד החינוך והתרבות מרים הראשים, מגלים סימפטיה והבנה, אבל גם מושכים כתפיים. אין, אומרים שם. פשוט אין. בימים האלה, כאשר בתי־החולים קורסים, והתיאטרון נתפס מבחינה ציבורית כמפעל מצליח, הגדלת ההקצבה היא בעיה. אילו היו התיאטרונים שרויים במשבר, אילו היו עומדים בפני סגירה, אולי היה נעשה משהו. אבל במצב הנוכחי יש לתיאטרון בעיה ציבורית.

כולם מסכימים, כי דרוש שינוי רדיקלי במערכת ההקצבות. כי יש לקבל החלטות על התייחסות המדינה לתרבות, על ההעדפות. תרבות מול מלחמות. אבל החלטות כאלה בוודאי לא ייעשו עכשיו, לקראת בחירות. כולם מחמיאים לשר החינוך והתרבות נבון על התעניינותו, על העברות בכספים מתקציב החינוך לתרבות.

אבל רוב התיאטראות המסובסדים האחרים נשענים על עזרה נוספת ממקורות נוספים: העיריות, למשל. ואילו התיאטרון הלאומי יכול להשען על מקורותיו העצמיים ועל ההקצבה הממשלתית בלבד־בעיה.

מנהלי „הבימה" רוצים לחזור ל„שקל מול שקל" – 50 אחוז הקצבה מול 50 אחוז הכנסה עצמית. „אני לא מוכן לעמוד במצב כזה, כמו הנוכחי", אומר ניצן. „אנחנו לא יכולים להתחייב להכניס בכל שנה 70 אחוז מן התקציב. מי מבטיח שכל העונה תהיה הצלחה? ואיפה התיאטרון הנסיוני? הבימה הוא מוסד חי, אבל גם מוסד היסטורי. אם רוצים לזרוק את כל זה לכל הרוחות, שיגידו. אנחנו לא רוצים מזה, זה מה שאומרים לנו בעצם".

„הבימה" הכינה תוכנית צמצומים שנעשתה, מציינים המנהלים, בניגוד להשקפה אמנותית. בחודש הבא יורד המסך על „הדיבוק", הצגת הדגל של „הבימה". ההפקה היתה יקרה מדי: צוות של 23 שחקנים המופיעים באולם הקטן הוא הוצאה עצומה. הכינו הצגה לפסטיבל ישראל, העלו אותה כמה פעמים וזהו. גם „מעגל הגיר הקווקזי" מסיים את חייו כדי לחסוך באנשים. שחקנים שאינם נמנים עם הצוות הקבוע של התיאטרון הלאומי, כמו יוסי בנאי, למשל, יעזבו, ויחד אתו 25 עובדים, רקדנים, נגנים ושחקנים, „שאני מוקיר", אומר עמרי ניצן. התיאטרון החליט לבטל את משרת הדרמטורג. צוות השירות האמנותי קוצץ במחצית. שתי הצגות שנכללו בתוכנית לעונה הבאה בוטלו: „סימון איש [illegible]".

בעונה הבאה ימשיכו להעלות באולם הגדול את „סלאח שבתי" ויתחילו ב„גן הדובדבנים", שתי הפקות גדולות, כמו אלה שהיו בעונה הקודמת. „האולם הגדול תובע הצגות גדולות", הם אומרים. „האולמות האחרים אינם נושאים רווחים. אילו האולם הזה היה עסק, היינו סוגרים אותו. אבל אם אתה סוגר אותו – הרסת את התיאטרון". הם מבקשים להצטמצם, הם אומרים, לתקציב של 10 ל־10.5 מיליון שקל, במקום 18.5 היום, אף־על־פי שהצרכים במה שנוגע לאמנות, תאורה ותפאורה, גדלו. מן המדינה הם מבקשים 4.5 מיליון ש"ח.

וכל זה פתרון זמני. ומה יקרה בשנה הבאה? העובדה שבה נתן התיאטרון הלאומי יכול להיות מקור לגאווה. גם בארצות הים הוא אינו מוגבל על טווח הרווחים, אך שם יש תקציבי תרבות גדולים יותר. ומה כאן?